The University of Jordan
THE LIBRARY

הצופה

עתון התנועה העולמית של המזרחי והפועל המזרחי
מייסד ועורך ראשון: הרב מאיר בר־אילן ז"ל

ב"ה, יום שישי, א' אלול תשל"ה (8.8.1975)
שנה ל"ח — גליון 12021 — המחיר 2.20 ל"י

פורד „מדרבן ומפחיד" את ישראל

מלחמה חדשה במזה"ת עלולה לגרור עימות רוסי־אמריקאני

אשינגטון, 7 (עי"צ) — קיומת זה במשית של עימות בין אר־ב לברית"מ במקרה שיפרוץ שוב הדיש במזה"ת — הכריז נשיא פורד בראיון שהעניק ל־ות הרדיו והטלוויזיה סי.בי.אס. אם לא תהיה התקדמות מהירה ב־זות, יגדלו במידה ניכרת הסכנות מלחמה בין ישראל לשכנותיה ערביות — אמר פורד, בדרבנו את ישראל ואת מצרים לגלות יותר גמי־ות.

נשיא ציין, כי בפגישתו עם ל־ניד ברז'נייב בהלסינקי הועלתה אפשרות של עימות רוסי־אמרי־קני במזה"ת.

על ישראל להיות גמישה ועל מצרים להיענות

פורד אמר בראיון, כי שתי המדי־נות חייבות להבין שגמישות בזמן ישי זה היא חשובה לשלום ב־זור ויתכן בעולם כולו. „על ישראל ות יותר גמישה, ואני סבור כי מצרים להיענות". בראיון, שנמשך שעה הגיב פורד המדיניות הסובייטית במזה"ת ואמר שבריה"מ „פעלה באיזור ב־ה אחראית מאד". אשר לסיכויי הצלחתו של קיסינג'ר סיעתו להגיע להסדר ביניים חדש בין ישראל ומצרים, אמר פורד „סיכויי ההצלחה טובים כיום מאשר אתמול, והם טובים בהרבה ממה ש־היו בחודש מרס, כאשר הושעו ה־שיחות למרבה הצער". פורד אמר שהוא „אופטימי במידה גדולה והולכת", בהוסיפו, „אולם למרות, כי כל עוד אין התימה שנער על גבי לבן, אינני צריך להתנבא שאמנם יושג הסכם".

דובר הסטייטדפרטמנט:

ארה"ב אינה מאיצה בישראל לזרז את המו"מ

וושינגטון, 7 (עסט"א) — ה„ספייט דפרטמנט" הכחיש היום בתוקף, כי שר החוץ ה־אמריקני ד"ר הנרי קיסינג'ר האיץ בישראל לזרז את ה־מו"מ להסדר ביניים עם מצ־רים, כך שיוכל להתחיל את „דיפלומטיית הדילוגים" ב־20 באוגוסט.

דובר ה„סטייטדפרטמנט", רוברט אנדרסן, הכחיש את הידיעה, שד"ר קיסינג'ר העביר שדר לראש הממ־שלה י. רבין לחיש את השיחות. „אנו מתקדמים בשיחות אלה בצעד המהיר ביותר התואם את סיכויי ההצלחה הסבירים. כלומר, אנו עו־שים ככל יכולתנו כדי לקדם את השיחות".

תמיכה רבה להצעה פרו־ישראלית בקונגרס

למרות פגרת הקיץ של הקונגרס האמריקני הצטרפו למעלה ממחצית 435 חברי הקונגרס להצעת החלטה המגנה את הממשל לעיין בפרשה מהצפרות הכללית של ארים. אם יש־ראל תגורש או תושעה מהמנה.

להצעה, שהוגשה ע"י מנהיג סיעה הדמוקרטית תומס או'ניל לפני הפגרה, יש כיום 232 תומכים. 13 אחרים הודיעו, כי יחתמו על ההצעה כאשר יחזרו לוושינגטון. בין התומ־כים בהצעה מנהיגי שתי המפלגות בבית הנבחרים, ובסה"כ 165 דמוק־רטים ו־80 רפובליקנים.

צוות השרים העביר תשובות ישראל להצעות מצרים

מאת מפרנו המדיני בירושלים

צוות השרים שדן אתמול ב־משא־ומתן, על ההסכם הביניים עם מצרים, העביר את תשובותיו להצעות המצריות במסגרת המג־עים שיש לו בהתמשלה.

חוגים מדיניים אמרו אתמול כי לכוונת שהתשובות המדיניות מירכזות עדנו קיים פער גדול בשורה ארוכה של נושאים.

כמה מתשובותיה של מצרים אינן ברורות ויש נושאים שהתשובה כלל לא מתייחסות אליהם. יש הערכות שונות לסיבות התעלמות. יש ה־סבורים שבכך מבכימה מצרים להצ־עות ישראל האחרים בדעה המובה.

הפער העיקרי קיים בשני נושאים: המעברים והחזקת כוחות מצריים ב־חלק מהמעברים. הנושא השני הוא הנוכחות האמריקאית בתחנות ההת־ראה, בצמצום הנוכחות האמריקאית כולל יחידות ביקורת.

(ראה גם ידיעה בעמ' 2)

סאדאת הקים מועצה עליונה ל„שימוש באנרגיה גרעינית"

קהיר, 7 (יופ"י) — נשיא מצרים אנואר סאדאת פרסם היום תקנה להקמת מועצה עליונה לשימושים באנרגיה גרעינית", כך אמרו מקורות ממשלתיים.

המועצה, שבראשה יעמוד סא־דאת עצמו, תהווה „מדיניות כוללת לשימוש באנרגיה גרעינית בתחום מים השונים" — אמרו המקורות.

המועצה תהיה מורכבת מ־8 שרי חים ואנשי צבא בדרג בכיר, בינ־הם סגן הנשיא חוסני מובארק, ראש הממשלה ממדוח סאלם, שר החוץ איסמעיל פאהמי ושר המלחמה מוחמד גמאסי.

אתמול אמר סאדאת לקבוצת עי־תונאים מקסיקניים, כי מצרים לא תהיה הראשונה אשר תכניס נשק גרעיני למזה"ת. „אבל אם ישראל תעשה כן, נהיה הראשונים לנקוט פעולה נגדית" — אמר.

מקסיקו: כוננה יחסים דיפלומטיים עם סוריה

מקסיקו סיטי, 7 (עי"ר) — מקסי־קו כוננה היום יחסים דיפלומטיים בדרג של שגרירים עם סוריה — המדינה השמינית שמה קשרה קש־רים כאלה בחודש האחרון.

קודם לכן כוננה יחסים דיפלומ־טיים עם בגלה דש בחריין, ירדן כווית, מאוריטניה, קטאר ודרום תימן.

פקידי מיניסטריון החוץ במקסיקו סיטי תיארו את קשירת יחסים הדיפלומטיים כחלק מן המאמץ של מקסיקו לבצר את מעמדה כאחת ה־מנהיגות של קבוצת העולם השלישי בארים ובגופים אחרים.

למכובדינו
חברי המועצה הדתית בחולון
ולחבר שלה
ר' ישראל גונן
שאו ברכה ליובל ה־25
לתקומת המועצה הדתית בחולון
המשיכו בעבודת הקודש מתוך בריאות והארכות ימים למען הרחבת לימוד התורה ושרותי הדת בעירנו.
המפד"ל — תנועת האשה הדתית־לאומית חולון

המועצה הדתית חולון
יובל ה־25 ליסודה של המועצה הדתית
ביום רביעי ו' אלול תשל"ה — 13.8.75, בשעה 8.00 בערב באולם הקריה של המועצה הדתית, רח' הרב קוק 2, תתקיים עצרת יובל.
בהשתתפות:
ד"ר יצחק רפאל, שר הדתות
בני רבני המקום
מר פ. אילת, ראש העיר
ח"כ פנחס שיינמן, יו"ר הבר המועצות הדתיות
מר ישראל גונן, ראש המועצה הדתית
בתכנית:
חלוקת תעודות כבוד למייסדי המועצה הדתית וגבאי בתי־הכנסת העומדים על משמרתם 25 שנה ברציפות.
בחלק האמנותי:
צמד הרעים

לידידנו הדגול
מר ישראל גונן הי"ו
יו"ר המועצה הדתית
וחבר נשיאות הסתדרות של בתיהכנ"ס
לחברי המועצה ולסגל העובדים
עטרת ברכות
במלאות 25 שנה ליסודה של המועצה הדתית בחולון
יהי רצון שתזכו להמשיך בתפקידכם למען חיזוק ערכי הדת והרמת קרן התורה בעירנו.
בית הכנסת הגדול בחולון
ההנהלה וצבור המתפללים

למכובדינו
מר ישראל גונן
יו"ר המועצה הדתית
לסגנים, לחברי המועצה ולסגל העובדים
עטרת ברכות
לרגל מלאות 25 שנה לייסודה של המועצה הדתית בחולון
יהי"ר שיזכו להמשיך בעבודתם הברוכה למען חיזוק ערכי הדת הרחבת השרותים הדתיים לתושבי העיר.
בית הכנסת שח"ל, ע"ש ש.ח. לנדאו ז"ל
בבית הפוהמ"ז, חולון

לרגל מלאות 25 שנה לייסודה של המועצה הדתית בחולון
הננו מביעים בזה את מיטב איחולנו
לחברי לשכת הרבנות
ליו"ר המועצה הדתית
לצוות העובדים
ולכל חברי המועצה
המסורים למען הרמת קרן התורה בעירנו.
יהי רצון שיזכו להמשיך גם בעתיד לחזק את הפעולות המבורכות בשטח הדתי ולהגדיל תורה ולהאדירה.
הנהלת כולל „בית דוד" בחולון

למועצה הדתית בחולון
ליו"ר, לסגנים, לחברי המועצה ועובדיה
עטרת ברכות ליובלה ה־25 להקמתה של המועצה הדתית כה לחי!
בית הכנסת הגדול „כתר תורה"
מדרש „ליוסף תורה" ב"שי כהן, חולון
חברי הועד: מיכאל הרדי יו"ר, כהן מרדכי, גמאל יוסף, מורדי יעקב, אליהו מסלון, חיים, אדלר, יצחק דיין

במלאות מחצית היובל ליסוד המועצה הדתית בחולון
עטרת ברכות
למכובדנו
מר ישראל גונן הי"ו
ראש המועצה הדתית
ולכל חברי המועצה
כה לחי!
חברה קדישא
גחש"א ת"א והסביבה

ליו"ר המועצה הדתית
מר ישראל גונן
לחברי המועצה
ולחבר העובדים
ברכות מאליפות
ליובלה ה־25
של המועצה הדתית בחולון
בית הכנסת „בית אל" חולון

לידידנו הנכבד
מר ישראל גונן
הי"ו
יו"ר המועצה הדתית
וחבר ועד הבקורת של הספריה התורנית
לחברי המועצה ולצוות העובדים
ברכות מקרב לב לרגל מלאות 25 שנה לייסודה של המועצה הדתית בחולון
כה לחי!
הנהלת הספריה התורנית
שעל־ידי ...

ג' אלול, יום הזכרון של כ"ק רבנו הגדול הגה"ק
ר' אברהם יצחק הכהן קוק זיע"א
השבתות פ' שופטים ופ' כי־תצא קבועות ועומדות לימי הזכרון ומגבית מיוחדת למען מפעל סיפוחיו הנאדר.
הישוב הק' לכל זרמיו נתבעים למלא את חובתם הק' כלפי הארי החי, אור האורות, זיע"א וכלפי מפעל חייו המקודש הזה.
הישיבה המרכזית העולמית בירושלים

החלטת מרכז חוגי הצעירים של המפד"ל:

אנו שוקלים באורח חיובי הצטרפות המר לממשלה יחד עם ד"ר ורהפטיג

המרכז הסמיך את נציגיו בכנסת להתנות את ההצטרפות בהתאם לעקרונות הלאומיים ולעמדת הרבנות הראשית

מאת סופרנו בתל־אביב

מרכז חוגי הצעירים החליט לשקול באורח חיובי את הצטרפות נציגנו ח"כ זבולון המר לממ־שלה.

עם זאת מסמיך המרכז את נציגי חוגי הצעירים בכנסת לבדוק ולהת־נות את ההצטרפות לממשלה בהתא־ם ובנסיבות, בהתאם לעקרונות הלאומיים והיהודיים של חוגי ה־צעירים ולעמדת הרבנות הראשית בנושא.

המרכז בדעה שההצטרפות לממ־שלה, אם תהיה, פירושה הצטרפות משותפת של חברי הכנסת ד"ר ג. ורהפטיג וזבולון המר.

ח"כ המר מוסר על הפגישות שקיים עם אישים שונים

בישיבת המרכז שהתכנס אמש מסר ח"כ זבולון המר כי קיים סדרת פגישות עם אישים וחוגים במטרה להיוועץ איתם בטרם קבלת החלטה. בין השאר נפגש עם ראש הממשלה רבין הרב הראשי שלמה גורן, הרב צבי יהודה הכהן קוק, עם שר הבטחון ש. פרס ח"כ מנחם בגין, אריאל שרון, חברי כנוכרות, „גוש אמונים" פרופסורים ראשי ישי־בות בבני"ע, אנשי ההתיישבות וה־קיבוץ הדתי.

על פגישתו עם הגרי"ש גורן אמר המר כי הרב הראשי הודה שנשתנו התנאים מאז ניתנה הודעה מועצת הרבנות בשעתה כאשר אסרה את ההצטרפות לממשלה. כי נושא „מיהו יהודי" זקוק לבהירה מחודשת ומו־עצת הרבנות הראשית תתכנס ב־קרוב ותשמיע חוות־דעתה בנידון. המר אמר כי הרב גורן אמר לו שנושא שלמות ארץ ישראל הוא החשוב כיום ולכן רצוי שחוגי ה־צעירים יכנסו לממשלה.

על פגישתו עם הגרצ"י קוק, אמר המר כי לאחר לבטים הביע הרב קוק עמדה חיובית, אם יוזנו התנאים לכך.

בסיכום אמר ח"כ המר כי כניסת נציג הצעירים לממשלה צריכה ל־הבחן לאור שתי שאלות: אם ה־כניסה היא בהתאם לעקרונות ואם יוכל להשפיע בממשלה, להגן על הקו המדיני מפני סחף לא רק ב־יהודה ושומרון ורמת הגולן אלא גם במיים המתנהל לגבי סיני.

דוד ברגמן אמר כי חובה להכנס לממשלה שכן לעתים החלטות מת־קבלות על חודו של קול — ואפילו לגבי ירושלים.

גם אליעזר שפר חייב כניסה ל־ממשלה בשל הענין המדיני הבוער, למרות שהדבר כרוך בסיכון המא־בק הפרלמנטרי הצבורי.

שמואל פרנקל ומ. שיינר חייבו אף הם הצטרפות וקראו לנציג ה־צעירים לתפוס מקום בועדת שרים לעניני התיישבות.

הסיעה המרכזית החליטה להטיל על ועדה משותפת עם הצעירים לבחון את עניין הצטרפותה לממשלה

הנהלת הסיעה המרכזית שבי־מפד"ל שדנה אמש בנושא הצ־טרפות נציגי הצעירים והסיעה המרכזית לממשלה לא הגיעה לידי החלטה בנושא, וכינוסיים קיבלה סיכום ביניים להקים וע־דה מצומצמת משותפת עם ה־צעירים לבדוק את העניין מכל היבטיו שלו.

בהודעה שנתפרסמה אמש מטעם הסיעה המרכזית נאמר:

הנהלת הסיעה המרכזית הקדישה את דיוניה לבחינת עמדתה בדבר צירופם של נציגי הסיעה וחוגי ה־צעירים לממשלה והחליטה להמשיך בדיון זה.

בסיכום ביניים הוחלט להטיל על ועדה מצומצמת משותפת לשתי ה־סיעות הנ"ל לבחון ולבדוק את ה־אפשרויות להרחבת בציגות התנועה בממשלה בהתאם להסכם שנחתם ב־שעתו עם הצטרפות המפד"ל לממש־לה זו.

ח"כ ורהפטיג סקר בישיבה את המגעים עם הגופים השונים בפתיחת הישיבה דיווח ח"כ ד"ר ג. ורהפטיג על פגישותיו ומגעיו עם גופים שונים, סקר את המצב המדיני הבעיות העומדות לפנינו, המחיי־בות בדיקה מחודשת של עמדת הר־שימה המרכזית כלפי הקואליציה הממשלתית. בוויכוח ער שלקחו בו חלק רוב הנוכחים צויין שהרשימה המרכזית רואה בהדוב את השיתוף הקיים עם חוגי הצעירים שכן ב־כוחות משותפים נוכל ללבן ולהגביר את השפעתנו המשך המאבק במד־שלה, בכנסת ובציבור על ערכים ועקרונות לאומיים דתיים כאחד.

יוקם פורום מדיני קבוע

ההנהלה החליטה להקים פורום־מדיני קבוע משותף לחוגי הצעירים ולרשימה המרכזית.

בשיחה עם רבין ואלון

נשיא מקסיקו „מסביר" את סיבות תמיכתו בערבים

מאת סופרנו המדיני בירושלים

בשיחה שהתנהלה אתמול בין נשיא מקסיקו לואיס אצ'ווריה ושר החוץ שלו, לבין ראש הממשלה רבין ושר החוץ אלון. הועלתה בעיית עמדתו של נשיא מקסיקו התומך ב־אש"פ וברוב העמדות הערביות, למרות הצהרות הידידות לישראל.

בנאומו אתמול בבית הנשיא חזר נשיא מכסיקו על צבדתו שעל יש־ראל להחזיר את כל השטחים.

בשיחה הסביר אצ'ווריה כי הש־תתפותו בוועידת המדינות הקרויות ה„עולם השלישי" מחייבות אותו לנ־קוט עמדות פרו־ערביות, אולם לא לאורך כל הזמן ובכמה ענינים ינקוט עמדות עצמאיות ביחוד ב־עניין השגיית ישראל מהאו"ם.

מחוגי משרד החוץ נמסר אתמול שהשיחה עם נשיא מקסיקו היתה ב־רוח טובה.

אמש ערך נשיא המדינה פרופ' אפרים קציר סעודה ממלכתית לכבוד הנשיא אצ'ווריה. שני הנשיאים הח־ליפו ברכות וציינו את הידידות הקיי־מת בין שתי המדינות.

הגיע הרב ד"ר מ. רוזן

הרב ד"ר משה רוזן, הרב הראשי ליהודי רומניה, הגיע אמש בטוסה „מארום" מבוקרשט יחד עם רעייתו לביקור של עשרה ימים בישראל.

מאלזיה מודה ללוב על הרשותה למטוס הטרוריסטים היפאניים לנחות בשטחה

קואלה לומפור, 7 (עי"ר ועי"ב). ראש ממשלת מאלזיה, טון עבדול ראזק, הודה הערב למנהיגי לוב ושרי לאמנה על „הענות ושיתוף פעולתן הבייזיים וההווייזיים", ב־סייעם למאלזיה לפתור את המשבר שנגרם לה על ידי הטרוריסטים היפאניים.

רדיו לוב הודיע הערב, כי יפאן ומאלזיה דרשו מלוב להתיר למטוס עם אנשי „הצבא האדום היפאני" לנ־חות באחד מנמלי התעופה של לוב מסעבים הומניטריים ולמען הצלת חייהם של בני הערובה".

כמו כן מציין הרדיו בשידור, כי סגן ראש ממשלת יפאן קיים בלילה הקודם מגע מתמיד עם מנכ"ל משרד החוץ הלובי, כדי לקבל את הסכמת ממשלת לוב לנחיתה.

לפני שעה לא מסר רדיו לוב, אם ניתנה הרשות לנחיתה.

לפני כן נמסר כי מטוס נתיבי האוויר היפאניים עם עשרת הטרו־ריסטים היפאניים ו־15 בני הערובה המריא מקילומבר בירה סרי לנקה, היום בשעה 18.35 לפי שעון ישראל לאחר תדלוק.

בינתיים נמסר מקאהיר, כי מצרים נתנה רשות למטוס היפאני לטוס בצל שטחה. אישור רשמי זה ניתן על פי בקשת שלטונות מאלזיה, מציינים בקאהיר.

„הטרוריסטים היפאניים אלרגיים לישראל"

קואלה לומפור, 7 (עי"ר) — הטרו־ריסטים היפאניים דאגו שטיסתם לא ...

צה"ל סרק ופוצץ בתי מחבלים בדרום לבנון

סיור צה"ל פרק בליל אתמול בתים המשמשים מחבלים בשני כפרים בדרום לבנון — תלוסה — חמישה קילומטר מערבית למטה הזקן — צפונית לבירית.

ביתו של סייען המחבלים סוען בכפר חנין — פוצץ.

כל חיילינו חזרו לבסיסם בשלום.

פצצות בזוקה ואש נק"ל מלבנון לעבר ישובי הצפון

פצצת בזוקה נורתה בליל אתמול סמוך לשעה אחת אחר חצות לעבר סיור צה"ל שנע לאורך גבול לבנון — צפונית לזרעית. סמוך לשעה שלוש לפנות בוקר נורו מתחום לב־נון פצצות־בזוקה ואש מנשק קל ל־עבר סיור של צה"ל שנע כ־1 ק"מ צפונית מערבית למטולה. הסיור השיב באש. כתצי שעה אחרי כן נורו בכפר פצצות בזוקה מתחום לבנון לעבר מושב מרגליות. לא היו נפג־עים ולא נגרם נזק.

נרפת לבנון

ביירות, 7 (עי"ר ויופ"יא) — דובר צבאי לבנוני אמר היום כי כוח ישראלי הסתנן אל מעבר לגבול בשמך הלילה וחזר לכפר הלבנו־ני חנין. הדובר הוסיף כי הכוח המסתנן פוצץ בית בכפר ותקף את בעליו, גלאל אשאש.

הדובר אמר, כי הכוח הישראלי לקח את התוקף עמו אל מעבר ל־גבול.

הדובר מסר עוד, כי במשך הלילה היתה שורה של הפגזות ויריות מ־נשק אוטומטי בנקודות שונות לאורך הגבול הדרומי של לבנון. עמדה קדמית לבנונית בגיזרה המערבית השיבה אש במשך 30 דקות.

הכפריים המתגוררים באיזור מע־ריכים, כי הכוח הישראלי שחדר ל־חנין מנה כ־300 איש. לדבריהם ערך כוח המשטרה היפושים גם בבתי ה־כפר תלוסה, השוכן 15 ק"מ צפונית מזרחית לחנין.

שר השיכון אינו מתנגד להקמת „ישיבת הסדר" בימית

מאת מפרנו

שר השיכון א. עופר, שהתנגד להקמת ישיבת־הסדר בימית, הו־דיע באחרונה לשר הבטחון ש־הוא מסיר את התנגדותו.

כפי שנודע לסופרנו עושים כבר הכנות לביצוע התכנית.

הדלקת הנר

	קי"ש	מוצ"ש
ירושלים	6.53	8.10
תל־אביב	7.11	8.12
חיפה	7.05	8.13
אילת	7.05	8.07
באר־שבע	7.09	8.06

רהיטי אלון
רח' שינקין 24
תל־אביב
טל. 285620
ריהוט כפרי
פנות אוכל
ריהוט סלוני
חפצי חן ומתנות
הספקה מיידית
מקבלים הזמנות

ב"ה
בית הכנסת הגדול
תל־אביב, רח' אלנבי 110
עריכת חופות מפוארות
לפנות לשמש

אם חתונה מכובדת
אז אך ורק עם
התזמורת המפוארת
המזרחית־החסידית
בהנהלת ברוך שורץ
תל־אביב, שינקין 33
טלפון 284381
— מחירים נוחים —

הסתדרות הפועלים החקלאים / המרכז החקלאי
יום השנה ה־2 לפטירתו
של
אברהם הרצפלד ז"ל
א. ביום ראשון, 10.8.75, בשעה 5 אחה"צ
עליה לקבר
בבית העלמין שליד כנרת
ליד הקבר ישאו דברים:
מנחם רזלל, יו"ר מועצה אזורית עמק הירדן
אסף אגין, הבי קבי דגניה ב' — דבר דור ההמשך
אוטובוסים לכנרת יצאו מבית המרכז החקלאי, שד' שאול המלך 8, ת"א, בשעה 14.30.
ב. ביום שלישי, 12.8.75, בשעה 6 בערב, ב„אולם הרצפלד", שבבית המרכז החקלאי בת"א
ערב התייחדות ועיון
בתכנית:
יצחק שפירא, מזכ"ל המרכז החקלאי: — קווים לדמותו של הרצפלד
פרופ' רענן ויץ — הרצאה על הנושא: „ההתיישבות בעיצוב דמותה של ישראל"
— דיון בעקבות ההרצאה
— הקרנת סרט קצר על הרצפלד
מוקירי זכרו של המנוח מוזמנים להשתתף באירועים הנ"ל
נא לראות מודעה זו כהזמנה אישית

הרבנות המועה"ד רמת־גן — ביהכ"נ המרכזי שד' סמאטס 22, תל־אביב
בס"ד
אזכרה
במלאת שלושים לפטירתו של הגבר יקירא
ר' צבי יצחק פרוכט ז"ל
מראשוני מתפללי ביהכנ"ס המרכזי ומזכיר כללי של הרבנות והמועצה הדתית רמת־גן
תערך אזכרה, ביום ראשון, ג' אלול תשל"ה (10.8.75) בשעה 8.00 בערב, באולם שע"י ביהכנ"ס המרכזי שד' סמאטס 22 ת"א.
דברים לזכרו:
הרב יצחק אברמוביץ שליט"א חבר הרבנות רמת־גן
מר פנחס שיינמן חבר כנסת ראש המועה"ד ת"א—יפו
מר צבי הגבר ראש המועצה הדתית רמת־גן
דברי פתיחה: הרב שלמה בלומנפלד, יו"ר הנהלת ביהכנ"ס
באותו יום תתקיים עליה לקברו. נפגשים בשעה 4.30 אחה"צ ע"י שער בית העלמין, קרית שאול.

המועצה הדתית קרית מוצקין
משתתפת באבלו של הרב הגאון
רבי מרדכי פוגלמן שליט"א
רב ואב"ד דקהילת קרית מוצקין
במות עליו רעיתו הרבנית הדגולת
בלה ז"ל
המקום ינחם אותו בתוך שאר אבלי ציון וירושלים
ולא יוסיפו לדאבה עוד.
ההנהלה וחברי המועצה

לגאון הרב מרדכי פוגלמן שליט"א
ר"ב ואבד"ק קרית מוצקין
השתתפותנו הכנה באבלו הכבד
על הסתלקותה של הרעיה הדגולה
הרבנית בלה ע"ה
חברת נשיאות הכבוד של תנועתנו
בנחמת ציון וירושלים ינוחם ולא יוסיף לדאבה עוד
הנהלת תנועת האשה הדתית לאומית

חמש שנים עברו מאז נלקח מאתנו
יהדוריקרנו
דורון ז"ל
אנו נעלה אל קברו להתיחד עם זכרו ביום ראשון ג' באלול תשל"ה (10.8.75) בשעה 5.00 אחה"צ בבית העלמין בחולון.
נפגשים ליד השער החדש.
דוד ויפה אולמר

אזכרה והתייחדות
לעילוי נשמת
הגאון הרב ראובן מרגליות זצ"ל
תתקיים, אי"ה ביום חמישי ו' באלול, (14.8.75) בבית העלמין בנחלת יצחק.
דברים לזכרו:
ד"ר יצחק רפאל — שר הדתות.
הרה"ג שמואל ברוך ורנר — אב בית הדין, ת"א.
התחבורה לבית הקברות בנחלת יצחק תצא מבית המנוח בשעה 5.00 אחר הצהרים, רח' יבנה 3, תל־אביב.
המשפחה

מוסדות חסידי סקיגורה
כולל אברכים „דעת משה"
לזכרו הקדוש של גאון ישראל ותפארתו, מרן הרה"צ האדמו"ר רבי משה פרידמן זצוקל"ה זיע"א מבויאן
בנשיאות כ"ק אדמו"ר מסדיגורה שליט"א
רחוב יחזקאל 21 ירושלים ת"ו
מתכבדים הננו להודיע בזה כי לרגל יום ההילולא של כ"ק האדמו"ר הרה"ק רבי משה פרידמן זצוקל"ה זיע"א מבויאן ונשיא ישיבת חכמי לובלין המעטירה
תיערך
התוועדות רבתי
ביום ראשון פר' תצא ג' אלול בשעה 8.00 בערב בהיכל הכולל רחוב יחזקאל 21 ירושלים, בראשות כ"ק אדמו"ר מסדיגורה שליט"א ובהשתתפות אדמו"רים, רבנים ראשי ישיבות ואישי ציבור. ● קהל שוחרי תורה וחסידות מוזמנים
ההנהלה

הילולא של אדמו"ר הצה"ק זצ"ל מקוז'ניץ — ארה"ב וישראל
בשב"ק פרשת שופטים ב' אלול יתקיים בביהכ"נ „עבודת ישראל" ע"ש המגיד הק' זי"ע מקוז'ניץ רחוב שרה 45, קידושא רבא אחר התפלה, לזכרם של אדמו"רים, הצה"ק, זי"ע מקוז'ניץ.
במוצאי שבת בשעה 9 בערב תערך סעודת מלוה־מלכא בהשתתפות אדמו"רים, רבנים וחסידי קוז'ניץ בביהכ"נ הנ"ל. למחרת ביום ראשון ג' אלול בשעה 4 אחה"צ מהיק מתאספים חסידי קוז'ניץ ואוהדיו של אדמו"ר הצה"ק זצ"ל, בהר המנוחות סנהדריה — בירושלים על קברו.
כל חסידי קוז'ניץ והמתפללים מוזמנים להשתתף.
הוועד דחסידי קוז'ניץ

אנו אבלים על הסתלקותו ללא עת של חברינו היקר
ר' חנוך בן שמואל יונה דאום ז"ל
ומשתתפים בצער המשפחה
חברי אגרא מגדיאל
ההנהלה והעובדים

مكنز من الاهل

של המצפה

חרדה וחיוביה

ראש־הממשלה, יצחק רבין, בדברו בטקס לציון שלושים שנה לשחרור אסירי מחנות־השואה, אמר בפשטות, שאנו עומדים בפני ימים קשים הן נוכח איומי האויבים מסביב והן נוכח עולם אדיש, שלעיניו האינטרסים החומריים שלו. המאבק על קיומה של ריבונות ישראל קשה וממושך.

דברים בסיסיים אלה, המתשכחים בתכונה היומיומית, יש להזכירם ולשוותם לעיני יהודי הארץ ויהודי התפוצות. אין גם קפיצת־הדרך בביסוס בטחונה, חוסנה ויציבותה של המדינה. ככל שגובר האויב, בעוצמה מלחמתית ובעמדות מדיניות ומשקיות, יש לכנס מירב היכולת של העם כולו כדי להתקיים פשוטו כמשמעו.

המשא־ומתן להסדר, גם כשיגיע לידי תוצאות, עשוי לדחות פרק־זמן מסויים נסיונות מחודשים של האויב לתקוף את ישראל, אך מגמתו המלחמתית לא יזנח. כאמציו להשצות את ישראל מעצרת־או"ם הקרובה הם שלב במיתקפה המדינית. יש להעמידה מחוץ למחנה כהוכחה מוקדמת בצורך להלחם בה ולהכריעה. התפארותו של ד"ר קיסינג'ר, שהוא „מושיע את ישראל מחורבן", אין כמותה לחץ שנמהר להיכנע לכל דרישותיו.

לאחר הנחת־יסוד זו, שהיא מציאותית, סיים ראש־הממשלה במסקנה מובנת מאליה, ש„בלי מיצוי כל כוחות הגוף והנפש ובלי נכונות של הפרט והכלל לשאת במאבק תקופה ארוכה, לא נעמוד במבחנים". זה משפט כולל, שפירושו המעשי, התגייסות מתמדת של האוכלוסיה הישראלית ושל הקהילות היהודיות לסיכול מזימת האויב. עליה יהודית גדולה ממערב וככל האפשר גם ממזרח, קליטה מאורגנת ומזורזת, סדרי־חברה מתוקנים, הסתפקות בהכרחי ועבודה יצרנית וכיוצא בזה.

מה שמדאיג הוא העדר חרדה ממשית למה שעלול להתרחש, וממילא השיגרה נמשכת ופה ושם ישנם גם גילויי התפרקות. קריאה לחיזוק אחדות העם מתקבלת בלעג, והבעת משאלה לטיפוח המורשת הערכית של ישראל, נפגשת במחאות ומוגדרת כ„השתלטות הדת". הדברים הגיעו לידי כך, שהאגף השמאלני במערך עינו צרה באפשרות לבסס ביסוס־יתר את מעמדה של הקואליציה הממשלתית.

אין כל ספק, שריכוז כוחות הולך וגדל מסביב לממשלה מקנה יותר סמכות ויותר אמון, ומוסיף יותר מודעות בציבור למצב של מצור על כל מסקנותיו.

תמורה חברתית־רוחנית אינה באה בהטפה ובהסברה בלבד, אלא בממשלה בעלת רמה, שבסיסה הולך ורחב, זוכה לאמינות עממית ומוכיחה שמתפקדת כראוי בעצייתה. הדדיות בין הממשל לבין הציבור, שבעניינה אחריות משותפת, עשויה להוביל לאותה חרדה למראה הקשיים ולמאמץ רב־הפנים כדי להתגבר עליהם בהווה ובעתיד.

כלפי אלימות

התגובה להתנפלותו המרושעת של ראש הסיעה האגודאית בכנסת על הרב הראשי לישראל, אינה מתמצית בהודעת־הגינוי של מועצת הרבנות הראשית. דבריה, דברי חבר הרבנים, ודברי הפה והכאב של ראש ישיבת מרכז הרב, הביעו עומק ההזדעזעות מן הביזוי שאין נחות ממנו.

אך יש לראות תופעה זו לא רק כמכוונת כלפי הרב הראשי וכלפי הרבנות הראשית, שהאיש וחוגו „אינם מכירים בה", אלא כנסיון להשפיל כבוד התורה ונושאיה על־ידי כת המשתמשת באמצעים אלימים.

ידוע, שהללו נוקטים מעשי ביזוי השמצה, גם שימוש באיומים וקשה מזה, כלפי חכמי התורה השוללים דעותיהם ותכסיסיהם. בלחץ כבר מנסים לתפוס עמדות ברבנות, בדיינות ובישיבות, תוך כדי דחיקת רגליהם של חכמי תורה והוראה בעלי זיקה למדינת ישראל על כל חובותיה.

יש לציין בצער, שהם מנצלים מצבי חולשה וחוסר־תיאום לצורך תככיהם, איומיה ובריונותם. רקע אחד לנאום הפרוע בכנסת הן „מודעות אבל" על איש־ציבור בבני־ברק העמל על תקנת המועצה הדתית במקום.

כל הנרתע מהם, שלא להסתבך עם גורמים אלימים, מחזק כת תוקפנית בעלת יומרנות של השתלטות באמצעיה. רבים רואים תהליך זה בדאגה רבה, שאילו הסיקו לעצרו ולהדפו היה בזמן מסלקים סיוט זה מעולם היהדות בארץ. כמה וכמה תופעות תמורה בעניני רבנות ודיינות נגרמו על־ידי עסקני כת זו.

מערכת הרבנות והדיינות בארץ, זקוקה ליותר תקינות בכל סדריה, בדין קודם־וראשונה תגדיר סיבה של הכת הקיצונית ותדחה אותה לירכתיים. במקום רתיעה, מלחמה בה, ובמקום הוליכה, עמידה תקיפה כנגד אמצעיה המבחילים.

מעבר להבדלי־גישה ולחילוקי־דעות בעניינים שונים בעולם הרבנות והדיינות, יש להניח, שהרוב מכיר בנחיצות ההדופה לשמור על כבוד חכמי התורה ועל עצמיותם מפני בריונות לכל צורותיה.

הנאום בכנסת חושף נגע האלימות בכלל ומעבר לו. עולם הרבנות וההוראה, כציבוריות הדתית כולה, בכוחו לסלק נגע זה מקירות הבית כולו.

הגיע נשיא מקסיקו; נתקבל בטקס ממלכתי מלא בנמל התעופה לוד

נשיא מקסיקו ד"ר לואיס אצ'הוריה הגיע אתמול אחרי הצהרים לישראל ונתקבל בנמל התעופה לוד בטקס ממלכתי מלא, כשארבעה מטוסי „כפיר" של חיל האוויר העוברים במטס־הצדעה ו־21 מטחי תותח קדמו את פני האורח ופמלייתו.

האורח רב המעלה ורעייתו, שר החוץ של מקסיקו אמיליו ראבאסה ורעייתו, תת־שרים ורמי־מעלה נתקבלו ליד כבש המטוס על ידי נשיא המדינה פרופ' אפרים קציר, יו"ר הכנסת ישעיהו, ראש הממשלה, רבין, ושר החוץ אלון.

משמר כבוד של פרחי טייס וחיילות, דיגלו את נשקם לכבוד האורחים.

הנשיא קציר מברך את האורח

לאחר מכן עלו האורח והנשיא קציר אל דוכן נואמים מקושט בדגלי שתי המדינות, והשמיעו את ברכותיהם.

הנשיא קציר אמר: „כבוד ועונג הוא לי, הוד מעלתך, לקדם את פניך, את פני רעייתך הנכבדה ואת כל בני פמלייתך, בברכתנו המסורתית — ברוכים הבאים.

אני מקווה כי במהלך ביקורך יעלה בידך לקבל תמונה נאותה מארצנו העתיקה וכמדינתנו המתחדשת, וכי תכיר את עמנו, עם עובד ושוחר שלום, ותעמוד מקרוב על בעיותינו ועל הישגינו.

איחולי לך, אדוני הנשיא, כי תהנה משהות נעימה בארצנו, וכי השיחות שתקיים כאן יהיו פוריות.

תשובת אצ'הוריה

דברי הנשיא תורגמו לספרדית, ובתשובה אמר ד"ר אצ'הוריה:

„אני מודה בשם מקסיקו על ההזמנה שהענקתם לנו ועל קבלת הפנים הנלהבת כל כך הנערכת כאן לכבודנו.

מדיניות החוץ של ארצו, אמר, מודרכת על ידי עקרונות המהפכה המקסיקנית ומשתתפת על חיפוש פתרונות לכל בעיות העולם בדרכי שלום.

לדעת מקסיקו, יש למצוא הסדר ואקלי המבוסס על קיום השלום כתנאי בל־יעבור" — אמר האורח.

בהקשר זה בא ללמוד מקרוב את בעיות המזרח התיכון, ואת דעותיו הוא מבסס על מה שלמד בסיורו ומה שנאמר בהחלטות האו"ם ביחס לאיזור הזה.

ד"ר אצ'הוריה העלה על נס את היחסים המצויינים השוררים בין ישראל לבין מקסיקו, ההורגים מעבר לקבוע בפרוטוקול הדיפלומטי. „אני מביא לכם דרישת שלום מעמי" — סיים את דבריו.

בתום הטקס נכנס למכונית שנסעה בראש שיירת המכוניות בדרכה לירושלים.

האורח נתקבל בלחם ומלח בהגיעו לירושלים

בהגיעם למבואות ירושלים נתקבלו האורחים בכיכר זהב ובלחם כמנהג במסורת ישראל מקדמה דנא.

הטכס נערך בנעימה ברחבת „בנייני האומה" שהיתה עטורה דגלי מקסיקו וישראל. ראש העיריה טדי קולק בירך את האורח בשם ירושלים בירת ישראל ואמר, כי „אנו שמחים לקדם אותך ורעייתך בשערי עירנו".

הרב משה פרוש, בן ה־80 מזקני ירושלים הגיש לנשיא מקסיקו את הלחם והמלח על פי המנהג המסורתי של הכנסת אורחים רמי מעלה, בברכו „ברוך הנותן מכבודו לבשר ודם".

הנשיא אצ'הוריה השיב בדברי תודה וציין, שגם בארצו מקובלת הכנסת אורחים מסורתית.

בצד הרחבה ניצב משמר כבוד של פרשי משטרה על סוסיהם, אשר ליוו את פמליית הנשיא האורח אל מלון „הילטון" הסמוך, שבו שוהה האורח.

ביקור ראשון ב„יד ושם"

את ביקורו הציבורי הראשון ערך נשיא מקסיקו ב„יד ושם" שבהר הזכרון בירושלים, לאחר שנפגש לשיחה עם נשיא המדינה פרופ' אפרים קציר בבית נשיאי ישראל.

בעל הר הזכרון, וליד אש התמיד שהדליק השמיע אצ'הוריה קריאה אל ארצות העולם לעשות את כל המאמצים כדי שלא תהיה שואה שנית. נשיא מקסיקו, חבוש כיפה שחורה לראשו, הניח זר פרחים מעוטר בצבעי דגל ארצו על קבר אפר הקדושים שבאוהל „יזכור", ונשא את דבריו בניגוד להכנית ובלא במסובה בטקסי זכרון מסוג זה.

לאחר הביקור ב„יד ושם" היו אצ'הוריה ושר החוץ המקסיקני, הקולונל אמיליו ראבאסה, אורחי ראש הממשלה יצחק רבין בסעודת ערב שהתקיימה בביתו בירושלים.

הנשיאים אצ'הוריה וקציר סוקרים משמר כבוד בלוד

אצ'וואריה מביע תמיכה מלאה בערבים בסיום ביקורו במצרים

אלכסנדריה, 7 (יופ"יע ועי"ר). נשיא מקסיקו, לואיס אצ'הוריה, הביע היום תמיכה תקיפה בעמדת הערבים, כאשר סיכם את ביקורו במצרים שעה קלה לפני צאתו לישראל.

במסיבת עתונאים שנערכה באלכסנדריה בתום שיחותיו עם סאדאת אמר אצ'הוריה, כי הבסיס לפתרון המשבר המזרח תיכוני הוא — הכרה בזכויות העם הפלשתינאי, החזרת האדמות שנכבשו באורח בלתי חוקי על ידי ישראל והגשמת החלטות האו"ם.

„יש בדעתי להשמיע את ההשקפה הזאת גם בישראל בעת ביקורי שם", אמר נשיא מקסיקו.

בהתייחסו לפגישה שהיתה לו בקאהיר עם מנהיג המחבלים, יאסר ערפאת, בעקבות הכרת מקסיקו באש"פ, אמר אצ'הוריה: „בשיחותי עם ערפאת הרגשתי את הצורך להכיר בזכויות הלאומיות של העם הפלשתינאי".

הוסיף, כי ביקורו במצרים היה מוצלח ושיחותיו עם סאדאת — „מועילות מאד". הוא הגדיר את סאדאת כ„לוחם שלו וסבלני, המשתמש בנשק ההגיון והצדק".

הוא סיפר, כי סאדאת נענה להזמנתו לבקר במקסיקו בתאריך מתאים.

בהודעה משותפת, שפורסמה על ידי שני הנשיאים בתום ביקורו של אצ'הוריה, הביע נשיא מקסיקו את תמיכתו במאבקים להפוך את המזה"ת לאיזור חפשי מנשק גרעיני, וכן חזר ואישר את הכרת ארצו באש"פ.

לדברי ההודעה המשותפת הביע אצ'הוריה את הערכתו ליוזמותיו של סאדאת לשלום צודק ובר קיימא, והבטיח את מלוא תמיכתה של ארצו להחלטות האו"ם, הקוראות לנסיגת כוחות ישראל משטחים ערביים.

משפחת עולים מהודו שוהה בנמל לוד

משפחת עולים מהודו, המונה 7 נפשות, שוהה מאז יום ד' בבוקר בנמל בן־גוריון. והקרובים מסרבים את המשפחה שלא יעזבו את בית הנתיבות ולדרוש מקום מגורים קבוע.

משפחת העולים מהודו, שהגיעה מטהרן, כוללת שלושה מבוגרים וארבעה ילדים. התחילה סיבה עם בני המשפחה, שביניהם ואגירוד אצל קרוביהם ברמלה, והם לקחו את חפציהם ויצאו מבית הנתיבות. אך בחוץ עצרו בעדם הקרובים ומענו. כי אינם מוכנים לקבלם אליהם. שכן גם הם דירתם קטנה וצפופה, פרנסתם קשה ואין להם אפשרות לקלוט בבת אחת שבע נפשות.

בינתיים נמצאה המשפחה מחוץ לבית הנתיבות והיא יושבת על מטלטליה ואינה מגלה כל נטיה לעזוב את המקום.

אשה ערביה נהרגה בתאונה

אשה ערביה שנפגעה במכונית בתחילת השבוע, נפטרה מפצעיה אתמול בבית החולים שמואל הנביא בירושלים. ההרוגה היא זידה אלקוזוניה, בת 47.

הנוכחות המצרית במעברים ואיוש תחנות ההתראה — מוסיפים להוות מכשול במו"מ להסדר ביניים

מאת מערכת הצופה בירושלים

הנוכחות המצרית במעברים ואיוש מתקני ההתראה, מוסיפים להוות אבני הנגף במו"מ להסדר ביניים.

מצרים רוצה להחזיק שתי פלוגות חי"ר בפתח המערבי של המעברים ואילו ישראל מתנגדת לכך הואיל ובמקרה של התמוטטות ההסכם, תוכל מצרים בנקל לתגבר כוח זה ולהפכו לגדול יותר בעוד שמבחינה מדינית לפחות קשה יהיה לפרוץ לאיזור החייץ כאשר אין שם כוחות צבא שכן פריצה כזו תהיה צעד ברור שכוונת מצרים למלחמה.

הבעיה השניה היא נוכחות ישראלית באום השיבה והנוכחות האמריקנית בתחנות ההתראה במעברים. מצרים מתנגדת לסיורים אמריקניים בתחנות ההתראה במעברים וכן מתנגדת שישראלים יאיישו את התחנה באום חשיבה.

המגמה המצרית היא לצמצם ככל האפשר את הנוכחות האמריקנית כך שלא תהיה מפרד מדיני בשטח. ברם, ישראל לפופת ואת בביעה כי כוחות אמריקנית כוללת עד כדי 150 איש, לבושים אזרחית.

לפי המפה המצרית, תוכל ישראל לפעול ברפידים באיזה מוגבל בלבד עם זאת מסכימה מצרים שלישראל יהיה כביש מחבר מרפידים דרך א־טור עד לשארם א שייך. מצרים מוכנה להתיר את השלוחה הישראלית ב„אבו רודיס", ובהלוא של פתחת הג'ידי.

קיסינג'ר הסביר לדיניץ כי הוא מוכן לבוא למסע דילוגים חדש בין ה־18 ל־22 באוגוסט. שכן אחר כך בתחילה עצרת האו"ם שתעסיק אותו.

אין להניח שתשובת ישראל להצעות המצריות ינתנו לפני ישיבת הממשלה ביום א'.

צוות השרים למו"מ קיים אתמול ישיבה ראשונה לדיון על ההצעות המצריות. בשלב זה הוברר שיש צורך בהבהרות נוספות מארה"ב במסגרת המו"מ בטרם שיוסכם לבואו של קיסינג'ר לאיזור, משום שעצם בואו עלול להוות לחץ על ישראל להתפשר בכמה נקודות עקרוניות.

פרס: התשובות המצריות נותנות בסיס להמשך המו"מ

התשובות המצריות והצעות ישראל נותנות בסיס להמשך המו"מ אך מוקדם עדיין להכנס לפרטי ההצעה המצרית. תוך זמן קצר ניתן אם אכן יושג הסדר עם מצרים — אמר אתמול שר הבטחון, שמעון פרס, בפגישה עם חברי לשכת המסחר ישראל־אמריקה, שנערכה בתל־אביב.

שר הבטחון אמר, כי אם יושג הסכם עם מצרים, יהיה על ישראל לשאוף להשגת הסכם עם סוריה, כדי להוריד בדרך המלחמה ולמפגן השגת הסדר של קבע במזרח התיכון.

באשר לירדן, אמר שר הבטחון, כי חוסיין ישגה קשות אם יקשור את גורל ירדן לסוריה ולהתארגנויות צבאיות נגד ישראל.

בתגובה לידיעות על עיכובים באספקת נשק מארה"ב, אמר שר הבטחון, כי ישנם הסכמים שנחתמו וישנן הבטחות, שהיו צריכות ליהפך להסכמים. ההסכמים שנחתמו — כובדו ע"י הממשל האמריקני ואילו הבקשות האחרונות שייכות למסגרת מדיניות ה„הערכה מחדש" — של המדיניות האמריקנית במזרח התיכון.

מר פרס ציין, כי במסגרת מדיניות זאת עוכבה אספקת כמה פריטי נשק ואספקת פריטים אחרים נשקלת מחדש. הוסיף, כי כדי לשמור על הפער של אחד לשלושה במאזן הכוחות בין ישראל לבין מדינות ערב — יהיה על ישראל לייצר יותר בבית ולהמשיך להסתייע במגוון כלי נשק מן החוץ.

בפגישה השתתף גם שגריר ארצות הברית בישראל מלקולם טון.

60 חברי פרלמנט בריטיים מתנגדים להשתתפות אש"פ בוועידה הבינפרלמנטרית

לונדון, 7 (ע"ר ויופ"יע) — המועצה הלאומית הפלשתינאית מתכוננת לשלוח משקיפים לועידת האיגוד הבינפרלמנטרי העומדת להיפתח בלונדון בחודש הבא, אולם הדבר עורר התנגדות בחוגים שונים בבריטניה.

בדמשק הודיע יו"ר המועצה הלאומית הפלשתינאית (הפרלמנט הפלשתינאי), חאלד אל פאהום, כי הודיע כבר למזכיר הכללי של האיגוד הבינפרלמנטרי כי המועצה נענתה להזמנה לשלוח משקיפים לועידה.

עצומה של חברי פרלמנט נגד אש"פ

אולם בלונדון נחתמה עצומה ע"י 60 חברי פרלמנט בריטיים, המביעים את התנגדותם לקבלת נציגי אש"פ לועידה הבינפרלמנטרית.

מר לסלי הקפילד, יו"ר תנועת הפרלמנטרים של חברי הליבור ידידי ישראל, אמר: „אנחנו מתנגדים לכך שחברי ארגון טרור יוזמנו לועידה של חברי פרלמנטים נבחרים כחברי תבל".

ההחלטה להזמין את נציגי אש"פ לועידה ולהעניק להם מעמד של משקיפים נתקבלה בועידה הקודמת של האיגוד הבינפרלמנטרי, שהתקיימה בקולומבו בירת סרי לנקה (ציילון). חברי האגף הבריטי של האיגוד הבינפרלמנטרי התנגדו להחלטה הזאת, והן בהצבעותיהם והן בנאומיהם.

פקידים בריטיים אמרו, כי לממשלת בריטניה אין כל קשר עם ההחלטה הזאת. הם הדגישו, כי בריטניה גם לא העניקה הכרה לאש"פ.

„דיילי מייל" קורא להטלת איסור על בוא משלחת אש"פ

העתון הבריטי „דיילי מייל" קרא היום להטלת איסור על בואה של משלחת אש"פ לועידה הבינפרלמנטרית. העתון מכנה את ארבעת חברי המשלחת כאנשים העומדים בשורה הראשונה של הטרוריזם הבינלאומי. העתון מציין, כי המשלחת מייצגת את המועצה הלאומית הפלשתינאית, שהיא הזרוע המדינית של אש"פ.

העתון מוסר, כי ארבעת חברי המשלחת הם — חאלד אל פאהום, יו"ר המועצה הלאומית הפלשתינאית מחמוד פאראתה, ד"ר אניס אל סייס וסעיד המאמי, זה האחרון מוכר כנציג אש"פ בלונדון.

פקידים בריטיים בלונדון אמרו, כי לפי שעה טרם נתקבלו בקשות מחברי המשלחת להעניק להם אשרות כניסה.

„הדיילי מייל" מנמק את התנגדותו להזמנת אנשי אש"פ בטוענו כי להם: „יהיו אשר יהיו הבעלים שלו, דבר אחד ברור — יש בין חברי המשלחת מהבולטים ביותר שניתן להם לגבינו ... אנשי החזית הפוליטית של ארגון טירור".

בינתיים נמסר בלונדון כי חברי פרלמנטים ערביים התכנסו כדי לדון בעמדתם לגבי ועידת האיגוד הבינפרלמנטרי בלונדון.

הרמטכ"ל בטקס סיום קורס קצינים

בנוכחות הרמטכ"ל רב־אלוף מ. גור, התקיים אתמול אחה"צ, בבסיס צבאי אי שם בארץ, מסדר סיום של קורס קצינים אפסנאים, קציני שלישות ודבר סמלים.

הרמטכ"ל אמר למסיימים: „בצבא שבו הכוננות המבצעית היא כוננות מתמדת והצרכים המבצעיים כבעי מאפילים על כל צורך אחר, התפקיד של הרב סמל הוא הקשה ביותר.

אין ספק, שרק הפעולה המשותפת של שלושת האגפים בצבא: הטיפול באדם, הטיפול בנשק, והטעצבות הופכת את הכל לגוף לוחם. היא אשר יכולה להצמיד לרכותה של מפקדים את היחידות הטובות, אשר אותן ניתן להוביל למלחמה ולהכלה לנצחון".

מסדר הסיום התקיים בביצוע סגנוני של תרגילי סדר.

מנספילד סיים ביקור בסעודיה

ג'דה, 7 (ע"ר) — הסנטור מייק מנספילד, מנהיג הרוב הדמוקרטי בסנאט של ארה"ב, המריא לקאהיר בתום ביקור של יומיים בארץ הסעודית.

בהגיעו לג'דה הכריז הסנטור מנספילד כי מטרת ביקורו היא להתוודע אל המדיניות של המלך הסעודי ולראות מה ניתן לעשות כדי להגביר ולהדק הקשרים בין שתי המדינות.

הוקמה ממשלה חדשה בפורטוגאל — במשכנות המהומות האנטי־קומוניסטיות

ליסבון, 7 (ע"ר, ע"צ ויופ"יע) — ראש ממשלת פורטוגל, גנראל ואסקו גונסאלוס, הודיע שהוקמה ממשלה חדשה אשר תמשל בבעיות העוקדות קיום בפני המדינה. בו בזמן נמסר על המשך המהומות האנטי־קומוניסטיות בצפון פורטוגל.

מקור בליסבון אמר, כי המצב מבולבל, האיש אינו יודע מה ילד יום.

זו היא הממשלה הזמנית החמישית המוקמת בפורטוגל, ולפי שעה לא נמסרו פרטים על הרכבה. נראה כי מטרי וגמור עם שלטונות הצבא להגיב בתקיפות על מעשי האלימות המתפשטים.

המפקד הצבאי של איזור הצפון, בריגדיר אורידקו קורוואלו קיבל עצומה מיחידות הצבא באיזור התומכות בהקמת מדינה סוציאליסטית רב־מפלגתית. עצומה זאת עומדת בניגוד לעמדה הנוקטת על ידי ראש הממשלה הפרו־קומוניסטי.

בינתיים נמסר כי קומוניסטים אשר הרגו מפגין אחד ופצעו 5 אחרים, התבצרו במטה מפלגתם בעיר פאסה, במרחק 32 ק"מ מפורטו. המון אנטי־קומוניסטי התחיל בקיף את הבנין, בלי שהצבא או המשטרה יתערבו.

חיילי צי שמאליים, אשר נשלחו להגן על המקום, נסוגו מן העיר, כאשר פשטו שמועות שיחידות חיל רגלים של הצבא אשר באיזור מתכוננות להתקיף אותם.

מפקד שירותי הבטחון של הצבא, הגנראל סאראיבה קארוואליו, והרמטכ"ל גנראל קארלוס פאבראו טסו צפונה לשיחות דחופות עם מפקדי הצבא באיזור.

בשיחה טלפונית עם אחד האנשים שבתוך הבניין הנצור נמסר לכתב י.פ.י. כי „המצב כאן נעשה חמור ביותר. כל אחד בעיר שונא אותנו". המון התחיל להתקהל לפני הבנין בצהריים, אחרי שהקומוניסטים פתחו אש ברובים על מפגינים, בהרגם איש אחד ובפצעם אחרים.

הגר"ע יוסף בבראזיל; קורא לחיזוק היהדות ומדינת ישראל

הרב הראשי לישראל הראשון לציון הגר"ע יוסף הגיע ביום שלישי השבוע לסן־פאולו שבבראזיל במסגרת ביקורו בקהילות היהודיות בדרום אמריקה.

בשדה התעופה של העיר קיבלו את פני הרב הראשי, רבני ונשיאי הקהילות היהודיות ובראשם הרב שניאור דוד ולק רבה הוותיק של סן־פאולו, הרבנים משה דיין רב הקהילה „מקור חיים" הרב אפרים לביאודו רב הקהילה „בית יעקב", שגריר ישראל בברזיל מרדכי שניאורסון וציבור רב.

בשעות הערב אותו יום הופיע הראשל"צ בעצרת עם שנערכה בבית כנסת „מקור חיים" וקרא למאזיניו לחיזוק היהדות והמסורת ולביצור החינוך היהודי ומוסדות התורה בעיקר בקרב הנוער והדור הצעיר, שכן רק החינוך היהודי הדתי יכול לעצור את ההתבוללות ונישואי התערובת.

כמו־כן עמד בדבריו על חיזוק הקשרים בין יהדות התפוצות והעם בישראל ומדינת ישראל.

הגר"ע יוסף ישהה בבראזיל כחמישה ימים ובמשך הזמן הזה יבקר בקהילות נוספות, בבתי הספר היהודיים וכן ישתתף בכנסי רבנים מארצות דרום אמריקה.

הופסקו סנקציות בנמל אשדוד

עובדי מחסן ההפצרות בנמל אשדוד, אשר גרמו לשיבושי העבודה בימים האחרונים, הסכימו היום להפסיק את הסנקציות שנקטו ויפתחו היום במו"מ על תביעותיהם עם הנהלת הנמל וההסתדרות.

העובדים טוענים ששכרם נפגע בגלל ירידת יצוא הפוספטים.

ד"ר רפאל: ההסדר במערת המכפלה מתקן העוול למתפללים היהודים

הסדרים החדשים במערת המכפלה, שעליהם החליטה הממשלה בישיבתה האחרונה, מתקנים את העוול שנגרם למתפללים היהודים במקום מאז 1967, — אמר אתמול שר הדתות, ד"ר יצחק רפאל.

חלוקת השטחים לתפילה לבני שתי העדות, ביטול ההגבלה על שעות התפילה וקביעת הכניסה היהודה למתפללים ולמבקרים, מבוססת על עקרון של שווי־זכויות, שאין בו אפליה.

השר הביע תקוה, שנציגי שתי העדות יקבלו את ההסדר החדש בהבנה.

שיקום בית הקברות היהודי. שר הדתות, העומד להיפגש בתחילת השבוע עם חברי המועצה הדתית בקרית־ארבע, אמר שלאחר שהחלו לנקות ולגדור את המקום עליו עמד בית־הכנסת ההסטורי „אברהם אבינו" בחברון, ייעשו פעולות לשיקומו של בית־הקברות היהודי העתיק בעיר האבות.

היועץ המשפטי: מוטב להשאיר עבריין בחופש, מאשר לכלוא אדם על לא עוול בכפו

אם עלי להבחר בין עבריין המתהלך חופשי לבין חף מפשע היושב בכלא על לא עוול בכפו, אני מעדיף את הרעה הראשונה על פני השניה — אמר אתמול היועץ המשפטי לממשלה, פרופ' אהרן ברק בהרצאת אורח בבית הספר הארצי לשוטרים בשפרעם.

פרופ' ברק אמר, כי הסיבה לעמדתו זו נעוצה בכך כי במקרה הראשון פוגע הדבר בטיב האמצעים לשמירת החברה בעוד שכליאת אדם חף מפשע פוגעת בטיב החברה עצמה.

בהתייחסו לטענות בקרב הציבור על שימוש שלא כדין בגביית עדויות ע"י המשטרה, אמר, כי כל הטענות נחקרות ביסודיות, אך במרבית המקרים מתברר שהן אינן נכונות. „אין לך דרך פשוטה יותר מלהתכחש להודעת אמת בטענה המפוצה מן האצבע, כי הופעל עליך לחץ שלא כדין". עם זאת ציין כי לעתים הטענה היא נכונה ובמקרים אלה, בהם נהג שוטר שלא כדין הוא פוגע בתדמית המשטרה כולה, אמר.

„על השוטר לזכור, שהוא מהלך על חבל דק. תפקידו להגן על החברה מפני העבריין. אך בעשותו כך, עליו לשמור על ערכו של המוסר והמשפט של החברה".

ישראלי יועמד לדין בשטוקהולם באשמת איסוף ידיעות באורח בלתי חוקי

שטוקהולם, 7 (ע"ר) — ממשלת שבדיה הודיעה היום כי אזרח ישראלי בן 26 העצור בידי משטרת שטוקהולם יועמד לדין באשמת איסוף ידיעות באורח בלתי חוקי.

קודם לכן הודיעה הממשלה על העמדתו לדין של אזרח לבנוני בן 24 באשמות הקשורות באותה פרשה. הממשלה סרבה לזהות את שני הנאשמים בשמותיהם. עם זאת נודע, כי מיחסים לשניים האשמה של פעילות ביון בלתי חוקית בשבדיה, שהיתה מכוונת נגד המחבלים הפלשתינאים.

כפי שנמסר נעצר הלבנוני [illegible] הישראלי באופסלה.

הרוגים ופצועים בהתפוצצות במפעל אבק שריפה בצרפת

אסלן, צרפת 7, (ע"ר). — התפוצצות עזה ארעה היום בצהרים בביה"ח לאבק שריפה בקרבת העיר אסלון שבצרפת ולפי מאזן ראשון נודע כי שני אנשים נהרגו ושלושים נפצעו.

צוותי הצלה עוסקים בחפירות בין שרידי המפעל והבתים הסמוכים שנפגעו אף הם, כדי לבדוק אם ישנם נפגעים נוספים.

ההתפוצצות ארעה בזמן הפסקת הצהרים במפעל.

עדי ראייה סיפרו, כי ההתפוצצות גרמה להתאבכות ענן עשן כלפי השמים, עד שאפשר היה לקבל את הרושם שהיה זה פיצוץ אטומי. מעוצמת ההדף נעקרו גגותיהם של בתים רבים בסביבה, עד להיקף של 3 ק"מ. אחד ההרוגים שישן את שנת הצהרים בזמן ההתפוצצות הורם מעל מיטתו, הועף באוויר והוטח אל הקרקע.

לפי שעה לא נודע מה גרם להתפוצצות. במפעל עובדים 600 איש.

זכו בהגרלת הפיס

בסך 500,000 ל"י זכה המספר: 275069.

בסך 100,000 ל"י זכה המספר: 140903.

בסך 50,000 ל"י זכה המספר: 153541.

בסך 10,000 ל"י זכו המספרים: 046202; 471041.

בסך 5,000 ל"י זכו המספרים הבאים: 075887; 103939; 399076; 436022; 533253; 547787; 585612; 746197; 762761; 789824.

בסך 1,000 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 08034; 09114; 45159; 69241; 71979; 70479; 77728; 82787; 84606.

בסך 500 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 73784; 67714; 67012; 41402; 40885; 32101; 23277; 22965; 20093; 12781.

בסך 200 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 0380; 1376; 4984.

בסך 100 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 0162; 0474; 0751; 0844; 0858; 1035; 1277; 2191; 2519; 2649; 2663; 2708; 2855; 3301; 3404; 3798; 4554; 4565; 4952; 5134; 5405; 5780; 5812; 6059; 6513; 6661; 6779; 6853; 7533; 7641; 7738; 8298; 8603; 8767; 9092; 9179; 9390; 9424; 9506; 9554.

בסך 6 ל"י זכו כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה: 6.

שרי האוצר והתחבורה חוזרים ומודיעים

הרפורמה במסים תוגשם במלואה גם ב„אל על"

שרי האוצר והתחבורה — מודיעים, כי הנהלת „אל על" בדיוניה עם ועד צוותי האוויר הודיעה לוועד כי כפי שנקבע באשר לכלל העובדים השכירים, בתקופת המעבר להגשמת הרפורמה, תישמר ההכנסה הפנויה לצוותי האוויר, כמקובל עד כה, עד 1.4.76.

עוד הודיעה החברה, כי „שמירת ההכנסה הנקיה, תיעשה בדרכים שאינן מהוות גילום כולל של מרכיבי התשלומים לצוותי האוויר". עמדה זו אושרה על־ידי שרי האוצר והתחבורה עוד ביום א'.

אשר להסדרים שלאחר סיום תקופת המעבר, החל ב־1.4.76. לא אישרו שרי האוצר והתחבורה, להנהלת „אל־על" כל עבודה, התחייבות או הסכם, פרט לכך, ש„לצורך הסדר המעבר של צוותי האוויר המיסוי עליו יובאו בחשבון תנאי עבודתם המייחדים המחייבים עבודה שחלק ניכר ממנה הוא בחו"ל וכי, על רקע זה יקבע מרכיב מטבע זר בשכרם, אשר הכללים לקביעת השקף יסוכמו בבוא הזמן.

דברים אלה הודיע מנכ"ל „אל על" לצוותי האויר בכתבו אליהם ביום 4.8.75. שרי האוצר והתחבורה לא אישרו ולא יאשרו כל עבודה, התחייבות או הסכם באשר לרמת ההכנסה הנקיה או היקף מרכיב מטבע זר בשכר צוותי האוויר, לאחר תום תקופת המעבר, החל ב־1.4.76.

הודעה על כך ניתנה באורח מוסכם ורשמי להנהלת „אל־על" והדבר הובא לידיעת מזכ"ל ההסתדרות.

שרי האוצר והתחבורה חוזרים ומודיעים כי הרפורמה במס הכנסה תוגשם במלואה, גם על צוותי האוויר בחברת „אל־על". שיטת המסוי החדשה לגבי שכרם תהלך בזו הנובעת מן הרפורמה ללא כל חריגה.

ראשי עיירות הפיתוח קבלו בפני פ. ספיר על היעדר עידוד לעולים שיתישבו בתוכן

טענות על היעדר תמריצים לעולים אשר יעודדום להתישב בעיירות פיתוח השמיעו אתמול ראשי ערים ומועצות מקומיות מאזורי פיתוח כאשר נפגשו עם יו"ר הנהלת הסוכנות פנחס ספיר.

בין הקובלים בנושא זה היו ראשי הרשויות המקומיות של קרית גת, כרמיאל, מגדל העמק, צפת ויקנעם. ראש מועצת כרמיאל ברוך וגנר אמר כי אין כל מגע בין עיירות פיתוח לבין שליחי העליה בחו"ל. לפיכך אין גם חומר הסברה מתאים והסוכנות הבוחנה לעיירות הפיתוח.

י. נחמיאס (צפת) אמר: „אישים רבים וחשובים בארץ אינם מבינים כלל את ענין עיירות הפיתוח. כאשר כבר עולה לארץ מציעים לו את אותן ההקלות, בין אם הוא מתכוון להתישב בסביון או בקרית שמונה. לכן — מדוע לא יבחר בסביון?"

ספיר: העליה תתחיל לגדול

בשיחתו עם ראשי עיירות הפיתוח אמר פנחס ספיר כי הרגשתו היא שכבר עברנו את תקופת השפל בעליה. „איש אינו יכול לדעת מה תהיה העליה ב־1975/6 אך בוודאי תגדל על זו של השנה האחרונה". הדגיש עם זאת שאינו אומר זאת מתוך ידיעה קונקרטית אלא מתוך תחושתו הפנימית.

בהתייחסו לתכונת האוכלוסיה והמצב הכלכלי בעיירות הפיתוח אמר מר ספיר: כיום גרים 600,000 איש בערים ועיירות אלה, כלומר 20 אחוז מכלל האוכלוסיה בארץ. 15 מתוך 32 ישובי הפיתוח שהם במעמד של ערים מונים למעלה מ־100,000 עובדי תעשיה. בסך הכל ניתן להצביע, על 3 ישובי פיתוח שהקמתם היא בבחינת [illegible].

מכירת סוף קייץ!

אנו חייבים לרוקן את החנויות כדי לפנות מקום למוצרי החורף-לכן מציעים מחירים חסרי תקדים!!

זוהי הזדמנות חד פעמית-ל-14 ימים בלבד! 8.8.75–22.8.75

שטיחים תעשייתי קיר 15% הנחה לאריגה עצמית

גובלנים חדשים MARGOT • ROYAL PARIS • S.E.G. 20% הנחה

* גם מבחר של דוגמאות מקומיות

תשלומים נוחים על קניות גדולות של שטיחים וגובלנים

צמר לשטיחים מחיר רגיל 1.45 ל"י עכשיו 1.10 ל"י לכדור

הלהיט האחרון גובלנים עם צמר עבודת 'CREWEL' בשלל צבעים 20% הנחה

אהילי פלסטיק וברזל מבחר ענק 20% הנחה!

נוסף להנחה על גובלנים חוטי רקמה D.M.C. 75 אג' בלבד! במקום 100 אג'

כריות לרקמה וקשירה עם צמר לעבודה עצמית הנחה 20%

לא יאומן! הזדמנות בלתי חוזרת של הנחות גדולות על כל מוצרי עבודת יד

אמפיסל

תל־אביב: המלך ג'ורג' 62; אלנבי 95; אבן גבירול 9, התחנה המרכזית; נחלת בנימין 6. ירושלים: יפו 43. חיפה: הרצל 31. [illegible]

האוניברסיטה העברית בירושלים

שנת היובל תרפ"ה — תשל"ה

חלקה למינהל תלמידים — המשרד לקבלת תלמידים

רישום מועמדים לשנת הלימודים תשל"ו ללימודי "מוסמך" ותעודה

רישום המועמדים לשנת הלימודים תשל"ו ללימודים לקראת התואר "מוסמך" וללימודי תעודה יסתיים ביום ו', כ"ב באלול תשל"ה (29.8.) — פרט לתחומי לימודים לידם צוין תאריך שונה.

הפקולטה למדעי הרוח — תעודת הוראה לבתיה"ס תיכונים ובתיה"ס לחינוך — רישום הסתיים
הפקולטה למדעי החברה — חוג לפסיכולוגיה — רישום הסתיים
בי"ס למינהל עסקים
הפקולטה למתמטיקה — מדעי הטבע
בי"ס למדע שימושי וטכנולוגיה

הפקולטה לחקלאות
הפקולטה למשפטים
המכון לקרימינולוגיה
ביה"ס לעבודה סוציאלית — לימודי מוסמך ברווחה והעבודה סוציאלית; המרכז להכשרת מנהלים למרכזים קהילתיים — סיום הרישום — 31.10.75
הפקולטה לרפואה — מדעי הרפואה הבסיסיים, באורטופולוגיה, בריאות הציבור, תעודה באפידמיולוגיה
ביה"ס לרוקחות

מעוניינים יירשמו במשרד לקבלת תלמידים. טפסי הרשמה ו"מדריך לתלמיד החדש" ניתן לרכוש תמורת 8 ל"י (ע"י פניה אישית או בכתב) ב"אקדמון", בגבעת רם ירושלים 91999, ת.ד. 41, ירושלים. ללא צרוף המחאה על הסך הנ"ל לא יישלחו הטפסים והמדריך; חיילים בשירות חובה יקבלו את הטפסים והמדריך חינם, אישית או לכתובתם הצבאית.

המועמדים ימציאו גליונות ציונים למזכירות הפקולטה אליה הם מבקשים להתקבל (מועמדים לפקולטה למדעי החברה מתבקשים להביא את גליונות הציונים ב־3 עותקים).

מועמדים לפקולטות: מדעי הטבע, מדעי הרפואה, רוקחות, ספרנות, ארכיונאות ועבודה סוציאלית — חייבים לפנות לפקולטה לשם יעוץ מוקדם וקבלת טפסי הרשמה.

בוגרי מוסדות להשכלה גבוהה בחו"ל יירשמו במשרד לתלמידי חו"ל, הר הצופים, ירושלים.

בוגרי האוניברסיטה העברית בירושלים המבקשים להמשיך לימודיהם באותה הפקולטה, יירשמו במזכירות הפקולטה.

שני שליטים ערביים

(סוף מעמוד 3)

…כהם טענו חסידי הפעולה ש־באפריקה, שלמרות הכל ישנם …ים באפריקה הכשרים לנו. כי …צעות הולכה באו"ם נגדנו נמ־…תודות להימנעותם של נציגי …ת אפריקה וזאת למרות הלחץ שהופעל עליהם מצד עמי ערב. …ר במקרים רבים, שבעת בי־… של נשיאים או שרים אפרי־…ם בארצות ערב הצהירו הב־…ין נגדנו, אבל היה זה מס שפ־… בלבד, כי עם שובם לארצותי־… הצהירו מחדש על ידידותם עם …על. אין גם לזלזל בכך שעם …ל נשיא לתהילה על ידי מי־…ם רבים באפריקה.

…ר להזכיר, כי גם אחרי מל־חמת ששת הימים רק שלוש ארצות …יקאניות: גיניאה, מאוריטניה ו־…טאניה ניתקו את הקשרים עם …אל, ושאר ארצות אפריקה הוסי־… לקיים יחסים תקינים עם יש־… זאת על אף הלחץ החזק של …ים, שטענה כאילו ארץ אפריקאנית, …ראל גולה חלק מהטריטוריה … לפעולה הישראלית באפריקה … הערכה גדולה בארצות הנ־…, כי בכמה ארצות באפריקה … הישראלים את הדרך למדי־… רוסים הסיניים.

היום אחרי, שכמעט כל אר־צות אפריקה ניתקו את יחסיהם עם …אל יש לראות בכך תוצאה של …דנו הכללי בעולם. כאשר ראשי …ת אפריקה ראו, שהשפעת עמי … הולכת וגוברת בשטחי אירופה …חד של ישראל נחלש, בפרט … ערבים העשירים המפיקים דלק …חו להם עזרה גדולה — ניתקו … הקשרים עם ישראל. אין כל … שעם הסדר בין ישראל ועמי … יחזרו היחסים לתיקונם. כמעט … ארצות ערב. נשיאה של סנגל … שייך לאלה המוכנים לרבע הזה. …, שלפני כארבע שנים הי־… במושב האיחוד האפריקאני (21…) הצעה חריפה נגד ישראל. …יתכן טענו אז, שניתן להשאיר … ישראל שטחים שנגזלו מארץ …ה שלנו — מצרים, הי כאלה, …נגדו לקבל הצעה חריפה נגד …של הפשרה נתקבלה החלטה ל־משלחת של נשיאים אפריקאים לקהיר ולירושלים לבדוק את …ב לדאוג לחידוש שליחותו של …גג. במקום נבחרה משלחת של …צה נשיאים עם ליאופולד סנ־… בראשם, שהכריזו: אין זה סכ־… גזעי או דתי, כי הן הישראלים … הערבים הם בני אברהם. הסכ־… הוא מדיני ויש למצוא לו פת־… מדיני.

…שליחות הזאת לא עלתה בשי־… וסהיה, אלא פעלה רק לכ־…ים, כי היא ארץ אפריקאנית. …שלחת עשתה בקהיר ובירוש־… היא לא דרשה מישראל להח־… מייד שטחים למצרים, אלא הס־…ה בהתחייבות לא לספח אותם …ראל. ידוע, שדרישה מקומה זו …בלה בהשפעת נשיאה של סנגל: …שובו לדאקאר, הכינו ארבעת …יאים תזכיר לישראל ולמצרים … שש נקודות: העיקרית שבהן: …ש שליחותו של יארינג, הסכמת … הצדדים לתת ערובות לחופש … בשארם א־שייך ולהציב שם …ת בינלאומיים.

…תשובתה הסכימה ישראל לחד־… שליחותו של יארינג, כלומר — … סוף של הדרישה לשיחות …ת בין ישראל והערבים. יש־… הסכימה גם לנסיגת כוח ה־… בשטחים משוחררים. שתיקה מ־…ת ביחס לשארם א־שייך. עם …ת התשובה מירושלים אמר ב־… סנגל: לא הגענו למטרה שה־… לנו, אבל השגנו שהגענו לידי … שניתן מזה לקיים דרישות בין …

שני הצדדים גם בדרך בלתי ישירה.

בכל זאת, כעבור זמן יצא סנגהור בהצהרה חריפה נגד ישראל. המקו־רבים אליו טענו, שעשה זאת בלחץ נשיאים רבים באפריקה וגם על ידי יארינג עצמו על שלא דרש בצורה חד־משמעית מישראל לפרסם הודעה גלויה, שאין בדעתה לספח שטחים. שליח מיוחד מישראל נסע לדאקאר, פרטי השיחה של השליח הישראלי עם נשיא סנגל אינם ידועים, אלא שעצם חידוש שליחותו של יארינג מלמדת, שניתנו מצדנו הבטחות נו־ספות, שנתקבלו על דעתו של סנ־גהור.

מאז לא שמענו עוד מליאופולד סנגהור הצהרות על יחסי ישראל־ערב. רק לאחרונה שמענו, על שי־חותיו עם מנהיגים יהודים בביקורו בארצות הברית, שיהיה מוכן לתווך מחדש בין ישראל ומצרים אם יש־ראל תגלה גמישות. כמועמד לפרס נובל לשלום הבין גם הוא, כי יוכל לקבל את הפרס הזה רק אם יוכל לתרום לשלום באיזור של מתיחות ואשר הסכנה של חידוש המלחמה קיימת ועומדת, אלא כדי לעשות זאת הוא זקוק לעזרתה של ישראל, שתגלה יותר גמישות ויוכל להתיצב כתיווך בינה לבין שכנותיה.

כיצד נהגו כלפינו בועידה האפריקאנית?

הועידה השנתית של האיחוד ה־אפריקאני, שהתקיימה השנה בקאמ־פאלה בירת אוגאנדה — עמדה ב־סימן של ישראל, לא עברה אף ו־עידה אפריקאנית שלא התייחסה ל־בעיית ישראל־ערב, אבל בדרך כ־לל נתקבלו שם החלטות פושרות, לא חריפות ביותר נגדנו, כי היה זה מס שפתיים לארצות המוסלמ־יות. אך כאמור התמיר המצב א־חרי מלחמת ששת הימים, כאשר ארץ אפריקאנית, מצרים, טענה ש־ישראל גזלה שטחים מארצה. בינ־תיים גבר הלחץ הערבי וכמעט כל ארצות אפריקה ניתקו היחסים ה־דיפלומאטיים אתנו, ביניהן ארצות ידידותיות לנו ביותר.

הועידה האפריקאנית האחרונה עמדה בסימן השעיית ישראל מן ה־או"ם וזאת לפי דרישת הארצות ה־מוסלמיות. אחרי ועידתן בג'ידה, שם החליטו לגרש את ישראל מן ה־או"ם. המצב ידוע, פרס לחבש אר־צות — תוניסיה וסנגל לא היו בי־ניהן — שבאו לועידה בהחלטה ב־חושה להתנגד לדרישת המוסלמים. היו נציגים רבים מיבשת אפריקה מוכנים לכך וזאת בנוכחותו של מזכיר האו"ם קורט ואלדהיים.

הצלחת המוסלמים היתה חלקית בלבד, כי נתקבלה בקאמפאלה החל־טה חריפה נגד ישראל, כולל ה־אפשרות של השעיית ישראל מן האו"ם, אבל לא נתקבלה החלטה מ־פורשת הדורשת השעיית ישראל מן האו"ם. מעניין לדעת עמדת תוניסיה וסנגל בענין זה.

קולה של תוניסיה לא נשמע בכל מקרה זה, דוקא חבש היריבה של תוניסיה הסתייגה, שתוניסיה מסיתה את תושבי אריתריאה נגד המימשל המרכזי באדיס אבבא. היא היתה בין חמש הארצות, שהודיעו לפני הועידה, שתתנגד בתוקף להשעיית ישראל מן האו"ם. בזמן, שקיים היה החשש, שהמוסלמים, שהדיחו מכס מלכותו את הניגוס הפרו־ישראלי — יהיו נגדנו.

אשר לסנגל, כיושבת הועידה לא נשמע קולה בנושא זה. אולם, בסופה הודיע שר החוץ של הארץ הזאת בצורה החלטית, שארצו תת־נגד להשעיית ישראל מן האו"ם ו־הצטרפה בגלוי לעמדת חמש האר־צות האפריקאניות, שהודיעו על עמדתן בנדון עוד לפני פתיחת ה־ועידה.

רבים מסיקים מכך, שיד צרפת ב־דבר, הלוא ידוע שסנגל נשמעה ל־פאריס וצבא צרפתי חונה היום ב־סנגל וזאת לפי בקשתו של נשיא הארץ הזאת ליאופולד סנגהור. אח־רי, שצרפת הודיעה בצורה ברורה, שתתנגד בתוקף להשעיית ישראל מן האו"ם, נקטה גם סנגל בעמדה זו בגלוי.

מכאן גם המסקנה: אם הערבים יעלו בעצרת האו"ם שאלת השעיית ישראל ניתן יהיה לקוות, שארצות אפריקה המושפעות מצרפת, תלכנה גם הן בדרך של סנגל ותתנגדנה ל־השעיית ישראל מן האו"ם.

חלק מהלולים ריקים

חלק מהלולים עומדים ריקים ומחיר הייצור של עוף הגדל, מ־גיע ל־180 אלף טונות ממכסים הדרושים, אינו מנוצל במלואו. היי־קף הייצור הוא רק 150 אלף טו־נות, כולל 110 אלף טונות פטמים ו־40 אלף טונות הודיים.

סמנכ"ל משרד החקלאות לכלכלה, מר א. בן־מאיר, ומנכ"ל מועצת ה־לול, מר י. דורון, שמסרו על כך במסיבה עם עתונאים, ציינו כי ב־צריכת בשר עוף חלה עליה הלולה, בין השאר עקב החדרת השימוש ה־נרחב בעוף קפוא, כ־25 אלף טונות לשנה. צריכת הבשר הקפוא מגיעה עתה ל־30 אלף טונות לשנה ובשנים הבאות לא יחול גידול בצריכה בשר זה עקב התהבת הצריכה של בשר הודו.

מסד העיקר של המשתכה מגיע ביום ל־50 אלף טונות בשר עוף חי. עיקר המאמץ בעתיד יוקדש לפיתוח צורות שיווק חדשות, כיוון הכוגרים והפצלה צייד טחינה במוכלל. ב־פיתוח גבצא ייצוא בשר הודו.

דירות בתנאי־שכירות לזוגות צעירים באשדוד

משרד השיכון אישר היום 28 די־רות נוספות בתנאי שכירות לזוגות הצעירים הזכאים לכך בעיר אשדוד. עוד 9 דירות בשכירות יוקצו ל־רשות הזוגות הצעירים בעוד לחודש ימים. 26 דירות בתנאי שכירות נמ־סרו כבר לזוגות צעירים שקיבלו 1400 נקודות והיו זכאים לדירות הצעירים בעיר אשדוד.

הדובר הוסיף, כי עד סוף שנת 1975, יוקצו לרשות זוגות צעירים בשכירות. זאת בסך הכל, דובר מש־רד השיכון בתגובה לשביתת הזוגות באשדוד, שיימצאו זכאים לכך, עוד 60 דירות בתנאי שכירות. דירות אלו יבואו מפינוין של דירות המאכל־סות משפחות מרובות ילדים. לרשות משפחות אלו יעמיד משרד השיכון בשנה זו 365 דירות חדשות וגדולות. דובר משרד השיכון הדגיש, כי ה־ניקוד המזכה בדירה בשכירות ב־אשדוד הורד מ־1,400 לכ־1,200 ואין אפשרות להורידו יותר, כי מכך תי־פגענה ציירות הפיתוח בנגב ובגליל.

פועלי האיכלוס במחוז המרכז הס־בירו, כי אין טעם בהפגנת הזוגות באשדוד, כי עד סוף שנה זו תינתן דירה מהפנה בשכירות לכל הזוגות הצעירים שיימצאו זכאים לכך בהת־אם לניקוד שיקבלו ולמצבם הסו־ציאלי. נציגי המשרד נפגשו כבר פעמיים עם ועד השובתים והסבירו להם את מדיניות המשרד ומסרו להם פרטים מלאים על תוכנית הסיוע ה־איכלוס לזוגות הצעירים, בני אש־דוד.

התוועדות רבתי בכולל "דעת משה" בירושלים

ביום א' ג' אלול, תיערך התוועדות רבתי לרגל יום ההילולא של כ"ק הי־רה"ק רבי משה פרידמן הי"ד בהיכל הכולל "דעת משה" בירושלים הנושא את שמו של בעל ההילולא.

בהתוועדות זו ישתתפו אדמו"רים רבנים וראשי ישיבות, אישי ציבור בראשותו של כ"ק אדמו"ר מסדיגורה שליט"א נשיא הכולל, כן יקחו בה חלק מוקירי שמו, רבנים, תלמידי ישיבת חכמי לובלין בעבר בה כיהן הרה"ק רבי משה פרידמן הי"ד כ־נשיאה הרוחני, לאחר הסתלקות ראשה הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל. בכנס ישתתפו גם מאות חסידי ר' אוהדי בית סדיגורה שיגיעו מכל חל־קי הארץ לכנס חשוב זה.

יפתחו בשביתת רעב באשדוד

עשרות הזוגות הצעירים, אשר הקימו לפני שבוע מעברה אוהלים בפארק העירוני מול מעון הקליטה לעולים, החליטו להחריף את מאבקם לקבלת דיור בתנאים יותר זולים, ומהבוקר יפתחו עשרות מן הגברים בשביתת רעב. הנשים מתכוננות להצטרף לשביתת הרעב בשבת.

"עמיגור" הודיעה לזוגות הצעירים שהיא מוכנה להעמיד לרשותם כ־30 דירות בתנאי שכירות חודשית.

הסטודנטים מחייבים העלאת שכר הלימוד לפי מדד ההכנסות

מאת סופרנו בחיפה

אגודת הסטודנטים בטכניון הודיעה כי היא מחייבת את העלאת שכר הלימוד באוניברסיטאות בשעור של עליית מדד ההכנסות הממוצע ב־משק, מתוך התחשבות במצב הכלכ־לי של מדינת ישראל והמאמצים ה־צפויים למשק בשנים הקרובות ו־בעקבות ההסכם עם "השוק המשו־תף", על הסטודנט להיות מוכן ל־מילוי המשימה העיקרית של ה־מדינה, בתחום פיתוח מערכת העסק והתעשיה הבטחונית. לכן יש צורך בזהירות יתירה בקביעת המעמסה הנוסף שנדרש להטיל על הסטודנט ולכן שכר הלימוד צריך להיות אחיד ומותאם ליכולת של הסטודנטים ה־שייכים למעמד הבינוני שהם רוב הציבור בטכניון. יש לקיים מערכת מלגות עבור אלה שהכנסתם נמוכה מהממוצע.

נתפס העציר הנמלט

העציר הנמלט יהודה (אהוד) ברזילי, בן 22, נתפס אתמול בבוקר בשדה סמוך לבית מגוריו ברעננה.

כוח משטרה גדול ארב לו בסבי־בות העיר מאז ליל יום ד', בעקבות מידע כי הוא מתכונן לעזוב את ה־א"ץ דרך נמל אילת.

כזכור, ברח יהודה ברזילי יחד עם 4 צעירים נוספים מבית המעצר המחוזי בת"א. ה־4 נתפסו בו ביום ואילו ברזילי הצליח להסתתר מעיני המשטרה במשך ימים אחדים.

ברזילי וחבריו הואשמו בהשתת־פות ב־13 מעשי שוד באיזורי ת"א והשרון.

למשטרה הגיע מידע, כי ברזילי נמצא בביתו או בבית ידידים ב־רעננה והוא מתכוון לעזוב את הארץ באניה מאילת. משטרת מחוז ת"א רכזה כוח של למעלה מ־60 שוטרים, משעות הערב, הם שמו מארבים ב־איזורים שונים ברעננה, שבהם יכול היה להימצא המבוקש.

המדרשה

להכשרת עובדים חינוכיים סוציאליים

אם חלמת תמיד על עבודת הדרכה חינוכית ורכישת מקצוע הכרוך בעבודה מעניינת ובלתי שיגרתית, הרי בזה ניתנת לך הזדמ־נות לבצע זאת.

אם הנך משוחרר מצה"ל (או פטור משירות צבאי);

אם הנך בעל השכלה של י"ב כתות ומעלה (או השכלה מקבילה) — יש לצרף העתקי תעודות. בעלי השכלה של י"א כיתות יתקבלו בתנאים מיוחדים, אך יועדפו בעלי תעודת בגרות.

פנה אלינו

המדרשה מכשירה עובדים חינוכיים סוציאליים לע־בודה עם ילדים ונוער עזוב, עבריינים וקשי חינוך.

יתקבלו תלמידים (בחורים בלבד) לשלוש מגמות:

1) מדריכים חינוכיים במעונות חסות לנוער עבריין — במשרד הסעד — (במגמה ראשית).
2) מדריכים חינוכיים בפנימיות ציבוריות או פר־טיות שבפיקוח השרות לילד ונוער.
3) עובדי חבורות רחוב ברשויות המקומיות.

משך הלימודים וההכשרה 16 חדשים. התחלת הלימודים בחודש אוקטובר 1975.

אש"ל מלא, הוצאות נסיעה ודמי כיס — ע"ח המדרשה, במשך כל תקופת הלימודים.

לאחר קבלת תעודת גמר יועסק תלמיד המדרשה במשרה מלאה (במסגרות המפורטות לעיל) בדירוג עובדי ההוראה — לאחר בחינות חיצוניות תוענק תעודת מדריך מוסמך של משרד החינוך.

● **בדבר פרטים** נוספים וההרשמה נא פנה אל "המדרשה להכשרת עובדים חינוכיים סוציאליים", רח' בית הערבה 7, תלפיות ירושלים, טל. 261238, 361912, עד 15.8.1975.

מספר המקומות מוגבל

חוק התכנון והבניה, תשכ"ה — 1965
מרחב תכנון מקומי פתח-תקוה

הודעה בדבר הפקדת שינוי תכנית מפורטת

נמסרת בזה הודעה, בהתאם לסעיף 89 לחוק התכנון והבניה, תשכ"ה—1965, כי במשרדי הועדה המחוזית לתכנון ולבניה, מחוז המרכז ובמשרדי הועדה המקומית לתכנון ולבניה פתח־תקוה הופקד שינוי תכנית מפורטת הנקרא "שינוי תכנית מפורטת מס' פת/1211/1" ביחד עם התשריט המצורף אליו.

עיקרי הוראות התכנית: קביעת מגרש לבנין ציבורי. בית מגורים בן 6 קומות על קומת עמודים, פתיחת דרך, הרחבת דרכים קיימות.

ואלה הם השטחים הכלולים בשינוי התכנית: גוש 6406 חלקה 22 ברחוב הערבה פינת רח' עין גנים בפתח־תקוה.

כל המעוניין בשינוי התכנית רשאי לעיין בו, ללא תשלום, בימים ובשעות שהמשרדים האמורים פתוחים לקהל.

כל מעוניין בקרקע, בבנין או בכל פרט תכנוני אחר הרואה עצמו נפגע על ידי שינוי התכנית, רשאי, תוך חדשיים מיום פרסומה של הודעה זו ברשומות, להגיש התנגדות לשינוי התכנית במשרדי הועדה המקומית האמורה.

כמו כן רשאים להגיש התנגדות:

1) ועדה מקומית, או מהנדס ועדה מקומית, שמרחב התכנון שלה כלול בתחום התכניה או גובל אותו.
2) רשות מקומית, לרבות ועד מקומי כאמור בסעיף 3 לפקודת המועצות המקומיות, שאזור שיפוטה כלול בתחום התכנית או גובל אותו.
3) גוף ציבורי או מקצועי שאושר לכך בדרך כלל על ידי שר הפנים בצו ברשומות ושיש לו ענין ציבורי בתכנית.
4) כל משרד ממשרדי הממשלה.

א' חיון
יו"ר הועדה המחוזית לתכנון ולבניה, מחוז המרכז

27 יולי 1975

בנק המזרחי המאוחד בע"מ

מחיר יחידה	מחיר פדיון
123.18	120.16

קרן נאמנות צבירה

המנהל: חברת השקעות של בנק המזרחי המאוחד בע"מ

פרופ. וייץ: פיתוח מזורז של הגליל והערבה

הוחל בהכשרת הקרקע בשטחי ה־פארקים התעשייתיים באיזור חנון ובאיזור הצור, במסגרת התוכניות לפיתוח הגליל. על־כך מסר פרופ' רענן וייץ, ראש המחלקה להתיישבות בסוכנות היהודית, בדו"ח ש־הגיש להנהלת הסוכנות על ביצוע החלטות עצרת הסוכנות, שנתכנסה בירושלים לפני חודשיים.

פרופ' וייץ ציין כי משלימים עכשיו את התיכנון של מרכזים כפ־ריים חדשים בגליל, ובשנת התקציב הנוכחית יוחל בהקמת ישוב חדש באיזור שגב. הושלם התיכנון של הרחבת כל הישובים הכפריים ה־קיימים בגליל עד ל־60 יחידות ל־ישוב, וכן נעשו ההכנות לבניית 219 יחידות דיור במשך השנה.

יחד עם הפעולות לפיתוח הגליל, מסר פרופ' וייץ, הוחל כבר בפיתוח מזורז של הערבה ורמת הנגב. בישוב הראשון שיוקם יתיישב גרעין "אשלים", שיהיה מושב שיתופי, ו־הישוב השני יהיה קיבוץ. עתה נע־שות כל ההכנות להתחיל את הקמת שני הישובים בשנת 1976. כן נעשות ההכנות להקמת קטורה ב' שבו יתיישב קיבוץ של עולים המשתייכים לתנועה הרפורמית בארה"ב. לאח־רונה אוזרה היאחזות צופר ע"י גרעין של תנועת המושבים, וכן הת־נחל באזור הערבה גרעין של ה־קיבוץ הארצי — השומר הצעיר.

בסך הכל, ציין פרופ' וייץ, יוחל בשנת התקציב הנוכחית בהקמת ששה ישובים המיועדים לקליטת עולים.

נמשכת החקירה ברצח של הילד מירוחם

קרוב לאלף איש מירוחם והסביבה ליוו ביום ד' למנוחות את הילד יצחק עזריאל בן ה־11, שנרצח ב־יום ב'.

דובר משטרת מרחב הנגב מסר, כי צוות החקירה עדיין לא קיבל את הממצאים מהמכון הפתולוגי ש־אחר המכון טרם השלים בדיקות כימיות מסויימות. כתב עתי"ם מוסר כי המשטרה חיפשה גם ביום ד' ב־מקום הפשע את ידו של הילד ש־נכרתה מהכתף בסכין גדולה וחדה וטרם נמצאה. אחת הסברות היא, שיתכן והרוצחים לקחו עמם את היד כעדות למעשה הרצח שביצעו.

עם זאת מתרכזת החקירה בעיקר באפשרות שהפשע בוצע בידי פסיכופט, ובירוחם נחקרו כמה אנ־שים שהיו בעבר בטיפול פסיכיאטרי. צוות החקירה גם שלח ביום ד' מבר־קים לבתי החולים הפסיכיאטריים ב־רחבי הארץ וביקש שמותיהם של חולים שיצאו לחופשה או שברחו ואשר יכולים להיות חשודים בביצוע המעשה. עשרות רבות של אנשים כבר נחקרו על ידי צוות המונה 7 חוקרים, בראשותו של מפקח שלמה לוי.

● לשומרי מסורת בלבד

בקרית־איתרי מטרסדורף

נותרו לנו 2 דירות של 3 חדרים ודירה אחת של 5 חדרים.

בקומת קרקע נותרו לנו 3 דירות של חדר וחצי לזוגות צעירים או קשישים.

אפשרות לקבלת משכנתא עד —.50,000 ל"י

✱ ✱

בפרטים נא להתקשר במשרדנו לאוב—וק—סן
רח' בן־סירא 2, טל': 02—231833 02—221774 ירושלים.

חברת מוסדות חינוך לתרבות בע"מ
מיסודה של הנהלת הסוה"י לא"י

דימונה

לבהי"ס תיכון מקיף דתי
ע"ש "אפלמן"

דרושים:

א. מדריך למכונאות רכב
ב. מורה לאנגלית (שתי משרות)
ג. מורה להתעמלות (בנות)

●

לשם קביעת ראיון נא לפנות:
ת.ד. 324 דימונה או טלפון 057-59551
בשעות 9.00—13.00

בתי קולנוע

ירושלים

שעות ההצגה: בימי חול — 4.00—7.00—9.00

אודיון — ארבעת המוסקטרים
אורנע — שבוע 4 — אליס לא גרה כאן יותר
ארנון — שבוע 3 — החיפושית דוהרת שוב
הבירה — שבוע 3 — זרע התמרין
מיטשל — שבוע 7 — סנוקר
סינרמה — שבוע 7 — סנוקר
פאר — שבוע 5 — האיש שהימר על חייו
דרייב אין 10.15 — קוראים לי טריניטי

חיפה

ארמון — שבוע 2 — החפושית דוהרת שוב
חן — דצמבר החם
אורלי — שבוע 4 — זהו בדור
אודה — שבוע 11 — יהיה טוב סלומוניקו
אמפי — קוראים לי טריניטי
פאר — שבוע 7 — סנוקר
רון — שבוע 7 — הלומים

תל־אביב

אסתר — עמנואל
גורדון — שבוע 2 — פוליאנה
גת — שבוע 3 — דייזי מילר
חן — שבוע 8 — קרמבולה

במפלגה ובתנועה

ב"היכל שלמה" בירושלים

השיעור ב"פרשת השבוע לאור ימינו", מטעם ארגון ותיקי התנועה בירושלים, יתקיים מחר, ש"ק ב־4.30 אחה"צ, בהיכל שלמה. את ה־שיעור ילמד הרב חיים פינקלשטיין, את סידרת השיעורים הללו מרכזת הח' צפורה גוזיק.

בשבת בבוקר, ב־7.30 לפני ה־תפילה, מתקיים השיעור בחומש ו־מפרשים, בביהכ"נ בהיכל שלמה. את השיעור מלמד ר' משה גבירצ־מן, יו"ר ארגון ותיקי התנועה ב־ירושלים.

ההרצאה של הרב מרדכי קירש־בלום, חבר המרכז העולמי, על "מוסרי היהדות לאור פרקי אבות", תתקיים מחר, ש"ק, ב־6 אחה"צ, בבית הכנסת של היכל שלמה. ה־קהל מוזמן.

ביום ראשון, בשעה שמונה בערב, יתקיים בהיכל שלמה השיעור ב־רמב"ם, הלכות סנהדרין, מאת הרב חיים גבירצמן. הקהל מוזמן.

טיול לימית של ארגון עולי ארצות המערב

ביום הראשון, י"ז אלול (24 ל־אוגוסט), יתקיים טיול לימית והסבי־בתה, מטעם ארגון עולי ארצות ה־מערב. בדרך חזרה תתקיים קבלת־פנים בישיבת "אור עציון". המעונ־ינים להשתתף יפנו אל מר שמעון טיין, רח' וושינגטון 21, ירושלים, טלפון: 223888.

הפמ"ל הפוהמ"ז בתל־אביב

במועדון סניף נוה שרת ב־11 שי־עור במדרש ע"י הח' י.ש. שפירא.

בביהכ"נ עולי אפגניסטן נוה־צה"ל ב־4 שיעור תורה ע"י הרב י. יהדי.

בביהכ"נ עולי אפגניסטן בב. שלם א' ב־4 שיעור תורה ע"י הח' יצחק רבי.

בביהכ"נ "תפארת ישראל" רח' ה־מעפילים ב־4 שיעור תורה ע"י ר' זכריה כהן.

בביהכ"נ "זיכרון קדושים" ביפו שיעור בפרשת השבוע לפני קבלת שבת ע"י הרב אלעזר הגר.

במועדון "רמת ישראלי" דם המכ־בים 19, שיעור בפרשת השבוע ב־2.30 שיעור גמרא ב־3.30 ע"י מר א. ארנברג.

בביהכ"נ "בר אילן" ב־10 שיעור במסכת בבא מציעא ע"י הרב עזרא בר־שלום.

"בבית ישעיהו" צ'לנוב 18 ב־11 שיעור במסכת בבא מציעא ע"י הרב מ. נוף.

שבת כלה מקודשת לרבי יהודה הלוי במלון בנתניה

ועדת התרבות של הפועל המזרחי בת"א מארגנת לשבת זו פרשת שופ־טים שבת כלה מקודשת לרבי יהודה הלוי למלאת תשע מאות שנה להול־דתו. הרב ד"ר ש.ז. כהנא יו"ר ה־ועדה ירצה על רבי יהודה הלוי ה־מהר"ל הרב קוק זצ"ל יתקיים שי־שר בבחורי. בתוכנית הרצאות ע"י מר דוד רוניק הרב ז. וסרלאוף.

במגוף המפד"ל חיפה

שיעורי תורה: בביהכנ"ס הפועמ"ז בבית התנועה, רח' החלוץ 59 בשעה 7 בבקר שיעור בגמרא ע"י הח' מנחם המר, ב־10.30 שיעור ב־רמב"ם ע"י החב' מאיר אוריין. בכל יום רביעי ב־8 בערב שיעור בגמרא ע"י הרב ג. ראסה.

בביהכנ"ס בשכון הפוהמ"ז בק. אליהו בשבת ב־10 שיעור בגמרא ע"י הח' יצחק לבנת, אחה"צ שעור בגמרא ע"י החב' ישראל פולקביץ, בכל ימות השבוע לפני תחילת מנחה שיעור במסגרת לימוד דף היומי ע"י הרב בהרב ליבר.

בביהכנ"ס המרכזי בקרית־אליהו בשבת ב־3.30 ברמב"ם בהדרכת ה־ח' דוד אורבך. יום ראשון ב־17.30 שיעור ברמב"ם וביום חמישי 17.30 שיעור עיוני בספרי נביאים בהדר־כת הח' דוד אורבך בבכנ"ס המרכזי קריה־אליעזר.

בבית הכנסת "מקור ברוך" פינת שפירא 3, חיפה בשבת ב־5.30 אחה"צ ידרוש הרב רפאל סוליאמו על הנושא: פרשת השבוע ועניני היום.

מסיבת סיום הש"ס בביהכ"נ הפועל המזרחי — ק. אליהו — ביום ג'

יתקיים ערב עיון ללומדי תורה לרגל החדש ההתעוררות בחודש אלול ביום שלישי בשעה 7 בבית הכנסת של הפוהמ"ז, רח' יפו 154. בהשת־תפות הרבנים הראשיים לחיפה: הרה"ג א. שאר ישוב כהן, הרה"ג אליהו בקשי־דורון, רב בית הכנסת הרב ליבר בהרב יציג דברי הדרך לסיום הדף היומי. יסיים האדמו"ר ש. יחיעוב. פרקי חזנות: ר' יצחק בירמן. מנחה: מר אליהו סייץ. בסיום סעודת מצוה. ישתתפו רבנים, חברי המועצה הדתית, מגידי שיעו־רים ולומדיהם ואישי ציבור.

תנועת האשה הדתית לאומית המחלקה לקליטה חברתית של עולים

ליל שבת א' אלול

תל־אביב — מעון עולים "קסם" בן יהודה 14. מסיבת עונג שבת ו־סעודה עם החזן יצחק שפירא.

מעון עולים "הירקון" — רח' ה־ירקון 66 מסיבת עונג שבת וסעודה. שירה ושיחה על פרשת השבוע עם החזן יוסף זיו.

אשקלון — בשיכון הקרבנים מסי־בת עונג שבת בהשתתפות חברי מושב שפיר ובני ישיבת אור־עציון.

רמת־גן — מעון עולים "עדן" מסי־בת עונג שבת ושיחה עם החב' מ. וולפמן שירה והכירות בהשתתפות העולים.

יום שני ד' אלול

טירת הכרמל — טיול לירושלים, בקור במקומות הקדושים. הכותל המערבי, קבר רחל, דגם של בית המקדש במלון הולילנד. מוזיאון ל־יהדות ו"היכל שלמה".

אשקלון — במעון הקשישים, חוג ליהדות.

תורנות בתי מרקחת

יום שישי

תל־אביב: כבר המדינה — ה' באייר 48 טל' 258046; פרנקל — המלך ג'ורג' 28 טל' 223721.
בת־ים: עזרא — בלפור 135, בת־ים.
חולון: תקוה — כבר סטרומה, חולון.
באר־שבע: הנגב — רח' קק"ל 108.
רמת־גן והסביבה: הרצל — רח' הרצל 52, ר"ג טל' 722372.
הרצליה והסביבה: אלרס — רמת השרון, סוקולוב 87.
פתח־תקוה: הירקון — שטמפפר 24, טל' 910946.
נתניה: הדסה — הרצל 24 טל' 22243.

יום שבת

תל־אביב: במשך היום: פרנקל — המלך ג'ורג' 28 טל' 223721; צפון — יהודה המכבי 33 טל' 449995.
מוצאי שבת: כבר המדינה — ה' באייר 48 טל' 258046.
בת־ים וחולון: בלפור — בלפור 90, בת־ים.
באר־שבע: יונה — שכון ב' רח' ביאליק 5.
ר"ג והסביבה: גבעה — דרך גבעה 38 ר"ג טל' 743159.
הרצליה והסביבה: השרון — רמ־תיים, רח' דרך השרון.
פתח־תקוה: מרכז השרון — הר־בבי ציון 40 טל' 911078.
נתניה: המגן — ויצמן 13 טל' 22985.

לוח הצופה

● פליט הקונה רהיטים אנטיקות, פריג'ידרים, טלויזיות וירושות — 804938 בערב 876852.

● לחנות רהיטים דרוש בהג ומהסנאי, משכורת גבוהה 54104.

● למשפחות מסורתיות, בקרבת אוניברסיטת בר־אילן דירות בגדלים שונים במחירים ותנאי תשלום נו־חים, משכנתא עד —.48,000 ל"י, כניסה בעוד 10 חדשים. אפריקה ישראל להשקעות בע"מ, 751540—03, 50281—03, 755719—03.

● למכירה ספר תורה אשכנזי מהודר ח. בנ"ש שד' כפר צבי 4 בני ברק.

● דירה להשכיר 3 חדרים ק"ג בקרית הרצוג בני ברק 99090—063 ליצחק הראיה.

● בבני ברק חדרים מרוהטים לתקופות שונות + מרפסות + טלפ־ון + מזגן. טלפון 98 71 76 (03).

● פרפי סטודנטית דתית 185/170 בעלת הופעה מרשימה, מבית טוב (אירופאי) מעוניינת באקדמאי דתי (א' סטודנט) רצוי בוגר ישיבה "הס־דר" עד גיל 25, ת. ד. 2139 רמת גן.

● ארונות מטבח ישר מהנגריה ובתשלומים בטיב מעולה ובאחריות טל. 878059—03.

● דרושה מטפלת לתינוקת ליום שלם ביד אליהו טל. 30189.

● בצנעה וצנועה מעונין בחור, גיל 29 טל. 850533.

● דרושה צעירה (17) לעבודות משרד ושליחויות, חצי יום, לפנות צביאלי, סמטת בית השואבה 12, ת"א.

● להשכיר ביכ"נ במרכז ת"א לימים הנוראים. טלפון 227426.

לוח ירושלים

● עבור בתי דתית, סטודנטית (20/163), דירה טובה מובטחת, מ־עוניינת בבחור דתי. ת. ד. 1148 עבור סטודנטית.

● ברמות, 2 הול + הסקה בי־ת"ח, שטראוס 23, משפחת זיו. 223009.

● חרדי, 38/168, אשכנזי, דובר צרפתית, בעל מפעל טקסטיל בפריז, מעוניין בחרדית, לא גרושה, דוברת צרפתית, יפה. כסף לא חשוב. לכתוב תולדות חיים ושמות מכרים לת. ד. 2045 ירושלים למספר — 930.

● בקרית משה 3 + הול ומטבח גדולים. מרפסות לסוכה והסקה. 526038.

● למכירה דירה פאר, בנות 4 חדרים, ברחוב בית וגן. פרטים ב־משרדנו, מ. ליפשיץ, המלך ג'ורג' 43, 69822.

● למכירה דירות מפוארות בנות 3 חדרים בסנהדריה, רח' הרב בלוי פינת שאול המלך. פרטים במשרדנו מ. ליפשיץ, המלך ג'ורג' 43, 69822.

לוח חיפה

● בהזדמנות — דירה 3 חדרים, טל. 730890.

שלושה נמחצו למוות ע"י מכולה

שלושה חברי קיבוץ מצר נהרגו אתמול בשעה 9 בבוקר בתאונת דר־כים בצומת כפר נטר, בכביש החוף. התאונה קרתה בעת שמשאית נהו־גה בידי יעקב הונוביץ בן 24, מ־כפר ברוך עקפה משמאל מכונית ש־עמדה לפני הרמזור ובה חברי ה־קיבוץ. בזמן העקיפה נפלה המכולה על גג המכונית ומחצה את שלושת הנוסעים.

נהג המכונית יצחק ניסנבאום בן 41, והנוסעת קם בת 41, שישבה לידו, שניהם מקיבוץ מצר, נפצעו קל.

חשוד בגרימת מוות בתאונה

חיים שרעבי, מרחוב השלושה 23 בבת ים, נעצר על ידי המשטרה ו־שוחרר בערבות בחשד בגרימת מו־תה של הולכת רגל בתאונת דרכים. שרעבי שוחרר בערבות בסך 2000 לירות בבית משפט השלום בתל־אביב.

התאונה אירעה ביום ד' בשעה 9 בערב, כשנבי ריזניה שריד בת 59 הלכה בשדרות ירושלים בבת־ים. לפי החשד נפגעה האשה על ידי מכוניתו של שרעבי.

ש.ק.ל. — שוברי קניה לכל — שרות חדש של בנק דיסקונט ובנק ברקליס דיסקונט

שרות חדשני הונהג בימים אלו ע"י בנק דיסקונט ובנק ברקליס דיס־קונט בשם: "ש.ק.ל. — שוברי קניה לכל".

במסגרת השרות החדש, יכולים לקוחות הבנקים הנ"ל לרכוש שוברי קניה בערכים ובכמויות הרצויים להם — ולרכוש המוצרים ברשתות מכירה גדולות, בחנויות ו־בבתי־מסחר שונים ברחבי הארץ, בהנחות בשיעור מ־5% ועד 20%.

למכירה דירה בחיפה

בשכונה דתית בקרית אליהו 2½ חדרים, 2 מרפסות סגורות + ארונות־קיר, קי"צ בהזדמנות. טלפון: 511339 החל מ־14.00

היום

יום ששי א' אלול תשל"ה 8.8.1975

פרשת שופטים

הפרק: דניאל א'־ב'; המשנה: טהרות ד', ב'־ג'; הדף: ברכות מ"ז; ההלכה: או"ח תקמ"א, ב'־ד'.

שבת

הפרק: דניאל ג'־ד'; המשנה: טהרות ד', ד'־ה'; הדף: ברכות מ"ח; ההלכה: או"ח תקמ"ב, א'־ג'.

שידורי ישראל

חדשות בעברית — בגלים א', ב', צ' — כל שעה.

09.55 (א) חדשות באנגלית
10.55 (א) חדשות בצרפתית
17.55 (א) חדשות באנגלית
18.50 (א) חדשות בצרפתית

שידורי הבנ"ית לעולים (ג)
עברית — 19.00; יידיש — 19.30; לאדינו — 20.00; מוגרבית — 20.15; רומנית — 20.30; רוסית — 20.45.

רשת א'

08.10 קונצרט בוקר. 10.05 הקונצרט שלי. 11.15 שידורים לתלמידים בחופשה. 11.45 שעור באנגלית למתקדמים. 12.05 מוקלטות התזמורת הסימפונית ירושלים. 13.55 מה במוסיקה. 14.10 "אם וילד". 15.05 "קבלת שבת" — פרשת "שופטים" — בעריכת ישראל קצובר: ✱ קריאה בטעמי המקרא — מפי ישראל אביהד; ✱ שיחה על ה־פרשה; ✱ פרקי חזנות; ✱ שיחה בהל־כות שבת — מפי הרב עובדיה יוסף. 16.10 שבות חיים. 17.05 מיבחר מוסיקלי. 18.30 מוסף רדיו לספרות.

רשת ב'

06.00 מה טובו אוהליך יעקב. 08.10 בוקר טוב. 10.05 כאן בבית. 11.45 דקות עם... 12.05 במקצב יהדי. 12.30 בשיר החיזור. 13.05 בחצי היום. 14.10 כאן, שם ובכל מקום. 16.10 סופשבוע. 17.05 ובכל מקום ארץ.

גלי צה"ל

05.58 ברכת הבוקר. 06.05 זמן הבוקר. 09.05 ריש עם שיר. 10.05 תמיד ועוד. 12.05 כותב עם שלוש סימ. 12.15 חיילים שואלים. 12.40 הנקודה היהודית. 12.55 הסיפור הקצר. 13.05 ביטוי 75. 13.55 החדשות לחיילים. 14.05 מבעד הבודרים. 15.05 הזכירה למבעד הסמוכים השנתי. 16.05 הזכורה למבעד הב־הבחר. 16.55 המסדה המבוגרת. 17.05 אל־כם משפחתי — על בשמחה צידק. 17.55 מה נשמע. 18.05 השבוע — הנגון משבועי.

טלוויזיה כללית

15.00 לרוצא באהבה, שם הסרט: אהבה בנעורים. מייק אנדיקוט יוצא להפש בהר־רים שהכיר בעבר ברונא כאשר שהה שם בזמן המלחמה. להפתעתו הרבה הוא מגלה כי היא כיום אצילה ידועה בעיר הוא שבה מאוד להחיש את קשריו איתה. 15.30 שלום לכוא שבת — לפרשת שופטים.

טלוויזיה לימודית

16.00 מתי כתות בלע מהמשני. 16.20 מה שאכיר בספר על קלוסקי הגוים. 16.34 בניי הכלך החדשים — השבת כלאו 100 שנה למותו של הנס כריסטיאן אנדרסן.

מוצש"ק

רשת א'

20.50 פרקי היום בהנ"ך: דניאל פרק ה' ו', קריאה בפי קלכה ברסונו ושיחה מאת אריה ברסל. 21.05 יומן השבוע. 22.05 המבדיל — מלווה מלכה. 23.05 העברת סליחות בנוסח יהודי ספרד. 00.25 רגע של שיר.

רשת ב'

21.05 מוצאי־ספורט. 21.20 פינת הזמר. 22.05 עוד תשי. 23.05 רדיוסק.

גלי צה"ל

21.05 מסורת מסורה. 21.35 היום שיר. 23.05 שעה של נוער. 23.40 יומן ידות. 00.10 ציבורי לילה. 01.00 סיפורי לשעה. 02.00 מבזק ידיעות. 02.05 לא רוצים לישון. 03.00 מבזק ידיעות. 03.05 לא רוצים לישון — המשך. 04.00 מבזק ידיעות. 04.05 לא רוצים לישון — המשך. 05.00 מבזק ידיעות. 05.05 חמש חמש.

טלוויזיה כללית

20.30 מבט לחדשות. 21.00 שירי ארוחה — הכנית ביהודה ליום סטירתו הארבעים של הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל. 21.30 מבט ספורט. 22.00 קולומבו. 23.30 פסוקו של יום. — חדשות.

תיאטרון הבימה

מוצ"ש 9.8
[illegible]: באולם הגדול
דרייפוס: אולם קטן ב־9

תל־אביב

בבית הכנסת הגדול בתל־אביב
רח' אלנבי 110

השבת יעבור לפני התיבה החזן מר יצחק שפירא. ערבית 7.30. שחרית 8.

בית כנסת לנוער בבי"ס מכפיר "יבנה—בנה ישראל"

התפילות בכל ליל שבת לפני זמני הדלקת הנרות ובשבת בבוקר בשעה 7.30 לפני התפילה שיעור בתלמוד ע"י המורה הרב ישעיהו נגר ב־8.15 תפילה. לפני קריאה לימוד משניות ע"י הרב הנ"ל לזכר תלמידי ביה"ס שנפלו במערכות ישראל.

הצפה

עתון יומי

HATZOFE DAILY

המו"ל: תנופה בע"מ. [illegible] תל־אביב, רח' המסגר 66 [illegible]

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות

هكذا من الاهل

סופרים וספרים

לאורו

מאת ש. קרא

משנתו של הרב קוק, כולה קשת הזיקה לגאולה, מעיינה מתרבים והיא הולכת ונודעת בקרב אנשי הדור. בין בבלי ראשון ובין בבירור פרשנות של ממשיכי תלמידיו. דבריו יתגדו תנופה אדם נגד במדינה ובחזיבת היהדות שבה. הגות רעננה כבשעת נתינתה.

ראייתו דקץ המגולה בשיבת ארץ־ישראל לפריחתה, קיום היעוד של „ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי" לא המתילה מכבו את הבליו בימיו ובימים הבאים: גאולת מצרים וגאולת העתיד אחות הן, כבבריה, משה פותח הגאולה ומשה מתנבא. אלא במרובה הזמן בין ראשית לאחריה יש חילופי עליות ומורדות, מהפכות ועליות, כאמירתו, „גואל נגלה, ניכסה וחוזר ונגלה". כל עליה במהלך המסלול היא התגלותו בכל מגמי הוא ביכוסה. מסורות אלו היו לפני קום המדינה וישנם בפשוטם, ושבע שנות קוממה, הרב היה מהלך מפני קלות־הדעת בימי גיאות ומחזיק ידיים בימי מורה.

בפרק הזמן שלאחר מלחמת יום־הכיפורים, שבו אותות של מבוכה וספקנות, תהיה ומורך בקרב לא־מעטים מבין יהודים בארץ ובתפוצות, מבקשים אמונה ותקוה בדברי הרב. ההמרכות הימים הן קריאה להיות ראויים לעמוד בנסיונות. ימי הסתר־פנים וגילוי פנים הליכה עלולים להיות מבושכים, מהם המדדים מאד, ובהם נבחנת היכולת הסגולית לאמונה שמחייבת אומץ ולחכמה שמחייבת ריכת מידבי בעיקר.

לפני שבעים שנה, זמן רב לפני השואה, הרעיש את יהודי הגולה בקול־אזעקה, „הצילו נפשותיכם, נפש דורותיכם ונפש עמנו כולו, מרקב השפלה, מטומאה הרשע ומכל צרה וצוקה". הוא חש בואו של מבול־הדמים, שהיחלצות ממנו בעליה המונית לארץ והחשת אתחלתא־דגאולה.

אילו הוא מהלך בינינו היום היה מזעיק את יהודי הגולה לעלות בהמוניהם לארץ. הן להציל את עצמם מטמיעה ושמד והן לחזק את המדינה בפני אויביה המרובים. מוקד שבטת ישראל בימינו הוא בגבולות ארץ־ישראל. אין כוחמא הגאולה בארץ הגולה, היינו, הסירוב לעלות לארץ־ישראל, במיוחד כשהעליה היא בבחינת של הצלה וישועה. ואין אטימת־לב המורה מזו שמתגלית לפעמים כלפי עולים בימינו. תוכחתו של אוהב־ישראל בכל לבבו ובנפשו הבוקעת כאן ושם בדבריו, בראותו צללים בחיינו, היא בחינת את אשר יאהב יוכיח. להסתפק במועט־שבמועט ולקלוט עולים. לוותר על מיגע בכבוד הכרוך במחיר נסיגה מסוכנת לבטחוננו ולמלא את החסר בכל האפשר בשקידת העשיה ומצורת העם היהודי כולו. „הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא" בשעת התעודדות כזאת היה אצלו יסוד אמונתי בוהלם.

הוא העלה את המושג עם־סגולה לרמה המסילה והבות במגמה לצמצם את הפער בין המצוי לבין הייעוד. המאמץ העצום של בניין הארץ וקיבוץ־גלויות, מלחמה ממושכת ומאבק מדיני רצוף, קליטת עליה ועיצוב חברה יהודית בכל אורחותיה. היה לגבר ציציו ברשמו, ש„ההבטחה האלוקית כתובה בברזל ודם, בברית בשר וברית לשון, ברית ארץ וברית עם, ברית עולם וברית חיי עולמים". בשורות אלה יש ראיית חבלי הגאולה וקניית הקניינים שבהם ייחודנו באמונה בבריות־נצח המחתיקה יסורים. לכן מיבטחו בצור ישראל בכוחותיו הגנוזים של עמו.

חותמו חותם האמת של דעותיו השקפותיו, שבבריין, אמת אינה מדינית ואינה מקנית, ובכל מה שהביע טבוע עד־דורו ומעוף חזונו. בניגוד לאנשי „הרוחות המשוחה", ראה אורות בחלוציות של עליה שניה ושלישית, גם כשהיא מלווה צללים כבדים. ראייתו גישרה בין המגמה הציונית־דתית לבין המגמה הציונית־חילונית. עבורהם הכשרות בנתה את הארץ והקימה את המדינה.

בימים ההם, כשהמגע טרם הדליק לבבות מרובים, אמר וכתב, שאמנם הקומה היהודית עדיין לא נתקפה במלוא שיעורה, אך הכוסרים את גאשם על בניין הארץ הגגנה הלקם בציפית ישועה לכלל ישראל. בתוך־תוכם ניעות הירהורי־תשובה כלפי החולקים על דעתו אמר בתוקף: „אם יבוא אדם להרשיע דברים עליונים בעסקי התשובה בזמן הזה האל דיברת וקץ המגולה לא יבינם, לא יוכל לכוון שום דבר לאמיתה של תורת אמת, כי כל זמן מאיר בתכונותו".

בנקודה זו אבחנה בין ראייתו מה שמאיר במגע לבין אחרים שלא ראותו כלל וכלל. אבחנה זו קיימת גם היום. בני־תורה הפולכים לאורך הגגים ומטילים לפי הבנתם הזמן הן בימי שלום והן בימי מלחמה, בעוד אחרים שקועים בשיגרתם ומנותקים מן הכלל ועניינו בזמננו.

בעושה־ישועות הרואה־אורות, שמבטיו מכוונים לפני־ולפנים של כלל־ישראל, ההיחס לכל פירוד מהתנקשות בנפש העם. פירוד בין יהודים ליהודים, פירוד בין יהודים לארץ־ישראל, ופירוד בין תורת ד' לבין הציונות שדוגלת בבניין הארץ ובהצמחות ישראל. כאשר בתכנית הציונית שילב הרצל את הפיסקה: „הציונות דבר אין לה עם הדת", הוא ראה בה קרע בין היהדות של גאולה וישועה לבין ההתעוררות הציונית. „נשמת ישראל אינה יכולה ליכנס לציונות כל זמן שעל מצחה חקוק אות קין הדי", אמר בחרון ובכאב. בדומה לכך היה מן הסתם אומר כלפי המימרה שטבע בן־גוריון: „זו מדינת חוק ולא מדינת הלכה".

בכתבו במאמר, ש„המדינה תהיה ארץ־ישראל ובה תשלום סגולת־ישראל במיוחד" ראה מדינה עדכה לפי כל מולדבת. הכל־לבחנים חוקה ואהרווחה יהודיים. בהשתמשו בפיסקה ממימרת חז"ל, שבעתיד שרי יהודה ילמדו תורה ברבים, הוא מפרש, יצורה של דעת ד' ודרכיו בחיי יחיד וחברה, ותורה פוליטית־יהודית המכשרת שיום וחרות. לפי מהלך מחשבותיו היה רואה במדינה שלב בתכנית הגאולה, מגדירה את מעמדה היהודי, ובו בפרק היה מגבע משפט והתורה במשפט המדינה, חוק־אישות וזהות יהודית לפי הדין, חינוך של אמונה ודעת תורה לכל ילדי־ישראל ופגוחת השבת כחוק בארץ. מדינה של קידוש־השם בחיים היום־יומיים.

ידועים דבריו על זמן המרידה ברוח, ימים אין חפץ בהם, כשהלך ותשקע משאת־הנפש לחזון. אף בימינו יש מהלכים לעירעורים על הזיקה בין ישראל לארצו. אף לפתות חלקים מארצו בשם שניכרת עייפות נפשית במילוי משימות ראשונות במעלה. האנוכיות על גילויי־הסיאוב שלה ניכרת בשכבות שונות. מדובר הרבה על תיקונים מוסדיים בחינוך ובחברה. אך הזיקה למדינה בארץ־ישראל ליבא בפי. יש להפיח אמונה בציבור כולו, בחינת „וקוי ד' יחליפו כוח".

הגותו של הרב בגאולה ומהלכיה, ברוח ובבניין הממשי, באישיותו הקורנת בסגולת כלל ישראל, הן היזונות לדור שיש להביאו לפני־ולפנים הברית בין העם והארץ. ציונותו התחייתית של הרב, זו של אדירי האמונה בדורות, שבה שמיעה־ראייה ישר מפי הגבורה בברית בין הבתרים: „לזרעך נתתי את הארץ הזאת", היא שהידישה תמיד את הזיקה לארץ, הניעה יהודים לעלות ולקיים בה מצוותיה של תורת ארץ־ישראל. מסופר, בצעירותו היה מהלך עטור תפילין ביחפות ובפיו פסוקו של ירמיה: „פליטים מחרב, הילכו אל תעמודו, זיכרו מרחוק את ד' וירושלים תעל על לבבכם". כלל ישראל מגיע לתיקונו המלא בארץ־ישראל. ציונות זו, שהיא היהדות של נבואה והלכה, בכוחה להורות דרך לתועים. יש לבוא אליהם במקור האלוקי של הציונות: „ד' בחר בציון, איוה למושב לו".

מול פני האויב הזה הרב, בנשק ובשפעת נפש, המכריע ברהב שיעקור את „הסרטן הציוני מגוף האזור", מול מזימתו „לכו ונכחידם מגוי", כשהוא נעזר בנושים גדולים, יש להעלות גנזים עגימיים של ערבות יהודית הדדית, איחוד וייחוד בשיאם. כלל ישראל במלוא סגולתו. המפתח להתעלות בדברי הרב.

כשלהבתו בגילוי אורות ישראל וארץ־ישראל כך חרונו כלפי אנשי בגידה וכחש ופורקי כל עול, כלפי המפלגים בית ישראל כשמאל ומימין, כלפי המקטרגים על ארץ־ישראל ובוניה, וכלפי המחללים כבוד התורה ומבזים תלמידי־חכמים. בכל אלה ראה חילול השם ומצוה להלחם בהם.

המאורעות בארבעים השנים שלאחר פטירתו אימתו את ראייתו, ראיית הגולד, ואת תורתו בהלכות גאולה ובמחשבתה. תורתו טבועה בבניין מדינת ישראל על־ידי כל חלקי העם, בהגנת גבולותיה, בעליות מגלויות מרובות, וביצירת חטיבה גדולה של יהדות מתחדשת: הרבנות ומערכת בתי־הדין המכלכלים לדיני אישות, יסוד של בניין המשפחה היהודית וביצור אחדות העם; החינוך הדתי־תורני הממלכתי, כבגני־ילדים ובתי־ספר ועד ישיבות תיכוניות וגבוהות, שעשה את המדינה מרכז־תורה הגדול בעם ישראל; התיישבות לתורה ולעבודה בכל אזורי הארץ; הספרות התורנית הרחבה ובה מפעלי־יצירה לדורות; והדור הצעיר שאותו ראה בחזונו כבכתבו: „יבוא סופר, ייהפך מהפכה ויראה בעליל ותכן ישראלי"; הוא דור של אמונה בד' ובתורתו, בייחודו של גוי קדוש ותורתו ובברית בין עם־ישראל לארץ־ישראל בשלימותה. השנים אלה, שהשגנו במסירות־הנפש של יוצרים ולוחמים, תוך כדי חבלי־יצירה ומאבקים עזים, רווע השראתם שאובים מן הבאר העמוקה של משנתו.

אמונתו בגאולה השלימה על אף היסורים, כאמונתו שדור כולו יקום ויאמר: „אלכה ואשובה אל אישי הראשון"; ראייתו שאין חולין בתהומי בניין המדינה, גם כשיש תעיות וסטיות וחובה לתקן; מחשבותיו המתבקעות בעליות בורא ונברא, אדם ובני, ישראל ואומות העולם; ועל כולם דמותו המקרינה באורות הלכה והגות מרקיעה שחקים; צדקות המדקדקת בקלה כבחמורה וכיסופי אלוקות, הנהגה בתבונה גדולה ורבנות בנוסח מדור דור, כל אלו מתחברים למופת אישי הציבורי בהיקף כלל־יהודי.

שליחותו של הרב לדורו ולדורות היא תודעת „ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ" האמונה „ונטעתים על אדמתם ולא ינתשו עוד מעל אדמתם".

שיחה עם הרב מ. י. אושפיזאי מוותיקי מרכז הרב

בארבע אמותיו

מאת נעמי גוטקינד

במותו של הגראי"ה קוק זצ"ל, תורה לאלקלוד העממי של עם ישראל בבמה העשרים, התגליתה לצעזף בכך, לשרשרת האישים הגדולים שהלהיבו את דמיונו של העם ועודדו אותו לספר עליהם אגדות ומעשים שהיו. וכך, בצד הגאון־הלמדן שהיה בעל עולם הישיבה ביידעותו, בצד איש המחשבה ואיש המסתורין שעיצב עולם של רעיונות־אמונה, בצד איש הסיגנון שהפליא בכתיבתו הפיוטית — היה גם האיש שבאשר נוגע לצאת מביתו, עד בואו לבית הכנסת, בליסא, בדרך אל בית המדרש, היו יוצאים אנשים ונשים מכל השכונות שלאורך מסלול הליכתו, כדי להתבונן בו, בתהדרה: „ראוה ששכינה שורה עליו".

סיפור זה נהגת היה לספר רב־בית אחת בליסא, בעיר פוניבז, ר' רב מנוח יהודה אושפיזאי, אחד מ־תלמידיו הוותיקים של הגראי"ה קוק בישיבת מרכז הרב בירושלים.

זכרונות ימי נעורים

אל הרב אושפיזאי באנו כדי לשמוע כיצד היה נוהג הרב קוק זצ"ל עם תלמידיו. לתורתו, כידוע, עשרות מפרשים ומאות מפיצים ותלמידי תלמידים. אבל לדמותו, בחיי היום־יום, במשא ומתן עם הצעירים והתלמידים בישיבה, אין עדיין הרבה תיאורים מכלי ראשון. הרב אושפיזאי שהיה תלמיד הגראי"ה במשך עשר שנים בירושלים ובבואו ביתו הקבועים הוא, איפוא, בין המעטים המסוגלים לספר עליו „זכרונות אישיים".

„אבל הזכרונות שלי מתחילים עוד בליסא, עוד בטרם פגשתי את הרב זצ"ל פנים אל פנים" מסביר איש שיבה. במשפחתו, כביתר המשפחות בליסא ובלטביה, היו נפוצים שמועות ואגדות על הגראי"ה קוק מאז ילדותו. היה בו כנראה משהו שהשרה אוירה של התעוררות והתרשמות חזקה על כל אלה שנפגשו בו. הנה למשל סיפר הרב מרדכי רבינר ז"ל על כך שבעיר גריווה זכרו הורים כיצד בהיות הגראי"ה בן שתים עשרה שנה היה רגיל לבוא לבית המדרש של רבי יחזקאל יעובר ז"ל, הסמוך לבית הוריו, מהדק ספר „חפץ חיים" ומכסה ידיו וקורא בו בקול בוכים... גם כשנפשה חתנו של האדר"ת בפוניבז' האחיב רב בערים זימל ובויסק, היתה מהלכת שמועה שהנה בא איש קדוש — וזה הוא מה שהיה באמת..."

סיפורי ההתרשמות האגדה טבעו חותם עמוק במסגר, תלמיד הישיבה, וכאשר החליט לעלות לארץ ישראל, גמלה בלבו ההכרה, שלמרות שכל ישיבת סלבודקה עולה גם כן באותה העת — הוא ילמד רק אצל הגראי"ה.

הפלת החומות בהקפות

„אני זוכר למשל" ממשיך הרב אושפיזאי אחד מאותם הסיפורים שעשו עלי רושם כל כך חזק. סיפר לי זאת חתן דודי, יליד דיסנה, היום יהודי בן תשעים. פעם אחת, בשמחת תורה, אמר הגראי"ה זצ"ל לבעלי־הבתים בבית הכנסת לסגור את המנחים ולהסגר את הדלתות בספסלים ובשולחנות. ואז, ביחד עם כל המתפללים, בהתעוררות ובשמחה גדולה הקיף את החדר בשירה וברקודים שבע פעמים לזכר שבע ההקפות שהקיפו את יריחו עד שנפלו החומות ונכבשה הארץ. וכך, אמר לסובבים אותו בבטחון גדול, נכבוש עוד פעם את ארץ ישראל. כל בשכה אמר הרב אושפיזאי בהדגשה „זה קרה לפני שמונים שנה!".

משנודע בליסא, שהגראי"ה מקים ישיבה בירושלים — פנה מר אושפיזאי אל השלטונות, וביקש ויזה לעליה. „אבל הייתי קצר רוח. לא חיכיתי לויזה — נסעתי לעיר ריגה בלטביה, השגתי סרטיפיקט של הלוז ועליתי לארץ ישראל. אותם ימים, היה הגראי"ה זצ"ל נוהג לשוחח עם כל תלמיד חדש שרצה להצטרף לישיבה. כשהתלמיד נראה לו, היה מפקיד בידו פתק לאישור. הגראי"ה קוק זצ"ל היה אומר פעם בשבוע שיעור בישיבה, פעם בשבוע שיחה, על מטרות מוקים להמבוגרים למשל, ופעם בחודש, בשיר־לם הגדול בביתו, היה עורך לנו סעודה, שר ורוקד עמנו ומוגן שיחה בדברי מוסר ותורה.

שיטתו בשיעורים

שאלנו: כיצד היה מורה לתלמידיו?

„נתחיל בשיטתו בגמרא" עונה הרב אושפיזאי. „הוא לא דגל בפלפולים נוסח ליטא, אלא היה עוסק בבירור הסוגיה במסכת שלמדנו לפי באורי קדמונים. היה מביא את הבאורים מנתח את ההבדלים בין שיטותיהם ומוליך אותנו למסקנה. הרב זצ"ל היה מדבר בקול בשפה ובהברה אשכנזית. מי שלא היה מקשיב בריכוז אפילו רגע אחד — היה מאבד את כל הקשר של הרעיונות. למקשיבים — נדמה היה שהדברים קלים וברורים, אבל כשעיינו בכך התברר שהם מעמיקים. דבר זה לא היה מכביד עלינו כתלמידים. עם כל יראת הכבוד העצומה שלנו אל הרב זצ"ל — מעולם לא חששנו לגשת אליו. הוא היה איש מסביר פנים תמיד, ואחרי כל שיעור היו מקיפים אותו התלמידים לשאול על דבריו. כשלא ידע לעסוק הרעיון שלו — לא הקפיד; אדרבא, הוא היה מוכן להסביר שוב ושוב, הרבה פעמים. כי רצה מאד להיות מובן לתלמידים. המגע בינינו נמשך גם מעבר לשעת הלימוד.

דרכי חסד

„בחגים למשל, היינו מתאספים אצלו בבית, רוקדים, שרים, שומעים דברי תורה עד שתים שלוש בלילה. הרגשנו את עצמנו כבני בית במקום. כל פירות אוכל וכל טיפת משקה הועמדו לרשותנו. אני נזכר בחג הסוכות של שנה מסויימת. בחדרי לא היה מקום לעשות סוכה, ואני נהגתי במשך שמונה הימים לישון בסוכה. באתי לרבנית, שבביתה היו שלוש סוכות וביקשתי רשות לישון באחת מהן. הנה, כאשר סידרתי את הספסלים המוצעות לשינה, מאוחר בלילה, ניגש אלי הרב זצ"ל ומביא לי עוד כר, עוד שמיכה. התרגשתי מאוד — היה קשה לקבל את המורא של הרב המשמש את תלמידו — אבל זו היתה התנהגות טיפוסית לו. הוא היה מטבעו מיטיב גדול. פעם בשעת שיחה בישיבה העזו לשאול אותו, רבנו, כיצד זה אתה מוכן להשתדל ולגמול טובה גם לאנשים שהם דורשי רעתך? השאלה נבעה מכך שבירושלים היו לרב זצ"ל מתנגדים מרובים. אבל גם אלה, בשעת מצוקה, היו באים לביתו אחרי חצות לבקש טובות — ואנחנו ידענו זאת. ענה לנו: כשבא אלי אדם בצרה ומבקש עזרה — איני יכול שלא להענות לו, אני מוכרח לעזור..."

ידיעה בתנ"ך

בימים ההם בירושלים, לא היתה פנימיה ליד מרכז הרב, כבימינו. כדי שבביתו של הגראי"ה זצ"ל יהיה מנין קבע, נהגו כמה מתלמידיו להשכים לביתו להתפלל. אחד מהם היה הרב אושפיזאי: „אחרי שהתפילה הוא נזכר „היה הרב זצ"ל יושב עמנו ללמוד את פרשת השבוע. בן תורה, הסביר, צריך להיות בקיא בכל התנ"ך ולא רק בש"ס. זה היה בשבילנו חידוש גדול. בעולם הישיבות לא למדו תנ"ך. אבל הרב עודד אותנו ללמוד ולקרוא בתנ"ך בכל האפשר. עוד על הקשר שלו עם תלמידיו אפשר ללמוד משאמרי הצות היה בא לבקר בישיבה, וכאשר היה רואה אותי יושב ולומד, נהג תמיד לגשת, לשאול מה אני לומד ולהראות את קירבתו בדבור ובארשת. הוא כל כך הראה לנו חיבה וקירבה עד שעם כל יראת הכבוד העצומה שהרגשנו אליו — תמיד ידענו שאפשר לדבר איתו בכל דבר, אפילו בעניינים אישיים.

היתה בו פשטות הליכה של אדירי ישראל הגדולים. למשל, כשהיה רב בבויסק ובאו אליו בשבתות אנשי העיר — היה מקריא לפניהם מ„הצאנה וראינה". הוא עשה זאת כדי להראות חיבתו גם לפשוטי העם שלא ידעו ללמוד בעברית, כדי לעודד אותם ללמוד מספרי התנ"ך באידיש. בכלל, כמורה, היה מאוד סבלני, מאוד ארך־רוח, וכדי שרעיון שלו ייקלט בתלמיד, היה חוזר ומסביר כל דבר.

במשך עשר השנים שהייתי תלמידו ראיתי שאיפתו הנבה להשפיע על תלמידיו שיהיו כולם רבנים ומחנכים כדי להפיץ את תורתו. זו היתה השאיפה שבייסוד מרכז הרב, ושאיפה זו הוגשמה אמנם, ע"י מאות התלמידים שיצאו מן הישיבה הפיצו את תורתו בכל הארץ".

מעיקריו

את המציאות של תורה זו, ניסה מפי הרב אושפיזאי במאמר המצי־הי המביא במרוכז את תורת הגראי"ה ממנו הוא מקריא לנו שלוש משפטים: „המתלבש במשנתי עיקרי קדושת היהדות על דבר בית נצח כרוכה בשלום הקדושת הקבועות והקיימות ביסודם הכללי הסגולי. אשר בחר בנו מכל עם: הופיע עלינו בבריות מעמד מתן תורה בסיני: הנחילנו ארץ מורשת חמדת כל העולמים למסע תחלה שלום, לבית מכון יעודינו לעדי עד. ידיעת עיקרים אלו, מלבד חובת הדרישה בהם מפני שהם גופי תורה בדעת ה' ויראתו, בדרשים בתורת הרב כולכלת בנין בית ישראל — שיטה אלוקית כללית המבשרת את דבר ה'. זו הלכה למעשה היא רק הלכתא למשיחא".

מעורר העם

וממשיך הרב אושפיזאי בעל פה: „התחושה ותפקידו ההיסטורי כמעורר עם ישראל בדורנו היתה כה חזקה, עד שראה בתלמידיו בישיבה משיעי לתפקיד. כך למשל היה בוחר באחד מהם, מדי פעם, כמו שבוי גם בי, ושולח אותם לרבנות. כאחרים, גם אני סרבתי לעזוב את הישיבה — אבל מצות הרב חזקה עלי. עד כדי כך השפיע בעיצוב כל עולמי, שאפילו היום, מול כל שאלה קשה אני נהג לשאול את עצמי: מה היה עונה הרב זצ"ל. לו שאלתי אותו בעניין זה? ואין ספק בלבי שלו היה בחיים — הייתי פונה ר' שואלו.

הרב וראש הישיבה

מאת אברהם ביק

„עמוד השנים יש בעל זה, פני האחד מוריזים, המבטא חפר נשלה מעיניו ורודים; והשני אור ועננה בו מתונים, ארשת מחשבה ועל־סוד על פניו נתונים. מה האחד: זה אריבעים שנה אשמר ברכה אצלת לי רבי אברהם יצחק, דבר שלמה. — שולם אתה רבי שלמה, בשמק של סברה הקשית כך וכך בהעיון נוקב ובמערה. ושוב מה השנים העמים אשר נעסק והרי־בשורים המיק כעיים עמק" (הלל בבלי, „אדרת השנים")

ניו יורק תרפ"ד

רבי שלמה, לפנים ראש ישיבת תורה ודעת בלידה ואחר כך ראש ישיבת ר' יצחק אלחנן בניו יורק רבתי, גבה־קומה, עיניים שחורות ועמוקות כלילי טבת, זקן ארוך ושזור הוסי־כסף, פניו שמכסות־הגין שלא שיקפו את השלהבות הפנימיות שורי היה במבע־רוח מרומם ביותר. הוא היה בדרכו ל„מלון המרכזי" שבשדרת ברודווי, במנהטן, לקבל פני האורח הנעלה, ראש רבני ארץ ישראל, שהגיע ל„עולם החדש" בראש מלאכות רבנים להוכחת המוסדות בארץ הקודש.

בבקר אחד בשלהי סתו, ימי קיצור הגבים הגשמים. השעה מוקדמת. על גבי המדרכות של רחוב קנאל במורד העיר, היו אנשים דוחקים ההוזפים כבשעת פיקוח נפש, ממהרים איש איש למלאכתו ולעבודתו. ראש הישיבה שעלה מרכבת התחתית לרחוב, בדרכו לישיבה שבמורדת ברודווי, עמד וחושב: האין מידת הזריזות וההזיזון ציפור־נפשה של ניו יורק? האין רוב־רובה עולם העשייה ועולם התמורה?

בין המון האנשים, בתוך המטור־לס, ההומה והממה, הבחין בדמות מרא דארעא דישראל. קומתו המגבצצת היתה רכונה קמעא, אצבעותיו של אטלס השומעת רכוסה, ותחת שחיו, תיק הטלית והתפילין.

חצה את הרחוב הרחב וראה שהרב נשתהה. גם מלוהו נשתהה הה־רה בידו שיש לילך הלאה. אותה שעה היה הרב משיב ברכות שלום ליהודים, שהיו מורדים עצמם לבתי מסחר ובתי מלאכה. ראש הישיבה בחן את הרב בסקירה וחכירה: רבי אברהם יצחק, שבישיבת וולוזין מלפני ארבעים שנה לא היו מכנים אותו בשמו הפרטי, אלא בשם העילוי מגריבה. כבר אז היה בבחינת כהן גדול במקדש התורה. ראש הישיבה, הגאון הנצי"ב זצ"ל, אמר עליו: עילוי כמותו, בעל מוח וירא שמים בעל שיעור כמותו, לא נמצא בישיבה מיום הווסדה!

היוזר והמהדר ניגש אליו ראש הישיבה. עיניהם נפגשו. לא הספיק ראש הישיבה להוציא מפיו: — אני שלמה... פרצה קריאה מפי הרב:

— ר' שלמה! העילוי ממיצ'ט! עליך השלום רעי יקירי — הסתכל בחברו מנוער אלכסוניות. ברגע הראשון עמדו נדהמים, כמקיצים מחלום.

— אכן ידעתי שאתה נמצא כאן — הגיה עליו מבטו של הרב שביבי אור. אך ר' שלמה הביט בפני ההוד־הרים של הרב ופתע הבריק במוחו זכר יום אחד מלפני ארבעים שנה בוואלוזין. אז כמו עתה הדו עיני הרב להזוהות. הרב שילב זרועו בזרועות חברו והרגיש כאילו חום מתוח צתה ביניהם, חום של זכרונות ילדות משותפים, היקרים ביותר בגבר. עוברים ושבים התחילו משתהים, פלוני שירבב אזנו, אלמוני שירבב אזנו. ולא יצאה שעה קלה וסיעה של אנשים נתקהלה סחור־סחור לרבנים היהודים, שעמדו בטבור הרחוב.

— זוכר אני, כשעזבתי את וואלוזין שמעתי מכבוד תורתו דבר הלכה בסוגייה של „ליבן סכין ושחט בה" — רעד קולו של רבי שלמה.

כאור שיש לו קו האיר חיוך אצילי את פני הרב.

— ואתה, רבי שלמה, באת עלי בסערה לסתור את כל בנייני. אבל אם נוסיף להתבונן בעצם הדברים נראה כי אין סתירה והדברים ברורים ומחוורים. יכול אני לחזור בפניך על כל הסוגיה, אלא שלדאבוני מחכים לי בישיבה של „אגודת הרבנים".

קשה עלי פרידתך. התואיל, בבקשה לסור לחדרי הערב?

— בכבוד גדול, רבי ומורי!

הם נפרדו זה מזה בנשיקה ורבי שלמה ראה את הרב נכנס לפתח המלון כשהוא מתכרך מעט מדיסיבות ולהלחיות האוויר של ניו־יורק.

*

כל פגישה פתאומית יש בה שמחה של השבת אבידה. צללי העבר לובשים דמות של ממשות. כל אותו יום הרד היה ראש הישיבה לקסמי הריחות שנטל עמו מפגישה פתאומית זו. הוא נשא בתוכו לטיפת יד של הרב, חמימות אצבעותיו, לחן קולו הצרוד קצת ומתוק הרבה.

ר' שלמה זירז צעדיו ונכנס למלון, עלה במעלית לקומה הרביעית. בחוץ ספה הגשם בקילוחים קרים; אלכסונים בעמודי החשמל, בפנסים המהבהבים כרוצה לכבותם.

כשנכנס לחדר הפטיר בבת ערב טוב, נטל הרב ידיו בידו והשיב אותו בכסא מרופד, כשפניו שורי נגוהות כאילו ירד עכשיו מעולם האצילות.

— ומה שלומך, יקירי, לפתו הרב בפיניו, האם אתה שמח במבצע כאן? ר' שלמה ישב בכסא. מיו מבורך, משל יודע הוא לדבר אבל גם לשתוק.

(סוף בעמוד 10)

פרופ' נהר על הספר „רואה האורות" לד' חיים ליפשיץ

השבוע יצא הספר „רואה האורות" לפרופ' ד' חיים ליפשיץ, הכולל „שירת האדם ושירת התשובה במשנת מרן הראי"ה קוק". בראש הספר בא מכתב של פרופ' אשר א. נהר.

...פרסומך הרבים בשדה אשר ברכו ד' — זו משנתו והגותו של הראי"ה קוק זצ"ל — הם כבר חלק בלתי נפרד של נכסי צאן ברזל הרוחניים של עמנו. בחיבורך החשוב „חזון ישראל", שיצא לאחרונה אשתקד בירושלים, מצאנו במיוחד מספר רב של קוראים עידוד ומעט בימים הקשים, שעברו עלינו מאז מיום הכיפורים תשל"ד.

אין פלא כי בתקופתנו זקוקים אנו לתורתו הגאונית, של הראי"ה, ומי כמוך ראוי, מוכשר ומוכתר להפיץ הגותו. אתה זכית לשוב לארץ הקודש מספר חדשים לאחר הסתלקותו של מרן הרב, תקופת את יתגר הראי"ה בהשתתפות תלמידיו של הרב ועוד אנשי רוח חשובים. בקשר לכך מבקש אני להזכיר את המרצים הנעלים: בנו של הרב, מרן הרב צבי יהודה הכהן קוק שליט"א, תלמידו הגדול מורה דרכנו מורי הרבי מרן רבי דוד כהן, הרב הנזיר זצ"ל, מחבר הספר הנפלא „קול הנבואה", שהואיל בטובו ובענוותנותו לקבל את פני כמה פעמים בסוכתו ולשתתפני בשיעוריו בליל הושענה רבה, ולידו יבלחט"א בנו־יחידו וממשיך דרכו ידידי הרב שאר־ישוב כהן.

הנה לא נחה דעתך עד שהגשת לנו ספר חדש, אשר שמו „רואה האורות", ושמות חלקיו „שירת האדם" ו„שירת התשובה" — מעידים על מהותו ותוכנו; שהרי לא קם בתולדות מחשבת ישראל בדורות האחרונים הוגה דעות כמרן הראי"ה, שראה את העולם באספקלריה המאירה, ובירך את ניצוצי האורות בקוסמוס ובמיקרוקוסמוס.

הרב השתמש בכח השירה לאו דווקא בלבושה הצורני, אלא בלב־לבו של תוכן הגותו. ואם בספר „חזון ישראל" שמת אמנם את הרגש בעיקר על מרכזיותן של כנסת ישראל ותורתה, של ארץ ישראל ומדינתה במשנתו של הראי"ה, הרי מקרינים מתוך הגיונות הרב המובאות בחיבורך החדש קרני האור — מבריכה של ישראל עד לגבולות האנושות היקום כולו ותובקות אותם בכוחן המהפכני של התשובה, של התיקון ושל הגאולה האחרונה והשלימה.

דומני, שניתן לומר, כי בספר זה מרחיב אתה את האופקים של הראי"ה עד לתחומים הקשורים אמנם לנושאים הקודמים, אלא שהם חורגים מן התיאולוגיה ומן הפילוסופיה הרוחית לתוך תוכנן של הבעיות המתמידות והנצחיות בשדה הפילוסופיה העולמית; הפסיכולוגיה והסוציולוגיה, האתיקה והאסתטיקה, והכל משובץ בסדר מופתי, נושא נושא על דגלו ועל מחנהו, בסגנון בהיר ולאור עקרונות הדיאלקטיקה המודרנית המבוארים בפתח הספר.

נוסף על כך יש ברצוני לציין את הצורה הדו־קוטבית של הספר היקר, המבוסס על נסיונך ומחקריך הרבים שנעשו משך עשרות שנים. מצד אחד מבטיח ספרך ברמתו המדעית האקדמאית הטהורה, שכן לא מעט הוא מספר הסטודנטים שלי, שכבר זכו להגיש עבודות גמר של תואר מ.א. ודוקטורט על הגותו של הרב קוק, בהשתמשם בחומר שבכתבי־ידיך, ובטוחני שגם בספר חדש זה ימצאו הרבה ממה שדרוש להם לפי השיטה האוניברסיטאית של המחקר; אלא שמאידך נושא הספר פתוח לכל קורא, כולל אותו קורא שאין לו הרקע המדעי הדרוש, אלא שהוא צמא לדברי תורה, חכמה, מוסר ורוח. הספר מיועד איפוא הן למלומדים ולחוקרים, והן לכלל הקוראים והמעיינים, בחינת „כל דכפין ייתי וייכול וכל דצריך ייתי ולעולי" (תענית כ:).

הייתי יכול להאריך בשבחו של הספר, אלא שבטוחני שהקורא ירגיש מעצמו, שהספר מדבר אליו — אליו דווקא, כלומר שכוונתך לא לאדם הסתמי הנעלם בהמונים, אלא לכל אחד ואחד מתוכתו באישיותו המקורית — הוא ולא אחר.

יישר חילך, ידידי הנעלה, לאורייתא ולחכמתא, ותעמוד לך זכותו של מרן הראי"ה זצ"ל ושל הוריך בסעדיך להאריך ימים ולברך על המשך יצירותיך לטובת האדם מישראל ולכל ישראל, בסייעתא דשמיא ודאורייתא.

לפרשת השבוע

שופטים

תמים תהיה עם ה' אלוקיך (יח—יג)

יבואר על־פי מה שפירשו את הכתוב: „מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים" (שה"ש ז') כי אדם העובד את ה' בגופו ובכח, אמנם זו עבודה; אבל יש מדרגה יותר גדולה, והיא, לעבוד את ה' בשמחה ובטוב לב, ושתהיה אכילתו לשם־שמים, בחינת „בכל דרכיך דעהו"; וזה: „מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים" — שגם בתענוגים תהיה אהבת ה'; וכן נפרש: „תמים תהיה עם ה' אלוקיך" — תמים ושלם תהיה, ולא תחלק מצוותיו וסיגופים, כשאתה עובד את ה'.

(אמרי שפר לר"ש פינקל)

*

תכין לך הדרך ושלשת את גבול ארצך (יט—ג)

למה בזה שהאדם צריך להכין לו צידה לדרך, לעולם הבא, ר' ישלש כל מעשיו בכמה עניינים משולשים בתורה, בנביאים ובכתובים, בכתוב: „הלא כתבתי לך שלישים" (משלי כב): בתורה, עבודה וגמילות חסדים; וכן אמרו: לעולם ישלש אדם מעותיו: שליש בקרקע, שליש בפרקמטיא ושליש תחת ידו (ב"מ מב); וכן (קידושין ל): „לעולם ישליש אדם שנותיו: שליש במקרא..." (שיי) גם ישלש כל יום ויום את השעות לשלשה חלקים, ויש בזה שלש לשונות של „אזי": ישנתי „אזי ינוח לי" (איוב ג) כשאשן א"ח (ח שעות) ינוח לי; „אזי תצליח את דרכיך" (יהושע א"ח); היינו, כשיעסוק בצרכי הגוף ח' שעות, יצליח: ואז תשכיל (שם), שילמד תורה וישכיל ח' שעות. וכן יורה שלשת הלשונות של תכין, על שלשת הדברים שהעולם עומד עליהם: א) תכין לך הדרך ושלשת — בתורה, בנביאים ובכתובים; ב) תכין לבם (תהלים י) — זו עבודה שבלב; ג) תכין רגנם (שם סה) — זו גמילות חסדים — — —

(עוללות אפרים, מאמר נט)

*

ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו (יט—יט)

תנא ברבי אומר. לא הרגו נהרגים, הרגו אין נהרגים (מכות ה) רש"י מפרש: כאשר זמם, ולא כאשר עשה. ניתן לאמר הטעם, כי עדים אלה הם שניים כנגד שניים, ובכל מקום שאנו מסופקים, ויש שתי חזקות המתנגדות זו לזו, הולכים אחר החזקה של אותו דבר שאנו דנים עליו (ראה ריטב"א, עירובין לה, בשם הר"מ בר שניאור), ולכן כל זמן שלא נהרג הנידון, הרי עיקר המשפט הוא עליו, וכיון ששניים אומרים שהוא חייב ושניים אומרים שהוא פטור — מעמידים אותו על חזקתו, שהוא זכאי — ואם הוא זכאי ממילא אומרים שהעדים הראשונים שרצו לחייב, עדי שקר הם, ועל־כן נהרגים אבל כשהנידון כבר נהרג, ודנים רק על העדים, הרי כיון שהם שניים ושניים — שניהם בספיקא.

(אפריון על התורה לר"ש [illegible])

*

ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו

כבר נאמרו טעמים שונים למה מאמינים יותר למזימים — שאומרים: עמנו הייתם באותו יום, במקום פלוני — מלמוזמים? הרי הם שניים מול שניים. והר"ן (דרשות הר"ן, דרוש יח) אומר, לפי שיותר רחוק לאמר שישקרו המזימים מהמוזמים; כי המוזמים חשבו שאולי לא ראום שום איש במקום אחר, באותו זמן, ולכן הם מעיזים להעיד עדות שקר. אבל המזימים — יחששו לשקר. שהרי יש להם ליראו מהמוזמים, שיודעים את האמת. שיעשו הכל כדי להוכיח את צדקתם ויביאו עדים מאנשי אותה העיר שראום שם באותו זמן, שהעידו שנעשה המעשה ההוא. ועל־כן מסתבר שהמזימים לא היו מעיזים לשקר בעדותם, ולכן נאמנים הם יותר מהמוזמים — — — ובעל הכתב והקבלה מעיר על הנ"ל, שאין דברי הר"ן, האומרים שעדים זוממים חדוש הוא, דמה הוית דסמכת אותו סמוך אותו (ב"ק עב) — סותרים את דברי הר"ן; כי אין מדרך התורה לסמוך על הראוי מסברא, על המעשה, אלא על עדות ברורה. ולכן עדים זוממים באמת חידוש הם.

*

כי תצא למלחמה על אויבך וראית סוס ורכב, עם רב ממך, לא תירא מהם (כ—א)

כי תצא למלחמה על אויבך, היצר הרע; וראית סוס ורכב — הס"ם ובת זוגו — „עם רב ממך" — שנתרבו מתוך מעש, על־ידי מעשיך הרעים; אל תתיאש, ולא תירא מהם; „כי ה' אלוקיך עמך, המעלך מארץ מצרים" — גם כשהיית במצרים, שקוע בנ"ט שערי טומאה, הוציאך ה' בשם הבואך אליו, להיות לו לעם סגולה.

(ר"מ מקוברין)

*

מי האיש הירא ורך הלבב, ילך וישוב לביתו (כ—ח)

הירא מעבירות שבידו (רש"י סוטה מד) היינו, שירא מעבירות שבידו, שלא יענש עליהן; כי מי שעובד את ה' באמת, לא לשם קבלת שכר, וגם לא בחושש עונש, אלא כדי לעשות רצונו — ירא גם מעבירות של חברו! כי כואב לו שלא משימים רצון ה'.

(ר' אלימלך מגרודזיסק)

*

כי תצור אל עיר... לא תשחית את עצה... כי ממנו תאכל (כ—יט)

לא תשחית את „עצה" — בא לאמר שתורה הקטנים שבה, ליקח מהם עצה, ויראוך מוכשרו ומוצאת. וזהו: כי ממנו תאכל — אותו לא תכרות. „כי האדם עץ השדה" — אולי יש בני־אדם נתבאים בשדה, ויבואו עליך במצור, לזה תכירם (את הקטנים) הם יגלו לך; „רק עץ אשר תדע כי לא עץ מאכל הוא — שאין בו עצה — ותכרת — אותו תשחית".

(שפתי כהן)

ליקט: שלמה יהלומי

שיחות הראי"ה

לוקטו וסודרו על־ידי
הרב משה צבי נריה

תורת בית־אבא

סבא מצד אבא, ר' רפאל ז"ל, מחסידי חב"ד היה, וקשור היה לאדמו"ר מהר"ל ז"ל מקופוסט (בנו של ה„צמח־צדק" ז"ל), וסח לי מרן הרב זצ"ל:

— „בילדותי הייתי הולך לסעודה שלישית לביהכנ"ס של חסידי חב"ד, ומאזין למאמרי החסידות של המשפיע רבי יחזקאל יאנובר ז"ל, שהרשימו אותי מאד".

אולם חזקה עליו השפעתו של אבא — ר' שלמה זלמן ז"ל — להתמסר בעיקר ללימוד התורה, גמרא ומפרשיה וכו'. באותם הימים ראה אבא — כרבים מחוגי ה„מתנגדים" — סכנה לשקידה בתורה מצד תנועת החסידות, אם כי ברור היה לגמרי שסכנה גדולה יותר נשקפת מחוגי ההשכלה שבאו אז ברחוב היהודי. והוסיף הרב ואמר לי:

— „בהשפעת השיחות על נושאים אלה, חברתי אז מחזה קטן וקראתי שמו „יונת אלם". במחזה התגלגל ויכוח בין חסיד למתנגד ובין משכיל.

המוטו של המחזה היה:

„מאהלי חסידה רגלך שמור,
ויותר מהבה, מביאור־ברור..."

לימוד אגדה

באותה שיחה אמר לי מרן הרב זצ"ל: „מדרש למדתי כמו שלומדים גמרא! המדרש של אמירה זו הוא ברור: בעיון, בעוסק וכו'. אכן, אמירה זו מקבלת משמעות הרבה יותר רחבה, בשעה שקוראים במקום אחר, איך הוא מגיב על צורת לימוד־גמרא שאיננה מספקת אותו. וכך הוא כותב לאחיו הצעיר, הרב שמואל קוק ז"ל: „מאד נבהלתי ממה שראיתי, שהנך חוזר רק שלש פעמים על תלמודך. והנני יודע־ומד על פי הנסיון; כי אי־אפשר כלל לזכות בתורה של שלש פעמים. ואבקשך מאד להרגיל עצמך לחזור לכל הפחות עשר פעמים כל פרק, קודם שתתחיל פרק אחר" (קטע־מכתב זה נתפרסם בסוף „אורות התורה", עמ' פ"ה).

* *

מסר לי הרב שלמה קוק ז"ל, ששמע מפי אביו הרב ראובן קוק ז"ל, ששמע מפי רבינו מרן הרב זצ"ל: — „אף אילו חיבר המהרש"א רק את חידושי האגדות שלו, גם אז היה מקומו מובטח לו בין שורת גדולי הדורות בישראל".

(עפ"י מאמרו של הרב דב בורשטיין ז"ל, „הקבלה, הפילוסופיא והוויות בחידושי אגדות מהרש"א ז"ל" ב„סיני", סיון תשי"ג).

* *

ולדוגמא זאת שמעתי כמה פעמים מפי בשם הגאון הנצי"ב ז"ל: „בדברי חכמינו נמשלו ההלכות ללחם האגדות ליין („סמכוני באשישות — אלו האגדות") — אם אדם אוכל לחם ומוסיף לזה גם יין, הרי זה טוב ובריא, אולם אם הוא שותה רק יין — הריהו עלול להגיע לשכרות...".

עוסק בטהרתן של ישראל

„ולטהר — זה אהרן שהיה עוסק בטהרתן של ישראל, שנאמר (מלאכי ב', ו) בשלום ובמישור הלך אתי, ורבים השיב מעון" (ויקרא־רבה פ' כ', א).

כבר בצעירותו עסק הרב בקירוב־לבבות ותיקון־נשמות, ועבודת־קודש זו הוטלה עליו על ידי האי־טהור־גברא ראש ישיבת וולוזין, מרן הגאון הנצי"ב ז"ל.

סיפר הרב ר' אהרן הכהן ז"ל מראדין (ומחבר הספר „עבודת הקרבנות"): שמעתי מפי חותני הצדיק מרן ה„חפץ־חיים" ז"ל, שהוא יודע, כי עוד בבחורותו של הרב, כשלמד בוולוזין, כשנודע לראש־הישיבה הגאון הנצי"ב ז"ל, על בחורים שהתלבטו בשאלות אמונה וכו', היה הנצי"ב שולח אותם אליו, שהוא ישוחח אתם ויחזירם לאורחא דמהימנותא.

פתח בשבחם של ישראל

נושא דרשתו הראשונה, בבואו לקבל את הרבנות בקהילתו הראשונה — בעיירה זיימל — היה: לימוד זכות על עם ישראל. הוא פתח דבריו במאמר חז"ל על הפסוק בישעיהו (ו' ו): ויעף אלי אחד מן השרפים ובידו רצפה וכו' — „אמר הקב"ה למלאך: רצוץ־פה שאמר דלטוריא על בני" (רש"י שם) *.

הלך הרב בעקבות הקדמונים, וכבואו לרעות את עם ד', נהג כפי שנבטנו שופטי ישראל בימי קדם: „ושפטו את העם משפט צדק — — אמר ר' יהודה ברבי שלום: שיהיו מטין ומלמדין עליהם זכות לפני הקב"ה. ממי אתה למד. מגדעון בן יואש; שבימיו היו ישראל בצרה, והיה הקב"ה מבקש אדם שילמד עליהם זכות, ולא היה מוצא, שהיה הדור דל במצוות ובמעשים. כיון שנמצא זכות בגדעון, שלמד עליהם זכות, מיד נגלה עליו המלאך — — — ויאמר לך בכחך זה — בכח זכות שלמדת על בני, והוא ושפטו את העם משפט צדק — שיהיו מלמדין זכות על הדור" (תנחומא, ריש פרשת שופטים).

הימים ההם היו ימים קשים לקהילות ישראל, תחת שלטון הצר הצורר של רוסיא הצארית, וראה הרב לעצמו חובת־קודש לעודד ולחזק את אחב"י הנתונים בצרה.

וכבר אז עלו במחשבה דברי־המזור, שנכתבו אחר כך במאמר המוסלא „נחמת ישראל", אשר בתחילתו הוא מדגיש את החובה המוטלת על דברי־הדור „לספר תמיד בשבחם של ישראל, ללמד עליהם זכות, ולמצוא תמיד את הצד הטוב המפואר שבהם, לרומם את רוחם על ידי זה, לנשאם ולקדשם" („חזון הגאולה" עמ' ב"ה).

ואכן נתקיים במרן הרב זצ"ל מקרא שכתוב: „כי מרחמם ינהגם" (ישעי' מ"ט, י), וכפירושו של אדמו"ר ר' נחמן ברסלב ז"ל: „היינו מי שהוא רחמן, הוא יכול להיות מנהיג — — — ומשה רבינו מסר נפשו בשביל ישראל, ונתן לבו עליהם להסתכל בצרתם. כי הוא היה רחמן ומנהיג אמיתי" (ליקוטי־מוהר"ן תניינא סי' ז').

תפילין — פארן של ישראל

קדושת מצות תפילין, פארן של ישראל (עי' מה שכתב בזה מהר"ל מפראג ז"ל בספרו נצח ישראל פרק ד'), תפסה מקום רחב בעבודת־הקודש של הרב, ורובו של יום לומד תורה כשהוא עטור בתפילין.

בשנת תרנ"א הדפיס בוואוישא, ספר קטן בשם „חבש פאר", לחיזוק מצות תפילין, ובעיקר להזהיר על הנחה הנכונה של תפילין־של־ראש, „במקום שמוחו של תינוק רופס", ולא למטה מעיקרי השערות על גבי המצח — „תוכחת מגולה להמון עם־די המניחים התפלה־של־ראש שלא במקומה — — — להציל ממכשול־עון ולזכות את הרבים".

ומעניין שאחור־קודש עמד כבר על המכשלה הזאת, ואף הציע „בכל קבוץ לתפלה, יש ליחד איש אחד, משגיח, שלא יהיו תפש"ר יורדין משהו למטה מעיקרי השערות" (הנהגות בראש סידור „תפלה לדוד" להגראי"ד ז"ל מבוטשאטש, בעל „דעת קדושים", פרעמישלא תרנ"ג).

ענין זה הטריד את הרב לא־מעט, ופעם אמר: „מן השמים סייעוני, שהנני קצר־ראות, אחרת היה הדבר הזה — התפילין שלא במקומם בראשי אנשים שונים המתפללים בבית הכנסת — מבלבל את תפלתי".

ואף הוא אמר: „עיסוקי בענין חיזוק מצות תפילין, עזר לי הרבה בעניני עבודת־ד'".

* *

הביבליוגרף מר ג' קרסל, פרסם ב„הצופה" ליום ניסן התשל"ד, מכתב מאת בנו של הרב יהודה־אידל ציוליגג ז"ל, מחבר „ילקוט ארץ ישראל":

„עוד נהרת בזכרוני אורח חשוב אחד, אברך צעיר, רב בעיר קטנה בפלך קובנה, בשם רבי אברהם יצחק הכהן קוק, זה שעלה אחר כך לגדולה וקנה לו שם בארץ. הוא הביא עמו קונטרס קטן בשם „יכהן פאר" או בשם דומה לזה (השם הנכון הוא: „חבש פאר"), הדן בשאלת הנחת תפילין, שלפי דעתו הרבה מכשולים בזה שאינם מניחים את ה„של־ראש" כדת, ויוצאת מזה תקלה גדולה.

עוד זוכר אני שלא אכל (הרב) שום דבר משחיטת זולתו, ולכן למד את מלאכת שחיטת העופות לצרכי ביתו, וכן התנהג בדרך. כל זמן שהותו בעירנו בילה בחברת אבינו ז"ל".

„וגונב נפש ומכרו"...

התמונה הנאה של הרב, כשהוא יושב בכורסא שקוע במחשבה, צולמה בלונדון ע"י דייר הומה, שהיה אז צעיר בן 17. הרב הגיע אז לבריט־מילה, וחיכה למוהל שאיחר, ובינתיים התיישב הרב בכורסא ושקע בעולמו הרוחני.

הצעיר ניצל את המצב, ומיהר לצלם את הרב בפוזה המרשימה. אח"כ נתברר שהתמונה מאוד הצליחה: אישיותו של הרב, שהיתה מאד בולטת בלונדון־רבתי, משתקפת מתוך התמונה במלוא תפארתה, ושובה לב כל רואיה.

ד"ר המה הצעיר, שהיה פעיל אז בארגון צעירים דתיים „סיני", התלבט בכיסוי ההוצאות הכספיות של הארגון, ועלה ברעתו להפיץ את התמונה ברבים ולהיעזר בתמורתה, אולם הבין שזאת אסור לו לעשות בלי הסכמתו של הרב. הוא פנה איפוא אל הרב וגילה לו את דבר הצילום, וביקש רשות ממנו להפצתו לצרכי המטרה הנ"ל.

הרב הגיב ברוח טובה ואמר: „אתם אמנם רוצים לקיים בי מקרא שכתוב „וגונב נפש ומכרו", אולם הואיל והדבר הוא לצרכי מצוה — רשותי נתונה לכם".

אור הפנים

הצייר־האמן המפורסם פרופ' הרמן שטרוק ז"ל, שהיה פורטרטיסט מובהק ובקי בחכמת־הפרצוף, אמר שבגוון פניו של הרב היה בדיר מאד, שרוי היה עליהם אור כחלחל מעין תכלת (מפי־כתבו של ר' חיים דב ערמון־קסטנבוים, „מאוצר גנזי" עמ' 246).

ומה נפלאים הדברים המובאים ב„ספר חרדים" למקובל ר' אליעזר אזכרי ז"ל. כי „העם אשר בחר ד', צווה אותם להדבק במחשבתם אל אור־התכלת" (פרק ב'), והוא ממשיך שם בספרו בראש פרק ג': „האנשים הצדיקים — אור־תכלת זה מאיר על ראשיהם".

ועי' מה שכתב אדמו"ר הגאון ר' צדוק הכהן ז"ל מלובלין, בספרו „פוקד עקרים" עמ' 60: „ואור־הפנים נמשך משני דברים, מהשגת־חכמה ומשמחת־לב".

(פרק שני יבוא)

*) מזכרונותיו של יקיר־ירושלים ר' אהרן הירוז ז"ל, בן העיירה זיימל, „שעלה לא"י בגיל בר־מצוה, הכיר את הציור הזה, ואף הזכירו לפני הרב כעבור שנים, והרב שמח מאוד לשמוע שיש מי שזוכר את הדבר.

ר' אהרן היה ז"ל מוסיף לספר, שלימים לא"י, כשבא לקבל ברכתו של הרב, הוסיף הרב ואמר לו: „חביבי, לא מספיק שיודעים כל התנ"ך על בוריו, ובקיאים במסכת אחת או שתים, אלא צריכים ללמוד הרבה תורה, כדי להיות יהודי טוב, בעל מדות טובות" („ששים שלש שנה בירושלים", עמ' 30).

מו"מ נתקע מעברים

מאת יעקב אדלשטיין

...יקורו של נשיא מקסיקו בימים אלה בישראל. לואיס אצ'בריה, ...מקסיקו־ישראל מאפיינים את הקשיים שיש לישראל כיום ...ינות באזורה, ולא רק עם מדינות הנתונות להשפעה סובייטית ...מות הארגון לאחדות אפריקה. בשל מלחמות שהיו למקסיקו ...הרחוק, ובשל העובדה שבמלחמות אלה נותקו ממנה שטחים ...כגון קליפורניה, טקסס, ניו מקסיקו, הנתונות כיום לשלטון ...יש למקסיקו רגישות גדולה לסיפוח שטחים. משום כך ...קמת מדיניות הנוגדת את העמדה הישראלית ותומכת בנושא ...ינאי. זאת למרות ההערכה הגדולה שיש לנשיא מקסיקו ...הפיתוח הישראלי ולמרות הקשרים הטובים במישור הטי־ ...ני שבין שתי הארצות.

...א במקסיקו, נבחר אחת לשש ...במשך שש שנים אלה הוא ...המוציא המביא, אין לו ...במעט בהתייעצות עם המפ־ ...שבהתכנסת לעתים רחוקות. ...היא מדינה שיש לה נפט אין היא קשורה לארגון יצר־ ...נפט אופיק, והיא קובעת מחי־ ...רצונה. אבל מקסיקו קשורה המדינות הבלתי מזדהות, שבו־ רוב מדינות ערב ומדינות ...

שאינו רצוי לשני הצדדים. משום כך אין סיכויים שיושווה הפעם ההרגל של האשמות בשל כשלון יסורים.

*

ההתנהגות הסובייטית

ד"ר קיסינגר התבטא השבוע בפני כתבים, בתשובה לשאלה מה תהיה תגובת רוסיה ל"דטאנט"? כי רוסיה אינה מפריעה למו"מ עם מצרים על הסדר הביניים. וזה לדעתו ענין גדול. אר־ לם התנהגותה של ברית־המועצות, מוכתבת לאו דווקא מגורמי הדטאנט אלא מגורמים נוספים. ראשית, ה־ התערבות הקומוניסטית בפורטוגאל, מבהילה את אירופה, וההשקעה של ברית־המועצות לחיזוק הקומוניסטים בפורטוגאל, מוכיחה לאירופה, ש־ אפשר להתקיף אותה מן הצורך ולא רק מן הגבול המזרחי. לכן אין ברית המועצות מעוניינת להחריף את ה־ מתיחויות. שנית, ברית־המועצות מיואשת ממצרים. היא השקיעה בה הרבה כסף וסיוע, ומצרים מהווה מבחינתה צרור נקוב. לכן לא איכפת לרוסים שמצרים תגיע להסדר ביניים לבל תזעק לה יותר מדי בשעה הסיוע הכלכלי והצבאי. גם הסורים לא מתנהגים כפי שברית המועצות ציפתה, וסוריה לא סייעה לה במע־ רכה למען השארות מצרים בגוש הסובייטי והשפעתה סובייטית. קי־ סינגר הבטיח לגרומיקו כי בסופו של דבר, ייחתם הסכם בז'נבה, שבה מכהנת ברית המועצות כיו"ר עמית של הועידה. יש להניח ש־ גרומיקו מקבל דיווח על מהלך ה־ מו"מ. מכל הטעמים האלה אין ברית המועצות צריכה להפריע למו"מ, למרות החשש שכתוצאה ממנו תגבר ההשפעה האמריקאית, ביחוד אם יוסכם על הקמת תחנות התראה תחת דגל אמריקאי. עובדה היא, שלאחר כשלון המו"מ במארס, לא פיתחה ברית המועצות תנופה מדינית, כדי לחזק משמרה במצרים. ברור שה־ מגע עם מצרים יהיה מעתה המלכה סובייטית.

סאדאת מסכים עקרונית לנוכחות אמריקאית במעברים ובתחנות הת־ ראה. אבל מבקש לצמצם נוכחות זו. על כך יתנהלו דיונים ויש להניח ש־ יביאו לידי פשרה. אך מצרים לא פסלה את הרעיון, שהוא ביסודו רעיונו של שר הבטחון שמעון פרס. רעיון זה של חייל שלום אמריקאי בלבוש אזרחי, ולא כחייל, הוא רע־ יון מקורי, והוא יכול לפתור בעיות שחיל האו"ם לא יכול לפתור. ה־ שוני הוא שבמקרים, עם ירדן, למשל, יכולה ירדן להציע הצבת תחנות אמריקאיות בירדן, תחת דגל אמר־ יקאי, וארה"ב תראה בזה פתרון, ואילו ישראל תעמוד במצב קשה מבחינה מדינית.

המו"מ נכנס למעברים. בימים ה־ קרובים יתברר אם אפשר לצאת מן המעברים בדרך להסדר.

ההלכה, הרפואה ובריאות החברה

(מתוך דברים בכינוס הי"א לתורה שבעל־פה)

מאת ד"ר יצחק רפאל

בכינוסנו השני, לפני שתים עשרה שנה, בימי תמוז תשכ"ב, כבר ניסינו ללבן מקצת בעיות מתחום הרפואה וההלכה, סדר טהרות, שהיה נושא עיוני של אותו כינוס. הוא מקור לשאלות רפואה רבות, המבקשות הארה והבהרה. במרכז הדיונים עמדה השאלה של ניתוחי מתים, שביקשנו באותם ימים למצוא לה פתרון מוסכם. אגב לימוד משותף של אנשי תורה ומומחי רפואה, נסיון שנקטע באמצע ולכן גם תוצאותיו היו חלקיות. עתה אנו חוזרים לנושא "הרפואה בהלכה" בהיקף ובמיגוון רחבים יותר תוך כוונה לברר בעיות ספציפיות, מהן אקטואליות, שבית־המחוקקים שלנו נזקק להן באחרונה.

ספרות מחקרית עשירה, בעברית ובלשונות לעז, מנתחת ומסכמת את החומר הרפואי במקורות ההלכה ועוד לא מיצתה את עושר הגילויים מבחינה מקצועית והיסטורית. מתקו־ פת המקרא דרך כל הדורות בולטת חשיבותו של מקצוע הרפואה ביהו־ דות. התלמודים והמדרשים שופעים מאמרים ותיאורים רפואיים. ורבים רבים עסקו ברפואה בשל עומק ה־ זיקה בין שני המקצועות הללו. לא רק המפורסמים היהודים כרופאים כרב ושמואל, רבי יהודה הלוי הר־ מב"ם, הספורנו והאברבנאל עד לרופא־האנציקלופדיסט מפדוא רבי יצחק לאמפרונטי בעל "פחד יצחק" והרופא־ההוגה ד"ר ברנהארד. כבר הוכיח היסטוריון גדול, שכל סגי מרבני ישראל בימי הביניים עסק ברפואה, כי נושאי המחשבה הדתית בישראל הכירו בחשיבותה הפיזית.

לפי תפיסת חז"ל הבריאה היא נכס ואילו המחלה היא אבדן הנכס, כהגדרת התלמוד: אבידת גופו. הרופא המסוגל להחזיר אבידתו זו של האדם, מצווה על כך משום השבת אבידה. מטעם "והשבותו לו". כך אנו מוצאים במסכת נדרים (ל"ט ע"ב): "רפואת הנפש — כלומר רפואת אדם — בחינם" — "מה אני בחינם אף אתם בחינם". וכך אמנם נפסק ביורה־דעה (סי' של"ו, סעיף ב'): "הרופא בדומה למלמד תורה — אסור ליטול שכר החכמה והלי־ מוד אבל שכר הטורח והבטלה מו־ תר". בעיני חז"ל דומה הרפואה לתורה. שניהם צורך חיוני הם לאדם — ובדברים חיוניים צריכים הם.

רופא הוא כידוע אחד התוארים להינתן חינם.

רופא הוא כידוע אחד התוארים של הקב"ה — "כי אני ה' רופאך". הרופאים הם שליחיו. הוא אשר הפ־ קיד שומרים על הגוף, על הברי־ אות. לא לחינם מכנה אסף הרופא את הרופאים האמתיים "חכמי ה־ רופאים, הולכי יושר", כי לדבריו הוא ומשה מרפא בעזרת הבורא ומלאכת הרפואה אינה דורשת רק נסיון ומחקר, כי אם גם יראת שמים ואהבת הבריות.

גדולי הפוסקים והמשיבים שלנו דנים בשאלות רפואה בעיקר משני סוגים: בשאלות שפתרונן ההלכתי דורש חוות דעתם של אנשי רפואה ושאלות שנתעוררו בספרות ההלכה בעקבות ההתפתחות של הרפואה. כל גישתם מבוססת על הכרת הער־ כה להציל חיי אדם והארכתם. מכאן גם הזיקה העמוקה למקצוע הרפואה ובעליו. דיני ישראל מכוונים לשמי־ רת הבריאות של האדם, שנברא בצלם ושיפור גופו. התערבות הרופ־ אה בעת הריון ולידה מותרת ומחוי־ בת, לשם הצלת חיי העובר והיו־ לדת. הריגת עובר במעי אמו מטע־ מים אחרים הוא בבחינת רצח. ה־ פסול והאסור ככל מעשה רצח. לכן יזדקק כינוסנו זה לבעיית ההפלה המלאכותית תוך כל האספקטים האפשריים.

רעיון תיכנון הילודה לא רק שהוא נטע זר בתוכנו, אלא הוא גם פוגע פגיעה קשה וחמורה באומה ובמטרותיה הלאומיות. מה שטוב אולי ורצוי לעמים גדולים ומבוססים הוא רע ופסול לעם ישראל. אין אנו סובלים מעודף של אוכלוסיה יהודית בארצנו. עמנו, שהפסיד ב־ דורנו זה ששה מיליון בניו בשואה ואלפים רבים נופלים ממנו מדי שנה במגיפה הממיתה ההתבוללות ונשו־ אי תערובת — חייב לגדול, ככל האפשר יותר. מה שמאיים על קיו־ מנו כאן הוא מיעוט מספרנו בים העצום של אוכלוסיה זרה ועויינת. הדרך הבטוחה לגידול הוא בטיפוח המשפחה הגדולה. בריבוי הטבעי המבורך — המפתח להתעצמותנו. כל השקעה לאומית בעידוד הילודה כדאית ומשתלמת הן מבחינת הת־ בססותנו הן לגיבושה של הדמות הרוחנית העצמית של החברה היש־ ראלית. הקיצוץ בתנופת גידולנו כאן ע"י תיכנון המשפחה וע"י עידוד ולגליזציה של ההפלה המלאכותית, שלא מטעמים רפואיים מובהקים, הם בניגוד לדיני ישראל ובסתירה לצר־ כי המדינה. האינטרס הלאומי וה־ גישה הדתית הם גם במקרה זה הוים לתלויים.

נסיון ההתנכלות במשפחה היהו־ דית, בשלומה ושלמותה, שבא מבפ־ נים טעון אולי חקירה רפואית וה־ פסם יש לבעות לרופאי הנפש. מקר־ רי ללא ספק במחלות החברה. השו־ בות המשונות, הפעולות ההולכות לבקרים. רק רופא משיעור קומתו של הרמב"ם, המסוגל להבהיר לנו תופעה חולנית זו. הוא שעמד ושנה על טיב המחלה הפסיכוסומטית וכרך לעתים רפוי גופני ופסיכולוגי יחד — ובכך הקדים במאות שנים את הרפואה המודרנית. הבין גם תר־ פעה של מחלות חברה. בדבקות בהלכה הישראלית כהשקפת עולם ודרך חיים התרופה והבלם בפני ההידרדרות החברותית, שבראשותה פריקת עול תורה המשכה התבררות למצוות הלאום.

*

כינוסנו חל בשנה הארבע מאות להסתלקותו של מחבר "השלחן ערוך" מרן רבי יוסף קארו הוא הפוסק הל־ כות־חיים לכל בית ישראל. סמכותו הבלתי מעורערת בנויה שלוש קו־ מות. אחר שחיבר את "בית יוסף" בו בירר המקורות וביסס הפסקים של ה"טורים", עם עמלו ב"כסף משנה" לבאר את ה"יד החזקה" ולג־ לות נימוקי ההכרעות של הרמב"ם נתקבל גם ספרו הסכום ה"שולחן ערוך".

להתפשטות ה"שלחן ערוך" בכל תפוצות ישראל והפיכתו לספר ה־ פסקים המקובל ביותר סייעו דווקא המשיגים עליו. גדולי המערערים היו אשכנזים ובראשם המהרש"ל, הר־ מ"א, הגדיל מכולם רבי משה איס־ רליש, שהגהותיו הפכו את הספר לדבר שלם הכולל ומקובל על הכל.

הוסיפה ממד לסמכות ה"שלחן־ ערוך" ארץ חיבורו. זאת היא יצירה ארצישראלית וקדושת מרכזיותה ב־ אומה קורנת מתוכה. צפת שימשה בימים ההם מקום־כינוס לגדולים חכמים. מרן היה להם ראש דבר. לכן יעלה כינוסנו ביומו המצרן לצפת ויקדיש שעותיו לליכוד איש־ יותו.

*

שמונה עשר יום בשנה יחיד גומר בהם את ההלל (תענית כח, ע"ב). הגענו למנין שמונה עשר בכינוסינו ואנו עדיין רק בחצי ההלל.

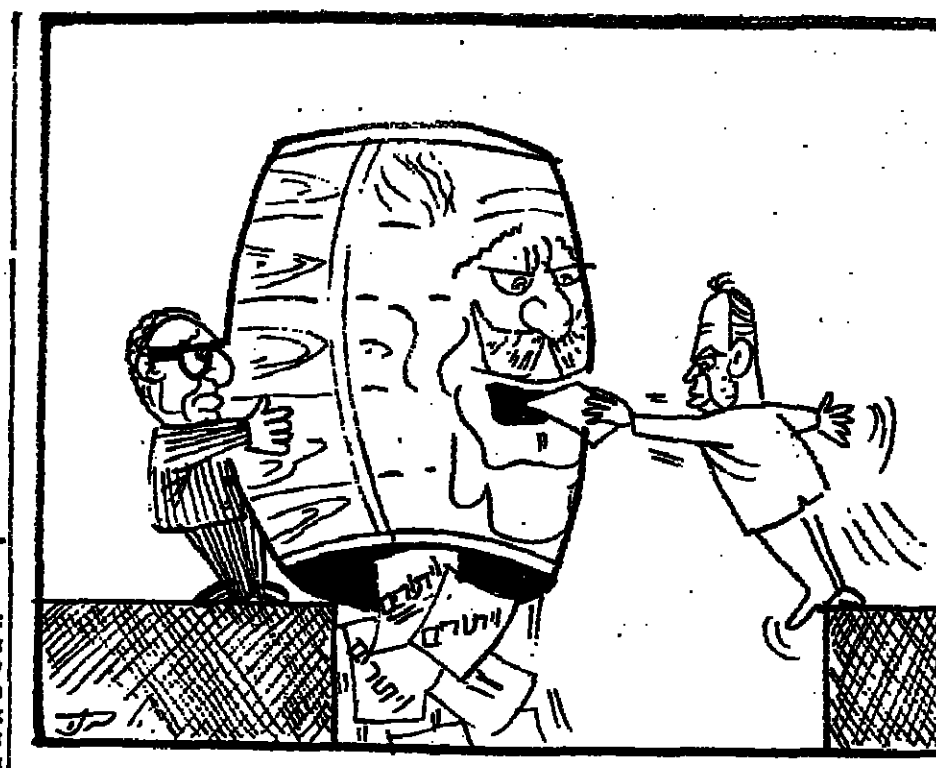

אופטימיות קיסינג'ידית...

מיגבלות "הפיחות הזוחל"

מאת יצחק דויטש

"הפיחות הזוחל" של שני אחו־ זים שבוצע השבוע "לימד לקח" את הספקולנטים אשר ציפו לפיחות ב־ שיעור גדול יותר. שר האוצר י. רבינוביץ הצליח להנחיל אכזבה לכל אלה. אולם אם הוא "סידר" אותם הרי באותו זמן גם לא השיג את המטרה העיקרית שישנה לפיחות — מתן המריץ להגברת הייצוא וקיפוי מאזן התשלומים.

כאשר בוצע הפיחות הקטן הראשון, ב־17 ביוני השנה ושער הלירה הוע־ מד על 6.12 ל"י לדולר במקום 6.0 ל"י לדולר, היו הצעות בבדות־כ־כל לבצע פיחות גדול יותר. ההצעה היתה לקבוע שער של 7.5 ל"י לדו־ לר ומבסיס זה להתחיל את הזחילה בעתיד. היתה הערכה כי סכום זה דרוש כדי לתת עידוד של ממש לייצוא הנמצא במצב של קפאון ואף נסיגה במחצית הראשונה של שנת 1975.

*

מה שקרה מאז ה־17 ביוני הוא תהליך הפוך. הדולר הלך והתחזק. שערי המטבעות האירופיים ירדו. ה־ ירידה בשערי מטבעות אלו היתה כ־ 10 אחוזים ויותר. אולם בסל הסחר הישראלי המשקל שלהם הוא כדי מחצית. התוצאה היא, כפי ש־ עולה מחישובים שנערכו, כי בלירה הצמודה לדולאר חל תיסוף של 6—5 אחוזים. כאשר מנכים את שני הפי־ חותים שבוצעו נמצא כי מאז ה־17 ביוני עדיין ישנו תיסוף של כ־2 אחוז בלירה.

יש לשער כי לא זו היתה המטרה של הממשלה בעת שהחליטה לשפר את מאזן התשלומים באמצעות פי־ חותים קטנים ותכופים.

*

סמכויותיה של ועדת השרים המצומצמת לטפל בקיזוז התיסופים הנובעים מהשפעות חיצוניות ובלתי תלויות מוגבלות, אם בכלל קיימות. הועדה מוסמכת לעשות זאת בלבד: פיחות של לא יותר משני אחוזים ובפרק זמן של לא פחות משלושים יום. היא חשה משום מה שאינה יכולה למצות סמכותה מבחינת המס־ פר, שכן היא לא רצתה להכריז על פיחות כאשר גורמים ספקולטי־ ביים ציפו לכך. כאמור יותר היא מצאה את עצמה כבולה להגבלות הפיחות של תוספת היוקר. נמצא, אי־ פוא, כי היא לא יכלה ע"י תפיכותה וסמכותה לשנות את התיסופים ש־ כפו עלינו ההתפתחויות בשוק הכס־ פים הבינלאומי.

מלכתחילה הציע נגיד בנק ישראל משה זנבר ללוות את שיטת "הפי־ חותים הקטנים" בחידוש נוסף: היני־ תקות מהצמדה לדולר והיצמדות ל־ "סל מטבעות" אשר יהיה תואם את ארצות הסחר העיקריות של ישראל. במקרה זה חיזוק הדולר לא היה גורם לתיסוף הלירה הישראלית. ה־ צעה זו נדחתה בשל "בעיות טכניות" ואולי גם משום שלא היתה נכונות לאמץ הצעה מהפכנית זו של הבנק המרכזי. היום ברור שזה היה מיש־ גה.

*

האם פירוש הדבר כי היום יש להיצמד ל"סל מטבעות"? מה ניתן היום לעשות כדי לשנות את המצב?

דומה כי תהא זו שגיאה לאמץ ה־ יום הצעה שנפסלה אז. בבחינת עבר זמנו בטל קרבנו. אין זה סביר שא־ תה מגמה ביחס שבין הדולר והמט־ בעות האירופיים תמשיך לפעול ב־ קצב שידענו בחודש האחרון.. אדר־ בה, אף ייתכן כי הדולר יחלש לאי־ חר תקופה של התחזקות. אי־אנו נמצא מפסידים משני הכיוונים.

אך אין זאת אומרת כי עלינו לנ־ הוג בשיטת "שב ואל תעשה". יש ב־ הכלים מקום להתאמת השיטה לנסי־ בות. הממשלה אינה צריכה לכבול את ידיה בהחלטות פורמליות אודות תגובותיה למצבים השונים. המיכני־ זים אינו צריך להיות הקובע.

אם לגופו של דבר יש לקזז השפ־ עות של תיסופים חיצוניים הרי הדבר יכול להיעשות באחת משתי דרכים. דרך אחת, פשוטה, היא הכרעה יש־ רה ע"י הממשלה אודות "פיחות קסף" עפ"י השיעור הנדרש — במקרה זה כחמשה אחוזים. דרך אחרת היא שה־ ממשלה תאציל סמכויות נרחבות יו־ תר לועדת השרים המצומצמת. היא בהחלט יכולה להשאיר את המיגבלה שאמרה כי פיחות יותר יהיה מוגבל לשני אחוזים מכסימום ולשלושים יום מינימום. אך בכל מה שנוגע לקיזוז תיסופים שהיו כתוצאה מ־ השפעות חיצוניות היא יכולה לפ־ עול ללא הגבלה.

בגמישות זו בלי מיטת סדום של פורמאליות וחישוב מדוקדק (כפי שהיה מתבקש בשיטת הסל) עדיפה. היא מותירה מקום לשיקול דעת. אין צורך להשב פרוטליים. זהו המו־ תר של האדם מהמחשב. בכך גם ה־ עדיפות לשרים על פני צוות מומ־ חים והשבונאים.

הליכה בדרך זו תאפשר לממשלה לשמור על העקרונות החיוביים ש־ הונחו ביסוד שיטת הפיחות הזוחל. שאם לא כן יהיה בסופו של דבר צורך לחזור לשיטת הפיחותים הג־ דולים שנמצאה בה מכאיבה וכה בלתי הולמת את צרכי המשק והמצ־ ב.

*

סביר להניח שאכן תנהג הממ־ שלה באחת הדרכים הללו. בטוחה פורמאליות שבמהלך נסיון קצר הוכח כי היא טעונה תקון והשלמה בו־ דאי לא תבוצע יחידה זמן רב.

שני שליטים ערביים נושאים עיניהם לפרס נובל

(בשולי הועידה האפריקאית)

מאת ד"ר י. נפתלי

בחוגים המקורבים לוועדה הקובעת חלוקת פרס נובל לשלום מדברים על אפשרות של הענקת פרס חשוב זה לאישיות אפריקאית וזאת תוך כוונה לקרב את יבשת אפריקה למערב.

מוזכרים שני מועמדים הם: חביב בורגיבא, נשיא תוניסיה וליאופולד סנגהור, נשיאה של סנגל. מכיוון, שהמזרח התיכון הוא נקודת מוקד בימינו אלה, לכן שמענו לאחרונה, ששני הנשיאים הנזכרים מתעניינים מחדש ביחסי ישראל—ערב. אחרי ביקורו ב־ תוניסיה, הודיע הקנצלר של אוסטריה ברונו קרייסקי, כי בתוניסיה מעוניינים לקיים מיפגשים בין נציגי מפלגת העבודה הישראלית לבין סוציאליסטים ערביים במטרה לקדם את השלום. מאידך, נשיאה של סנגל בביקורו בארצות הברית לפני כמה חודשים הודיע למנהיגים יהודיים, שמוכן הוא לתווך מחדש בסכסוך ישראל—ערב, אם תגלה ישראל גמישות לגבי הדרישות של הערבים.

להודעות אלה קשר ישיר עם הו־ דעה לפרס נובל לשלום והתעניינו־ תם מחדש של שני המועמדים ב־ מצב במזרח התיכון, כי זה כמה שנים, שאף אחד מהם לא דיבר על נושא זה.

יש להשתומם על שלא נזכר שם שלישי הראוי לפרס הזה והוא הו־ פואה־בואני, נשיא חוף השנהב, איש תרבות המערב, שר לשעבר בממשלה הצרפתית העושה רבות ל־ מען קרוב יבשת אפריקה למערב. היא אף נפגש לאחרונה עם ראש ממשלת דרום־אפריקה הגזענית תוך כוונה למצוא דרך של הבנה בינה לבין ארצות אפריקה השחורה. וגם היה בין האחרונים באפריקה ל־ נתק את הקשרים הדיפלומאטיים עם ישראל ובועידה האפריקאית האח־ רונה התנגד בתוקף להצעת ישר־ אל מן האו"ם.

איש תהפוכות

רבים רואים בבורגיבה, נשיאה של תוניסיה מדינאי יציב המקורב אל המערב. אף הוא היחידי בין ראשי צבי העולם השלישי, שהציע למוד בגלוי, שארצות הברית צו־ דקת במלחמתה בוייטנאם, דבר ש־ מקורבים אחרים לארצות הברית לא העזו לעשות. שמו הלך וגדל בעו־ לם כשיצא בגלוי נגד באבורי וחנו, שניתן למצוא הסדר עם ישראל.

אולם כשמעיינים מקרוב בהלי־ כותיו של בורגיבא רואים, שהוא איש תהפוכות. בצעירותו הוא מבקר ... המאמין לה ביותר, הציע צבא במהירה בין צרפת ואלג'יריה והתקבל בכבוד רב ע"י דה גול. אר־ לם, כעבור זמן קצר נתן הוראות לגיוליותיו להתקיף את הצבא הצר־ פתי שחנה בבסיס ביזרטה לפי הס־ כמים עם תוניסיה. הצרפתים הגיבו בחריפות רבה וחלק מן העיר ה־ זאת נהרסה. אחרי כן ניסה בור־ גיבה להתקרב מחדש לצרפת, הש־ תדל רבות להתקבל ע"י דה גול, אבל הלה סרב בתוקף לקבל או־ תו, כי ראה בו איש תהפוכות, ש־ אין לסמוך עליו.

גם ביחסיו עם נאצר חלו תמו־ רות רבות. בורגיבא עזב את הליגה הערבית, כי סרב להכיר במנהי־ גותו של נאצר. מצן גם, כשליט מצרים שכר רוצחים להרגו ועובד־ דא, שידידו לשעבר ושבאו המוש־ בע ... מלאלה בן יוסף מצא לו מקום בקאהיר והשם ניהל ת־ עמולה ארסית נגד נשיא תוניסיה בזכות מצרים. אחרי כן התפייס עם נאצר וחזר לליגה הערבית, בכל זאת המשיך להאשים את נאצר על התקרבותו לקומוניזם. באותו מישור בוח כרכו מפלגתו, הניאו־דיסטור אמר בורגיבא: אם נאצר רוצה ל־ התקרב לגוש הקומוניסטי זוהי זכו־ תו. אולם — אין לו הזכות לגרור אותו לעמדה אנטי־אמריקאית בשם הסולידאריות הערבית. עדיין לא ב־ הרגו במגעיו, ישנם הרבה מנהיגים לערבים. אלא, שכעבור זמן קצר ביקר בורגיבא בקאהיר, אף על פי שהמשיך לטעון שאינו מכיר במנ־ היגותו של שליט מצרים, הרי מצב ביקור בבירת מצרים הוכיחה ב־ גלוי, שהוא מכיר בעובדא קיימת היא, שנאצר הוא המנהיג ועולים לרגל אליו.

כאשר קדאפי הציע מהאיחוד עם מצרים הופיע בתוניס והתקבל שם בכבוד מלכים. במעמד זה הכ־ ריז בורגיבא על איחוד ארצו עם לוב, שיבוצע בזמן הקרוב ביותר. אולם, כעבור כמה שבועות הודיע ברבים, שהאיחוד בין שתי האר־ צות האלה הוא דבר מסובך, כי לכל אחת מהן יש מסורת משלה ו־ הרגלים משלה ולכן יש לדבר על קיום יחסי שכנות טובה עם לוב בלבד.

הצהרות סותרות על ישראל

בעת השגת עצמאות ארצו (1960) נשאל בורגיבא בדבר היחסים עם ישראל ואמר: אני מאחל שלום. מאידך, הוסיף — צריך לקבוע, ש־ הקמת מדינת ישראל היתה התקפה נגד הערבים, מיליון ערבים הם פליטים כיום וחיים בעוני ובסבל רב. איך שלא יהיה ישראל היא עובדא קיימת. לשאלה — האם יש להתחשב בעובדא קיימת אף כש־ היא אינה צודקת כדי שיהיה שלום? ענה: אני מאחל זאת.

ובכן, כמו כל ערבי רואה נשיא תוניסיה עוול בהקמת מדינת יש־ ראל, שגרמה לבעייה הקשה של פליטים ערבים. מאידך, כמדינאי מעשי הוא סבור, שיש להתחשב ב־ עובדות קיימות, היינו — בקיומה של מדינת ישראל ולחתור לקראת השלום במזרח התיכון, דברים שלא שמענו אז משום מדינאי ערבי אחר. לעמדתו זו ניתן אז הסבר: הוא קשור עם ארצות הברית ולכן נקט בעמדה מתונה כלפי ישראל.

אולם, במשך הזמן חל שינוי רב בעמדתו זו. ארבע שנים אחרי כן, בעת ביקורו הרשמי בארצות הב־ רית צבא בורגיבא לגבול להבריח היזקא במרכז יהודי גדול כמו ניו־ יורק, כי ישראל היא סרטן במזרח הקרוב... אין להוציאה ממסגרת ה־ מאבק נגד האימפריאליזם, עלינו להכשיר את העם הפלסטינאי ל־ מאבק ולהעמיד את כל האמצעים הדרושים לשחרור. רבים ראו ב־ שינוי עמדתו זו של נשיא תוניס־ יה, נסיון להשתלב לגמרי בתוך ה־ ליגה הערבית ולחיות בשלום עם נאצר.

אלא, כעבור שנה אחרי כן דווקא אחרי קבלת פנים נלהבת לבורגיבא בקאהיר, מצא בורגיבא לנכון להצ־ היר ברבת־עמון ובביירות, שיש ל־ השלים עם קיומה של ישראל ולמ־ צוא הסדר לבעיית הפליטים הפלש־ תינאיים, לפי החלטת האו"ם מ־ שנת 1948. יחד עם זאת הוסיף: אם צבאי ערב יכריזו מלחמה על ישראל, גם ארצו תשתתף במלחמה זו. מאידך, הצהיר בורגיבא בישי־ בת מרכז מפלגתו הניאו־דיסטור זמן קצר אחרי כן, כי הרפתקא צב־ אית נגד ישראל נידונה לכשלון ו־ לכן ארצו לא תשתתף במלחמה זו.

לעומת זאת, כמה ימים אחרי כן שלח בורגיבא מכתב לנאצר, ש־ סרב לקבלו ונתפרסם ברדיו תו־ ניס. בו אומר נשיא תוניסיה ל־ רודן מצרים, שהוא תמים דיעה אתו ביחס למטרה הסופית של ישראל. צפיתי, שישראל תתנגד להצעותי ואז היא תחזק את עמדתנו באו"ם. בסופו של המכתב הזה, הוא מז־ כיר את הסולידאריות עם הערבים וכי במקרה של מלחמה יילחם אתם נגד ישראל.

מדבריו אלה יוצא איפוא, שאין כל חילוקי דעות בינו לבין שאר הערבים לגבי המטרה הסופית, היינו — חיסולה של מדינת ישראל. אלא, שלדעתו יש לפעול בשלבים, להס־ כים לקיומה של ישראל בגבולות 1947 ואחרי כן קל יהיה לחסל או־ תה לגמרי.

מאז נשתתק נשיא תוניסיה וכמ־ עט שלא נשמע קולו בענייני יש־ ראל—ערב. רק לפני כשנתיים, כ־ שחזר לפעילות אחרי מחלה ממו־ שכת, הכריז באספת המונים בבירת ארצו, כי הוא מוכן לתווך בין יש־ ראל ובין הערבים. לשם חידוש ה־ יוזמה שלו אחרי הידרדרות ארוכה מהחיים המדיניים ואם נשאר על כנו, הרי זה מפני שהיורשים לא יכלו להסתדר ביניהם. הבין בור־ גיבא, כדי להיות פופולארי מחדש צריך לדבר על בעיה אקטואלית ומעניינת וזהו הסכסוך ישראל—ערב. להצעת התיווך המחודשת שלו על יסוד החלטת האו"ם משנת 1947 אין תגובות חריפות, כמו תשע ש־ נים לפני כן, כי אז היה לו מעמד בעולם הערבי ורבים חימשו את קדקתו. לא כן לפני שנתיים כ־ שידוע היה שמדבר אדם בסוף ה־ קריירה המדינית שלו ואין לו הש־ פעה מחוץ לארצו.

כך גם המצב בימינו אלה. מכי־ וון, שבורגיבא נזכר בין המועמדים לפרס נובל לשלום, הבין שתרומה כלשהי לפתרון הסכסוך במזרח ה־ תיכון תעלה את קרנו ותוכל ל־ זכות אותו בפרס הזה. לכן, באה היוזמה מארצו לקיים מיפגשים בין סוציאליסטים ישראלים וערביים. אם יתקיימו המיפגשים האלה, הרי יהי־ ה הדבר כציון התחלה של הידברות בין שני הצדדים, הדבר ייזקף על חשבונו ויוכל לקבל את פרס נובל לשלום המיוחל.

המדינאי המשכיל

נשיאה של סנגל, ליאופולד סנ־ גהור, הוא מהבולטים ביותר בין ה־ נשיאים שביבשת אפריקה השחורה. הוא בעל השכלה מערבית מובהקת, משורר וסופר, חניך צרפת, למד יחד עם הנשיא פומפידו והתמחה בדק־ דוק השפה הצרפתית. בשנים האח־ רונות התבלט במעשיו למען חידוש התרבות האפריקאית בשם "נגרי־ טוד". אומנם, הוא איננו הראשון שהגה את הרעיון הזה, קדם לו ז'אן פול סארטר, שהוסיף לפעול למען פיתוח התרבות האפריקאית, שקרא לה בשם "נגריטוד". גדולתו של סנ־ גהור הוא בכך, שהוא מבצע את ה־ רעיון הזה הלכה למעשה ומכאן הש־ פעתו הרבה באפריקה השחורה.

כמדינאי, נשאר נשיא סנגל נאמן לצרפת ותודות לכך הוא זוכה למע־ נקים גדולים בפאריס, צבא צרפתי חונה בסנגל עד היום וזאת לפי ב־ קשתו של נשיא הארץ הזאת, כי לפי החוזים היה הצבא הצרפתי צריך לעזוב את סנגל מזמן. מסבירים זאת במסגרת מסורת הנאמנות של סנגל לצרפת. במלחמות העולם הראשונה והשניה, הצטיינו הסנגלים כחילים טובים בצבא הצרפתי. סנגל נחשבת הארץ אירופית באפריקה ובדאקאר הבירה בת ארבע מאות אלף תושבים ורק חמישים אלף מהם הם אירו־ פים. התרגלו לחיים אירופיים ולתר־ בות צרפתית.

אולם, יודעי חן מסבירים קצת אחרת את הענין. מכיוון, שסנגל היא ארץ אשר רוב האוכלוסיה היא מוסלימית, מבין הנשיא הקאתולי, שהוא יהיה יותר בטוח על כסאו כ־ שצבא צרפתי ימצא בארצו.

אשר לישראל — סנגל קיימה יח־ סים תקינים עם ישראל וניתקה את הקשרים אתה אחרי שרוב ארצות אפריקה השחורה עשו זאת. אם הש־ מיע הנשיא הצהרות אנטי ישראליות מזמן לזמן, אמרו שהוא חייב מס שפתים לאוכלוסיה המוסלימית, ש־ הוא רוב בארצו. אחרים אמרו, ש־ הוא עשה זאת בהשפעת מישיבי ב־ פאריס.

כמדינאי־משכיל היה לנשיא סנ־ גהור גם מעמד מיוחד בתוך האיחוד האפריקאי, אשר מקום מושבו ה־ קבוע הוא באדיס אבבה. הוא הת־ בלט בנאומיו במושבים השנתיים של האיחוד הזה בו השתתפו נשי־ אים ושרים מיבשת אפריקה השחו־ רה. דבריו היו נשמעים גם על ידי מתנגדיו שראו בו איש הקשור עם המערב.

ראש משלחת האפריקאנים לקאהיר ולירושלים

קיים אצלנו וכוח במשך שנים, אם כדאית היתה הפעולה שלנו ב־ אפריקה. רבים טענו — אנו משקי־ עים אמצעים רבים וכוח אדם באר־ צות אפריקה השחורה, בכל זאת משמיעים ראשי ארצות אפריקה ד־ ברים והצהרות נגדנו ונציגים שלהם מצביעים באו"ם נגדנו.

(סוף בעמוד 11)

האו"ם איבד שארית השפעתו

מאת ד"ר הלל זיידמן,
סופר "הצופה" בארה"ב

עד שנתגייס להגנתן על ישראל מפני התקפתם של הערבים, הקומוניסטים ו"העולם השלישי", להוציא מאו"ם, או להשעייתה מעצרת הבמה — כל הנסיבות מראות שהוכשר הקרקע ו־ כשרה השעה לעבור להתקפה נגד מוסד זה, ולהסל שארית משקלו ושריד הש־ פעתו. כי אף אם תצליח ישראל להי־ שאר באו"ם — לזמן מה, תמיד ירחף עליה "חרב דמוקלס" של איום על חברותה. כי בעוד שבשנה זו נשיא העצרת יהיה נציג דניה, ומניחים שלא ילך בעקבותיו של בוטפליקה המלגרי, והנציג של אשתקד ; בשנת 1977 שוב "ימלוך" נציג "העולם השלישי", ואח־ ריו נציג הגוש הקומוניסטי, והם ב־ וודאי יחזרו על התקדים שיצר בוט־ פליקה.

לכן אף אם יצליחו מעצמות המערב לסכל את המזימה הערבית היא תשמש תמיד מכשיר לחץ נגד ישראל כאיום כתמיד. יווצר מצב בלתי נסבל ומשפיל, שישראל תשב באו"ם בחסדם של שליטי ערב, הגוש הקומוניסטי וכל מיני "אידי אמין"...

זאת ועוד, אף אם ימנע הצעד הזה כלפי ישראל בעתיד הבא, ימשיך או"ם לשמש מכשיר בידי אויביה לכל מיני לחצים ותמרונים, איומים וגינויים שהיינו עדים להם בשנים עברו.

כיום דעת הקהל הכללית מתייחסת בבקורת, לפעמים די חריפה, ולפעמים בהתנגדות תקיפה, לאו"ם ולמעשיו ומחדליו, ולא בלבד בגלל ישראל.

דעת הקהל נגד או"ם

בעירייה קיים משרד מיוחד ליחסים עם נצי־ גים דיפלומאטיים ע"י או"ם, שמטרתו להקל עליהם בכל ענייניהם. בדו"ח על פעולות אלה נאמר על התלונות שהתרבו באחרונה כנציגים של נציגים אלה בגלל היחס העוין מצדם של תושבי ניו־יורק כלפיהם : איומים בטלפון, ולזול מופגן בכל הזדמנות. ולא רק לדיפלומאטים קומו־ניסטיים או ערביים, אלא לכל נציגים.

ניו יורק נחשבת בדרך כלל לעיר אדיבה. תושביה מצטיינים ביחס ידידותי לזרים (המדובר, כמובן, באזרחים הגונים, ולא בפושעים). לכן עומדים ומשתאים מול היחס "המוזר" הזה כלפי אורחים נכבדים, שקטים בדרך כלל, שכל "חטאם" הוא שמכהנים כנציגיהן של מדינותיהן ע"י או"ם...

אולם יחס זה משקף יותר מכמה מיקרים והערכות את עמדתם של רוב אזרחים, בלתי־ יהודיים כלפי המוסד עצמו. ואין המדובר ב"איזולאציוניסטים", כלומר, באנשים הסוברים שמוטב לה לארה"ב לבודד את עצמה מהעולם הרחוק, לעמוד מנגד מסכסוכיו ומאבקיו, בעיותיו ודאגו־ תיו, — אם כי הולכים ומתרבים כאלה ביחוד אחרי הכשלון בווייטנאם. אבל ניו יורק, בהבדל מערים במזרח המרכזי, היא עיר קוסמופוליטית. קיימים קשרים רבים עם כל ארצות התבל, ועניין רב בעולם מחוץ לגבולותיה של אמריקה. ואם ניו־יורק ככה קל להאר את היחס של אמריקאנים ברחובי ארה"ב !

העובדה שאת ארה"ב מייצג באו"ם השגריר דניאל פטריק מויניהן, שלא עם יד בצלחת באשר לעמדתו, ואשר לא נרתע מ"היהודית" שאנשי הסטייט־דיפרטמנט מוכיחים, ומייעצים. כלפי הערבים, גם זה היא מועילה לבצע "התפכחות" בנידון או"ם בין הקהל הכללי.

הזדמנות נדירה

כל זה מהווה אקלים נוח מאוד שלפחות תמעט את הנזק המתמיד שהוא גורם לנו. — ומי יודע מה צד באמתחתם של דיפלומאטים ערביים ובעלי־בריתם ?

יש כאן מקום רב להתגדר בו, — אם ישכילו מנהיגים יהודיים פה לנצל את ההזדמנות הנדירה שאסור להחמיצה.

אולם כאשר אנו נתקלים בהעדר מעש מתמיה בנידון זה, עולה החשד כלשהו, שיש כאן יותר מאשר "אי־נוכחות" בחדשי הקיץ של אלה המתיימרים להיות מנהיגינו בשאר חדשי השנה, ושום סכנה לא הפריע את מנוחתם בימי החופש. כי נוסף על זה מורשת מסורה "ליבראלית" של אמון באו"ם, שטרם פג תקפו, תוך מעשי העמור־ עיהם של רוב חברותיו. בשבעים קולות מצדם של ליבראלים בהגנה על הרוב של המדינות שרק קמו וכבר כשהוללות. הנימוק : הרי עד עתה שלטו באו"ם המעצמות הגדולות וארה"ב בראשן, — כיום השליטה עוברת למדינות קטנות, ומן הדין שהפעם יפעילו אלה את מדיניותן כפי ראות עיניהן... יתכן שאהדה לגורמים נחשלים, מקופחים, שהניעה ליבראלים יהודיים ללחום למען זכויותיהם של שחורים, מניעה אותם הלי־ בראלים היהודים להתאפקות כלפי המדינות החד־ שות, רובן שחורות, אף כאשר את שליטיהן מסמל איש כאידי אמין...

והרי ליבראלים עדיין שולטים במידה מרובה בארגונים יהודיים, ורבה השפעתם על עסקניהם ופקידיהם. סימן לזה ההכרה של ההחלטה של מנהיגי "בני ברית" לאסור על פקידים שכירים של ארגון זה לבקר את ישראל על "אי־גמישותה" נוכח הדרישות הערביות...

יתכן השפעתם של גורמים יהודיים כסוג זה מונעת התקפה כללית ותקיפה (מסוג מלחמת הרתעה מתנה !) נגד או"ם.

להצלת ה"פורברטס"

המשבר הכספי של היומן "פורברטס" גילה תופעות מעניינות בחיי הציבור היהודי באמריקה. בכדי להציל את העתון התכנסו השבוע נציגים של ארגונים יהודיים רבים ושונים מאוד. ליד ארגוני השמאל, כ"חוג הפועלים", איגודים מק־ צועיים, השתתפו גם נציגים דתיים, כמו סגן נשיא הסתדרות הרבנים הרב ישראל קלעזאן, ואחרים. גם פועלי־ציון, "פארבאנד", הצטרפו למבצע הצלת העתון.

כיון שכך יש לקבוע שאכן דרך ארוכה עבר העתון מאז היה לבטאון סוציאליסטי מובהק, מתנגד למדינה יהודית ולציונות, מטיף לאסימי־ לציה. מרקסיסטית. כיום, — וזה כבר משנים רבות, — העתון לוחם למען ישראל, תומך בפעולות ומגביות שונות למענה. מעורר למבצעים ולעירנות למען המדינה היהודית במאבקה.

ה"פורברטס" תומך גם כן בחנוך יהודי דתי ; מקדיש מקום רחב ונכבד לחיי הישיבות ומבצעיהן וגם רשימות, מאמרים ואף מחקרים (מעטו של עורכו הדתי הרב אהרן בן־ציון שוריו, מחנה ה"די יודע" על החנוך הדתי ובעיותיו.

ישיבות ומוסדות חרדיים אחרים משתמשים בבטאון זה להודעותיהם וכרוזיהם.

לכן הבעיות על מצבו הכספי החמור של העתון הניעו חוגים מגוונים שונים לתת יד להצלתו. ואמנם התגייסו למטרה זו, וכנראה שהד־ סכנה חלפה, לפחות בשעה זו.

מובן, שקיימים חילוקי דעות ביחס אל העתון, ורבים אינם מסכימים למאמרים מסויימים וגם לרוחו הכללית, — אבל מי מסכים עם מי בכל, בחיים הציבוריים ?

אבל קיים "קונסנסוס" כללי בדבר קיומו של עתון יומי באידיש. גם קיים צורך בו לחוגים יהודיים רחבים, שעדיין משתמשים בלשון זו.

זה נראה עוד יותר בימים אלה, ימי חרדה להתפתחויות סביב ישראל. יהודים מתמרמרים על עמדתם של עתונים אנגליים. יהודים מודאגים וכהוכים בפתיחות לחדשות בחזית זו. העתונים האנגליים וכלי תקשורת אחרים אינם מספיקים לרוות צמאונם לתשובה על השאלה בפי כל : מה יהיה ?

נכון שגם העתון היהודי אין בידו לתת תשובה מספקת. אבל בלעדיו היה המצב עוד יותר בלתי־נסבל. לכן נחלצו לעזרתו, להצלתו גורמים שונים ורבים.

וואלדהיים מכשיר את אש"ף

אחרת קשה במיוחד להבין את השתיקה של ארגונים יהודיים, וגם של יהודים באגודים מעין "ידידי או"ם" נוכח העובדה דלהלן :

מזכירות או"ם הוציאה "חוברת תכלת" עם שמותיהם של הנציגים הדיפלומאטיים וכתובו־ תיהם. איך השתוממתי כאשר דפדפתי בחוברת זו (בתאריך של יולי 1975) ומצאתי על עמוד 300 שמם של נציגי אש"ף תחת הכותרת : "ארגונים אחרים שקבלו הזמנה מתמדת מאת עצרת האו"ם להשתתף במושביה ובפעולותיה כמשקיפים".

אח"כ באים שמותיהם של סאדאת חסן ומ"ם מהדי לביב הרצי, כנציגי אש"ף.

אמנם ישנם עוד משקיפים ממדינות שאינן חברות באו"ם, כמו שווייץ, דרום קוריאה, צפון קוריאה, — אבל בכל אלה המשקיפים הם של ממשלות, — המשקיפים הרשמיים הבלתי־ממשל־ תיים היחידים הם הרוצחים הערבים !

המזכיר הכללי קורט וואלדהיים, שיצא מגדרו לשבח את סאדאת על "אי־סבלנותו" להשגת שלום (וקרי, לנסיגה ישראלית...) הכניס באופן רשמי את אש"ף לעצרת או"ם, כשותף רשמי בישיבותיה ופעולותיה, תוך ההרותיו של השגריר יוסף תקוע עוד לפני חדשים, וחרף הבעת מחאה מצדו של השגריר מויניהן, ראש משלחת ארה"ב באו"ם.

כאן לפנינו דוגמא להעדר מעש ולאוזן אוזנים. וגם להוסר אוריה, מצדם של גורמים יהודיים.

هكذا من الاصل

לאורו

מאת ש. קרא

משנתו של הרב קוק, כולה קשת דרוכה לגאולה, מעידיה מתרבים והיא הולכת וחודרת בקרב אנשי הגות, בין בבלי ראשון ובין בדברי פרשנות של ממשיכי תלמידיו. דבריו יפים תבונה. אותם נגוז במדינה ובהוויית היהדות שבה. הגותו רעננה כבשעת נתינתה.

ראייתו דקץ המגולה בשיבת ארץ־ישראל לשיתופה, קיום הייעוד של „ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי", לא התחילה מכנו את חבליו בימיו ובימים הבאים: גאולת מצרים וגאולת העתיד אחות הן, כדבריו, משה פותחה ואליהו חותמה. אלא במרוצת הזמן בין ראשית לאחרית יש חילופי עליות ומורדות, מהגלות וגלויות, כאמירתו, „גואל נגלה, ניכסה וחוזר ונגלה". כל עליה במהלך המפעל היא התגלותו וכל מורד הוא כיסויה. מסורות אלו היו לפני קום המדינה וישנם בשפעם, ושבע שנות קומה. הרב היה מהלך משני קלות־הגשת ביסוי גיאות ומחזיק ידיים ביסוי מורה.

בפרק הזמן שלאחר מלחמת יום־הכיפורים, שוב אותות של מבוכה וספקנות, הזיה ומורך בקרב לא־מעטים מבין יהודים בארץ ובתפוצות, מבקשים אמונה ותקווה בדברי הרב. ההתרכבות הימים הן קריאה להיות ראויים לעמוד בנסיונות. ימי הסתר־פנים וגילוי פנים חליפות עלולים להיות מבושכים, מהם המודים מאוד, ובהם נבחנת היכולת הסגולית לאמונה שמחייבת אומץ ולחכמה שמחייבת ריבת סירבי כעיקר.

לפני שבעים שנה, זמן רב לפני השואה, הרעיש את יהודי הגולה בקול־אזעקה, „הצילו נפשותיכם, נפש דורותיכם ונפש עמנו כולו, מרקב השלילה, מטומאה הרשע ומכל צרה וצוקה". הוא חש בואו של מבול־הדמים, שהיצלנו ממנו בעליה המביאה לארץ הרושת אתחלתא־דגאולה.

אילו הוא מהלך בינינו היום, היה מזעיק את יהודי הגולה לעלות בהמוניהם לארץ. הן להציל את עצמם ממשיכה ישמד והן לחזק את המדינה בפני אויביה המרובים. מוקד שבעת ישראל בימינו הוא בגבולות ארץ־ישראל. אין כמוה המאיסה בארץ החמדה, היינו, הסירוב לעלות לארץ־ישראל, ובמיוחד כשהעליה היא בגדר של הצלה וישועה. ואין אטימות־לב חמורה מזו שמתגלית לפעמים כלפי עולים בימינו. תוכחתו של אוהב־ישראל בכל לבבו ונפשו הבוקעת כאן ושם בדבריו, בראותו צללים בחינה, היא בחינת את אשר יאהב יוכיח. להסתפק במועט שבמועט ולקלוט עולים. לוותר על מיצוי במיצוי הכרוך במחיר נסיגה מסוכנת לבטחוננו ולמלא את החסר בכל האפשר בשקידת העשיה ומצורה העם היהודי כולו. „הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא" בשעת התעוררות כזו היה אצלו יסוד אמונתו כוהלם.

הוא העלה את המושג עם־סגולה לרמה המטילה חובות במגמה לצמצם את הפער בין המצוי לבין הייעוד. המאמץ העצום של בניין הארץ וקיבוץ־גלויות, מלחמה ממושכת ומאבק מדיני רצוף, קליטת עליה ועיצוב חברה יהודית בכל ארחותיה, היה לגבי ביטוי ברישמו, של „הבטחה האלוקית כתובה בברזל ודם, בברית בשר וברית לשון, ברית ארץ וברית עם, ברית עולם וברית חיי עולמים". בשורות אלה יש ראיית חבלי־הגאולה וקניית הקניינים שבהם ייחודנו באמונה בבריתו־נצח הממתיקה יסורים. לכן סיכמתו בצור ישראל בכוחותיו הגנוזים של עמו.

חותמו החותם האמת של דעותיו השקפותיו, שבגבריו, אמת אינה מדינית ואינה המקנית, ובכל מה שהביע טבוע עדירותו ומעוף חזונו. בניגוד לאנשי „היורדות המשתה", ראה אורות בחלוציות של עליה שניה ושלישית, גם בשהיא מלווה צללים כבדים. ראייתו גישרה בין המגמה הציונית־דתית לבין המגמה הציונית־הלאומית. שנדרותם בשותפות בנתה את הארץ והקימה את המדינה.

בימים ההם, כשהנגנו טרם הדליק לבבות־מרובים, אמר וכתב, שאבנם הקומה היהודית עדיין לא נתקפה במלוא שיעורה, אך המוסרים את נפשם על בניין הארץ והגנתה והלקם בציפיית ישועה לכלל ישראל. בתוך־תוכם ניעורה הירהור־תשובה. כלפי הדולקים על דעתו אמר בתוקף: „אם יבוא אדם לחשב דברים עליונים בעסקי התשובה בזמן הזה האל ליברת וקץ המגולה לא יבים, לא יוכל לכוון שום דבר לאמיתה של תורת אמת. כי כל זמן מאיר בתכונותו".

בנקודה זו אבחנה בין ראייתו מה שמאיר במצב לבין אחרים שלא ראותו כלל וכלל. אבחנה זו קיימת גם היום. כבני־תורה ההולכים לאורך הגנים ומשלים לפי הבנת הזמן הן בימי שלום והן בימי מלחמה, בעוד אחרים שקועים בשיגרתם ומנותקים מן הכלל ועניינו בזמננו.

בגשה־ישועות ורואה־אורות, שמבטיו מכוונים לפני־ולפנים של כלל־ישראל, ההיחס לכל פירוד והתנקשות בגשם העם. פירוד בין יהודים ליהודים, פירוד בין יהודים לארץ־ישראל, ופירוד בין תורת ד' לבין הציונות שדוגלת בבניין הארץ ובעצמאות ישראל. כאשר בתכנית הציונית שילב הרצל את הפיסקה: „הציונות דבר אין לה עם הדת", הוא ראה בה קרע בין היהדות של גאולה וישועה לבין ההסתדרות הציונית. „נשמת ישראל אינה יכולה ליכנס לציונות כל זמן שעל מצחה הקוק אות קין זה", אמר בחרון ובכאב. בדומה לכך היה בן הטהם אומר כלפי המימרה שטבע בן־גוריון: „זו מדינת חוק ולא מדינת הלכה".

בכתבו במאמר, ש„המדינה תהיה ארץ־ישראל ובה תשלום סגולה־ישראל במהרה" ראה מדינה עדיפה לפני כל מדיניות. המנ־לבתים חזקה ואדרותיה יהודיים. בהשתמשו בפיסקה ממימרת חז"ל, שבעתיד עתידה ירושלים להיות תורה ברבים, הוא מפרש, שתורה של דעת ד' ודרכיו בחיי יחיד וחברה, ותורה פוליטית־יהודית המבשרות שיום וזרות. לפי מהלך מחשבותיו היה רואה במדינה שלב בתכנית הגאולה, מגדירה את מעמדה היהודי, ובו בפרק היה הגבע משפט והתורה במשפט המדינה, חוק־אישות וזיקות יהודיות לפי הדין, חינוך של אמונה ודעת תורה לכל ילדי־ישראל והנחלת השבת כחוק בארץ. מדינה של קידוש־השם בחיים היומיומיים.

ידועים דבריו על זמן המרידה ברוח, ימים אין חפץ בהם, כשהלך ותשקע משאת־הנפש להזון. אף בימינו יש מהלכים לפירשוים על הזיקה בין ישראל לארצו. אף לפחות חלקים מארצו בשם שניכרות עייפות נפשית במילוי משימות ראשונות במעלה. האנוכיות על גילויי־הסיאוב שלה ניכרת בשכבות שונות. מדובר הרבה על תיקונים מוסדיים בחינוך ובחברה. אך הזיקה למדינה בארץ־ישראל ליבא בפי. יש להפיח אמונה בציבור כולו, בחינת „קווי ד' יחליפו כוח".

הגותו של הרב בגאולה ובהלכה, ברוח ובבניין הממשי, כאישיותו הקורנת בסגולת גואל ישראל, הן הזינות לדור שיש להביאו לפני־ולפנים הברית בין העם והארץ. ציונותו התחייתית של הרב, זו של אדירי האמונה בדורות, שבה שמיעה־ראייה ישר מפי הגבורה בברית בין הבתרים: „לזרעך נתתי את הארץ הזאת", היא שחידשה תמיד את הזיקה לארץ, הניעה יהודים לעלות ולקיים בה מצוותיה של תורת ארץ־ישראל. מסופר, בצעירותו היה מהלך עטור תפילין ביוצות ובפיו פסוקו של ירמיה: „פליטים מחרב, הילכו אל תעמודו, זיכרו מרחוק את ד' וירושלים תעלה על לבבכם". כלל ישראל הגיע להיקנו המלא בארץ־ישראל. ציונות זו, שהיא היהודית של נבואה והלכה, בכוחה להורות דרך להנעים. יש לבוא אליהם במקור האלוקי של הציונות: „ד' בוחר בציון, איווה למושב לו".

מול פני האויב הולך הרב, בנפש ובשפעת נפש, המכריע ברהב שיעקר את „הסרטן הציוני מתוך האזור", מול מזימתו „לכו ונכחידם מגוי", כשהוא נפנר בנושים מולים, יש להעלות נגזים שנימיים של ערבות יהודית הדדית, איחוד ויחוד בשיאם. כלל ישראל במלוא סגולתו. המפתח להתעלות בדברי הרב.

כשלהבתו בגילוי אורות ישראל וארץ־ישראל כן הרכו כלפי אנשי בגידה וכחש ופורקי כל עול, כלפי המפלגים בית ישראל בשמאל ובימין, כלפי המקטרגים על ארץ־ישראל ובוניה, וכלפי המזללים בכבוד התורה ומבזים תלמידי־חכמים. בכל אלה ראה חילול השם ומצוות להלחם בהם.

המאורעות בארבעים השנים שלאחר פטירתו אימתו את ראייתו, ראיית הגולה, ואת תורתו בהלכות גאולה ובמחשבתה. תורתו טבועה בבניין מדינת ישראל על־ידי כל חלקי העם, בהגנת גבולותיה, בעליות מגלויות מרובות, וביצירת חטיבה גדולה של יהדות מתחדשת: הרבנות ומערכת בתי־הדין הממלכתיים לדיני אישות, יסוד של בניין המשפחה היהודית וביצור אחדות העם; החינוך הדתי־תורתי הממלכתי, בגני־ילדים ובתי־ספר ועד ישיבות תיכוניות וגבוהות, שעשה את המדינה מרכז־תורה הגדול בעם ישראל; התישבות לתורה ולעבודה בכל אזורי הארץ; הספרות התורנית הרחבה ובה מפעלי־יצירה לדורות; הדור הצעיר שאותו ראה בחזונו בכתבו: „יבוא סער, ייהפך מהסכה ויראה בעליל ויסן ישראלי"; הוא דור של אמונה בד' ובתורתו, בייחודו של גוי קדוש המתורתו ובברית בין עם־ישראל לארץ־ישראל בשלימותה. הישגים אלה, שהושגו במסירות־הנפש של יוצרים ולוחמים, תוך כדי חבלי־יצירה ומאבקים עזים, רווים והשראתם שאובים מן הבאר העמוקה של משנתו.

אמונתו בגאולה השלימה על אף היסורים, כאמונתו שדור כולו יקום ויאמר: „אלכה ואשובה אל אישי הראשון"; ראייתו שאין חולין בתחומי בניין המדינה, גם כשיש תעיות וסטיות וחובה לתקנן; מחשבותיו המתבקות בעליות בורא ובריאה, אדם ובני, ישראל ואומות העולם; ועל כולם דמותו המצרפת גאונות בהלכה והגות מרקיעה שחקים; צדקות המדקדקת בקלה כבחמורה וכיסופי אלוקות, הנהגה בתבנית גדולה ורבנות בנוסח מדור דור, כל אלו מתחברים למופת אישי הציבורי בהיקף כלל־יהודי.

שליחותו של הרב לדורו ולדורות היא תודעת „ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ" והאמונה „ונטעתים על אדמתם ולא ינתשו עוד מעל אדמתם".

שיחה עם הרב מ. י. אושפיזאי מוותיקי מרכז הרב

בארבע אמותיו

מאת נעמי גוטקינד

במותו של הנשיא הרב קוק זצ"ל, הודה לאלקלוד העממי של עם ישראל בגאה השעורים, והצטרף בכך, לשרשרת הנשיאים הגדולים שהלהיבו את דמיונו של העם ועודדו אותו לספר עליהם אגדות ומעשים שהיו. וכך, בצד הגאון־הלמדן שהיה נערץ על עולם הישיבות בידענותו, בצד איש המחשבה ואיש המסתורין שעיצב עולם של רעיונות ואמונה, בצד איש הסיגנון שהפליא בכתיבתו הפיוטית — היה גם האיש שבאשר נהג לצאת מביתו, עוד בבחורותו, בליטא, בדרך אל בית המדרש, היו יוצאים אנשים ונשים מכל החנויות שלאורך מסלול הליכתו, כדי להתבונן בו, בהודרו: „ראוים ששכינה שרויה עליו".

סיפור זה נוהגת היה לספר רב־בית אחת בליטא, בעיר פוניבז, ר' רב מנוחם יהודה אושפיזאי, אחד מתלמידיו הוותיקים של הגראי"ה קוק בישיבת מרכז הרב בירושלים.

זכרונות ימי נעורים

אל הרב אושפיזאי באנו כדי לשמוע כיצד היה נוהג הרב קוק זצ"ל עם תלמידיו. לתורתו, כידוע, עשרות מפרשים ומאות מפיצים ותלמידי תלמידים. אבל לדמותו, בחיי היום־יום, במשא ומתן עם הצעירים והתלמידים בישיבה, אין עדיין הרבה תיאורים מכלי ראשון. הרב אושפיזאי שהיה תלמיד הגראי"ה במשך עשר שנים בירושלים והמבאר ביותר הקרובים הוא, אימוא, בין המעטים המסוגלים לספר עליו „זכרונות אישיים".

„אבל הזכרונות שלי מתחילים עוד בליטא, עוד בטרם פגשתי את הרב זצ"ל פנים אל פנים. מסביבי איש שיצנה. במשפחתו, כביתר המשפחות בליטא ובלטביה, היו נפוצים שמועות ואגדות על הגראי"ה קוק מאז ילדותו. היה בו כנראה משהו שהשרה אוירה של התעוררות והתרשמות חזקה על כל אלה שפגשו בו. הנה למשל סיפר הרב מרדכי רבינר ז"ל על כך שבעיר גריווה זכרו יהודים כיצד בהיות הגראי"ה בן שתים עשרה שנה היה רגיל לבוא לבית המדרש של רבי יחזקאל יעבר ז"ל, הסמוך לבית הוריו, מחזיק ספר „תיקוני זוהר" מספר ידיו וקורא בו בקול בוכים... גם כשנעשה חתנו של האדר"ת בפוניבז האחיב. רב בערים זימר ובויסק, היתה מהלכת שמועה שהנה בא איש קדוש — וזה הוא ממה שהיה באמת..."

סיפורי ההתרשמות והאגדה טבעו חותם עמוק במספר, תלמיד הישיבה, וכאשר הגיע לעלות לארץ ישראל, גמלה בלבו ההכרה, שלמרות שכל ישיבת סלבודקה עולה גם כן באותה העת — הוא ילמד רק אצל הגראי"ה.

הפלת החומות בהקפות

„אני זוכר למשל" ממשיך הרב אושפיזאי אחד מאותם הסיפורים שעשו עלי רושם כל כך חזק. סיפר לי זאת תתן חתני, ילין דינר, היום יהודי בן תשעים. פעם אחת, בשמחת תורה, אמר הגראי"ה זצ"ל לבעלי־הבתים בבית הכנסת לפנות את המקום ולהסיר את כל המחיצות בספסלים ובשולחנות, ואז, ביחד עם כל המתפללים, בהתעוררות ובשמחה גדולה הקיף את החדר בשירה ובריקודים שבע פעמים לזכר שבע ההקפות שהקיפו את יריחו עד שנפלו החומות ונכבשה הארץ. וכך, אמר לנו: לפחות יהיה... אמר למסובבים אותו בבטחון גדול, נכבוש עוד פעם את ארץ ישראל. בל בשכה אמר הרב אושפיזאי בהדגשה „זה קרה לפני שמונים שנה".

משנודע בליטא, שהגראי"ה מקים ישיבה בירושלים — פנה מר אושפיזאי אל השלטונות, וביקש ויזה לעלות. „אבל הייתי קצר רוח. לא חיכיתי לויזה — נסעתי לעיר ריגה בלטביה, השגתי סרטיפיקט של החלוץ ועליתי לארץ ישראל. אותם ימים, היה הגראי"ה זצ"ל נוהג לשוחח עם כל תלמיד חדש שרצה להצטרף לישיבה. כשהתלמיד נראה לו, היה מפקיד בידו פתק לאישור. הגראי"ה קוק זצ"ל היה אומר פעם בשבוע שיעור בישיבה, פעם בשבוע שיחה, על סעודה מקים למסובבים למשל, ופעם בחודש, באולם הגדול בביתו, היה עורך לנו סעודה. שר ורוקד עמנו ונותן שיחה בדברי מוסר ותורה."

שיטתו בשיעורים

שאלנו: כיצד היה מורה לתלמידיו?

„נתחיל בשיטתו בגמרא" ענה הרב אושפיזאי. „הוא לא דגל בפלפולים: נוסח ליטא, אלא היה עוסק בבירור הסוגיה במסכת שלמדנו עפ"י באורי קדמונים. היה מביא את הבאורים מנתח את ההבדלים בין שיטותיהם ומוליך אותנו למסקנה. הרב זצ"ל היה מרבה בקול בשפה ובתנועה אשכנזית. מי שלא היה מקשיב בריכוז אפילו רגע אחד — היה מאבד את כל הקשר של הרעיונות. למקשיבים — נדמה היה שהדברים קלים וברורים, אבל כשעיינו בכך התברר שהם מעמיקים. דבר זה לא היה מכביד עלינו כתלמידים. עם כל יראת הכבוד העצומה שלנו אל הרב זצ"ל — מעולם לא חששנו לגשת אליו. הוא היה איש מסביר פנים תמיד, ואחרי כל שיעור היו מקיפים אותו התלמידים לשאול על דבריו. כשלא ידעו לעסוק ברעיון שלו — לא הקפיד; אדרבא, הוא היה מוכן להסביר שוב ושוב, הרבה פעמים. כי רצה מאוד להיות מובן לתלמידים. המגע בינינו נמשך גם מעבר לשעת הלימוד."

דרכי חסד

„בחגים למשל, היינו מתאספים אצלו בבית, רוקדים, שרים, שומעים דברי תורה עד שתים שלוש בלילה. הרגשנו את עצמנו כבני בית במקום. כל פירור אוכל וכל טיפת משקה הועמד לרשותנו. אני זוכר בחג הסוכות של שנה מסויימת. בחדרי לא היה מקום לעשות סוכה, ואני נהגתי במשך שמונה הימים לישון בסוכה. באתי לרבנית, שבביתה היו שלוש סוכות וביקשתי רשות לישון באחת מהן. הנה כאשר סידרתי את הספסלים והמצעות לשינה, מאוחר בלילה, ניגש אלי הרב זצ"ל ומביא לי עוד כר, עוד שמיכה. התרגשתי מאוד — היה קשה לקבל את המראה של הרב המשמש את תלמידו — אבל זו היתה התנהגות טיפוסית לו. הוא היה מטבעו משיב גמול. פעם בשעת שיחה בישיבה העזו לשאול אותו, רבנו, כיצד זה אתה מוכן להשתדל ולגמול טובה גם לאנשים שהם דורשי רעתך? השאלה נבעה מכך שבירושלים היו לרב זצ"ל מתנגדים מרובים. אבל גם אלה, בשעת מצוקה, היו באים לביתו אחרי חצות לבקש טובות — ואנחנו ידענו זאת. ענה לנו: כשבא אלי אדם בצרה ומבקש עזרה — איני יכול שלא להענות לו, אני מוכרח לעזור..."

ידיעה בתנ"ך

בימים ההם בירושלים, לא היתה פנימיה ליד מרכז הרב, כבימינו. כדי שבביתו של הגראי"ה זצ"ל יהיה מנין קבוע, נהגו כמה מתלמידיו להשכים לביתו לתפילה. אחד מהם היה הרב אושפיזאי „אחרי שהתפללנו" הוא נזכר „היה הרב זצ"ל יושב עמנו ללמוד את פרשת השבוע. בן תורה, הסביר, צריך להיות בקיא בכל התנ"ך ולא רק בש"ס. זה היה בשבילנו חידוש גדול. בעולם הישיבות לא למדו תנ"ך אבל הרב עודד אותנו ללמוד ולקרוא בתנ"ך בכל האפשר. עוד על הקשר שלו עם תלמידיו אפשר ללמוד משאחרי חצות היה בא לבקר בישיבה, וכאשר היה רואה אותי יושב ולומד, נהג תמיד לגשת, לשאול מה אני לומד ולהראות את קירבתו בדבור ובארשה. הוא כל כך הראה לנו חיבה וקירבה עד שעם כל יראת הכבוד העצומה שהרגשנו אליו — תמיד ידענו שאפשר לדבר איתו בכל דבר, אפילו בעניינים אישיים. היתה בו פשטות הליכה של אוהבי ישראל הגדולים. למשל, כשהיה רב בבויסק ובאו אליו בשבתות אנשי העיר — היה מקריא לפניהם מ„צאינה וראינה". הוא עשה זאת כדי להראות חיבתו גם לפשוטי העם שלא ידעו ללמוד בעברית, כדי לעודד אותם ללמוד מספורי התנ"ך באידיש. בכלל, כמורה, היה מאוד סבלני, מאוד ארך־רוח, וכדי שרעיון שלו ייקלט בתלמיד, היה חוזר ומסביר כל דבר.

במשך עשר השנים שהייתי תלמידו ראיתי שאדיר חפצו להשפיע על תלמידיו שיהיו כולם רבנים ומחנכים כדי להפיץ את תורתו. זו היתה השאיפה שביסוד מרכז הרב, ושאיפה זו הוגשמה אמנם, ע"י מאות התלמידים שיצאו מן הישיבה הפיצו את תורתו בכל הארץ".

מעיקריו

את המציאות של תורה זו, ניסה מסם הרב אושפיזאי במאמר המביא בתמצית את תורת הגראי"ה ממנו הוא מקריא לנו שלושה משפטים: „המתלבש במשנתי עיקרי קדושת היהדות על דבר בית נצח כדתות בשלום הקדושות הקבועות והקימות ביסודם הכללי הסגולי. אשר בחר בנו מכל עם: הופיע עלינו בבריתות מעמד מתן תורה בסיני: הנחילנו ארץ מורשת חמדת כל העולמים למסע תהלה שלום, לבית מכון יעדינו לעדי עד. ידיעת עיקרים אלו, מלבד חובת הדרישה בהם מפני שהם גופי הדעת ה' ויראתו, נדרשים בתורת הרב כהלכה בבנין בית ישראל — שיטה אלוקית כללית המבשרת את דבר ה', זו הלכה למעשה ואינה רק הלכתא למשיחא".

מעורר העם

וממשיך הרב אושפיזאי בעל פה: „התחושה ותפקידו ההיסטורי כמעורר עם ישראל בדורנו היתה כה חזקה, עד שראה בתלמידיו בישיבה משיעיו לתפקיד. כך למשל היה בוחר באחד מהם, מדי פעם, כמו שבחר גם בי, ושולח אותם לרבנות. כאחרים, גם אני סרבתי לעזוב את הישיבה — אבל מצות הרב חזקה עלי. עד כדי כך השפיע בעיצוב כל עולמי, שאפילו היום, מול כל שאלה קשה אני נוהג לשאול את עצמי: מה היה עונה הרב זצ"ל לו שאלתי אותו בעניין זה? ואין ספק בלבי שלו היה בחיים — הייתי פונה לשאלו."

הרב וראש הישיבה

מאת אברהם ביק

„עשר השנים יום בל זה, עמי האחד מורחים, הכבה התמר נשלחה מעגיע מורחים; השש־אור וענה כן מותנים, ארשות־כמחשבה וחליטוד על פניו נתגים. מה האמר: יום ארבעים שנה אשמר ברכה אצלת לי רבי אברהם יצחק, דבר שלמה. — שולם אבה רבי שלמה, בשמק של מכרה הקשית כך וכך בכיצון נוקב והמערה. ושוב מה השנים הציים אשר נמסרו והזרי־בצורים הציך בעריכים עמקו" (הלל בבלי, „אדרת השנים")

ניו יורק תרצ"ה

רבי שלמה, לפנים ראש ישיבת תורה ודעת בלידה ואחר כך ראש ישיבת ר' יצחק אלחנן בניו יורק רבתי, גבה־קומה, עינים שחורות עמוקות כלילי טבת, זקן ארוך ושזור חוטי־כסף, פניו שמרכות־הגון שלא שיקפו את השלהבות הפנימיות שודי היה במבצרה רוח מרומם ביותר. הוא היה בדרכו ל„מלון המרכזי" שבשדרת ברודווי, באי־מנהטן, לקבל פני האורח הנעלה, ראש רבני ארץ ישראל, שהגיע ל„עולם החדש" בראש משלחת רבנים לטובת המוסדות בארץ הקודש.

בבקר אחד בשלהי טבת, ימי קיפור העבים הגשמים. השמש מוקרנת. על גבי המדרכות של רחוב קאנאל במורד העיר, היו אנשים דחופים ההופים כבשעת פיקה נפש, ממהרים איש איש למלאכתו ולעבודתו. ראש הישיבה שעלה מרכבת התחתית לרחוב, בדרכו לישיבה שבמורד ברודווי, עמד וחשב: האין מידת הזריזות והחיפזון ציפור־נפשה של ניו יורק? האין רוב־רובה עולם העשיה לעולם־התמורה?

בין המון האנשים, ברובע המגובלם, ההומה והמהמה, הבהיק בדמות מרא דארעא דישראל. קומתו המקוצצת היתה רכונה קמעה, צמצמלתו של אטלס השופעת רכוסה, ותחת שחיו, תיק הטלית והתפלין.

הצה את הרחוב הרב וראה שהרב נשתהה. גם מלוהו שנותהה התרה בידו שיש לילך הלאה. אותה שעה היה הרב משיב ברכות שלום ליהודים, שהיו מורידים עצמם לבתי מסחר ובתי מלאכה. ראש הישיבה בחן את הרב ונסקר בסקירה והכירה: רבי אברהם יצחק, שבישיבת וולוזין מלפני ארבעים שנה לא היו מכנים אותו בשמו הפרטי, אלא בשם העילוי מגריבה. כבר אז היה בבחינת כהן גדול במקדש התורה. ראש הישיבה, הגאון הנצי"ב ז"ל, אמר עליו: עילוי כמותו, בעל מוח וירא שמים בעל שיעור כמותו, לא נמצא בישיבה מיום הווסדה!

היזור ומהדרהר ניגש אליו ראש הישיבה. עיניהם נפגשו. לא הספיק ראש הישיבה להוציא מפיו: — אני שלמה... פרצה קריאה מפי הרב:

— ר' שלמה! העילוי ממיצ'ט! עליך השלום רעי יקירי — הסתכל בחברו מנוער אלכסנית. ברגע הראשון עמדו נדהמים, כמקיצים מחלום.

— אכן ידעתי שאתה נמצא כאן — הניח עליו מבטו של הרב שביבי אור. אף ר' שלמה הביט בפני הזוהרים של הרב ופתע הבריק במוחו זכר יום אחד מלפני ארבעים שנה בוואלוזין. אז כמו עתה היו עיני הרב להוטות. הרב שילב הרכו בזרועות חברו והרגיש כאילו חוט מתוח צחה ביניהם, חוט של זכרונות ילדות משותפים, היקרים ביותר בגבר. עוברים ושבים התחילו משתהים, פלוני שירבב אזנו, אלמוני שירבב אזנו. ולא יצאה שעה קלה וסיעה של אנשים נתקהלה סחור־סחור לרבנים היהודיים, שעמדו בטבור הרחוב.

— זוכר אני, כשעזבתי את וואלוזין שמעתי מכבוד תורתו דבר הלכה בסוגייה של „ליבן סכין ושחט בה" — רעד קולו של רבי שלמה.

כאור שיש לו קו האיר חיוך אצילי את פני הרב.

— ואתה, רבי שלמה, כאות עלי בסערה לסמור את כל בנייני. אבל אם נוסיף להתבונן בעצם הדברים נראה כי אין סתירה הדברים ברורים ומחודרים. יכול אני לחזור בפניך על כל הסוגיה, אלא שלדאבוני מחכים לי בישיבה של „אגודת הרבנים".

קשה עלי פרידתך. התואיל, בבקשה לסור לחדרי הערב?

— בכבוד גדול, רבי ומורי!

הם נפרדו זה מזה בנשיקה ורבי שלמה ראה את הרב נכנס לפתח המלון כשהוא מתכווץ מעט מדקירות ולחלוחיות האוויר של ניו־יורק.

*

כל פגישה פתאומית יש בה שמחה של השבת אבידה, צללי העבר לובשים דמות של ממשות. כל אותו יום הרך היה ראש הישיבה לקסמי הריחות שנטל עמו מפגישה פתאומית זו. הוא נשא בתוכו לטיפת יד של הרב, חמימות אצבעותיו, לחן קולו הצרוד קצת ומתוק הרבה. ר' שלמה זירז צעדיו ונכנס למלון, עלה במעלית לקומה הרביעית. בחוץ ספה הגשם בקילוחים קרים; אלכסניים בעמודי החשמל, בפנסים המהבהבים כרוצה לכבותם.

כשנכנס לחדר הפסיר בבית ערב טוב, נטל הרב ידיו בידו והושיב אותו בכסא מרופד, כשפניו שודי נגוהות כאילו ירד עכשיו מעולם האצילות.

— ומה שלומך, יקירי, לספר הרב בעיניו, האם אתה שמח במצבך כאן? ר' שלמה ישב בכסא. אין מבורך משל יודע הוא לדבר אבל גם לשתוק.

(סוף בעמוד 10)

פרופ' נהר על הספר „רואה האורות" לר' חיים ליפשיץ

השבוע יצא הספר „רואה האורות" לפרופ' ר' חיים ליפשיץ, הכולל „שירת האדם ושירת התשובה במשנת מרן הראי"ה קוק". בראש הספר בא מכתבו של פרופ' אשר א. נהר.

„...פרסומך הרבים בשדה אשר ברכו ה' — זו משנתו והנהגתו של הראי"ה קוק זצ"ל — הם כבר חלק בלתי נפרד של נכסי צאן ברזל הרוחניים של עמנו. בחיבורך החשוב „יחוד ישראל", שיצא לאחרונה אשתקד בירושלים, מצאו במפורר מספר רב של קוראים עידוד ועצה בימים הקשים, שעברו עלינו מאז מיום הכיפורים תשל"ד.

אין פלא כי בתקופתנו זקוקים אנו לתורתו והנהגתו של הראי"ה, ומי כמוך ראוי, מוכשר ומוכתר להפיץ הגותו. אתה זכית לשוב לארץ הקודש מסגר הרשע לאחר הסתלקותו של מרן הרב, תקופת את יעוג הראי"ה בהשתתפות תלמידיו של הרב ועוד אנשי רוח חשובים. בקשר לכך מבקש אני להזכיר את המרכזים הנעלים: בנו של הרב, מרן הרב צבי יהודה הכהן קוק שליט"א, תלמידו הגדול מורה דודנו מורי הרבי מרן רבי דוד כהן, הרב הנזיר זצ"ל, מחבר הספר הנפלא „קול הנבואה", שהואיל בטובו ובענוותנותו לקבל את פני כמה פעמים בסוכתו ולשתפני בשיעוריו בליל הושענא רבה, וליוו יבלחט"א בנו־יחידו וממשיך דרכו ידידי הרב שאר־ישוב כהן.

הנה לא נחה דעתך עד שהגשת לנו ספר חדש, אשר שמו „רואה האורות", ושמות חלקיו שירת האדם ושירת התשובה — מעידים על מהותו ותוכנו; שהרי לא קם בתולדות מחשבת ישראל בדורות האחרונים הוגה דעות כמרן הראי"ה, שראה את העולם באספקלריה המאירה, וכבר את גיבוני האורות בהקוסמוגוניה ובקוסמוס.

הרב השתמש בכח השירה לאו דוקא בלבושי הצורה, אלא בלב־לבו של תוכן הגותו. ואם בספר יחוד ישראל שמת אמנם את הרגש בעיקר על מרכזיותה של כנסת ישראל ותורתה, של ארץ ישראל ומדינתה במשנתו של הראי"ה, הרי מקריאים מתוך הגיונות הרב המובאות בחיבורך החדש קרעי האור — מערכה של ישראל עד לגבולות האנושות והיקום כולו והובקות אותם בכוחן המהפכני של התשובה, של התיקון ושל הגאולה האחרונה השלימה.

דומני, שניתן לומר, כי בספר זה מרחיב אתה את האופקים של הראי"ה עד לתחומים הקשורים אמנם לנושאים הקודמים, אלא שהם חורגים מן התיאולוגיה ומן הפילוסופיה הרוחית לתוך תוכנן של הבעיות המתמידות והצצות בשדה הפילוסופיה העולמית; הפסיכולוגיה והסוציולוגיה, האתיקה והאסתטיקה, והכל משובץ בסדר מופתי, נושא נושא על דגלו ועל מתכונו, בסגנון בהיר ולפי עקרונות הדיאלקטיקה המודרנית המובהרים בפתיחת הספר.

נוסף על כך יש ברצוני לציין את הצורה הדידקטית של הספר היקר, המבוסס על נסיונך ומחקריך הרבים שנעשו משך עשרות שנים. מצד אחד מבטיח ספרך ברמתו המדעית האקדמאית הטהורה, שכן לא מעט הוא מספר הסטודנטים שלי, שכבר זכו להגיש עבודות גמר של תואר מ.א. ודוקטורט על הגותו של הרב קוק, בהשתמשם בחומר שבחיבוריך, ובטוחני שגם בספר חדש זה ימצאו הרבה ממה שדרוש להם לעבודתם המחקרית; אלא שמאידך נושא הספר פתוח לכל קורא, כולל אותו קורא שאין לו הרקע המדעי הדרוש, אלא שהוא צמא לדבר תורה, חכמה, מוסר ודת. הספר מותר אותו הן למלומדים ולחוקרים, והן לכלל הקוראים והמעיינים, בחינת כל דכפין ייתי וייכול וכל דצריך ייתי ויפסח (תענית כ:).

והיות יכול להאריך בשבחו של הספר, אלא שבטוחני שהקורא ירגיש מעצמו, שהספר מדבר אליו — אליו דווקא, כלומר שכוונתך לא לאדם הטמיר הנעלם בהמונים, אלא לכל אחד ואחד מתתכתו באישיותו המקורית — הוא ולא אחר.

יישר חילך, ידידי הנעלה, לאורייתא ולחכמתא, ותעמוד לך זכותו של מרן הראי"ה זצ"ל ושל הרבנים בספריך להאריך ימים ולברך על המשך יצירתך לטובת האדם מישראל וכלל ישראל, בסייעתא דשמיא ודארעא."

לפרשת השבוע

שופטים

תמים תהיה עם ה' אלוקיך (יח—יג)

יבואר על־פי מה שפירשו את הכתוב: „מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים" (שה"ש ז') כי אדם העובד את ה' בגופו ובכוחו, אמנם זו עבודה; אבל יש מדרגה יתר גדולה, והיא, לעבוד את ה' בשמחה ובטוב לב, ושתהיה אכילתו לשם־שמים. בחינת „בכל דרכיך דעהו"; וזה הוא: „מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים" — שגם בתענוגים תהיה אהבת ה'; וכן נפרש: „תמים תהיה עם ה' אלוקיך" — תמים ושלם תהיה, ולא רק בעולות מצוות וסיגופים, כשאתה עובד את ה'.

(אמרי שפר לר"ש קלוגר)

*

תכין לך הדרך ושלשת את גבול ארצך (יט—ג)

למה בזה שהאדם צריך להכין לו צידה לדרך, לעולם הבא, ר' ישלש כל מעשיו בבמה עסקים משולשים בתורה, בנביאים ובכתובים, בכתוב: „הלא כתבתי לך שלישים" (משלי כב); בתורה, עבודה וגמילות חסדים; וכן אמרו: לעולם ישלש אדם מעותיו: שליש בקרקע, שליש בפרקמטיא ושליש תחת ידו (ב"מ מב); וכן קידושין ל): „לעולם ישלש אדם שנותיו: שליש במקרא..." (שו"ר) גם ישלש כל יום ויום את השעות לשלשה חלקים. ויש בזה שלש לשונות של „אז": ישנתי „אזי ינוח לי" (איוב ג) כשאשון א"ז (ח שעות) ינוח לי; „אזי תצליח את דרכיך" (יהושע א"ח); היינו, כשיעסוק בצרכי הגוף הח שעות, יצליח: „אז תשכיל" (שם), שילמד תורה וישכיל ח' שעות. וכן יורו שלשת הלשונות של תכין, על שלשת הדברים שהעולם עומד עליהם: א) תכין לך הדרך ושלשת — בתורה, בנביאים ובכתובים; ב) תכין לבם (תהלים י) — זו עבודה שבלב; ג) תכין דגנם (שם סה) — זו גמילות חסדים — — —

(עוללות אפרים, מאמר נט)

*

ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו (יט—יט)

תניא ברייתא אומר. לא הרגו נהרגים, הרגו אין נהרגים (מכות ה) ורש"י מפרש: כאשר זמם, ולא כאשר עשה. ניתן לאמר הטעם, כי עדים אלה הם שניים כנגד שנים, ובכל מקום שאנו מסופקים, יש שתי חזקות המתנגדות זו לזו, הולכים אחר החזקה של אותו דבר שאנו דנים עליו (ראה ריטב"א, עירובין לה, בשם הר"ם בר שניאור), ולכן כל זמן שלא נהרג הנידון, הרי עיקר המשפט הוא עליו, וכיון ששניים אומרים שהוא חייב ושניים אומרים שהוא פטור — מעמידים אותו על חזקתו, שהוא זכאי — ואם הוא זכאי ממילא אומרים שהעדים הראשונים שרצו לחייב, עדי שקר הם, ועל־כן נהרגים. אבל כשהנידון כבר נהרג, ודנים רק על העדים, הרי כיון שהם שניים ושנים — שניהם כשרים.

(אפריון גל התורה לר"ש גוטפריד)

*

ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו

כבר נאמרו טעמים שונים למה מאמינים יותר למזימים — שאומרים: עמנו הייתם באותו יום, במקום פלוני — מלמוזמים? הרי הם שנים מול שניים והר"ן (דרשות הר"ן, דרוש יא) אומר, לפי שיותר רחוק לאמר שישקרו המזימים מהמוזמים; כי המוזמים חושבים שאולי לא ראום שום איש במקום אחר, באותו זמן, ולכן הם מעיזים להעיד עדות שקר. אבל המזימים — יחששו לשקר, שהרי יש להם ליראו מהמוזמים, היודעים את האמת, שיעשו הכל כדי להוכיח את צדקתם ויביאו עדים מאנשי אותה העיר שראום שם באותו זמן, שהעידו שנעשה המעשה ההוא. ועל־כן מסתבר שהמזימים לא היו מעיזים לשקר בעדותם, ולכן נאמנים הם יותר מהמוזמים — — — ובעל הכתב והקבלה מעיר על חז"ל, שאין דברי חז"ל, האומרים שעדים זוממים חדוש הוא, דומה חזית דסמכת אסהדי (ב"ק עב) — סותרים את דברי הר"ן; כי אין מדרך התורה לסמוך על הנראה מסברא, על המעשה, אלא על עדות ברורה, ולכן עדים זוממים באמת חדוש הם.

*

כי תצא למלחמה על אויבך וראית סוס ורכב, עם רב ממך, לא תירא מהם (כ—א)

כי תצא למלחמה על אויבך, היצר הרע; „וראית סוס ורכב" — הס"ם ובת זוגו — „עם רב ממך" — שנתרבו ממך מאוד, על־ידי מעשיך הרעים; אל תתיאש, ולא תירא מהם; „כי ה' אלוקיך עמך, המעלך מארץ מצרים" — גם כשהיית במצרים, שקוע במ"ט שערי טומאה, הוציאך ה' בשם הביאך אליו, להיות לו לעם סגולה.

(ר"מ מקוברין)

*

מי האיש הירא ורך הלבב, ילך וישוב לביתו (כ—ח)

הירא מעבירות שבידו (רש"י סוטה מד) היינו, שירא מעבירות שבידו, שלא תעשו עליונו; כי מי שעובד את ה' באמת, לא לשם קבלת שכר, וגם לא בחושש לעונש, אלא כדי לעשות רצונו — ירא גם מעבירות של חברו! כי כואב לו שלא משימים רצון ה'.

(ר' אלימלך מגרודזיסק)

*

כי תצור אל עיר... לא תשחית את עצה... כי ממנו תאכל (כ—יט)

לא תשחית את „עצה" — בא לאמר שתמיד העקום שבה, ליקח מהם עצה, ויראוך מובחו ומדצות, וזהו: כי ממנו תאכל ואותו לא תכרות; „כי האדם עץ השדה" — אולי יש בני אדם נתבאים בשדה, ויבואו עליך בכמבר, לזה תזהם (את הקטנים) הם יגלו לך; „רק עץ אשר תדע כי לא עץ מאכל הוא — שאין בו עצה — אותו תשחית".

(שמעה טוב)

ליקט: שלמה יהלומי

שיחות הראי"ה

לוקטו וסודרו על־ידי

הרב משה צבי נריה

תורת בית־אבא

סבא מצד אבא, ר' רפאל ז"ל, מחסידי חב"ד היה, וקשור היה לאדמו"ר מוהר"ל ז"ל מקופוסט (בנו של ה„צמח־צדק" ז"ל), וסח לי מרן הרב זצ"ל:

— „בילדותי הייתי הולך לסעודה שלישית לביהכנ"ס של חסידי חב"ד, ומאזין למאמרי־החסידות של המשפיע רבי יחזקאל יאנובר ז"ל, שהרשימו אותי מאד".

אולם חזקה עליו השפעתו של אבא — ר' שלמה זלמן ז"ל — להתמסר בעיקר ללימוד התורה, גמרא ומפרשיה וכו'. באותם הימים ראה אבא — כרבים מחוגי ה„מתנגדים" — סכנה לשקידה בתורה מצד תנועת החסידות, אם כי ברור היה להם, שסכנה גדולה יותר, נשקפת מחוגי ההשכלה שבאו או ברחוב היהודי. והוסיף הרב ואמר לי:

— „בהשפעת השיחות על נושאים אלה, חברתי אז מחזה קטן וקראתי שמו „יונת אלם", במחזה התנהל ויכוח בין חסיד למתנגד ובין משכיל.

המוטו של המחזה היה:

„מאהלי חסידה רגלך שמור,

ויותר מהבה, משיעור־בדור..."

לימוד אגדה

באותה שיחה אמר לי מרן הרב זצ"ל: „מדרש למדתי כמו שלומדים גמרא! המדרש של אמירה זו הוא ברור: בעיון, בעוסק וכו'. אכן, אמירה זו מקבלת משמעות הרבה יותר רחבה, בשעה שקוראים במקום אחר, איך הוא מגיב על צורת לימוד־גמרא שאינה מספקת אותו. וכך הוא כותב לאחיו הצעיר, הרב שמואל קוק ז"ל: „מאד נבהלתי ממה שראיתי, שחנך חוזר רק שלש פעמים על תלמודך. והנני יודע־חזר על פי הנסיון; כי אי־אפשר כלל לזכות בתורה של שלש פעמים. ואבקשך מאד להרגיל עצמך לחזור לכל הפחות עשר פעמים כל פרק, קודם שתתחיל פרק אחר" (קטע־מכתב זה נתפרסם בסוף „אורות התורה", עמ' פ"ה).

* *

מסר לי הרב שלמה קוק ז"ל, ששמע מפי אביו הרב רפאל קוק ז"ל, ששמע מפי דודו מרן הרב זצ"ל: — „אף אילו חיבר המהרש"א רק את חידושי־האגדות שלו, גם אז היה מקומו מובטח לו בין שורת גדולי הדורות בישראל".

(עפ"י מאמרו של הרב דב בורשטיין ז"ל, „הקבלה והפילוסופיא הדתית בחידושי אגדות מהרש"א ז"ל" ב„סיני", סיון תשי"ג).

* *

ולעומת זאת שמעתי כמה פעמים מפיו בשם הגאון הנצי"ב ז"ל: „בדברי חכמינו נמשלו הלכות ללחם והאגדות ליין („סמכוני באשישות — אלו האגדות") — אם אדם אוכל לחם ומוסיף לזה גם יין, הרי זה טוב ובריא, אולם אם הוא שותה רק יין — הריהו עלול להגיע לשכרות...".

עוסק בטהרתן של ישראל

„ולטהור — זה אהרן שהיה עוסק בטהרתן של ישראל, שנאמר (מלאכי ב', ו) בשלום ובמישור הלך אתי, ורבים השיב מעוון" (ויקרא־רבה פ' כ', א).

כבר בצעירותו עסק הרב בקירוב־לבבות ותיקון־נשמות, ועבודת־קודש זו הוטלה עליו על ידי האי־טהור־גברא ראש ישיבת וולוזין, מרן הגאון הנצי"ב ז"ל.

סיפר הרב ר' אהרן הכהן ז"ל מראדין ומחבר הספר „עבודת הקרבנות"*): שמעתי מפי חותני הצדיק מרן ה„חפץ־חיים" ז"ל, שהוא יודע, כי עוד בבחורותו של הרב, כשלמד בוולוזין, כשנודע לראש־הישיבה הגאון הנצי"ב ז"ל, על בחורים שהתלבטו בשאלות אמונה וכו', היה הנצי"ב שולח אותם אליו, שהוא ישוחח אתם ויחזירם לאיתנא דמהימנותא.

פתח בשבחם של ישראל

נושא דרשתו הראשונה, בבואו לקבל את הרבנות בקהילתו הראשונה — בעיירה זיימל — היה: לימוד זכות על עם ישראל. והוא פתח דבריו במאמר חז"ל על הפסוק בישעיהו (ו' ו): „ויעף אלי אחד מן השרפים ובידו רצפה וכו' — „אמר הקב"ה למלאך: רצוץ־פה שאמר דלטוריא על בני" (רש"י שם) *.

הלך הרב בעקבות הקדמונים, וכבואו לרעות את עם ד', נהג כפי שנבטנו שופטי ישראל בימי קדם: „ושפטו את העם משפט צדק — — אמר ר' יהודה ברבי שלום: שיהיו מטין ומלמדין עליהם זכות לפני הקב"ה. ממי אתה למד. מגדעון בן יואש; שבימיו היו ישראל בצרה, והיה הקב"ה מבקש אדם שילמד עליהם זכות, ולא היה מוצא, שהיה הדור דל במצוות ובמעשים. כיון שנמצא זכות בגדעון, שלמד עליהם זכות, מיד נגלה עליו המלאך — — — ויאמר לך בכחך זה — בכח זכות שלמדת על בני, והוא ושפטו את העם משפט צדק — שיהיו מלמדין זכות על הדור" (תנחומא, ריש פרשת שופטים).

הימים ההם היו ימים קשים לקהילות ישראל, תחת שלטון הצר הצורר של רוסיא הצארית, וראה הרב לעצמו חובת־קודש לעודד ולחזק את אחב"י הנתונים בצרה.

וכבר אז עלו במחשבה דברי־המזור, שנכתבו אחר כך במאמר המופלא „נחמת ישראל", אשר בתחילתו הוא מדגיש את החובה המוטלת על דברי־הדור „לספר תמיד בשבחם של ישראל, ללמד עליהם זכות, ולמצוא תמיד את הצד הטוב המפואר שבהם, לרומם את רוחם על ידי זה, לנשאם ולקדשם" („חזון הגאולה" עמ' ב"ה).

ואכן נתקיים במרן הרב זצ"ל מקרא שכתוב: „כי מרחמם ינהגם" (ישעי' מ"ט, י), וכפירושו של אדמו"ר ר' נחמן ברסלב ז"ל: „היינו מי שהוא רחמן, הוא יכול להיות מנהיג — — — ומשה רבינו מסר נפשו בשביל ישראל, ונתן לבו עליהם להסתכל בצרתם, כי הוא היה רחמן ומנהיג אמיתי" (ליקוטי־מוהר"ן תניינא סי' ז').

„תפילין — פארן של ישראל"

קדושת מצות תפילין, פארן של ישראל (עי' מה שכתב בזה מהר"ל מפראג ז"ל בספרו נצח ישראל פרק ד'), תפסה מקום רחב בעבודת־הקודש של הרב, ורובו של יום לומד תורה כשהוא עטור בתפילין.

בשנת תרנ"א הדפיס בוארשה, ספר קטן בשם „חבש פאר", לחיזוק מצות תפילין, ובעיקר להזהיר על ההנחה הנכונה של תפילין־של־ראש, „במקום שמוחו של תינוק רופס", ולא למטה מעיקרי השערות על גבי המצח — „תוכחת מגולה להמון עם־ד' המניחים התפילין־של־ראש שלא בבקומה — — — להציל ממכשול־עון ולזכות את הרבים".

ומעניין שאחד־קדוש עמד כבר על המכשלה הזאת, ואף הציע „בכל קבוץ לתפלה, יש ליחד איש אחד, משגיח, שלא יהי' תפש"י יורדין משהו למטה מעיקרי השערות" (הנהגות בראש סידור „תפלה לדוד" להגרא"ד ז"ל מבוטשאטש, בעל „דעת קדושים", פרעמישלא תרנ"ג).

ענין זה הטריד את הרב לא־מעט, ופעם אמר: „מן השמים סייעוני, שהגני קצר־רואי, אחרת היה הדבר הזה — התפילין שלא במקומם בראשי אנשים שונים המתפללים בבית הכנסת — מבלבל את תפלתי".

ואף הוא אמר: „עיסוקי בענין חיזוק מצות תפילין, עזר לי הרבה בעניני עבודת־ד'".

* *

הביבליוגרף מר ג' קרסל, פרסם ב„הצופה" י"ג ניסן התשל"ד, מכתב מאת בנו של הרב יהודה־אידל ציולינג ז"ל, מחבר „ילקוט ארץ ישראל":

„עוד נחרת בזכרוני אורח חשוב אחד, אברך צעיר, רב בעיר קטנה בפלך קובנה, בשם רבי אברהם יצחק הכהן קוק, זה שעלה אחר כך לגדולה וקנה לו שם בארץ. הוא הביא עמו קונטרס קטן בשם „יכהן פאר" או בשם דומה לזה (השם הנכון הוא: „חבש פאר"), הדן בשאלת הנחת הפילין, שלפי דעתו הרבה מכשולים בזה שאינם מניחים את ה„של־ראש" כדת, ויוצאת מזה תקלה גדולה.

עוד זוכר אני שלא אכל (הרב) שום דבר משחיטת זולתו, ולכן למד את מלאכת שחיטת העופות לצרכי ביתו, וכן התנהג בדרך. כל זמן שהותו בעירנו בילה בחברת אבינו ז"ל".

„וגונב נפש ומכרו"...

התמונה הנאה של הרב, כשהוא יושב בכורסא שקוע במחשבה, צולמה בלונדון ע"י דייר חומה, שהיה אז צעיר בן 17. הרב הגיע אז לבריטניה, והיכה למהל שאיחר, ובינתיים התיישב הרב בכורסא ושקע בעולמו הרוחני.

הצעיר ניצל את המצב, ומיהר לצלם את הרב בטוחה המרשימה. אח"כ נתברר שהתמונה מאוד הצליחה: אישיותו של הרב, שהיתה מאד בולטת בלונדון־רבתי, משתקפת מתוך התמונה במלוא תפארתה, ושובה לב כל רואיה.

ד"ר חומה הצעיר, שהיה פעיל אז בארגון צעירים דתיים „סיני", התלבט בביטוי ההתנאות הכספיות של הארגון, ועלה ברעתו להפיץ את התמונה ברבים ולהיעזר בתמורתה. אולם הבין שזאת אסור לו לעשות בלי הסכמתו של הרב. הוא פנה איפוא אל הרב וגילה לו את דבר הצילום, וביקש רשות ממנו להפצתו לצרכי המטרה הנ"ל.

הרב הגיב ברוח טובה ואמר: „אתם אמנם רוצים לקיים בי מקרא שכתוב „וגונב נפש ומכרו", אולם הואיל והדבר הוא לצרכי מצוה — רשותי נתונה לכם".

אור הפנים

הצייר־האמן המפורסם פרופ' הרמן שטרוק ז"ל, שהיה פורטרטיסט מובהק ובקי בחכמת־הפרצוף, אמר שנגוהן פניו של הרב היה בדיר כאור. שודי היה עליהם אור כחלחל מעין מתגלה (מפי־כתבו של ר' חיים דב ערמון־קסטנבוים, „מאוצר גנזי" עמ' 246).

ומה מפלאים הדברים הכתובים ב„ספר חרי־דים" למקובל ר' אליעזר אזכרי ז"ל, כי „העם אשר בחר ד', צוה אותם להדבק במחשבתם אל אור־התכלה" (פרק ב'), והוא ממשיך שם בספרו בראש פרק ב': „האנשים הצדיקים — אור־תכלת זה מאיר על האשיהם"...

ועי' מה שכתב אדמו"ר הגאון ר' צדוק הכהן ז"ל מלובלין, בספרו „פוקד עקרים" עמ' 60: „ואור־הפנים נמשך משני דברים, מהשגת־חכמה ומשמחת־לב".

(פרק שני יבוא)

---

*) מזכרונותיו של יקיר־ירושלים ר' אהרן חיות ז"ל, בן העיירה זיימל „שעלה לא"י בגיל בר־מצוה, תכר את המעשה הזה, ואף הזכירו לפני הרב כעבור שנים, והרב שמח מאוד לשמוע שיש מי שזוכר את הדבר.

ר' אהרן חיות ז"ל מוסיף לספר, שלפני עלייתו לא"י, כשבא לקבל ברכתו של הרב, הוסיף הרב ואמר לו: „חביבי, לא מספיק שיודעים כל התנ"ך על בוריו, ובקיאים במסכת אחת או שתים, אלא צריכים ללמוד הרבה תורה, כדי להיות יהודי טוב בעל מדות טובות" („ששים ושלש שנה בירושלים", עמ' 30).

הציונות הדתית בדרום־אפריקה

מאת ידידיה עופר (יוהנסבורג)

הנושא הנצחי „ארץ־ישראל ובבל" אינו יורד מעל הפרק לא בישראל אלא גם בגולה, אך לא במובן הישן למי ההגמוניה — מילי חכמים ולישיבות שבארץ־ישראל או לתלמידי חכמים ישיבות שבחו"ל — אלא במובן של „כל ישראל ערבים זה בזה" התחושה תלות הדדית ושל שיתוף הגורל היהודי.

ם לא יעלה היום על דעתו ן שיהדות הגולה ובעיקר יהדות יקה, היא שתקבע את דמותו צוית של „עם ישראל", אף שיש ישיבות והאוניברסיטאות יה־דיות ים השובים מאד ומוספות צדקה תהים. כל שכן שלקהילה היהו־ הקטנות, כגון דרום אפריקה, כל יומרה להיות קובעת היא ה את רמת היהדות שלה. יש שה של תלות רוחנית מוחלטת ינת ישראל והמכון התורה ה־ ה לא רק לבשורה של המדינה. גם לדמותה הרוחנית המוס־ הם שואלים: ממי אנו לומדים? אנו תלויים? האם ראויה מדי־ ישראל לשמש לנו דוגמה, להיות להיהודיים? וכמה שוכבים את והמלאות אותו צער הדיעות נוער מסויים בישראל שאינו מי ב.ה משה (!) שאינו יודע זה סידור תפילה, מה זה בית ת? הצריך לבוא יהודי בישראל יהות לדרום אפריקה (שליחות ית מובהקת) כדי שבתו בת ה־ שרה תלך בפעם הראשונה ה לבית הכנסת ותראה בפעם שונה בחייה שולחן של שבת.

מפילות והשחיתויות השבעיות עתונים מלאים אותם: רוצה ות הגולה להיות מודרכת על־ידי נת ישראל, מחפשת בה נקודות ואינה מוצאת אותן. מוסיפים כך כל מיני שליחים ומורים צים ציונים שמוציאים דבה על רץ ובמקום לספר על המעשה דל שנעשה במדינה, על מסירות ש, על מרכזי התורה המרע הד־ קדמות הכלכלית, על אף הכל — צים לספר רק רע, רק „בע, והבר ן באופנה.

ציונות דתית

ים הציונות הדתית בדרום אפריקה תנועת המזרחי, רוצה לקבל ראת והדרכה מן התנועה בארץ ה לבשורה התנועה בארץ, כלומר ארץ, עוסקת בפוליטיקה קטנה יהיה שר ומי יהיה חבר כנסת יהיה המזכיר של סניף תל־אביב. טים כאן יודעים למשל, שמפעל יוך הנוער הוא מעשה ידיה של עת המזרחי, והישיבות הנו־ יות וישיבות ההסדר, ומפעל הישיבות התיכו באישיות וכו' וכו'.

עבודת השיגרה של המפלגות ה־ ציות בגולה אינה מלהיבה. נות־ ה כמה רנדים למגבית ומשקיטים המצפון וגם זאת לאחר שמבי־ ם כמה „תותחים כבדים" מן הארץ ובבים יומם ולילה ומגיעים לכל שוב יהודי נידח. מנסים לעשות גם בתחום התרבות היהודית, אך ה עוסקים לא רק הציונים, ואולי ר הפלגה, גופים יהודים אחרים א ג ם ציונים. מתוך אכזבתם המדינה הולכים לעשות יהדות להם, שעורים למבוגרים ונוער, בקנס ומסורת חינוך ומוספים לבד להציל את הנוער מטמיעה רבות הגויית.

גם הציונות הדתית, המזרחי, נתו־ במצב של תהיה, מה אפשר לעשות ת? איזה מפעלים באפשר לעשות תם ולא עשינו האם שוב הרצ־ ת? האם שוב הקרנת סרט? שוב נד יהודי? הלא יש לשם כך ד החינוך היהודי של הקהלה.

המזרחי שוכן תחת קורת גג אחת יתר המפלגות הציוניות במה יודי „הפדרציה הציונית" שהיא זה יכולה להחשב כהישג רב ערך. גלות התרבות המשותפות נעשות הפדרציה הציונית, יש עתון בעי „ג'ואיש רקורד", יש גם ביה ציונית ויש פעולה למען ה־ קהילה.

ועידה ארצית

הועידה ארצית, הנערכת בארץ רחבת יים כדרום אפריקה, דורשת הכנה ה. ועידה צריכה להיות אטרקט־ בית (אחרת לא יבואו הצירים) ידיה. שלושת השותפים של המז־ בדרום אפריקה בצירי התנועה הגרת, הנשים והצעירים („בני־ עקיבא") חברו יחדיו וקראו גם ומחיתי אחת, רעיונו של ישראלי נשה כאן בשליחות חינוכית. ישבו שיבות רבות, עיבדו תכנית מפור־ ואף המזמינו מרצה אורח מן ארץ, חבר הכנסת ד"ר יהודה בן מאיר. הועידה התקיימה בשעה טר־ ומצלחה לאחר חששות מרובים לא יבואו המוזמנים ושמא לא הצרה הנורה.

שבתון

במקום נאה נוסג כותל. הוא מתכנסות כמה עשרות של משפחות במלון כשר, אך במקום רחוק מן העיר ומבלים יחד שבת ותפילה בתפילות, בסעודות, בדברי תורה, בשירות חברים. כך עשו גם אנשי המזרחי בדרום אפריקה. מובן שהועידה התקימה ביום ראשון שבוע, היום הפנוי מעבודה, הקודי לה „שבתון" במלון יהודי כשר (משרד ביוהנסבורג) באותו של הועידה.

השתתפו נושאו מעטים, אך בשבת לשולחן כארבעים נשים, גבר־ הצעירים והיתה זאת חויה לה־ באווירה יהודית, שלימה, סעודות מסורתיים ודברי תורה שירות. גם אנשי קייפטאון המזר־ מיוהנסבורג כ־1600 ק"מ — וגם משלחת קטנה מפורט־ לבנו שלה ויאף האוקינוס ההודי.

ביתה־כנסת הראשי של יוהנס־ בורג, ברחוב ולמונט, השובה את בשורי מאזור ובמבנה הפנימי ארכיאלי. הוא סמוך למלון, הצ־ העורכים לתפילת ליל שבת התקבלו בברכה על ידי הרב הראשי קספר. המשנה, הדרשה ד"ר בן־שאול נתכבד בדרשה מעניינת ומשא גם יהודים מהם יכולו לשמוע הנעשה בעולמנו הישראלי.

גם בשבת בבוקר היתה התפילה חגיגית עם הוספות בעולים לתורה. עברית הספרדית היא השולטת כאן בתי הכנסת וגם החזן וגם ה„בעל־ קורא" מקפידים על דיוק המבטא. עד שבאותה שבת עלה למפטיר

בחור מישראל שהגיע למצוות הרב לספר ברך אותו בעברית. נגשתי גם אני לברך אותו ואת אביו. כמה זמן אתם כאן? שבוע. ולכמה זמן? ב י נ ת י י ם — לשנה... והלב כואב.

גם קידושא רבה נערך אחרי ה־תפילה ושוב נאומים ודברי תורה וברכות לבעלי־שמחה שונים. כך דרכו של בית כנסת בגולה, הוא הוא מרכז חייו של יהודי אם הוא יהודי ואפילו יהודי של גלגלים ב־שבת. מי שבא לבית הכנסת מוצא סידור בתרגום אנגלי ותפילה מן המו־כן, וחומש בתרגום אנגלי אף הוא בתוספת פירושו של הרב הרץ, רבה הראשי לשעבר של אנגליה. פירוש זה של הרב הרץ הוא ליקוט של דברי פרשנים שונים, רבים מהם שאולים בני ברית, שכוונתו להת־קבל על דעתו של אדם „מודרני". יש בתי כנסת שאינם מכניסים חומש זה בין כתליהם משום שיש בו דב־רים שדעת חכמים אינה נוחה מהם. ולא חומש אחר מתורגם לאנגלית אף הוא בצירוף לקט פירושים מסור־תיים שעשה הרבונד ד"ר כהן, מ־אנגליה. הצד השווה שבשניהם שגם מי שאינו יודע עברית, יכול לעיין בפירושים שונים על התורה.

פתיחה חגיגית

הועידה עצמה נפתחה במוצאי־שבת באחד האולמות היפים, „האולם הכחול", של המלון. בא קהל מגוון, גם מן הסביבה הקרובה באו — מפרטוריה. באו גם מורים ישראלים העושים כאן בשליחות.

שולחן נשיאות ארוך ומכובדים לא מעטים. דגלי ישראל, נציג ה־קונסוליה שנפצע במעשה הנורא וזה עתה חזר מן הארץ לאחר ריפוי. ראש עיריית יוהנסבורג היהודי ורע־יתו, נציגי ועד השליחים. את ה־ישיבה פותח יו"ר סניף המזרחי מקייפטאון, קרול שמי, אדם צעיר, דינמי, אנגלית מלוטשת בפיו, תפי־לות מפי הרב הראשי, אזכרה בפי חזן ומתחיל סדר הברכות. בכתב מן הארץ, ביניהן של הנשיא קציר ושר הפנים — ד"ר בורג, וברכות בעל־פה של נציגים שונים.

כרגיל אנו מתייחסים לברכות ב־ועידה כל„רע הכרחי". ידועות מראש המלים הנדושות והנבובות שאין מאחוריהן ולא כלום, אך הפעם נשמעה ברכתו של ראש העיריה היהודי מר נ פ ה מתוך ענין והת־רגשות גם יחד. הוא דיבר כיהודי שרשי באמון וכבל דבריו בספר קים מן התנ"ך והתפילה, ירושלים היא בראש שמחתו וכל מאוויו. עם ישראל הם מאוויו. מותר לראות מין ראש עיריה כזה כשעל חזהו סמל העיר יוהנסבורג... ולבו בציון...

מישהו הכיר שמר נפה הוא גם החזן וגם הרב של בית הכנסת שלו בסביבה ישנה של העיר.

גם יושב ראש הפדרציה הציונית מבורך, מר אליוס ויינשטיין, שהוא עצמו רוויזיוניסט. הוא מודה שה־מזרחי הוא הוא השדרה של הקיום היהודי וכי הנאמנות למדינה נמדדת לפי הנאמנות ליהדות.

את הדו"ח של הועד־הפועל היוצא מגיש יושב ראש התנועה בדרום־אפריקה הרב יוסף ברנר (רעייתו הד"ר לאה ברנר היא יושב ראש תנועת הנשים והיא מרצה בכירה באוניברסיטת יוהנסבורג „ויטווטרסרנד"). ולא היה זה דו"ח יבש של עובדות ומעשים, אלא ניתוח רע־יוני של הציונות הדתית משובץ בפסוקי מקרא ודברי חז"ל שהיה נעים לשמוע לגופו. הרב ברנר הוא נואם נלהב ומלהיב וגם בציני הנא־רגים השונים ראשי הסכימו לדבריו. המעשה המרכזי של המזרחי בדרום אפריקה הוא המפעל החינוכי הגדול „ישיבה קולג'" כעין ישיבה תיכונית בארץ שמתחתיה בית ספר יסודי וגן ילדים, ומעליה ישיבה גדולה והנו־

לכת ומתרחבת. בית ספר היכון זה נבדל משאר בתי הספר היהודיים לא רק בתכנית הלימודים שלו שהיא מרבה יותר יהדות, אלא גם באווי־רה הכללית המתגבת לירואת שמים. רבים מבוגרי הישיבה קולג' נוסעים לישיבות גדולות בארץ ובפרט ל„כרם ביבנה". הבעיה היא — בית ההורים, בעוד שלבתי הספר היהו־דיים היומיים לומדים ילדים שברובם מבתים שאינם שומרי מצוות (אף שבבית הספר עצמו יש תפילה במנין בכל בוקר) הרי בישיבה־קולג' לומ־דים בעיקר ילדים מבתים מסורתיים. ישיבה־קולג' — נמצא בשכונה „גלן הייזל" ובה נחנך לפני כמה ימים בית כנסת חדש הצמוד לישיבה־קולג'. את הנאום המרכזי בועידה נשא ד"ר יהודה בן־מאיר, נאום מר־שים בצורתו ובתוכנו, אשרי מי שנואם בדרום אפריקה ושפת אמו היא אנגלית. אף הוא גולל את האי־דאולוגיה של נצח ישראל ולאחר מכן עבר לעניינים מדיניים ולמחור־ניים והסיכויים לעתיד. הוא עודד את הרוחות, הוא שפע אמונה ובט־חון. ויהודי חו"ל צריכים עידוד והם בלעו כל מלה שיצאה מפיו.

ולמנהג המדינה בסיום מגישים דברי תורה ובהם נתכבד הרב יהו־מיאל דושינסקי האב"ד של קייפ־טאון. דברים חמים אמר הרב דו־שינסקי משום שגם בעירו קייפטאון תפקידו לחמם את הלבבות. עליו המשא הכבד של הפקוח על הכש־רות באותה עיר והוא מן הרבנים המעורבים בין הבריות והפועלים הרבה גם בשביל הנוער.

בני־עקיבא

גם „בשבתון" וגם בועידה מרנין היה לראות את דור העתיד של המזרחי — „בני־עקיבא", צעירים עליזים, מהם מגודלי שערות שרבים מהם מבתים שאינם שומרי מצוות. אוהדים היו בארץ והדוברים עברית וביניהם הצ'רמן, קני ברכון, בחור צנום סימפטי וסולי זקס העובד ב„אל־על". רובם של הבוגרים הם סטודנטים היודעים את בעיית העם ובעיית הנוער הצריכים הדרכה מפי מדריך בעל שאר רוח ואיש מעשה.

שנים אחדות היה ביוהנסבורג שליח לבני־עקיבא מן הארץ, עכשיו שגמר את שליחותו נותרו הצעירים כצאן שאין להם רועה. בקייפטאון פועל השליח יהושפט נבון מכפר־סבא ומצודתו פרושה על כל אזור הקייפ, גם בדורבן המרוחקת מיוהנסבורג כ־600 ק"מ פועל שליח.

מפעלי בני־עקיבא מרכזים את מיטב הנוער ובעיקר בסמינריים ד־מחנות קיץ. בקיץ שעבר היו במחנה קיץ מרכזי כ־500 בני נוער וחזרו משם נלהבים. ב„בית" של בני־עקי־בא מתנהלות פעולות תרבותיות וארגוניות ובבית הכנסת של בני־עקיבא שבבניין בית הדין ביוהנס־בורג יש מניין קבוע המשוחרר מן הגינונים הפורמליסטיים המקובלים כל בתי הכנסת הגדולים. הצעירים עצמם עוברים לפני התיבה וקוראים בתורה וכל הקהל מתפלל בפה אחד ובלב אחד.

זהו אחד מבתי הכנסת המעטים שאין באים אליו ברכב בשבת ובו מתקיימת תפילת יום העצמאות כדבעי ותפילה חגיגית ביום שחרור ירושלים. יש גם מערכת שעורים קבועה. הבעיה היא של הדור הצעיר שעבר את גיל בני־עקיבא ולא עלה ארצה ויש לאפשר לו את המעבר להתנועה הבוגרת. יש צורך באישיות דינמית שתקבל על עצמה ריכוז של השכבה הצעירה הזאת של ה־מזרחי.

בועידה שנמשכה כל יום א' ובה שוב דיבר יהודה בן־מאיר על המצב בתוך התנועה בארץ והוחלט על שליח להתנועה הבוגרת ובפרט למש־מרת הצעירה. שוב נבחר הרב ברנר לישב ראש ולו שני סגנים בעלי סמכויות.

ביום חמישי שלפני ועידת התנו־עה התקיימה ועידה ווסרתא של תנועת הנשים בלבד. גם בועידה זו נבחרה ד"ר לאה ברנר שוב ליושבת ראש. ועידה צריכה לשמש כוח דו־חף לפעולה מחודשת ולהתרעננות. נהיה ונראה.

הדים

אמריקני בגולאג

אמריקאני בגולאג, סיפורו של אלכסנדר דולגין מאת אלכסנדר דולגין ופאטריק וואטסון, הוצאת קנופף, ניו יורק, 370 עמוד.

מאת משה אפרת

ב־13 בדצמבר 1948 בשעה אחת בצהרים יצא פקיד אמרי־קאני צעיר, בן 22 בסך הכל מעובדי השגרירות האמריקאנית במוסקבה לרחוב גורקי, כדי לס־עוד ארוחת צהרים. לפתע ניגש אליו אדם גבוה קומה בעל מר־אה נאה שדולגין לא הכירו כלל, אולם הלה העמיד פנים שהנו מכר ותיק של הפקיד האמריקא־ני והוא לקחו עמו ל„בית ה־כלא, מכיון שכפי שהתברר ה־יה האיש סוכן של ה„ק.ג.ב." „המשרד לבטחון המדינה".

כך נתאחרה ארוחת הצהרים של דולגין בלא פחות מאשר בשבע שנים ושמונה חדשים. ב־משך שמונה עשר החדשים ה־ראשונים ניסה ה„מ.ג.ב." להש־פיע על דולגין שיודה שהנו מר־גל ואף כי נכשלו במשימתם זו דנו את דולגין לעשרים וחמש שנות עבודת פרך. הוא ריצה רק שליש ורק בגיל שלושים יכול היה דולגין לצאת שוב ל־רחוב כלשהו במוסקבה.

ספרנו יוצא דו"ח על השנים האבודות הללו: הוא נבנה על סוג שניתן להגדירו כ„ספרות הכלא והמחנות" והמיוחד החי־שוב בו הוא שהמחבר־הקורבן הוא אמריקאני אם כי בילה חלק ניכר של חייו בברית ה־מועצות. דולגין מדגיש את נתי־נותו האמריקאנית בכל ימי שהותו בכלא ולא ראה את עצ־מו מועמד מתאים ל„קדוש מר־ליטרי". לא בלבד שלא היה מר־גל, אלא אף לא היה יומה ל־מרגל. אמנם נמצא ברשותו אר־סף של כלי יריה ישנים, אולם הוא גילה התלהבות דומה גם לגבי מכוניות.

אביו, יליד פולין, לא הצליח למצוא עבודה באמריקה בימי המשבר הכלכלי החמור וכשנו־דע לו שבבית חרושת למכוניות במוסקבה דרוש מומחה כמוהו, היגר לברית המועצות.

אלכסנדר מצא את עצמו ב־תא אפל, מכוו נשלח לחקירה שנמשכה שמונה עשרה שעות ביממה במשך ששה ימים בשב־וע. מזונו היה לחם כעונש, כוס מימי ועוד פשהו. שינה לא ניתנה לו. פעמים אחדות ניסה להתאבד. „הזכרון מסייע לך ל־התקיים" — מסכם דולגין והוא אמנם חונן בזכרון בלתי רגיל בו השתמש בצורות שונות כדי להשאר בחיים.

כשהובא למחנה בזוקנון נת־קל במשאית עמוסה מלאה גו־פות שיצאה משער המחנה. הוא נשלח תחילה למחצבות כמבו חורו אך מעטים בחיים. אולם משגילה שהוא מבין בהלחמה העסיקוהו בכך ולבסוף עבד כ־אח בבית החולים. הוא התמחה ברפואה ובצע ניתוחים במח־נה בשל קטיעת רגל.

עם שחרורו הוא חזר למוס־קבה וקיבל עבודה כעורך רפו־אי במשרד הבריאות הסובייטי. מכיון שהרויח יפה רכש לו מקרר ואף מכונית. אחותו ש־נישאה לפקיד בארים, שיגרה מאות מכתבים עד שניתן ל־דולגין לצאת מברית המועצות ובדצמבר 1971, עשרים ושלוש שנים אחר מעצרו, שלושים ו־שמונה שנים אחר שראה את ניו יורק לאחרונה, חנה בשדה התעופה על שם קנדי.

דולגין היה בן שבע בשנת 1933 כשהיגר עם הוריו מבר־רוקלין למוסקבה. הוא נמצא ע־תה עם אשתו הרוסית, אירנה ובנו, אנצרו בן השבע באמרי־קה. כשנשאל אם לא אוכזב על ידי המציאות האמריקאנית השיב בשלילה.

— ידידי בברית המועצות אמ־רו לי שעם שובי הביתה אהיה קבצן. גם אשתי הטילה ספק ב־כך אם אצליח בגילי למצוא ע־בודה, אולם אני לא דאגתי ל־עולם.

במשך חמש עשרה השנים מ־אז שוחרר ממחנה הכפיה עבד דולגין בבית הוצאה לכתבים רפואיים במוסקבה וגם תרגם ספרי מדע מאנגלית לרוסית.

— לחזור הביתה? אין דבר פשוט מזה — הצהיר דולגין ה־נמנה היום עם עובדי המוסד הלאומי לבריאות במארילנד.

הוא מספר שאחר 1934 התנ־הל בברית המועצות מסע הסתה נגד זרים והוא הוכה תכופות על ידי התלמידים בבית הספר בו למד. „צלקות אחדות בפני מעידות עד היום על המכות הללו" — אומר דולגין שאגב, כל גופו מכוסה צלקות מצלקות שונות. הוא הוסיף:

— אז למדתי להתאגרף ואז הייתי לאמריקאני. אחר שחרו־רי מן המחנה קראתי על אמריקה כל מה שיכולתי ועם ידידי שהם אסירים לשעבר, החלפ־תי דעות ומידע על פרטים שליקטו מסיחורים שונים.

משפחת דולגין גרה עתה ב־בית קטן, בן שבעה חדרים ב־פרברי ואשינגטון.

ראוי לציין שאלכסנדר סול־ז'ניצין ניהל שיחות ארוכות עם דולגין וקיבל ממנו פרטים על המחנה בו כלא.

הספר מוקדש ל„אלה שנמצ־אים עדיין בים הפתוח", הכ־וונה לכל אלה אשר נכלאים עדיין במחנות בכל רחבי ברית המועצות.

ימי עבר ומאורעותיהם

מאת מ. אונגרפלד

כקודמיו, מלא וגדוש גם ספר כ"א של „העבר" — בעריכת יהודה סלוצקי וא. אהרוני — בחומר היסטורי וביוגראפי רב. ומכונסות בו הערות על אישים וסקירות על ספרים. ונסקרות בו תקופות בתולדות קהילות ישראל ופרנסיהן בתפוצות הגולה.

הספר פותח דוד זכאי, במסתו המקיפה על נשיא ישראל הקודם שניאור זלמן שזר, שבה הוא מעריך את שני האדם המצויין, ואת הסופר ברוך הכשרון, משורר בשתי הלשו־נות עורך עתונים ומוציא כתבי עת ומאספים רבים, נואם בחסד, מורה ומרצה, מנהיג רב ההשפעה ועטור תהילה מראשית תנועת העבודה הע־ברית ועד להקמת המדינה ועלייתו על כס נשיא המדינה.

חובת הצבא בימי הצאר אלכסנדר

יהודה סלוצקי כותב על „תקנון חובת הצבא הכללית 1874 והיהו־דים". אחת הרפורמות שביצע הצאר אלכסנדר השני היתה הנהגת חובת הצבא הכללית של כל תושבי רוסיה, ובכללם גם האזרחים היהודים ששי־רותם בצבא התיר להם את הישיבה בכל רחבי רוסיה. אלא ששרי הצבא הרוסיים לא יכלו לעכל על נקלה את ה„פריבילגיה" הזאת ליהודים ומפעם לפעם התחילו לנגוס ממנה בהנהגת הגבלות שונות, עד שלא נשאר כמעט כלום מן ה„זכויות" המיוחדות האלה. מצד שני גדלה ההסתה נגד החיילים היהודים כפעם קציני הצבא, אלה ערערו את האו־מון בחייל היהודי, האשימו אותו כמשתמט מחובותיו וכחותר תחת יסודות הממלכה הרוסית.

הפחד ואי־הרצון ללכת אל הקסר־קטין הרוסי ולמסור ארבע שנות חיים למשטר הצאר, הביאו להוצאות הוני קשות. שוחד ניתן לפקידים שימחקו את שם המתייצב מספר הקרואים. שוחד ניתן לרופאים ש־יפסלו את המתייצב לשורת הצבא, רבים פנו ל„מומחים" שידעו להטיל מומים בגופי אדם בריאים. אחד מן הגורמים להגירה הגדולה מרוסיה בשנים ההם היה הרצון להתחמק מן השרות הצבאי.

שר המלחמה אלכסיי קורופאטקין כתב, כי הכרחי מאוד לשחרר את הצבא מן היהודים. עם זה עלה אחוז היהודים ששרתו בפועל בצבא, על אחוזם בקרב האוכלוסיה הכללית וביחוד גדל מספר היהודים ששרתו בצבא, בשנות מלחמת העולם הרא־שונה נאמד מספרם בחצי מיליון איש.

ש. פין העתיק לעברית את חוקת העבודה בצבא והוציאו לאור בשנת 1874 בבית דפוס בוילנא. כידוע רבתה השנאה ליהודים גם בקרב הסוציאליסטים המהפכניים ברוסיה. רבים מהם נזקקו לדיעות הקדומות שלהם נגד היהודים ששרשיהם ינקו במסורת איבה ושנאה היסטורית ועל הדיעות הקדומות כותב בזה מ. מי־קשינסקי ומסתייע לדבריו במאמר בשם „דעות קדומות" שכתב מהשכן אחד בעילום שם ונשאר בכתב יד.

הסתה ופרעות

כידוע גרמה רציחת הצאר אלכ־סנדר השני על ידי טרוריסטים של חברי המפלגה המהפכנית, חרדה גדולה על יהדות רוסיה, שהותקפה מסוף שנות השבעים בהסתה אנטי־שמית פרועה. פחדם לא היה לשווא. כמה שבועות אחרי רצח הצאר הציף גל של פרעות את ישובי היהודים בדרומה של רוסיה, הוכח שמאחורי ההסתה האנטישמית עמדו אנשי ה־שלטון ברוסיה. הפרעות האלה פגעו בלמעלה מ־220 ישובים יהודיים ו־עוררו מנוסת בהלה לעבר הגבול המערבי, גבול רוסיה אוסטריה. פר־עות אלה עוררו יאוש וחרדה בקרב יהדות רוסיה ופרחו וגבר התקוות להשתלבות בחברה הרוסית ולאמנ־סיפציה אזרחית ופוליטית. האסון הלאומי עורר גם באינטליגנציה ה־מתבוללת את תודעת השיתוף הגו־רלי עם בני עמה. הפוגרומים עוררו חרדה ומבוכה ואכזבה רבה גם בלב שכבת העשירים היהודים בעלי זכות ישיבה מחוץ לתחום. מכה ניצחת היכו הפרעות באותו פלג מן האינ־טליגנציה היהודית המתבוללת ש־הצטרף לשורות התנועה המהפכנית.

הרוסית ראו בפרעות בתפוצות זעם של המעמדות המשועבדים נגד ה־משטר ואמרו כי ה„דם היהודי הש־פך הוא שמן על גלגלי המהפיכה".

בעיית הגירה

ובעתונות היהודית־הרוסית, העב־רית והרוסית, התלקח ויכוח חריף ועקב על שאלת הגירת יהודים מרו־סיה והם נתפלגו לשני מחנות יריבים: חייבי ההגירה ושוללי ההגירה ולא עבר זמן רב וגם השוללים החלו דוגלים בהגירה. עמדה שונה לשאלת ההגירה נקטה העתונות העברית וה־אידיש, ה„מליץ" ה„מגיד", ה„יידיש פאלקסבלאט". עורך „המליץ" לא התייאש מן התקוה שהאמנסיפציה של יהודי רוסיה לא תאחר לבוא באחד הימים. אבל סבור היה, שאם אמנם נגזר על יהודי רוסיה להגר, הרי מוטב שיחזרו למולדתם העתי־קה, לארץ ישראל. המשורר יהל"ל הטיל ספק בתחילה אם יש לכוון את ההגירה לארץ ישראל וסבור היה כי מוטב לכוון את ההגירה לארצות הברית, לשטתו טען דוד צורדין, עורך „המגיד" כי המוטב ביותר היא שיבת ציון. את פולמוס ההגירה מרוסיה סוקרת חסיה טורטל.

משפט ביילים

אשר וציזרא מספר פרשים של משפט בייליס בוודשה ואברהם גרינבאום סוקר את ההיסטוריוגרפיה ה־יהודית מברית המועצות. במאמרו „הפרוביבציה המבזבה שלנו לפני קבל שנים" מוסר בנימין זאב בלום את רשמיו מסיוריו בעיירות רבות בשליחות פועלי־ציון. חיים חפץ מספר על פעולתם של אנשי המכון החקלאי הגבוה היהודי בנאבישאל־סאבקה ובאודיסה.

בעניין רב נקראים דברי הסופר י. סערוני במאמרו „פרקים ממאבק הספרות העברית בברית המועצות". חומר רב מביא פרופ' דוד שור בזכרונותיו ומוסיף עליהם בנו יהו־שע שור. פרקי זכרונות מימי המל־חמה העולמית הראשונה מביא דוד מרגלית על יהודי קאווקאז ומרדכי אלטשולר, כותב על קהילת בריזיב בתקופת מלחמת האזרחים. כן מסו־פר על פעולות תרבות עברית ב־פינסק. ומעניינות כאן דמויותיהם של בנימין אליאב יעקב בילו ד"ר צבי ברזק הרב יעקב ברמן ויהושוע יצחק וילנצוק. לפנינו ספר מלא חומר היסטורי וביוגראפי ערוך ב־טעם ובכישרון.

בית הכנסת הראשון

מאת עזרא זוסמן

במלאות שנתיים לפטירתו של המשורר עזרא זוסמן, יצא כבר קשת נייר, רשימות וכתות, — הוצאת מוסד ביאליק, שממנו אנו מפרסמים את הרשימה הבאה.

בביתנו לא שלטה יראת־שמים של שומרי מצוות להומרה. אה־בת הבריות ואהבת הדעת היו־תה באוויר הדירה, שצפי השי־טין עמוד בחלונותיה. הסב, ש־היה גבאי בבית־הכנסת הגדול בעיר, זה בנין רחב־מידות, מבהיק בקור לבנוניותו על ע־מודיו וקשתותיו, היה חובב־זמרה קנאי, ודע לשיר אריות שלימות בלוויית בנו ובתו מ־אופרה „יבגני אונייגין" לצ'ייקוב־סקי. אופרה איטלקית היתה מב־קרת לעתים קרובות בעירנו ו־הוא גמגה על הסיגה דביקותו לבית־התפילה כדביקותו בחז־נות, בה גילה בקיאות רבה. עירבוב זה של פרקי חזנות עם אריות האופרה לא יצרו „הפ־ביך" ולא גרמו ייסורי־מצפון. הניגון איחד את הכל, צקון ה־נפש המאמינה.

אבי היה קנאי להקלאות, ל־מדעי הטבע, לעבודת האדמה, חן לא הניחה מקום לקנאות א־חרת. אגרונום לפי אמנותו־אמונתו, אחד משני האגרונומים היהודים הראשונים בעלי סמ־כות ממשלתית, מנהל חוה חק־לאית יהודית ראשונה לילדים יתומים ולאחר מכן מורה למ־דעי טבע בבתי־ספר תיכוניים יהודיים, מחבר ספרי לימוד ל־בתי ספר למדעי הטבע, שהוציא תחת שם שאול, כדי להפרים על חומרות הגזרות בימי ה־צאר. האמין בחקלאות גם כדרך ציונתו, חובב־ציונותו נבעה ב־עיקר מאמונתו בכוחה של עבו־דת האדמה כמקבילה לעבודת ה־בורא. וידיעותיו הגדולות בתחום החקלאות הקנו לו שם גם ב־חוגים לא יהודיים של ההוראה והמדע. בארון־הספרים שלנו ב־כותל המזרח עמדה שורה ארו־כה של כרכים ירקרקים של ה־„אנציקלופדיה החקלאית" בשכנות ל„אנציקלופדיה יהודית". דגמי הצמחיות, מכשירי לימוד בטבע, קופסאות זרעים למיניהם, בצלי פרחים שציפו לעונה. „מגדיר ה־צמחים" ויוצא באלו שימשו כ־עין תשמישי־קדושה של הדת החדשה. במסעותיו על פני רוסיה בימי הפגרא היה מביא אבי ל־מתנה זרעים של זנים נדירים במיוחד משל מילונים, אבנים לדוגמה וגבישים, דוגמאות של קרקעות, מינראלים ללימוד ק־ריסטאלוגראפיה. כשאני תוהה היום על אהבת הטבע ומדע ה־טבע שדלקה בלב היהודי שהחל את לימודיו בחדר, אהבה כה זרה בימים ההם אצל היהודים, הרי הוא טבעי לראות בכך מין גלגול של אהבת תורה ולימוד תורה של אבותיו.

*

אבי לא היה מסוגל להע־ריך שבת בבית הכנסת אפילו ביום־הכיפורים. בימים הנוראים היה לוקח אותי, הילד, בדרך תעיותי־בדורו על פני בתי־תפילה קטנים שבפרברי העיר, כשגרנו בקרבתם. אהובים היו עלי בתי־תפילה קטנים שמרובים במיוחד בימי החגים, מקשיבים היינו לתפילתם של מנייני סנ־דלרים, חייטים, עגלונים וקצ־בים הדלים בענו וזרעם (יצחק באבל הפליג בסיפוריו בתפלולי בית־התפילה של הפורצים ה־גדולים). סוגים בכי־התנונים של אנשים, סלסולי החזנות של בעלי־תפילה, התורים עייפים ו־מרוחצים משוח בדרואבות מדומ־דמים כשפני פנסי הגז נדלקים לקראתנו. כאילו עוברים היינו שערים הרבה ולא ידענו על כך, עוברים על נקלה, בפשטות הה־לכי־תמיד, והשערים נפתחים לפנינו מאליהם. ומהו שער ה־תשובה לא ידעתי אז, כפי ש־אולי אין אני יודע אותו גם היום. אולי יותר שער השאלה. אין שואלים לזכותנו, אין עו־צרים אותנו, ואנו הולכים וידי בתוך יד אבי, חוזרים אל בית בתוך שלכת הסתיו. בתי תפילה קטנים אלה של הפרבר, המבה־הבים בשלהבות הנרות המבלי־חות, עם תנודות מטולטלת המת־פללים עטופי טליות, כתנודות חורשה ברוח, קמים ונופלים ו־נמחקים מאדמת הילדות בתוך ההתמוטטות הכללית, במפולה ה־נמשכת תמיד, בכריתת היער. יערות העם, מפולת הנמשכת עד אין קצה. בתוך רעש האד־מה והנפש הנמשך והעובר את ה־חיים מקצה אל הקצה.

*

אך אין קול רעש האדמה ו־השמים הנפש ניצב בית־הכנסת הראשון שבשחר הילדות, שהוא כאילו מעבר לזמן הזה הקם מ־הור מעפר ואפר. טהור בטוהר הרקיע, זוקף קומתו אל הרקיע, עגוד פלומת ענני רכה, ערים חלונותיו־שמשותיו הצבעוניות. מבעד לחלונות נגעת אפלוליה ירקרקה של הפנים, קטיפה א־דמדמה־כהה של הפרוכת וכצה ריחנית של ארון־הקודש. כך רואה אני, כך מריח אני היום את הפנים ההוא.

הפנים ההוא — יש שפה כ־זו — צופים זה לזה, שותקים יחד, החלונות קרועים פנימה, והחלונות קרועים חוצה, בית־הכנסת עומד על גבעה ולרגליו פרושים מי לימן בשעת השקי־עה, במימיו בשלהי הקיץ (ר' אלה הם ימי החגים). היא כולה להבות ירוקים וזהב של השק־יעה. בשעה כזו נזדמן למקום נדבן יהודי עשיר נדיב־לב, נת־רגש ואמר: „במקום זה רוצה הלב להתפלל". אמר לו אבי: „הבה נבנה כאן בית־תפילה." כך נבנה בית התפילה על הגב־עה, ומי לימן השלווה פרושים למרגלותיו ובשעת הערב רוטטת במים חרדה בבואתו.

(סוף בעמ' 10)

יד הרב הרצוג

מכון התלמוד הישראלי השלם

הופיע

משנה זרעים ח"ב

למסכתות שביעית — בכורים

עם שינויי נוסחאות

מכתבי־היד של המשנה והבאות המשנה בתו"ל ראשונים, ועם מסורת המשנה ,ציונים מקומים לראשונים, הערות והבאות עם פקסימיליות של כתבי־יד עתיקים וקטעי הגניזה.

סודרו ע"י חברי המכון

בעריכת: הרב ניסן זקס

מכיל 560 עמ' כולל 48 פקסימליות

בכריכה הדורה

מסדרת המשנה והתלמוד עם שינויי נוסחאות

הופיעו קודם לכן:

משנה זרעים ח"א — 484 עמ'

תלמוד כתובות ח"א — 844 עמ'

מחיר כל כרך —.64 ל"י

מכון התלמוד הישראלי השלם — בית־וגן, ירושלים

מפיצה ראשית:

ביתנים חיים גיטלר, בילו 4, תל־אביב

תערוכות קיץ

מאת חוה זהבי

גרפיקה איטלקית בת זמננו

(מוזיאון תל־אביב)

אופי דידאקטי לתערוכה, הכוללת עם סקטור אחד של הגראפיקה האי־טלקית. 36 משתתפים. צבעים רעננים, כמו אצל אקארדי ואבנאלי, בשתוך צורתי, כבאלה של קאפוגרוסי, סוג של ביטוי מחשבת בצורה במצט גיאומטרית, כמו באלה של קנטסה, תמיסה, „לדודיות" בבי־צוע דייקני, אצל דל־פצו, השתלות צורות — אצל דובא, — וכמובן, מרינו מריני, עם התנועה האקספרי־סיבית שלו.

הבטחה לעתיד בציור הישראלי

בר־עמי קולה, „מוזיאון תל־אביב"

צייר צעיר, ללא „מרכאות". גילו בגיל מדינת ישראל. נולד באותה שנה ובאותו יום. לכן ביקשה לתת לו אמו המנוחה שישבה בגולה, את השם בר־עמי. 9 חודשים בסך הכל בארץ, עלה מאחורי ה„מסך", מרו־מניה.

סיים לימודיו באקדמיה בבוקרשט, כיהודי יחיד באותה שנה. כאן הש־תתף כבר ב־4 תערוכות קבוצתיות, וזו תערוכת־היחיד הראשונה שלו בארץ.

הציורים הם בעלי ממדים קטנים — מיניאטורות קוראים להם „רש־מית" — אבל ביטוי זה אינו קולע בכל המקרים מבחינת הסוג. (לפור־מאט הקטן, — שאמנם הוא מתאים לכך תמיד את התוכן — יש אצלו גם סיבה, שמעוגנת בתנאיו של תו־שב חדש בארץ... אבל הוא כבר מתחיל לעבוד גם בפורמאטים גדו־לים. סוף־סוף לא הפורמאט קובע).

את כל הציורים המוצגים הוא צייר כבר כאן. 3 תקופות להם. הוא הת־חיל ברישומי טוש, מעודנים ומפור־טים מאוד, המשיך בצבע (גואש, טמפרה) ועיצב תמונות מופשטות אך לא חסרי צורה. ולבסוף הגיע בשלב השלישי הנוכחי, לציורים שכוללים דמויות במספר קטן, לרוב 1 או 2.

הטכניקה שלו מעניינת! אמנם הוא משתמש בגואש, אבל בצירוף חומרים ובשיטה של בניית שיכבות על גבי שיכבות. הוא מגיע לחוזק ולטקסטורה של צבעי שמן לרוב. הביצוע הוא דייקני, ובניתום אחידה לרוב. הוא שולט במלאכת הרישום וזה נותן אותותיו בציורי הגואש גם כן.

את הסיגנונות הקונבנציונאליים השאיר כבר מאחוריו בחו"ל. ציוריו הנוכחיים שייכים רובם למלאכת ה־פאנטאסטיקום. (מורגשת התלהבותו כלפי היארונימוס בוש.) לעבר כיוון זה מצביעות הפורמאציות של ה־דמויות; מקומיהם של חלקים בוד־דים, כגון ראש, ממלאים צורות אחרות, ידיים, אצבעות מתגלגלות כשורשים, או דווקא קרום מתפתח ביניהן, המזכיר כנף של עטלף.

יש, — כגון באלה, שנוגעים בנו־שא התיאטרון והקירקס — שורש המגרר מתבונן מהם.

הוא מעדיף לקשור את הביטוי הצורתי עם איזה רעיון יסודי, לפע־מים קומי, לפעמים ביקורתי ולפע־מים „סתם", כתוצאה מהתבוננות, או תפיסה. כך בהטכת למשל בתמו־נה עיניו של הדייג לשלד של דג, ברמז להזדהות.

ציורו של בר־עמי קולה, שמצביע כבר בשלב זה על בשלות מסויימת, הוא הבטחה לחיוב ולפי הרגשתי הוא מבטיח רבות בנבוע להתפתחותו בעתיד.

אגדות ותולדותיהם

מאת י. עמוס

יוסף היינימן, אגדות ותולדותיהן, עיו־נים בהשתלשלותן של מסורות, בית הוצאה כתר, ירושלים.

במסגרת הסדרה של ספריית כתר, עם יש־ראל ותרבותו, יצא במדור הגות הלכה, ש־בעריכתו של פרופ' יוסף דן, ספרו של החו־קר הידוע פרופ' יוסף היינימן על האגדות ותולדותיהן. פרופ' היינימן התמחה בחקר ה־מדרשים, התפילות והאגדות. ספרו החדש מ־איר פרשיות רבות וסתומות בעולמה של ה־אגדה, שהוא, כידוע, עמוק מני ים, ועם כל המחקרים החשובים של י.ל. צונץ מן הרא־שונים ופרופ' לוי גינזבורג מן האחרונים, ושורת חוקרים נוספים, עדיין נשארו בו שדות רבים לחריש ולשידוד.

האגדה הפרשנית

נושא המחקר הוא האגדה המקראית הפר־שנית והחלק הפרשני שבה. החוקר עוסק ב־תקופות שונות של ההיסטוריה היהודית, כפי שהן משתקפות אצל בעלי האגדה, ומייצגות דגם של היצירה והמסירה של האגדה שבעל־פה. מכאן נובע בידורה של הפרספקטיבה ההיסטורית, שאינו מלאכה קלה כלל וכלל. באגדות משמשים מוקדם ומאוחר, אידועי ה־כלל ודעות היחיד, בצירוף גירסות שונות, ישנות וחדשות, בערבוביה אחת. כדי להת־גבר על הקשיים מחפש החוקר קוי התפתחות אופייניים, המסייעים בידו לקבוע מה קודם למה, והוא חותר להגיע למקורות ולהעלות נוסחאות עתיקים שנשתכחו, אך עקבותיהם נשתמרו אם בגוף האגדה ואם בצורתה. מט־רתו של פרופ' היינימן היא לבחון את משמ־עותן הרעיונית־עקרונית של האגדות ולבדוק את ערכן האקטואלי לשעתן. בלשונו „עלינו לחשוף את הנסתר"... לחדור מעבר לתוכן ה־מוחשי, להימנע מלראות בהן רק סיפור ותי־אור מורחב, דמיוני במקצת, על דברי המקרא עצמו."

לא תמיד עוסקות האגדות בדרוש ובהס־ברה של פסוקי המקרא. במקרים רבים נוקטת האגדה עמדה ברורה לשאלות הזמן, וכל ה־התייחסות לכתוב בתנ"ך אינה אלא יתר, כדי להתלות בו וזהו לא. בשלבי ההשתלשלות של אותה אגדה, המובאת בנוסחאות שונים בתלמוד ובספרות המדרשית, מוקשת אי־דיאולוגיה הסותרת לפעמים את צורתה הרא־שונית, ומוצאת את ביטויה „על אפו ועל חמתו של המקרא עצמו."

קשה להגדיר את האגדה. מצד התוכן היא כוללת דברי אמונה וחכמה, פירוקים וסיפו־רים. ומצד המבנה והצורה מצויים בה פת־גמים ומעשיות, משלים ודברי חידוד. יש אומרים, שניסוחה הטוב של הגדרתה יהיה בצורה שלילית, והיינו האגדה מקיפה את החומר הרב בתלמוד שמחוץ לעניני ההלכה. תקופת קיומה של האגדה נמשכת כאלף שנים של היסטוריה יהודית, ומקומה בארץ ישראל. חכמי האגדה ניסו בתורה זו שבעל־פה להתמודד עם המציאות הקשה. בתוכן נזקק הרוב הגדול של האגדות לתנ"ך, אח־רות עוסקות בתקופות שלאחר חתימת ה־מקרא, ולאחרות שמור אופי מוסרי־דידקטי. גם האגדות התנכיות עוסקות בדמויות מן המקרא כמשה, דוד ואישים אחרים. המגמה העיקרית היא הרצון להיות אקטואלי. כך, למשל, פירשו את הכתוב „דרך כוכב מ־יעקב וקם שבט מישראל" פירוש משיחי כמו בתרגום יונתן, ואילו רבי עקיבא דורש אותו על בר כוכבא.

אגדות רבות מספרות על איומי החורבן של בית ראשון ולמעשה הן עוסקות בחורבן בית שני בידי הרומיים. פרופ' היינימן מביא דוגמאות רבות המעידות על הפנים הרבות של האגדות, בצד מצוי הנוסח המקראי, על תוכנו, תחבירו, על מטבע הלשון כולו, מצוי ענין הדרכה בני הדור וחילוצם ממבוכתם הרוחנית. למרבית האגדות יש, לכן נגלה ונסתר, המסבירים להמוני העם בבחינת „ה־גות עממית". האמוראי ר' יצחק, שהיה דרשן מפורסם, היה קובל: „בראשונה שהיתה ה־פרוטה מצויה, היה אדם מתאוה לשמוע דבר משנה ודבר תלמוד. ועכשיו שאין הפרוטה מצויה, וביותר שאנו חולים מן המלכות, אדם מתאוה לשמוע דבר מקרא ודבר אגדה".

בין הלכה לאגדה

הקשרים בין ההלכה והאגדה היו מהודקים ביותר. זו ינקה מזו ונעזרה בזו. גופי ההל־כות נקבעו על יסוד ההנחה, ש„כל ישראל בני מלכים הם". עם זאת רב המרחק שבין שתי הסוגיות. „יחיו דגן" — בתלמוד „ויפ־רחו כגפן" — באגדה. ההלכה נמשלה ללחם האגדה — ליין. „חלב כליות חיטה" — אלו ההלכות, „ודם ענב תשתה חמר" — אלו הגדות, המושכות לבו של אדם כיין. דמותה האגדה ליין ולשירה שאומרים על היין. ל־עומת ההלכה המוצקה והמגובשת והברורה, הרי באגדה „הכל פתוח והכל אפשר." במקב־יל לאגדה החז"לית פרחה האגדה העממית, והיו גם אגדות מעשי ידיהן של קבוצות שוליות וכיתתיות, וכנגדן הזהירו חכמים: „הכותב הגדה אין לו חלק לעולם הבא, ה־דורשה מתחרך, והשומעה אינו מקבל שכר." ההתנגדות להעלות אגדות על הכתב היתה גדולה ביותר, כנראה שלא רצו להעמידן במעמד שוה עם התורה שבכתב, ומאוחר יותר עם המשנה והתלמוד. האגדה היתה תורה שבעל־פה והיו דורשים את האגדות בשבתות, כאשר לפני הדרשן אין חומר ערוך ומסודר. והוא היה מסגל את דרשתו לצרכי הקהל ולתנאי המציאות.

הבדלי מסורות

בהלכה הקפידו על הדיוק ועל הנאמנות לכתב, ואילו האגדה לא סודרה ולא נערכה. המסורות שלה נוסחו בכל פעם מחדש, כדי להדגיש את חינוכה המעשי. לכך נשארו ה־אגדות דינאמיות, יוצרות וחופשיות, ונמסרו בגירסות שונות. הדרשנים לא נרתעו מ־להעביר מטבעות לשון מיוחדות מהקשרן המקורי להקשרים אחרים לגמרי. אגדות ה־מובאות בידי פרופ' היינימן כגון על דוד המלך ואבן השתיה, על דמו של הנביא זכר־יה, ואחרות מוכיחות את חילוקי הדעות במסורות השונות. קיימים שינויים מובהקים ומסורות חדות בביטוייה ובמשמעותה של אג־דה מסויימת, שמסירתה נמשכה דורות רבים, בדומה למקובל אצל עמי הקדם.

וכך בודק פרופ' היינימן אגדות אחרות על העלאת עצמותיו של יוסף, על סרח בת אשר ואחרות, וטוען, כי אותם מאורעות מתוארים בידי תיארים מתחלפים. לעומתן יש אגדות, שכל השתלשלותן נובעת משיקולים פרש־ניים טהורים, כאשר הפרשנות והאידיאו־לוגיה משמשות בערבוביה ומשפיעות זו על זו. דוגמה אופיינית היא האגדה על מנין ישיבת בני ישראל במצרים, שאינו מגיע ל־ארבע מאות ושלושים שנה אלא למאתיים ועשר שנים בלבד. אגדות נוספות עוסקות בריב השבטים על הים, במחלוקת על מלכות משה ובאגדת המיילדות העבריות בירושלים. אוצר בלום של אגדות נשתמר בספרות ה־חיצונית, בתרגומי המקרא ובמקורות מאוח־רים נוספים. לפעמים נעשו נסיונות לצרף מסורות סותרות לאגדה מורכבת אחת ול־עשות „פשרה" בין מסורות מנוגדות.

אגדות נדדו מן הארץ לבבל

פרופ' היינימן עוסק גם באגדות עתיקות המצויות בתרגומים הארץ ישראליים, שנש־אר בהן רובד קדום. אגדות אלה נבלעו מן הספרות המדרשית וחזרו לחיבורים מימי ה־ביניים, החל מן המאה השמינית. המחקר מו־כיח, כי המסורה הקדומה של האגדה תופסת בה מקום נכבד ביותר.

במאמר על יחסם של חכמי בבל לאגדה טוען החוקר, כי כוחם של החכמים היה ב־הלכה בלבד. האגדות שבתלמוד בבלי מקורן בארץ ישראל ומשם נדדו לבבל. ר' זעירא, שמוצאו היה מבבל טען נגד האגדה, ש„היא הפכה והיא מהפכה לא שמעין מניה כלום". ולבנו יעץ, „כלך לך מן האגדה והחזק עצמך בהלכה, דטובה היא מן הכל". בסוגיות רבות בתלמוד הבבלי מקשין מאגדה אחת על ח־ברתה, הסותרת אותה, או על דברי אגדה בכלל מדברי המקרא.

הפרק האחרון עוסק באגדות קדומות ר' פינחס בפרקי דרבי אליעזר לאור נסיבות הזמן. הספר נתחבר במאה השמינית תחת השלטון המוסלמי ונושא עליו את אותות הזמן. המחבר מביא גם אגדות ערביות־מוסלמיות ונעזר בהן בדברי פולמוס נגד האיסלם, ונגד ה„נבואות" האפוקאליפטיות של הערבים ואפילו נגד ישמעאל. הוא שולל מכל וכל את טענת הדוברים המוסלמים, שדתם היא דת האמת והוא נעזר בהרבה מדרשים ופירושים שנוצרו באותה תקופה.

מחקריו של פרופ' היינימן באגדות ישראל מעלים אורות רבים מעולמה של האגדה. המחבר מביא דברי חוקרים אחרים, אם מתוך הסכמה וניתוח ואם מתוך פולמוס ויכוח. עיקר כוחו בחריש העמוק במקורות האגד־תיים העתיקים, במתודולוגיה שלו, בגישתו הביקורתית ובניתוחיו המעמיקים, המגלים פנים בהלכה ומסבירים סוגיות ופרשיות ר־בות, לשם העמקת תפיסתנו בעולמה של האגדה.

هكذا من الاصل

صكزا من الاحل

שיחה עם אוולין שרייבר נשיאת נשי מזרחי בארה"ב

האשה הדתית תופשת מקום נכבד בחיים הקהילתיים בארצות הברית

מאת נ. גולן

על החיים היהודיים בארצות הברית מן הזווית הנשית — לא מרבים לדבר בארץ. אמנם יהדות אמריקה זוכה למעקב מתמיד מצידנו — לא פחות מאשר אנו זוכים למעקב מצידה, וזאת מתוך הכרה עמוקה של התלות ההדדית והצורך ההדדי של שני הקיבוצים היהודיים הגדולים בעולם — זה בזה. אבל דגש על פעילותן, או דרך חייהן של הנשים היהודיות, כמעט ואיננו קיים. במידה מסויימת — זהו סילוף של התמונה. שכן, בניגוד למקובל בישראל, דווקא הנשים באמריקה, פעילות מאוד בחיי הציבור ויש תחומים בהם הן פעילות יותר ואפקטיביות יותר מאשר הגברים. עובדות אלו התבררו השבוע מחדש בעת שיחתנו עם הגב' אוולין שרייבר, נשיאת תנועת נשי מזרחי בארצות-הברית.

שיחתנו שהתקיימה בעקבות חגיגות יובל החמישים של התנועה, נגעה לכלל חיי הנשים בארצות-הברית.

הגברת שרייבר, ילידת ברוקלין, בוגרת המחלקה לתיאולוגיה באוניברסיטה של ניו-יורק, הגיעה אל „נשי מזרחי" לפני שלושים שנה כשנעשתה אם צעירה: „ההצטרפות לתנועת נשים או לאירגון פילנטרופי היא חלק אינטגראלי מחייה של כל אשה יהודיה נשואה בארצות הברית" היא מסבירה. „בייחוד בדור שעבר. הגברים היו משקיעים עצמם בביזנס או בקריירה. הנשים — בפעילות ציבורית התנדבותית. מסיבה זו אפשר להווכח כיצד דווקא תנועות כמו נשי הדסה או נשי מזרחי, הגיעו להישגים גדולים מבחינתה של ישראל כמו באיסוף כספים או בהקמת מוסדות חינוך ורפואה, יותר מאשר תנועות הגברים. תחילתה של הצטרפות כזו היא מסיבות חברתיות. כך גם היה במקרה שלי. החברות פעילות בתנועה, בחוג הקרוב מדברים על הדינרים, על סכומי התררמה, על תכנית לעתיד — ממילא גם את מצטרפת כדי להיות בעניינים. ואפילו כאשר גודלו ארבעת ילדי — לא חדלתי מפעולה. היום, אני גאה בכך שבתי וכלותי ממשיכות כמוני וגם הן בנשי-מזרחי".

בזכות הפעילות הנשית

מאופנה חברתית, ממוסכמות מקובלות — מגיעה איפוא היהודיה האמריקאנית להישגים מרכזיים בחיי הקהילה. מסבירה הגב' שרייבר: „בזכות הפעילות הנשית מחוזקים בתי הכנסת באמריקה בפאר ונערכים בהם טקסים ומסיבות, בזכות פעילות זו הופנתה בעשרים השנים האחרונות תשומת הלב אל החינוך העברי היהודי, בזכותה — מוקמים בתי ספר בישראל. היום, למשל, חברות בנשי מזרחי באמריקה חמישים אלף נשים. קחי בחשבון שלכל אחת מהן בעל, ילדים, חתנים וכלות — והרי לך מושג איזה ציבור יהודי גדול בא תחת השפעתן. יותר על כן — אפילו הפוליטיקה האמריקאנית

פעה הנשית שלנו. כאשר חמישים אלף נשים מחליטות לכתוב מכתבים ולשלוח טלגרמות לוושינגטון בעניין ישראל — אי אפשר לזלזל בכך... כנשיאת התנועה שלנו, אני משתתפת ב„איחוד הנשיאים" שבו מאורגנות כל הגרופות היהודים באמריקה, כשווה בין שווים, ילדעתי גם כך אפשר ללמוד על מעמדן וחשיבותן של הנשים היהודיות. לנשי מזרחי, למשל, יש שלוש מאות וחמישים סניפים בכל מדינה ממדינות ארה"ב, אפילו במקומות שלא יתקבל על הדעת שחיים בהם יהודים אורתודוכסים כמו למשל, באומהה בנברסקה או בסבנה שבג'ורג'יה, ערים בהם לא נמצא אפילו בית-כנסת אורתודוכסי אחד..."

התעוררות ושיבה למסורת

שאלנו: מה מניע אם כן את הנשים שם להצטרף לנשי מזרחי?

אוולין שרייבר: כבר הסברתי, שפעולה התנדבותית היא חלק מן מספרם פחות הולך, ולדעתי בזכות המוסכמות החברתיות בחיי אשה אמריקאנית. נוסף על כך — דווקא אצל הנשים, אולי משום שהן אמהות, יש בשנים האחרונות התעוררות גדולה לכיוון של שיבה לחינוך יהודי. האחוז הגדול של נישואי תערובת, ההתרחקות של הבנים ממסורת העם, כל אלה הביאו נשים להכרה שצריכים להקים מוסדות חינוך יהודיים בארה"ב עצמה ולחדש את הקשרים עם א"י. זהו כנראה סוד גידולה של תנועתנו".

שאלה: האם הנשים מסתפקות בענייני בית הכנסת, חינוך ואיסוף כספים, או מתערבות גם בפוליטיקה. למשל — האם נשי מזרחי צועדות ברחובות בהפגנות מחאה?

„עקרונית, מדוע לא?" נצנצה הגב' שרייבר בחיוך. „הנשים היהודיות מתעניינות בפוליטיקה האמריקאנית בעיקר בתחומים בהם היא נוגעת למדינת ישראל, לעם ישראל. יש לנו למשל חלק בתנועת הנשים למען יהודי בריה"מ. ערכנו ימי פעילות למען יהדות רוסיה. אני עצמי הצעתי לנשי מזרחי לערוך צעדה ברחובות ניו-יורק או וושינגטון כדי להוכיח לשלטון האמריקאני שגם אנחנו, אמהות מן המעמד הבינוני, מעוניינות בפעילות למען שחרור יהודי רוסיה".

הנטייה המסתמנת לעתיד

שאלה: הגדרת את חברותיך כאמהות מן המעמד הבינוני. האם זוהי הגדרה המתאימה לכלל נישים הפעילות באמריקה?

גב' שרייבר: היום — לאו דווקא. בעבר, אמנם, רוב חברות ארגוני הנשים היו אמהות לילדים בוגרים ועקרות בית. בעשור האחרון, לשמחתנו, מתחילה התמונה להשתנות. אנחנו מצליחות למשוך חלק מדור הבנות לפעולותינו, וזאת למרות שהיום, בניגוד לעבר, מעוניינות רוב הנשים הצעירות בקריירה ובלימודים. פעם פעלו עקרות הבית — היום, וזוהי הנטייה המסתמנת לעתיד, הנשים שהן עסוקות פי כמה ממה שהיינו אנחנו — גם לומדות באוניברסיטאות, גם ממשיכות בקריירה וגם מגדלות ילדים, מוצאות לעצמן זמן לעסוק בחיים הציבוריים וממילא להצטרף גם לנשי מזרחי.

הנה היו"ר שלנו בארץ היא מקסין מילר, ד"ר לכימיה, עולה חדשה מארה"ב. בניו-יורק, בראש אחד מסניפינו, עומדת מנהלת תיכון יהודי. וכמותן יש לנו לאתרגה עוד רבות".

שאלה: האם הפעילות הציבורית של דור הבנות דומה ברוחה לזו של דור האמהות?

גב' שרייבר: עלינו להתאים את עצמנו לרוח הזמן ולאפשרויות שבידיהן, ממילא אנחנו מקימים סניפים נפרדים לצעירות. בסניפי הצעירות לא קיים המושג של מפגשי צהריים או קפה של חמש. הן עסוקות מדי במשך היום, כך שהפגישות מתוכננות לערבים. הן גם לא מסתפקות בדיווח על כמות התרומות שנאספו — עם כל חשיבותן של תרומות אלה. ביניהן מתכננים הרצאות ושיחות להבהרת המצב החינוכי והחברתי בישראל. עדיין הדגש הוא על ישראל — אבל רבות מפנות את תשומת לבן גם לחיים באמריקה גופא. בזכותן, למשל, יש להגועה למען בתי ספר עבריים באמריקה — תנופה חדשה".

אוולין שרייבר עצמה, בשיתוף עם בעלה, עובדת קשה מאוד בתנועה זו, ובשמחה סיפרה לנו על בתי ספר יומיים עבריים שהיו תופעה נדירה בילדותה והיום אפשר למצוא כמותם כמעט בכל הערים הראשיות באמריקה. „אמנם" היא מודה „גם עכשיו רק פחות מעשרה אחוז מן הילדים היהודיים מקבלים חינוך יהודי. גם עכשיו, נישואי התערובת מתרבים והולכים. אבל יש נטייה מעודדת לפחות בחוגים הדתיים. אם פעם גם ילדי הורים דתיים היו מעורבים בנישואי תערובת — לאחרונה מספרם פוחת והולך, ולדעתי בזכות מוסדות החינוך היהודי באמריקה, ולנשים חלק מרכזי בהקמתם של אלה".

עם הפנים לישראל

שאלה: האם יש גידול במספר חברות נשי מזרחי העולות [illegible], או שהמספר [illegible], שהוא אמנם מרשים מאוד, נשאר סמלי?

גב' שרייבר: יש גידול — אבל איטי ומועט מכפי שהיינו רוצים. אמנם רוב הנשים חשות בצורך להשתתף באיזו יצירה חברתית ורוברובן מצטרפות לפעילות למען בתי חולים, בתי כנסת, מוסדות חינוך וכדו'. אלא שהראיה מופנית לאחרונה כלפי פנים, כלפי חיי הקהילה היהודית בתפוצה וקצת קשה לנו לגייס הרבה חברות נוספות לתנועה שכל מאווייה וכל פעולותיה מכוונות לישראל. עם כל זאת — עדיין כוחנו עמנו ואני יכולה לומר בלב שקט שהנשים, גם במזרחי, פעילות יותר מן הגברים!

פיטורים שרירותיים הפוגעים בעלייה

מאת חיים פיקרש

אל הטענות, הקובלנות וההאשמות המוטחות על ידי חברות העולים החדשים בכל הקשור לקשיי הקליטה וצעדי הבראשית שלהם בארץ, מצטרפת לאחרונה עוד טענה, זו מתייחסת לנוהג של פיטורי עולים מעבודתם לאחר שנה חדשי עבודה. הם אומרים שהמגמה היא, ברורה — למנוע את קביעותם בעבודה, ועל ידי כך לנשל אותם מזכויותיהם, כמו פנסיה, תוספות ועוד.

בכל מיפגש עם עולים חדשים הם מצביעים על תופעה חמורה זו, בציינם שהפיטורים השרירותיים פוגעים בתדמיתה של המדינה ובתחושתם של העולים לגבי זכויות ב„ארץ החדשה".

„לבעלי אמרו — אתה זקן..."

— — — „לבעלי אמרו „אתה זקן", ולא כדאי להעסיק אותך, לכן הפקידה מסרה לו בבוקרו של יום את הודעת הפיטורים" — קבלה באוזנינו עולה חדשה המתגוררת באחת מערי החוף, בעת שסבבה במסדרונות בניין הועד הפועל בתל אביב, כדי לבקש עזרה ותושיה למצבו של בעלה. לדבריה כל כך חש בעלה, מהנדס במקצועו, ברע, כתוצאה מפגיעה זו שנפגע „עד שהוא לא יכול היה לבוא איתי לכאן". אשה זו, עולה חדשה מברית המועצות, סיפרה כיצד שמחה של ממש הציפה את בעלה, כשנקלט בעבודה, במפעל, באזור התעשיה בהרצליה, ועד כמה „שקע בצער" כשנמסרה לו, לאחר שנה חדשי עבודה, הודעת הפיטורים. לאן אפנה שאלה, וכך הסבירה שבאה לבקש עזרה.

אך למען האמת, מוסדות ההסתדרות נבוכים אל מול מציאות קשה זו. לפני שנתיים לערך פתחה ההסתדרות במאבק ציבורי קשה עם הקואופרטיבים לתחבורה, שנהגו באורח קבע לפטר את הנהגים השכירים לאחר 11 חדשי עבודה, כדי למנוע את קבלתם לקביעות בעבודה. הנהגים השכירים אמנם הוחזרו לעבודה לאחר הודעת הפיטורים השרירותיים, אך שוב, בתום 11 חדשי עבודה נוספים, שוב פוטרו הנהגים... ההסתדרות נאלצה להיאבק גם ב... במשרדי הממשלה שם חזרו „על אותו תרגיל" ומנעו קבלתם לעבודה של אלפי עובדים אקדמאיים, כשהמטרה היתה — למנוע את קביעותם ואת התקן לעבודתם. הסתדרות עובדי המדינה, נכנסה אף היא לתמונה ובתום מאבק שהגיעו אף לשולחנה של הממשלה הוחלט למנוע תופעות כאלה והעובדים הנדרשים, לא פוטרו בתום חדשי הנסיון הארוכים. הם צורפו לעובדי הקבע. עתה, כאמור, שוב הפעילו מפעלים ומוסדות ציבוריים את נוהג הפיטורים, תוך שהם מאמצים את השיטה הנושנה של „אחרון נכנס — ראשון יוצא", ומסבירים זאת בצורך ל„צמצם את מספר העובדים" או „בנהגי יעילות חדשים" ובלתי מובנים!

מכת הפיטורים הכי קשה

יעקב עוז, מעולי קווקז, שנקלט בעבודה במפעל תעשייתי בחדרה, טען באזנינו שמכל הבעיות של הקליטה בארץ „הכי קשה זה הפיטורים. במקום לתת קביעות הם מפטרים את הבןאדם ואין לו עבודה"!... עולה חדש אחר, דובר עברית רהוטה בעל השכלה גבוהה נתקבל לעבודה במרכז לחינוך טכנולוגי של אוניברסיטת תל-אביב, שם הוא עבד מספר חדשים בעבודות מינהל שונות. הכל היו שבעי רצון מעבודתו של עולה חדש זה, אך גם הוא קיבל את הודעת הפיטורין וזו, כדבריו, „נפלה עליו כרעם ביום בהיר"!

הפיטורים פוגעים בעלייה

במרכזי הסתדרויות העולים, במשרד הקליטה, במחלקת העליה, במוסדות ההסתדרות מצטברים מאות רבות של קובלנות מצד עולים חדשים המגלים את אשר עם ליבם. הם אומרים שפשוט אין הם מבינים נוהג זה שהשתרש בארץ. אחרים אף מגלים כי הפגיעה כל כך קשה, ש„אין הם מאמינים שיוכלו עוד אי פעם לעבוד, בצורה תקינה בארץ. יש מהם האומרים כי נהג כזה, עשוי לזרז את תהליכי העזיבה מהארץ"!

על רקעה של מציאות קשה זו, החלו הגורמים הנוגעים בדבר לפעול. שר הקליטה מר שלמה רוזן פנה בדחיפות אל ראשי ההסתדרות ותבע מהם לפעול באורח מידי למניעת הפיטורים השרירותיים של עולים.

גם פנחס ספיר, יו"ר הנהלת הסוכנות היהודית, הזהיר, בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים, נגד נוהג נפסד זה של פיטורי עולים ממקומות העבודה. ספיר אף נועד עם מזכיר ההסתדרות י. משל, והזהירו שאם במקרה של צמצום העבודה במפעלים השונים „יהיו העולים החדשים ראשונים לפיטורין תהיה זו מכה קשה לעליה ו„רעידת אדמה שהדיה יכו גלים בעולם כולו וישפיעו באורח קשה על קצב העליה".

ספיר בא לפגישה עם משל ובאמתחתו עשרות „עובדות מהשטח". בין השאר סיפר על עולה חדשה מברית המועצות שעבדה במשך 11 חודש בחברת החשמל, ולאחר מכן פוטרה. אשה זו נפגעה כל כך, שפנתה אליו באורח אישי שיתערב „לפני שתחליט החלטות קשות בקשר להישארותי בארץ" — אמרה.

מזכיר ההסתדרות, הבטיח להתערב, ובאמצעות הגורמים האחרים הקרובים אל בעית הקליטה של העולים החדשים, יבואו בדברים עם בעלי מפעלים וראשי מוסדות וארגונים ויסבירו הצדדים השליליים של הפיטורים, ש„אין בהם כדי לצמצם או לייעל את העבודה". צויין שאם דרך ההסברה לא תועיל, יינקטו צעדים חריפים יותר. „כי אין להעלות על הדעת, אמר אחד מפעילי העליה, ששיטה זו תונהג באורח קבע. „אזי העליה לא תגיע לארץ", הסביר בהגיונו הפשוט.

אכן, בעיה חמורה שלא רק העולים החדשים לא יוכלו לעמוד בה אלא גם החברה הישראלית בכללותה.

מה נאה ניר עציון?

מאת יהודה עוזריאלי

ללא המולת חוגגים, בלי פרסומים וטקסים, רק מתוך שמחה שבלב וסיפוק של חלוצים-יוצרים, שעשו כברת דרך רבת חתחתים והצליחו לעלות על דרך המלך, ציינו לעצמם בימים אלה, חברי ניר-עציון, חצי יובל שנים לעליותם על הקרקע. חלפו עשרים וחמש שנים של עליות ומורדות מאז טיפסו על שלוחות הכרמל הטרשיות, כדי להציב ניר חדש לקדושי גוש עציון, זכר לאחים, אבות ובעלים, שנפלו ביום הקמתה. המטרה היתה להמשיך את מורשתם הרוחנית-תנועתית-התיישבותית ולהקים להם חלק ונחלה בבנין המדינה, שאותה ראו על סף הקמתה, ואליה לא זכו להגיע.

סיפורו של המושב, רצוף משברים ולבטים, שאינם ניגלים כיום מבעד לרוגע והשלווה השרועים על בתיו הכפריים הנאים וצמחייתו העשירה. רעפים אדומים טבולים בירק, בין מדשאים רחבים משיבי נפש; עצים תמירים הנעים באוושת הרוח הקלילה והקרירה. עין לא תשבע את הנופים המוריקים באופק הגבעות מכל צד והים הגדול במערב. מאחורי הלבלוב מסתתרים מאמצים בלתי נלאים וקרבנות אנושיים ונפשיים קשים, אשר הוקרבו למען ביסוס המשק, עד שהגיע לרווחה רק בשנים האחרונות.

היכבנו עם שלושה חברים ותיקים, המייצגים את החבורה העיקרית, שהרכיבה את קבוצות הראשונים. דוד בן-דוד משרידי הגוש שנפל בשבי הירדן, יהושע רייך מקבוצת „מכורה" ומרדכי רסל, שעלה מחו"ל והצטרף מתוך להט שבאמונה לחלוצים, שזכו כאן לבני בנים.

חבלי לידה קשים

הרעיון להמשיך החל להבשיל עוד בשבי, מספר לנו בן-דוד, שהוא מעמודי התווך של המשק. לא השלמנו עם נפילתו של כפר-עציון, ותורה אותנו המחשבה: מה בעתיד, מה הלאה?! המעט הבריא שרד מכפר-עציון. מן הקרב האחרון. על הכפר עצמו עלה הכורת. 95 חברים נפלו שדודים בידי המרצחים הערביים. נותרו 36 אלמנות ולמעלה מ-60 יתומים, שפונו קודם בדרך בורמה מירושלים לשפלה ושוכנו בגבעת עליה, ביפו, בבניין פקידי המנדט, לשעבר. יחד עם החברות נמצאו כמה חברים, פצועים שפונו והחלימו מהמערכה. כולם ציפו בכליון עיניים לפדויי השבי. נוצרו קשרים ראשונים והחלו הלבטים הפנימיים, כיצד להמשיך.

„כאשר חזרנו, מצאנו שכול, יתמות וקדרות והתחבטנו מה לעשות", ממשיך בשיחו בן-דוד. היו שהציעו שכל איש ילך לדרכו: לשם מה להתייסר ולפתוח פצעים אנושיים, שאולי יגלידו בחלוף צוק העתים. לשם מה לחזור על פרקים כואבים שמוטב כי ישתכחו מאלה שעבר עליהם הכוס, והפירוד אולי יבריא אותם. המאבק היה בין ההגיון למצפון. כי החלום המשותף לא גז. נותרו יתומים ואלמנות — ומי יסעד אותם. הם חלק מהחבורה שנטהלה בפרק חיים נורא הוד ואפוף אסון הירואי. האין אחריות משותפת לגורלם ולעתידם?

ניר חדש לעציון

המצפון ניצח את ההגיון. והוחלט לטעת ניר חדש לעציון. בהתלבטויות שותפו המוסדות. איזה גרעין לצרף לשרידים. האם יצליח „השידוך" ביניהם, עם הרכב אנושי לא-רגיל כגון זה. אנשי הקיבוץ-הדתי תרו וחפשו גרעיני התיישבות להכלכה. עד שעלתה ההצעה להתאחד עם קבוצת „אחדות". שרידי השואה, שהצליחו להתארגן בחו"ל ולהתכנס ארצה בדרכי ההעפלה השונות, החליפו את אנשי בארות-יצחק שהותשו בקרבות הקשים של מלחמת-השחרור. ולפניהם הועלתה ההצעה לעלות להתיישבות חדשה עם שרידי כפר עציון. גם השבויים שותפו בלבטים. במכתבים שהועברו לירדן באמצעות הצלב האדום, נתבקשו לחוות דעתם. באסיפת חברים, הוחלט סופית על המשך התיישבות חקלאית שיתופית.

הצעדים הראשונים

קבוצה נוספת הצטרפה למפעל התיישבות החדש, אנשי „מנורה", חברי בני-עקיבא לשעבר, שקיבלו הכשרה בכפר-חסידים, מספר לנו יהושע רייך. הם היו בעלי עבר חלוצי וקיבלו לידיהם את כפר יעבץ בשלהי מלחמת השחרור בתש"ח. שם עסקו בהגנה ובמלחמה ולא התפנו לפעילות ישובית. וכאשר באה ההצעה מהקיבוץ הדתי להצטרף, עלו גם הם. המצפון ההגיון-איבחי, ניצח גם כאן. עוד כמה שלבים של היסוסים, להיכן יעלו והפור נפל, על אם הדרך, בכפרים נטושים שבין חיפה לזכרון-יעקב. בקיץ תש"י עלו על הקרקע הבתולה ליד עיןהוד. בהתחלה היו אלה כמה חברים ש„התיישבו" בבנייני בית-ספר נטוש. כעבור זמן הגיע הטרקטור הראשון, שנקלט כבר בחדש הראשון. נעשתה ריגה השקאה של 20 דונמים לגן-ירק. במינהל מקרקעי ישראל נמכרה מחצבה ישנה של בית-הסוהר המנדטורי, שנתגלתה כאינה כדאית וראויה להפעלה. הם התרכזו במטעים, לפי הנסיון שרכשו בכפר-עציון. אבל זוהי היתה ראשית הדרך הקשה, רבת התלאות של החלוצים, שלא רוו נחת בשנותיהם הראשונות.

„עליתי לניר-עציון בשנת 1950, עם רעייתי, כלא להט והון ציוני, עליו התחנכתי בתנועה בה„יל", מספר „לבי מרדכי רסל. במקצועו היה עתונאי, אבל העדיף שלא להתמסר לכך, אלא ללכת להתיישבות ולהגשמה ציונית. קסם לו הרעיון שיוכל לעזור בבניית בית ליתומים ולהקים גג לאלמנות. היו לו חניכים בבארות-יצחק וחברים בקבוצת „יבנה", אבל הוא העדיף להצטרף למעשי ראשונים, בניר עציון.

מחסור וקשיי פרנסה

במשך שלש שנים ניהלו חיים משותפים במסגרת קיבוצית. מכיון שהתכוננו לקלוט בני גילאים שונים של נשים וילדים, היה צורך לבנות הכל, כאילו היה זה משק מבוסס. גם בית-ההבראה הוקם מעיקרו כדי ליצור ענף של תעסוקה לאלמנות — במסגרת תכנית-אב לפיתוח כלכלי של המשק. ההתרחבות הזו היתה בעוכרים, והפרנסה לא מצוייה. עבדו קשה כשכירים בבניין ובמפעל הארגזים של „תנובה", בסיקול אדמות חקלאיות והמצב הכלכלי היה קשה ביותר. הצנע שלט במדינה והשפיע עוד יותר על הקיבוץ הרך. אפילו כוס חלב היתה יקרת המציאות וזכו לה רק החולים. לנשים בהריון היתה „פרוטקציה" וקיבלו גם חצי ביצה קשה ליום. כאשר עזב חבר את הקיבוץ קיבל „פיצויים" וצידה לדרך... שני דגים מלוחים! גם איתני הטבע כאילו התנכלו לחברים והוסיפו על קשי יומם.

בשנת 1951, פרצה שריפה בחדר-האוכל, שעלה כולו באש. היישובים השכנים עזרו להם להתאושש, תרמו צלחות חדשות וסכינים, וכאילו לא מלאה סאת יגונם וקשייהם, חלף מעליהם שבר ענן קשה בערב פסח אותה שנה. בזרמי מים הציפו את היישוב וניתוקים במשך שבועיים מהכביש הראשי. האוכל אזל והגיעו מים עד נפש. חברים רבים לא עמדו בנסיון כרעו תחת הסבל ועזבו את הקיבוץ. מ-[illegible] חברים, ירד מספרם ל-23 בלבד. התעוררה השאלה של התמוטטות כללית, וריחפה השאלה הגורלית שאיימה על עתיד המשק: להיות או לחדול וכיצד? היה צורך דחוף בתוספת חברים ובכח אדם. אבל לא נמצאו מצטרפים לקיבוץ הנועל, עד שהוחלט לנקוט בצעד דרסטי ולשבור את המסגרת, להפוך למשק שיתופי.

הנותרים נאבקו בחרוף נפש ובחירוק שיניים על עתידו של המשק. כל אחד חש בנוסף האחריות כחיילים על קו הגבול האחרון. בשולטה נחושה ורוח איתנה, גילו כושר עמידה מופלא. ואט אט הבריאו את ענפי המשק: מטעים, רפת, לול, גידולי שדה ובית-ההבראה. בשנת 1967, שנת שחרור ירושלים השלימה באה גם הרווחה למשיקי הגוש, שחרפו נפשם על ירושלים במלחמת השחרור. לראשונה באותה שנה נסתיים המאזן הכלכלי בחיוב. ניכרת התאוששות מעודדת. החלו לחסל את החובות המצטברים, עליהם שילמו בכל שנה מיליוני ל' רבית, כאשר הלידה עדיין היתה לידה...

מגדל-אור חינוכי

כיום מבוסס המשק על שלושה ענפים עיקריים: חקלאות, הכוללת גידולי שדה כגון, כמו כותנה, סלק-סוכר ועוד ובן בעלי חי, רפת ולול, עם 300 דונמים פרדס ו-300 דונמים בננות, כרם ושלחין. זהו המשק הדתי היחיד במדינה המגדל בננות, שאפשר לאכלם גם בשנת השמיטה. גם מטבח המסחרי של המשק מייצר שלושת אלפים מנות ביום למפעלים באיזור, והוא ענף בבסיס לעתיד.

המשק קבע לו מקום באיזור, גם בבחינה רוחנית וחינוכית. כמגדל-אור לכל הסביבה הסביבה. פה הוקם ביה"ס האזורי הממלכתי-דתי המצליח, שרכש שם-טוב, גם כמוסד לחינוך בלויות בין בני הוותיקים וילדי המושבים בחוף-הכרמל.

כמרכז דתי יחיד באיזור, זכה ניר-עציון להוקרה של שכניו במועצה-האיזורית. כולם מעריכים את חברי המשק, שעבר משברים כלכליים כה קשים והתגבר וניצח. גם בית-ההבראה, שהוא הגדול ביותר בהתיישבות, עם 300 מקומות לינה, משמש אבן-שואבת לרבים. בין כתליו שוכן סמינר ציוני-מדיני לנוער דתי מרחבי הארץ. רבים הנערים והנערות המגיעים מעיירות פיתוח ויישובים מרוחקים, הרואים פה לראשונה שבת כהלכתה לכל הגיה ודקדוקיה. הם זוכים להקרנה רוחנית הגונה.

ניר-עציון, הפך גם מרכז חינוכי-תרבותי לימי עיון, ירחי כלה והתכנסות של חברים. כמו קבוע להתייחדות רעיונית-הגותית.

לאן פונה דור-ההמשך?

במה נמדדת הצלחתו של מישב דתי, המגדל כבר נכדים לחלוצים הראשונים? לדעתם של חברי המשק, המודד הוא דור ההמשך. כמעט מאה אחוזים המשיכו במסורת ישראל-סבא והקימו משפחות דתיות. גם אלה שהתחתנו עם בני-זוג לא-דתיים, מנהלים רובם (85%) אורח חיים דתי. 17% נישאו עם בני-זוג מבחוץ, שהצטרפו למשק. המספר מאוזן עם בני המשק, שעברו לקיבוצים אחרים באותה סיבה. 12% מבני ניר-עציון עלו להתנחלויות. ו-[illegible] פזורים במקומות אחרים. יש לנו בנים טובים שמצוות אבותיהם בידיהם, אומרים חברי המשק ללא גאווה מוסתרת. הצעירים נקלטו בענפי עבודה שונים, בבכירות ובוותיקות בבקיאות, כי זהו ההותיקים עוברו את גיל ה-50 ו-60, ומיקשו חייב לשאת באחריות ולדאוג להמשך. „אנו עשינו את שלנו בנאמנות" אומרים הוותיקים בנבוך של מגשימים שהגיעו ליעדם ולסיפוקם. „הקמנו ישוב מבוסס ובכבוד. היכיל להתנאות בהירכים. אנו נהנים משילוב הדורות, אולם הבנים יחליטו בעצמם על המשך דרכם ואורח חייהם במישב. כי גם אנו חוללנו מהפכות והיינו שותפים לבורו הקדוש של מגשימי הגאולה. אבל היינו צמודים לערכים שהנחילו להשקפת עולם יהודית מסורתית, שומרי תורה ומצוות. נשתנו המסגרות, אבל נשארו היסודות. וכך אנו מאחלים לבנינו אחרינו".

מי יתן וגם תפילתם זו תתגשם וימשיכו לטפח את הניר הנאה של ציון.

שלושה דורות

ביום חג

תביעות המתישבים ברמת-הגולן

מאת יונה כהן

העדר הבהירות בעתידו המדיני של אזור רמת הגולן פוגע בנו יותר מכל דבר אחר, על הכל אנו מקווים להתגבר רק לא על העירפול המדיני וחוסר יציבות הנובעים מדיבורים ולחישות על אפשרות פינוי „קוו מסויים נוסף" בגולן — דברים אלה בניסוחים שונים השמיעו נציגיהם של עשרים היישובים שברמת הגולן באזניהם של מניין חברי ועדת הכנסת, בראשותו של עוה"ד תה"כ ארי אנקוריון.

ועדה זו ידועה כועדה סדר ונוהל עבודת הכנסת, וזו הפעם הראשונה שהיא יוצאת ל„סיור לימודי" קצר ומגוון ברמת הגולן ובגליל. במה יוכלו להועיל? כל אחד מחבריה חבר באחת הועדות בכנסת (חוץ ובטחון, כספים, עבודה, כלכלה וכדומה), וכל אחד במסגרת הועדה „שלו" יוכל לתרום לא מעט.

קו ההפרדה אינו קו גבול

נכון, הקושי הוא שאין כיום קו גבול ברמת הגולן, שכן קו ההפרדה אינו גבול. אולם — הדגישו נציגי היישובים, ללא הגבול גוזו חברתי פוליטי — לא די להכריז שיישוב קיים לא יפונה ולא יוחזר. „ישוב" אינו רק הבניינים. גם השדות ושטחי הציבור, מקור המחייה הכלכלה, גם מקורות המים והשטחים החשובים למרחב הגנה, גם אלה חלק מן ה„יישוב" הם. סוריה כיום מהווה אויב קשה, שלרשותו צבא וציוד רב. במקרה של מלחמה יעמוד גם צבא עירק, ואולי גם חלק מצבא ירדן, לרשות הפיקוד הסורי. גם לבנון, היא כיום יותר של ערפאת ומחר אולי גם של אסאד הסורי...

רמת הגולן ו„אצבע הגליל"

בהסבר לוועדת הכנסת ולחברים אחרים, בעל פה ובכתב, מדגישים נציגי היישובים כי „אצבע הגליל" שהילהן בין אלפי הטנקים הסורים במזרח לבין לבנון במערב תחדל להוות אזור התיישבות ירוק ופורה. חזרת הסורים לגולן תהפוך את הגליל לאזור חרוך של הכנות למלחמה ובמלחמה. בצמצום הבטחון בגולן והתקדמות הסורים תפגע ביישובי הגליל העליון.

הם מדגישים גם את הנזק שבנוסחת „הגולן בידי ישראל עד שיושג שלום עם הסורים". הסכם שלום מקיים כל עוד הדבר כדאי לחותמים עליו. בצמצום עמדותינו וקיומנו בגולן יחליש אותנו ויעודד את הסורים להפר כל הסכם, בתירוץ פורמלי זה או אחר.

הן נציגי צעירים יישובינו והן נציגיהם של הדרוזים בגולן תובעים הכרזה רשמית חוקית ופומבית מצד ישראל שהגולן מהווה חלק מן המדינה.

סיים יהודה הראל ממרום הגולן והמשיך משה גורליק מרכז מגשימים. מילאו אחריהם צפורה מאל-רום ואיתן כרמוה ועוד.

תוספת יישובים ומתיישבים

בדבריהם נשמע סיכום מעודד. מספר המתישבים ביישובי רמת הגולן עלה בצורה משמעותית בשנתיים האחרונות. מספר הילדים כשש מאות, כן ירבו. מרבית היישובים „נושאים את עצמם" מבחינה כלכלית-משקית. היקף הייצור מגיע כבר למאה והארבעים מיליון לירות לשנה. סימן שהחומר האנושי הוא טוב.

בעיות — יש, תודה לא-ל. בין עין זיוון, מקום שם ישבו חברי ועדת הכנסת, ואזניהם כאפרכסת לכל משפט בדיווחים הקולעים, לבין רמת מגשימים אין יותר מאשר יישוב אחד — קשת. היינו מרכז רמת הגולן ריק כיום מיישובים. יש אישור עקרוני לתוספת יישובים, אך הביצוע אינו נראה באופק.

גם ההכנות למרכז הכפרי בקצרין המרכז התעשייתי נעשות בעצלתיים. מרכז חיספין ובני יהודה מצפים לפתיחתם בפני מתיישבים. במידה שמשרד השיכון יקים יחידות דיור נוספות, יגדל מספר המתיישבים בכל יישוב ברמת הגולן.

הרפת ברמות (600 חולבות) מהגדולות בארץ. יבול הבננות ברמה מבורך. והחיטה — ברכת אלקים. לעומת כ-200 ק"ג חיטה לדונאם, בממוצע, בארץ, מגיע יבול החיטה ברמת הגולן ל-300 ול-400 ק"ג לדונאם. התפתחה יפה גידול בקר לבשר.

במספר יישובים יש התחלות למפעלי תעשיה, הרחבתם מותנית בשיכונים נוספים לחברים העובדים בהם. קשיים מיוחדים ליישובי הרמה בהעדר קשר אוטובוסים תכוף וסדיר (רק פעם ביום, האומנם?) ובקשר טלפון משובש ביותר. גם שירותי הבריאות לקויים עדיין, למרות ההבטחות.

הסורים מתבצרים ונערכים לקרב

בסיוריה במוצבי צה"ל שברמת הגולן (בליווי מדריך לידיעת הארץ, נציג דובר צה"ל ועוד) ראו חברי הוועדה בברורות כיצד הסורים מתחפרים בקצב קדחתני. הם עוסקים בחפירת תעלת נ.ט. עמוקה. התעלה נמשכת ממורדות החרמון ועד מיפגש הגבולות סוריה-ירדן-ישראל, בגבעת אל-תאמה.

נראה כי האיכלוס בקוניטרה עודנו על הנייר. ה„אזרחים" הסורים הנראים בעיר ובסביבתה, אינם אלא חיילים לבושי אזרחית.

ועדת הכנסת במטולה

האומנם ילונו חברי ועדת הכנסת במטולה? כל הכבוד. כך אמרה קבוצת מטיילים ממרכז הארץ, שפגשנו בהם בשובם מבקור בן שעתיים במטולה. בשמעם שפנינו למטולה „לבלות" בה את הלילה, סובבו את מכוניהם ובאו גם הם ללינת לילה בפנינה חמדה וקטנה זו שאנשיה מסבירי פנים לכל אורח. הספנו סיור לאורכה של גדר הבטחון שמעבר לה עסקו חקלאים לבנונים באיסוף התבואה. אין זה מונע לשלוח בקרם בוקר כמה פגזי קטיושות למטולה או לקריית שמונה, כפי שאירע למחרת ביקורנו...

תחנה נוספת בסיורי הוועדה — כפר יובל, ששימש מטרה לפיגוע מצד חוליית מחבלים. תושבים חרוצים בני קוצ'ין וקורדיסטאן. בתחומי המשק והכלכלה עלו זה כבר „על דרך המלך".

מלאי טענות כרימון היו כלפי השלטונות. מאז נפלו חמישה מבני המקום בידי המחבלים. באו לבקרם שרים, ראשי מוסדות, חכ"ים, פעילי „העבודה" הזמיהם. באו ופיזרו הבטחות בשפע. ההבטחות, הם אומרים, לא קויימו. לא דרשנו שיבואו ולא ביקשנו שיבטיחו. באו והבטיחו — למה לא יקיימו? גם הבטחה פשוטה לעזור לנו בהחלפת תריסים. ולדלתות, ליתן למשפחה תחושת בטחון — גם זה לא קויים.

לא דרשנו עיטור גבורה לבן המקום שנפל. הדבר הועלה בכנסת והובטח, ועתה אומרים לנו: לא, רק עיטור אזרחי יינתן...

חברי הוועדה (פנחס שיינמן, הגב' שושנה ארבלי, מ. וורטמן, אברהם כץ, אהוד אולמרט, מאיר כהן, ש"ע אברמוב, שריד ומר אנקוריון בראשם) שמעו ותמהו. הבטיחו להיות לפה לתושבי כפר יובל שאשר הובטח להם אכן יקויים ויבוצע.

דיור ותעסוקה בקריית שמונה

בעמידה תמוהה דיבר אל הוועדה גם א. אלוני, יו"ר מועצת קרית שמונה, בביקורם שם. מר אלוני וחבריו קידמו את הוועדה ב„ברוך הבא" שכלל הודעה-בשורה ש„כמאה וחמישים משפחות בקריית שמונה יושבות כבר על המזווודות ומתכוננות לעזוב"... הם הוסיפו שכאלפיים יחידות דיור נבנות בקריית שמונה, אך תנאי הרכישה המוצעים אינם מאפשרים רכישה, ולכן אף דירה אחת לא נרכשה עד כה.

חברי הוועדה „הזכירו" למר אלוני שבדבריו שלו התעלם מהמענק, מ„הלוואה עומדת" בסכומים ניכרים.

חברי המועצה מודים שיש התקדמות בחינוך, גני ילדים ומעונות יום, אך בתחום התעסוקה עוד יש בעיות. הון פרטי אינו בא והון ציבורי מתעכב גם הוא. הדברים נרשמו בפנקסיהם של חברי הוועדה. שנויה במחלוקת היא גם השאלה: חוזי בתחום על חשבון מי. האם לא המדינה צריכה לסייע למתיישבי קרית שמונה בזה?

תחנה אחרונה בסיור ועדת הכנסת — מעלות. דווקא כאן שהבעיות קשות יותר, הוסיף ראש המועצה להסביר את המצב בדברים מאוזנים, לא וורוד מדי ולא שחור מדי.

אין אף דירה ריקה במעלות. רבים מבקשים ורוצים לבוא ולגור כאן אך חסרות דירות. יש מספר במפעלי תעשייה שהוקמו כאן תודות לתשומת לבה של ועדת העבודה, והגב' ש. ארבלי בראשה. בקרוב ייפתחו מפעלי תעשייה נוספים, ושטח המרכז האזורי-תעשייתי יוכפל.

סיכום מעודד שמענו על שיתוף הפעולה במסגרת המועצה המשותפת ליהודים ולערבים שבי מעלות-תרשיחא. כארבעת אלפים יהודים וכאלפיים ערבים בתחומי מועצה זו. כחמש-עשרה שנות דו-קיום יהודי ערבי, אומר ראש המועצה, נתנו תוצאות חיוביות. ראוי למדינת ישראל הוא ממשיך, לייחד לכך תשומת לב ולהוסיף לעודד שיתוף זה. יש בעיות חינוך מקצועיות. דבר אחד ברור, דווקא למקום כמו מעלות דרושים מורים מוסמכים, וכיתות הוראה מצליחים ביותר.

להופעת מסכת סוכה עם ,,הלכה ברורה ובירור הלכה״
במלאות ארבעים שנה להסתלקות מרן הרב זצ״ל

בנין התורה לדורות

,,בנין התורה לדורות״, — זה הוא השם היסודי, הכולל והמקיף, המביע את הערך התוכן של פועל-הקודש הזה, אשר קבע והגדיר כקאאמו״ר הרב זצ״ל בעצמו את ,,הלכה הברורה״.
ככה ביטא והודיע את מהות ענינו של דבר-ד׳ הגדול הזה מירושלים, עיר קדשנו ותפארתנו וצבינו, לשלמות תמימותה של תורה, על-פי ומתוך צו אלקי מיוחד, אשר הופיע ונמשך נתגלה ונתעלה ברוממות אוירא דכיא וקדישא; של מקום מקור חיי נשמותינו ושפע רוחנו, כדחז״ל בבראשית-רבה ובאבות-דר׳-נתן פ׳ כה, כי כאן ומכאן ציווה ד׳ את הברכה של חיי-עולם אשר נטע בתוכנו, זו תורה-שבעל-פה, כדי הטוש״ע ארח-חיים סי׳ קלט, ושיכלול בירורה וליבונה.
ובכן יעמדו על ברכתה זו של תורה כבוד יקירינו המחזינו גבורי חילא דישראל ואורייתא הרב ר׳ יוחנן פריד והרב ר׳ אריה שטרן, ואשר על-ידם ואתם אחינו ורעינו חשובי ומעולי תלמידי-החכמים של ארץ-ישראל, המצוינים מגדילים ומאדירים כל רוממות מפעל-שגב זה.
ומתוך שפע ברכת-תורה זו כל תוקף המשך זכותה, במלוא כל בחינותיה, על כל אנשי שלומנו, מקרוב ומרחוק, בארץ ובתפוצות, אשר תשאם רוחם, בחוסן ישועת תקומת דבר ד׳ על עמו ונחלתו, להתאזר ועצומות תוקף המחזיקים בה, אשרי חלקם בזה ובבא.

צבי יהודה הכהן קוק

הלכה ברורה

מאת הרב שלמה יוסף זוין

...קריאת הופעת מסכת סוכה מן ... בבלי עם הלכה ברורה ... ת מרן הרב אברהם יצחק הכהן ... זצ״ל בצירוף בירור הלכה.

... תלמוד מהווה מקור אחד, שמ־ ... מסתעפים ובו תלויים שני עול־ ... זה בצד זה — המפרשים וה־ ... זקים. שניהם יונקים מן התלמוד ... ביהם מקבלים חיותם ממנו. אלא ... הרי הקשר שבין התלמוד לה־ ... רשים, כהרי זה שבינו לפוסקים: ... שר הראשון גלוי ובולט. אין מפ־ ... בלי מתפרש. ומאידך: אין ה־ ... מוד בא לידי גילוי ותפיסה בלא ... אשונים והאחרונים המפרשים אר־ ... כשם שאי אפשר ללמוד את ... שביא וה,,פני יהושע״ מבלי לע־ ... תחילה על גופי הסוגיות שב־ ... רא, כך אין הסוגיא בעצמן מרוה ... הצמאון ומזינה את הנפש מבל־ ... הביאורים והסברות של מובהקי ... פרשים. ואילו הקשר שבין התל־ ... להפוסקים נראה כניתוק. לא ניתוק ... ק ממש, אלא כאילו ניתוק. כלו־ ... בעצם קיים הוא קשר זה בכל ... אלא שאינו ניכר ובולט. מור־ ... חוני התלמוד אינם יודעים ... ציא מסקנות ההלכה מתוך ה־ ... יות, ולומדי הפוסקים לא תמיד ... ירים את דרך השתלשלותן של ... מסקנות שבתלמוד.

על הנחיצות לחזק את הקשר מ־ ... זה לבטא, מן התלמוד אל ההלכה, ... דו כבר הראשונים. לכך נתכוונו ... הרי״ף והרא״ש: לכוון את השקלות־ ... טריות שבגמרא להתוצאות ההל־ ... כתיות, להפסקים וההוראות. אף ב־ ... של חיזוק היחס שבין ההלכה ... הלימוד מטה למעלה הרגישו עוד ... הקדום. הרי זוהי בעצם מלא־ ... של ה,,מגיד משנה״, ה,,כסף ... ה,,בית יוסף״ — עד הגר״א ... ביאורו לשלחן ערוך. אבל ב־ ... אנו קשורים אלה בלתי מס־ ... כל עיקר. הרי״ף והרא״ש אמ־ ... מעמודי ההוראה הם, אבל ,,מע־ מודי״ ולא ,,כל עמודי״. הלכה מת־ חשבת אף עם שאר גדולי הראשו־ נים, ששיטותיהם לא הוזכרו ברי״ף ולא נתבארו ברא״ש. ועוד: במשך הדורות התפתחו מהתלמוד הלכות, שנתעוררו בזמנים מאוחרים. האחרונה בכיוון זה, ביאורי הגר״א, זקוקה ביאור לביאור. הפנינים וה־ מרגליות שבביאורים אלה מכוסים ברמיזותיו הקצרות של מחבר ה־ הרבה גדול.

למלא את החסרון הזה בכל שלי־

ביסוד המכון — ד״ר יעקב הרצוג ז״ל מעמיד קווים וציוני דרך לעבודה, לידו הרב ד״ר נחום דרויזין וד״ר זרח ורהפטיג

ולא בא זכרם בשני ספרי ראשונים אלה. ולא זו אף זו. הואיל וה־ תכלית המעשית, בלבד היתה לפני הרי״ף והרא״ש, דלגו על כל אותן הסוגיות העוסקות בהלכות שאינן נוהגות בזמן הזה. אף הקשר ה־ שני, זה שמעלה את ההלכה לשר־ שה שבגמרא, אינו מספיק. העבודה כותר נשאו לבו של מרן הגרא״י קוק, ז״ל. בהרצאותיו בשנת תרפ״א לפני תלמידי ישיבת ,,מרכז הרב״, אמר: ,,במשך הדורות והזמנים הל־ כה השפעת הפוסקים ונתרחקה אצל רבים מהמקור היסודי, מהתלמודים בעצמם במקורים, ומזה באה מגרעת וקטנות באיכות הלימוד וההוראה.

יצאו מכלל זה רק גדולי הדורות... אבל בהמון הלומדים וגם בהחשובים שבהם נעשה התלמוד והפוסקים ל־ שני דברים פרק מגע קלוש יאחדם יחד... וכן הלכו הפלגים הללו, ה־ מקור והנהר המתפשט ממנו והתר־ חקו זה מזה... עבודה של מלאכה אחת גדולה עומדת לפנינו לתקן את הפירוד הזה, להרגיל את העולם ה־ לומד שלנו בסדר לימוד מיושר, המעמיד את הפוסקים והתלמודים ב־ מערכה אחת מחוברת ומאוגדת יחד. ולא הסתפק הרב בהכרת נחיצותה של ,,מלאכה גדולה״ זו, אלא עמד והעמיס על עצמו את המשא ואת העבודה. ובשני כיוונים: בהמשכה ובהעלאה. בכיוון הראשון טרח ר־ עבד בעשר שנות חייו האחרונות וחיבר את ספרו הגדול ,,הלכה ברו־ רה״ על כל הש״ס כולו, מראשיתה של ברכות עד סופה של עוקצין. כאן הוא ממשיך מן המשנה והתל־ מוד אל הפסק ההלכה. לכיוון ה־ העלאה הקדיש עוד קודם לכן עבודה כיוהדה בדמות חיבור גדול (,,באר אליהו״) על ביאור הגר״א לחושן־ משפט. שם הוא עוסק בהעלאת ה־ פסקים והדינים שבשלחן ערוך ל־ ,,מקורם היסודי״, ,,באר אליהו״ יצא לאור לפני שנים מספר ובשנת ה־ תש״א יצאה מסכת ביצה, ועתה יוצ־ את לאור בסכה סוכה — מסכת שניה — עם ,,הלכה ברורה״.

דרך עבודתו של הרב ב,,הלכה ברורה״ היא לפי הציונים שהציב בעל ,,עין משפט״, אלא שבמקום סתם כראי־כקומות נתן לפנינו, את גוף לשון הרמב״ם והשלחן ערוך. אחי הרב, רבי דוב קוק, זצ״ל, ב־ הקדמתו למסכה ביצה כתב: ,,בכל מקום שהשו״ע נטה מדברי הרמב״ם הביא דברי השלחן ערוך והגהות רמ״א״. שלא בדקדוק נכתבו הדב־ רים. בין שהשלחן ערוך נוטה ובין שאינו נוטה, תמיד הוא מביא אף את לשון השלחן ערוך. במקום ש־ נושאי כליו המובהקים חידשו, הו־ סיפו או נחלקו באיזה דבר לא נמנע הרב מלהביאם אף הם בקצרה. אף ביציאות מהרמב״ם אינו משמיט את השגות הראב״ד במקומות ש־ ישנן. וכך אנו מקבלים בכל דף ובכל סוגיא תמונה מלאה מפסקי הדינים היוצאים משם לפי דעותי־ הם של הפוסקים המוסמכים ביותר, עד ה,,משנה ברורה״, שהרב רגיל להביאו. אכן, בעריכת המסכת נס־ ייעו חברי המכון בספרו של הגר״י אריאלי ז״ל ,,עינים למשפט״ ושילבו בבירור ההלכה אף את ציוני ההש־ למה שלו ל,,עין משפט״ היו לאחד. אין זה מכוונת סידור זה — מוסיף רבי דוב קוק — ללמוד ממנו הלכה למעשה, כי דבר זה דורש לימוד קבוע בפוסקים עצמם ואינם נתונים דרך אגב״. ואמנם: לא לכך נתכוון הרב, שלומדי התלמוד ירכשו להם אגב אורח ,,סמיכה״ להוראה. אף לא לחסוך טורח מ,,בעלי בתים״ ל־ חפש את הדין בשולחן ערוך ולא להקל סבלת ,,התרה הוראה״ על ה־ לימדים. התפסים באים כאן לא לשם עצמם. אלא ליישב את היוצא־כחול־ לם: התלמוד. הדינים מיישרים מס־ לה בהליכות גופו. מרגלים הם את הלומדים לראות בעינים בהירות את מיצב הדינים כמיסודם. ההיקף ה־ כי״א של הסוגיא אינו מסתיר בפני ההלכות הנובעות מתוכה. ולא עוד אלא שכל עיוהרי של היקף זה, עם כל משאו ומתנו הרחב, מתגלה ל־ פנינו בכיוונו לברר את התוצאות ההלכתיות. ,,הלכה ברורה״ בצד ה־ סוגיא נותנת לזו האחרונה מטרה ותוכן. לא סתם קושיות ותירוצים, חידוד השכל והריפות הכוח, אלא בירור מעשי של הדין. לכל סוגיא יש ה,,בכך״ שלה, הפועל־יוצא, המס־ קנא והנקודה, שאליה היא שואפת. ההוראה למעשה? זו לאו דוקא. לכך נועדו הפוסקים. לכך יש צורך להתעסק בפוסקים עצמם, במקומם הם. ולפיכך כשם שמצד אחד לא השמיט הרב אותן ההלכות, כקדשים וטהרות, שאינן נוהגות בזמן הזה, ובכל מקום שהן נזכרות במסכת הריהו מביא את פסקי הרמב״ם עלי־ הן, כך מצד השני אינו מביא את הדינים של יום־טוב, למשל, במסכת ביצה, אם אותם הדינים אינם נוב־ עים מתוך מסכת זו, אלא ממקצו־ עות אחרים. העיקר הוא הבירורים ההלכתיים, המסקניים, של הסוגיה — ואלה ניתנים בשלימותם, לא נגרע דבר. אלא שאף על פי שהרב עצמו לא נתכוון לכך — אין לשלול את הערך ,,המעשי״, השימושי, של ה,,הלכה הברורה״. כשלפנינו נתו־ נים פסקי הרמב״ם והשלחן ערוך ודבאים אחריהם בצד המקור התל־ מודי, למה לא נפסוק כמותם למע־ שה? ודאי, כשמובאים לעינינו חי־ לוקי דעות מבלי הכרעה, עלינו לעיין בגופי הפוסקים להיכן ההכ־ רעה נוטה, אבל במקום שאין מח־ לוקת קיימת, יש הרשות המלאה ל־ הורות הלכה למעשה מתוך ה,,הל־ כה הברורה״.

השפעתו הרבה של הרב על סדר הלימוד ההלכתי, התכליתי. אנו מכי־ רים בו במקום — ב,,בירור הלכה״ כל מסכת זו לחברי ה,,מכון״. במה נשתנה מוסד זה משאר הישיבות הגדולות והמוסדות תורניים אחרים? כשאנו עוברים על מאה וחמישים הצמדיים הגדולים ,,בירור הלכה״ אנו רואים את ההבדל שבינו לבינם בעצם האופי של הלימוד. ב,,מכון״ עוסקים בבירור שיטות הראשונים של הסוגיות מצד אחד ובשאיפה להגיע לנקודת ,,היוצא מזה״ מצד שני. מהמקור הראשון שבתלמוד ו־ עד המסקנא האחרונה שבפוסקים יש בינתיים סדר השתלשלות שלם. כיצד ואיך מגיעים מהמקור אל המסקנא, באיזו שבילים ונתיבות ודרך אילו צינורות באים מראשיתו של הגילוי אל תכליתו של המכון — לבירורים אלה הוקדשה עבודתם של חברי ה,,מכון״. בראש וראשונה בא תכיד בירור שיטת הרמב״ם. ולא מפני המנהג של המחדשים־המפלפלים ל־ ,,ישבי״ איזה ,,רמב״ם קשה״, אלא פשוט: דבריהם מוסבים כלפי ה־ ,,הלכה הברורה״ של הרב. והוא, הרב, מקדים תמיד את פסקי ה־ רמב״ם. בין שהרמב״ם ,,קשה״ ובין שהוא ,,חלק״ וישר, שיטתו צריכה ביאור: כיצד הסיק מה שהסיק מתוך הסוגיא, ושוב באות שיטות שאר הראשונים, בין הגלויים והידועים ובין המפוזרים וה,,גנוזים״ — ד,,מכילא רווחא שמעתתא״ אף ב־ כסט הסוגיא עצמה.

ארבעה עשר מחברים משתתפים ב,,בירור הלכה״, ועוד מעירים ומב־ קרים, מגדולי ת״ח שבדור, אך רוח אחת תופפת על כולם. ניכרים הדב־ רים, שיד הרצה מערכת היה בהם, יד שכיוונה את פרי עבודתם של כל המשתתפים למסלול אחד. ודאי, שינויים ידועים יש להרגיש בין המחברים והעורכים, פה נוטה יותר לבירור גירסות של ראשונים, ופה — להעמקה יתרה בשיטותיהם, זה רוצה אגב ביאור דעת הרמב״ם לסלק את כל מה שיש להקשות עליו אף ממקומות אחרים, והלה עוסק ביותר בביאור הסוגיא הראשית, ה־ משמשת מקור ישר לדינו של ה־ רמב״ם או של ראשון אחר. אבל השינויים המעטים אינם פוגמים ב־ צורה הכללית והאחידה של הספר כולו.

מנסיון האריכות של מסכת ביצה שיצאה בשנת התש״א, למדו העור־ כים במסכת סוכה את סוד הצמצום והקיצור. ,,יותר מאשר כתבנו קיצר־ נו״ מעידים העורכים בשם הכותבים כו־ לם. ואכן, יצאו הבירורים לפנינו בלשון תמציתית ובהירה, קצרה ו־ מדויקת.

נאחל לעולם לומדי התורה, כי ימשיך המכון — שהוא המחלקה העליונה בישיבת ,,מרכז הרב״ — להגביר חילו ובעקבותיה של מסכת סוכה — תצא כמתוכנן מסכת פס־ חים עד השלמת כל המלאכה בעזרת ד׳. להגדיל תורה ולהאדירה, ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון.

הרב הראשי מלמד סוגיה ב,,הלכה ברורה ובירור הלכה״.
לימינו רב המשטרה, הרב א. חן

ד״ר זרח וורהפטיג מסביר ב,,סעודת המייסדים״ את חשיבות המפעל וערכו התורני-ממלכתי

הלכה ברורה ושלמות התורה

מאת הרב שלמה גורן
הרב הראשי לישראל

בין עשרות ספריו בכל מקצועות התורה בהלכה, באגדה, בקבלה ובפילוסופיה, שכתב, חיבר והגה מאור עינינו גאון ישראל ותפארתו מרן הגראי״ה קוק זצ״ל, חשב את ,,הלכה ברורה״ כמפעל חיים וכיצירה שבכחה לחולל מפנה גדול וחשוב במערכות הלימוד של התורה. מטרתו של מפעל זה, להביא לידי שלמות התורה, ע״י איחוד כל מקצועות התורה במקום אחד. דהיינו לשלב את לימוד ההלכה עם לימוד המשנה, התלמוד ומפרשי הש״ס. כי מאז ח־ תימת המשנה והתלמוד, נפרדה דרכם של בעלי ההלכה מבעלי התלמוד כפי שדרשו חז״ל במסכת סוטה (כ״ב א׳) ,,ירא את ה׳ בני ומלך ועם שונים אל תתערב״ — אמר רבי יצחק אלו ששונים הלכות. וכן מ־ צינו במס׳ מגילה (כ״ח ב׳) ,,ההוא דהוי תני הלכתא סיפרא וסיפרי ו־ תוספתא ושכיב״, ולא רצה רב נחמן להספידו משום שאמר: היכי נספדיה הי צנא דמלי סיפרי דחסר. ופירש רש״י שם ,,במאי אספדנו אינו אלא כסל שמילאוהו ספרים ואין מבין מה בתוכה. אף שונה הלכות ולא שימש תלמידי חכמים ללמוד שיבינוהו ס־ עמי משנה ופעמים שדברי משנה סותרין זה את זה, וצריך לתרצינהו וכו׳. ומאידך שבחו חז״ל את שונה הלכות כפי שאמרו במגילה שם: ודאשתמש בתגא חלף. תני ריש ל־ קיש זה המשתמש במי ששונה הל־ כות. ותנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא, שנאמר הליכות עו־ לם לו — אל תקרי הליכות אלא הלכות.

הבחנה זו בין בעל התלמוד ובעל ההלכה עברה כחוט השני בקרב ה־ ישיבות בעם מאז ומעולם, ובין ג־ דולי התורה בישראל, רבניו חכמיו ופוסקיו.

גם הספרות הרבנית נחלקת לפי הבחנה זו. אלה המהוים את בית היוצר של ההלכה, ואלה מגאוני ישראל שעיקר עמלם היה בפלפול לא דאורייתא ו,,בדרוש וקבל שכר״. אמנם הרי״ף ערך את ספריו לפי סדר הש״ס במסורה משולבת שימצא בהם הלומד תמצית הסוגיות שבתל־ מוד ואת הסיכום ההלכתי, הרי בא אחריו הנשר הגדול הרמב״ם וחיבר את ספרו ,,משנה תורה״ הוא ,,היד החזקה״ כספר הלכתי טהור, מבלי להצמד לסוגיות התלמוד.

הרמב״ם ז״ל בהקדמתו ליד ה־ חזקה כתב: כל המצות שנתנו לו ל־ משה מסיני בפירושן נתנו, שנאמר ,,ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה״ תורה — זו תורה שבכתב, והמצוה — זו פירושה, וצונו לע־ שות התורה על פי המצוה ומצוה זו היא הנקראת תורה שבעל פה.

התורה שבעל פה מתחלקת לפי ה־ רמב״ם בהקדמתו לפירוש המשניות לסדר זרעים, לחמשה חלקים. (א) פירושים מקובלים מפי משה ויש להם רמז בכתוב ואפשר להוציאם בדרך סברא, וזה אין בו מחלוקת. (ב) הם הדינים שנאמר בהן הלכה למשה מסיני ואין ראיות עליהם וזה כמו כן אין חולק עליו. (ג) הדינים שהוציאו על דרכי הסברא ונפלה בה מחלוקת. (ד) הם הגזירות שתי־ קנו הנביאים והחכמים בכל דור ו־ דור כדי לעשות סייג לתורה. (ה) הם הדינים העשויים על דרך החקי־ רה וההסכמה בדברים הנוהגים בין בני אדם שאין בם תוספת במצוה ולא גרעון.

אולם בראות הרמב״ם את הספרות הגאונית הענפה שנוצרה לאחר חתי־ מת התלמוד וחילוקי הדיעות הרבים בעניני הלכה, עד שקשה לקבוע ה־ לכה ברורה, הציב לו הרמב״ם כמ־ טרה לאחד את כל חלקי התורה ול־ הביאה לידי שלימות כיצירה אחת. וזאת חשב ליצור בספרו ,,משנה תו־ רה״ — פסגת יצירותיו. כפי שהוד־ יע הרמב״ם בעצמו בהקדמתו ל,,יד החזקה״ ,,ראיתי לחבר דברים ה־ מתבררים מכל אלו החיבורים ב־ ענין האסור והמותר הטמא והטהור עם שאר דיני התורה כולם בלשון ברורה ודרך קצרה עד שתהא תורה שבעל פה כולה סדורה בפי הכל ב־ לא קושיא ולא פירוק, לא זה אומר בכה וזה בכה, אלא דברים ברורים קרובים נכונים על פי המשפט אשר יתבאר מכל אלו החיבורים והפירו־ שים, הנמצאים מימות משה רבנו ה־ קדוש ועד עכשיו. עד שיהיו כל ה־ דינים גלויים לקטן ולגדול בדין כל מצוה ומצוה, ובדין הדברים שתי־ קנו חכמים ונביאים. כללו של דבר כדי שלא יהא אדם צריך לחיבור אחר בעולם בדין מדיני ישראל אלא יהא חיבור זה מקבץ לתורה שבעל פה כולה עם התקנות והמנהגות וה־ גזירות שנעשו מימות משה רבנו ועד חיבור הגמרא וכמו שפירשו לנו הגאונים בכל חיבוריהם שחיברו אחר הגמרא״ עכ״ל.

אך מכיון שהרמב״ם לא הצמיד את חיבורו הגדול הזה למקורות ה־ הלכה המשנה ושני התלמודים ה־ בבלי והירושלמי. לא הושגה שלי־ מות זו של התורה ומקורה הנלספת. כפי שכותב בעל הכסף משנה בהק־ דמתו ליד החזקה: הדורות הבאים אחריו קצרה ידם מלהבין דבריו ל־ מלירד לעומק אמתתו והמכוונות ה־ מוזקקות שבעתיים. גם נעלם מהם מוצא כל דין ודין... ונמצאו דבריו כדברי הספר החתום וכמו שכתב ה־ רב רבינו אשר בתשובה, וז״ל כל המורים הוראות מתוך דברי הרב רבינו משה בר מיימון ואינם בקי־ אים במשנה הגמרא לידע מהיכן הוציא דבריו, טועים להתיר האסור ולאסור את המותר, כי כל הקורא בו סבור שמבין בו ואינו כן״.

באו הדורות ר׳ יוסף קארו בעל השולחן ערוך, לא חיבר את הש״ע כספר הלכה לעצמו, כי אז היה חושף את עצמו לאותה הבקורת ש־ הוא בעצמו מתח על הרמב״ם, אלא שהש״ע לא נתחבר כלל כחיבור הל־ כתי לעצמו כי אם כסיכום הלכתי והתמצית של ה,,בית יוסף״ על ה־ טורים. ומטרתו של הש״ע היה ל־ הישאר כחלק בלתי נפרד של הבית יוסף, שהוא ככולל כל התורה ש־ בעל פה מימות משה רבינו הקדוש וצד הב״י. כפי שר׳ יוסף קארו זצ״ל קבע בהקדמתו לב״י. לאחר שתאר שם באריכות את המבוכה הגדולה שהשתררה במישור ההלכתי לסבת רוב הספרים הנמצאים בביאור מש־ פטיה הדינים. ,,על כן אני הדל ב־ אלפי יוסף במהר״ר אפרים במהר־ ר״ר יוסף קארו״ ז״ל והיה קנאתי לה׳ צבאות ונערתי חצני לסקל המסילה הסכמתי לחבר ספר כולל כל הדי־ נים הנוהגים בבאור שרשיהם ומו־ צאיהם מהגמרא עם כל חילוקי סב־ רות הפוסקים איש לא נעדר״. ובה־ קדמתו לש״ע מתהה הגר״י קארו זצ״ל את מסורת השו״ע בכתבו: ,,ר־ איתי אני בלבי כי טוב ללקט שושני ספורי אמריו בדרך קצרה בלשון צח וכולל יפה ונעים למען תהיה תורת ה׳ תמימה שגורה בפי כל איש יש־ ראל, כי כאשר ישאלו לתיח דבר הלכה לא יגמגם בה אלא יאמר ל־ חכמה אחותי את... כך יהיה ברור לו כל דין שישאלו עליו הלכה ל־ מעשה בהיותו שגור בפיו הספר הזה הבנוי לתלפיות תל שהכל פונים בו לחלקו לחלקים שלשים ללמוד בו בכל יום חלק אחד ונמצא שבכל חודש הוא חוזר תלמודו וכו׳.

אולם הסמ״ע בהקדמתו לחושן משפט הביע החשש מפני הניתוק של השו״ע ממקורו הוא הב״י וה־ גהות הרמ״א גם יחד באומרו: ,,כי בוודאי כוונתו היה שלא יפסקו מתוכם כי אם מי שלמד התחלה דברי בעל הטו־ רים עם פירוש הב״י, וידע מתוכם מקום כל דין עם טעמו מהתלמוד ובגדולי המחברים. וכדי שלא יוחו מזכרונם הדברים חיבר הש״ע להיות שמור לפניהם למזכרת. כמש״כ ב־ הקדמתו בהזוהה בכבוד התלאה נג־ קך מהשובים רעה שרבים תושבים נפשם כאילו הם מזרו דעה, ורוצים ללמוד התורה על רגל אחד״. וכו׳.

כדי להביא לידי בנין שלימות ה־ תורה על כל ענפיה, ולמנוע הישנות תופעה היסטורית המרה זו של ני־ תוק בין ההלכה לבין מקורותיה ב־ תלמוד בקרב לומדי התורה, יצר מרן צדיקו ומאורו של עולם ה־ גראי״ה קוק זצ״ל את מפעל האדי־ רים הזה של חיבור ,,הלכה ברו־ רה״ וצירופה לסוגיית הש״ס על הדף, על עבודת קודש זו שם מרן זצ״ל לילות כימים, בהכרעות הלכ־ תיות חמורות ובקביעת הסגנון, ה־ תוכן והצורה של יצירה גדולה זו. בזה חזה מרן זצ״ל את האפשרות להקים עולה של תורה והשגת שלי־ מות בעמלה של תורה.

עלינו להחזיק טובה וברכה לסגל חבורה קדושה מבחירי התלמידים של ישיבת ,,מרכז הרב״ — בית ה׳ יוצר הגדול של מרן הגראי״ה זצ״ל, שניגשו בחילו וחימו להוציא ל־ אור את מפעל חייו זה של הרב זצ״ל, ועליו מוסיפים התלמידים נופך משלהם, בסוף כל מסכת בשם ,,בי־ רור הלכה״ בו מציינים את המקו־ רות הראשונים והאחרונים עליהם מבוססת ההלכה הברורה. סגל נבחר זה, מקדיש כחם, זמנם ומרצם, ל־ הצלחת המשימה הקדושה של רבינו הגדול. עלינו לעודדם לחזקם ולאמ־ צם כדי שחפץ ה׳ בידם יצליח כי־ מלא את משאלות לבו ולהגשים את חזון רוחו ותקותו של רבם של יש־ ראל הגראי״ה קוק ויצ״א לאורו נס־ ונלך.

...מרגיש אני להוכחי להביע איחולי ,,יישר כח״ לתלמידי־חכמים אלו, המעמיקים בעינים הנדונים כראוי ומדקדקים הרבה בסידורם. יהא רעוא מן שמיא שתצליחו לגמור את אשר התחלתם, ורבים יזכו לאור התיאום של סוגיות הש״ס עם בירורים של דברי הפוסקים. לימוד התורה יתרחב עי״ז בכוון הרצוי של חקר ההלכה בתוך פירושי הסוגיות...

הרב איסר יהודה אונטרמן

★

...כלום דבר כזה צריך לפרסום, להעיר ולהסביר חשיבותו הגדולה? הלא כל בר בי רב יודע נחיצותו וערכו. ולא באתי, איפוא, להעיד אלא להיות מן המצטרפים לדבר מצוה להודות על לשעבר לרבינו הגדול מרן הרב זצ״ל ולברך על שלעתיד את תלמידיו וממשיכי מפעלו, שיזכו לברך בקרוב על הגומר ושהתלמוד הבבלי יאיר כאורו כל בית ישראל.

הרב יצחק נסים

★

...חוב קודש הוא על אלה שהבתיי מצוי בידם למלאת רצון אותו צדיק גאון ישראל, שעו היה הנצו לזכות את הרבים בלימוד ,,הלכה ברורה״ ביחד עם התלמוד... ותחוקת ידיהם של העובדים, על ,,בירור הלכה״, והדוגמא שהודפסו עלתה יפה מכל הבחינות. ויהי נועם ה׳ וגו׳.

הרב מנחם מ. כשר

★

...עבודתי עמוקות וארוכות בבעשה תושב ומחשבה ששרשים חבריכם הגאונים שליט״א, ושמחתי לראות כי נתם ה׳ עליכם להצליח למצות דברי רבותינו הראשונים ולכלול דבריהם הגדולים, שארוכים מארץ מדתן ועמקן, בקוצר אמרים ובדיוק נפלא תכון, והכל בשפה ברורה וקצרה מוזקקים שבעתיים... ברכה גדולה צפונה במפעלכם, יהי רצון שלא תצא תקלה מתחת ידכם...

הרב משה ברשלר

מכון ,,הלכה ברורה ובירור הלכה״

לבירור ההלכה ממקורותיה בסוגיות הלכה התלמוד ומפרשיו
עפ״י חזונו ותוכניתו של מרן הרב זצ״ל

יצאה לאור

מסכת סוכה

המסכת כוללת את כל הראשונים והאחרונים, כאשר בש״ס ווילנא, **הלכה ברורה**, על הדף, מתוך עריכת מרן הרב זצ״ל, ובסוף המסכת **בירור הלכה**.

הכרך כולו, בפורמט נוח, ומרהיב עין בהידורו, מכיל כ־400 עמודים.

■

מסכתות התלמוד עם ,,הלכה ברורה ובירור הלכה״ כוללות —

הלכה ברורה — מתוך כתבי היד של מרן הרב זצ״ל, על כל הש״ס, מובאת על דף הגמרא במקביל ובתוספת לציוני ה,,עין משפט״: כל הלכה והלכה, מדברי הרמב״ם, השו״ע ונושאי כליהם, בתמצית מסקנותיהם ולשונם.

בירור הלכה — הבחנת ההבדלים ובירור מקורותיהם של הפוסקים, הנובעות מסיבות שונות כגון: מחלוקת בפירוש הסוגיא, חילוקי גירסאות, דחיות של סוגיות אלו מפני אלו, מחלוקת בכללי ההלכה, מחלוקת בהכרע הסברא וכיו״ב.

■

— המחיר: —.70 לירות

בהזמנות נא לפנות: ת.ד. 1510 ירושלים

הרב מ׳ מרקוס — מ,,חבר המייסדים״ — נואם, לידו מימין: מר יעקב שמשון שפירא, הרב א״י דולגין, הרב שאר ישוב כהן. — מ ש מ א ל: הרב יהודה אשכנזי, מר צבי לוקר, מנהל לשכת הנשיא, יוחנן פריד, מר מ׳ אלישר ומר ר. ב. הימן

מתוך הקדמת העורכים

נודה לד׳ אשר טוב גמלנו, כרחמיו וכרוב חסדיו, וזכינו היום הזה לסיומה של מסכת סוכה עם ,,הלכה ברורה ובירור הלכה״, שיש בה מלאכת התורה ובניה לדורות, כלשון מרן הרב זצ״ל.

קריאת הקודש של מרן אתרי למעלה מחמישים שנה עודנה חיה וקיימת, ועבודת היצירה הענקית לה קרא ולשמה פעל חייבת להשתלב בתחיית הקודש אשר לעם ד׳ בארצו.

עתה, משתכללת ה,,הלכה הברורה״, המסודרת על ידו על דפי התלמודים עם מלאכת הלימוד הכתיבה העריכה של ,,בירור הלכה״.

וכה אמר בהרצאתו לפני חכמי ירושלים בשנת התרפ״א:

...אבל עבודה של מלאכה אחת גדולה עומדת לפנינו לתקן את הפירוד הזה, (אשר בין התלמוד העיוני ופסקי ההלכה של הפוסקים) להרגיל את העולם הלומד שלנו בסדר לימוד מיושר המעמיד את הפוסקים והתלמודים במערכה אחת מחוברת ומאוגדת יחד. ולתקן את זה אנחנו צריכים בתחלה לסדר על שני התלמודים את ההלכות של הפוסקים... עצם ההצגה של העניינים אלה מול אלה תאיר את עיני הלומדים והרגיל אותם לסגל את הידיעה של כל הלכה עם מקורה וסבתה, וכמה סבוכי דברים הבאים מסיבת העלמת העין מהיסוד המקורי במלואו בעת העסק בהלכה המסקנית יסודרו על ידי זה, והשכל יתיישר להשקיף ברוחב דעת ובמנוחת הלב על יסודי ההלכות והסתעפויותיהן...

...את הבנין הגדול הזה צריכים אנו לשכלל עוד ב,,ברור הלכה״. וגם עבודה זאת אינה רחוקה מאותנו כשיהיה חפץ לב ושאיפה ליצור יצירה גדולה וחשובה המוכרחת לתפוס מקום חשוב בעולם... בכל מקום שהתוצאה של ההלכה פשוטה היא, אין צורך להוסיף עליה דברים, אבל ברוב המקומות צריכים להוסיף איזה ביאור. באיזה אופן יצאה ההלכה מתוך התלמודים, וההערות הללו צריכות להכתב בחלק של ,,ברור הלכה״.

בדרך זו הלכנו ונקוה להשי״ת שלא יצאה תקלה על ידינו, ודברי התורה הללו ישתמרו ויתברכו.

✡

אבל אין אנו ראשונים במלאכה זו

שנים עוד בחייו־חיותו של מרן הרב זצ״ל הוחלה הכנת מסכת ביצה בתכונות זו, ובשנת התש״ו־התשי״א יצאה לאור ע״י המכון ע״ש הרי״ף־פישל בירושלים ה״ו.

אלא שבתחילת הדרך פסקה העבודה ולא נמצא לה גואל.

עד שקם מרן ראש הישיבה, מקים עולה של תורה, צופה ישועה והדברנא האמתית, הרב רבי צבי יהודה הכהן קוק שליט״א. ביוזמתו ובברכתו הוקם בתוך כתלי הישיבה המרכזית — מרכז הרב — בירושלים עיר קדשנו ותפארתנו, מכון־קודש למטרה זו, ובפיקוחו של הרב רבי אברהם אלקנה כהנא־שפירא שליט״א ר״מ הישיבה, חבר בית הדין הגדול שבירושלים ומרביץ תורה לעדרים, נעשתה ונשלמה מלאכת התורה הזה.

הם הם אשר קבעו סדריה והדריכו אורחותיה, הם אשר נתנו דרכנו וישרו מסילתנו בים הגדול העצום הזה.

שהרי העוסק באורייתא תדיר יודע כי רבו ענפיה, סעיפיה, פירושיה וסידוריה של כל סוגיה וסוגיה לתועלת המעיין והלומד, ולאהבת הדיוק והקיצור, נבדק הכל, ודק אחר דק ועוד נפה בבירור דבריהם של הרמב״ם והשו״ע נכתב והובא בזה, ויותר ממה שכתוב לפניכם קורינו בכל המאמר ונכתב בעשרות רבות של ספרים ראשונים ואחרונים, במדרשים ובפסקים, מכתבי־ידות ומהדורות חדשות, בהגהות ובביאורים.

هكذا من الاصل

هكذا من الأصل

25 שנה למועצה הדתית בחולון

מאזן נכבד של הישגים

מאת ישראל גונן
ראש המועצה הדתית

המועצה הדתית חוגגת מוצאית ה־יובל לכינונה. 25 שנה לקיומה של המועצה הדתית, אינו כתם הארוך, אלא שלב מכריע בחיים הדתיים ב־עיר. מי שמזדמן היום לרח' הרב קוק בחולון, במרכזו של העיר, מז־דקרים נגד עיניו שלושה בניינים עמודים אחד לשני, והם: בית־הכנסת הגדול, בית המועצה הדתית והרבנות המקוה המרכזית „עדנה". שלושת הבניינים האלה, מהווים את המרכז הדתי שבעיר.

רבות עבר על חיי הדת בעיר, עד שהגיעה במוסדות הללו. היום ב־מלאת 25 שנה לייסודה של המועצה הדתית, אי אפשר לא להזכר בכל אותם התלאות והמאורעות שפקדו אותנו.

החיים הדתיים בחולון, החלו מיד עם בניית הבתים הראשונים בשכונה הראשונה של חולון, לפני 44 שנה. מייסד השכונה מר ש. גרין ז"ל, שעל שמו היא נקראת, הקים בעת ובעונה אחת גם צריף לבית כנסת, שבמקומו נמצא כיום בית־הכנסת „תפארת ישראל".

לזכותה של היהדות הדתית, ייזכר שאת הכבישים הראשונים בשכונת „אגרובנק", סללו חברי קבוץ „שחי"ל" של הפועל המזרחי ב־1934.

חברי הקבוץ „שחי"ל" הפועל ה־מזרחי, שביניהם היה גם מר דב קצוהל מנהל המחלקה למועצות דתיות במשרד הדתות, התגוררו אז באהלים, בחולות, אולם לבית הכנסת הקימו צריף ובו קיימו את בית־המדרש, בו התפללו ולמדו תורה ל־אחר גמר העבודה. הצריף הראשון של בית הכנסת בשכונה זו, נשרף לאחר מכן בדליקה.

בשכונה השניה שהוקמה בחולון, והיא שכונת „מולדת", הקימו שמו־נת המשפחות הראשונות שהתיישבו שם בשנת 1924, את צריפיהם ויחד עם צריפי מגוריהם בנו את בית־הכנסת הראשון בשכונה, הידוע כיום בשם „שלום ואחוה", ומקוה.

„פרשה" קטנה היתה קשורה ב־זמנו לבנין בית־הכנסת הגדול. כשה־חלו לבנות את ביהכ"נ ובו כ־700 מקומות ישיבה, היו שטענו, כי ב־שכונה מצויים רק 3000 תושבים ואין צורך בבית תפילה גדול כל כך. לעומתם טענו אחרים, שזו תהיה עיר גדולה ויש צורך בביכ"נ גדול.

כשהתחילו לבנות, יצקו את היסו־דות והקימו את הקירות, היה כל עובר ושב, עומד ומשתאה, מה עו־שים כאן האנשים הללו, הרי בבנין זה, אפשר לאכלס את כל אנשי ה־שכונה.

אבל ידיהם של העושים במלאכה לא רפו, והם המשיכו בעבודתם. רק היום אנו רואים עד כמה חזונם של הבונים היה נכון. ביהכ"נ הגדול הזה, כבר צר מלהכיל את כל המתפללים ובימות החגים כל הרחוב מחוץ ל־ביהכ"נ מלא מתפללים.

ייסודה של המועצה הדתית הראשונה

מפנה מכריע חל בחיים הדתיים בחולון, עם הקמת המועצה הדתית הראשונה, בסוף אוגוסט 1950, ע"י שר הדתות הראשון בישראל, הרב י. ל. מימון ז"ל, ובראשה היו"ר מר אליעזר בגוביץ. למועצה הדתית היו קשיים רבים. תחילה שיכן היו"ר את משרדה של המועה"ד בעליית הגג של הגוזו ואחר כך עבר ה־משרד לעליית הגג של חדר אחד קטן וצר בביהכ"נ הגדול.

עד היום אינני יכול להשתחרר מ־ההרגשה המוזרה שתקפה אותי, ב־עברי לעבוד במועה"ד בחולון. עזבתי משרדים מסודרים ומרווחים של הסוכנות היהודית, ברח' נחלת בנימין בתל־אביב, ועברתי לחדר של ד' על ד' ובו ישבו יחד כל הרבנים, היו"ר, המזכיר וכל העניינים כגון, רישום נישואין, עניני שלום בית וכד'. הכל התנהל בחדר אחד. אבל בכל זאת הרגשנו כולנו, שכן בחדר הזה, אנו מקימים את היסוד של מבנה גדול ורב פעלים, שיוקם ב־עתיד. ההרגשה הזאת עזרה להת־גבר על כל המכשולים.

בישיבת היסוד של המועה"ד ה־ראשונה, הונחו מיד יסודות איתנים לצורתה ודפוס עבודתה בעתיד, ע"י כך, שמיד עם הקמתה היא קיבלה עצמאות מלאה, לניהול עניניה ב־שטח סיפוק הצרכים הדתיים של העיר.

וכך אמר ראש העיר הראשון של חולון, ד"ר חיים קוגל ז"ל, בישיבת היסוד: „ערכה של המועה"ד גדול בעיני כי זו תצטרך לתת לאזרחי ה־עיר את כל הצרכים הדתיים, ובשם העיריה הריני מבטיח לתת כל העזרה הדרושה, בכדי לשאת בכל התפקי־דים ובצרכים האלה בכבוד, כי ל־דעתי כל יהודי רשאי לדרוש אספקת צרכי הדת בכבוד".

הקו המנחה הזה של ראש העיר הראשון, הולך ונמשך ע"י ראש ה־עיר הנוכחי, מר פנחס אילון, שגם הוא כקודמו, התבטא בישיבת מליאת המועה"ד ביוני 1965:

„המועצה הדתית היא שלוחה מוניציפלית, שניתנו לה סמכויות ב־שטחים רחבים המקיפים את כל תושבי העיר, וכמעט כל תושבי ה־עיר נזקקים לשרותי המועה"ד. ה־מוסד הזה המספק את כל הצרכים הדתיים של התושבים, נבחר בהתאם לחוק. כבר אמרתי בהזדמנויות אח־רות, שהעיריה רואה את פעולות המועה"ד כחלק משירותי העיריה, לתושבי העיר ומגישה לה את מלוא עזרתה במסגרת יכולתה".

גישה זאת שנקטה עיריית חולון, הביאה לידי כך שהמועה"ד יכלה להתמודד עם כל הבעיות הארגוניות ולהגיע לידי כך, שהמועצה הדתית מוכרת ומקובלת בעיר כמוסד מכובד על כל אזרחי העיר המגיש שירותים דתיים ברמה גבוהה ובצורה נאותה.

היו רבים שחשבו שהמועה"ד היא גוף, שנזקקים אליו רק יהודים דתיים, אבל במציאות נזקקים ל־שירותיה של המועה"ד כל התושבים מיום הולדתם ועד אחרית ימיהם. ואת זה הבינו ראשי הציבור בחולון והתודעה הזאת הביאה לידי כך ש־במועה"ד בחולון, למרות שיושבים בה נציגי מפלגות שונות ונציגי כל העדות, שוררת הבנה מלאה בין כל החברים והעבודה מתנהלת ע"י קואליציה מקיר אל קיר, תוך שיתוף פעולה מלא עם הרבנים, חברי לשכת הרבנות.

השירותים הדתיים

ברור היה לכל, כי אנו מעונינים בסיפוק שירותים דתיים נאותים, יש לדאוג ראשית כל למבנה מתאים,

ישראל גונן
ראש המועצה הדתית חולון

שיוכל לרכז בתוכו את כל ענפי ה־פעולות השונים, ויהווה את מרכז העצבים של כל השירותים. ועל כן התחלנו עוד בשנת 1957, לתכנן הקמת בית המועה"ד. עיריית חולון העמידה לרשותנו את המגרש ה־ציבורי ע"י ביהכ"נ הגדול, ברחוב הרב קוק, ועליו הוקם המבנה של המועה"ד. בסוף שנת 1958 עברו ה־משרדים של המועה"ד לבנין החדש. יש לציין, שחולון היתה העיר ה־ראשונה בארץ שבנתה בית מיוחד למועה"ד והרבנות. יחד עם המבנה החדש, הוקם חצר לחופות, ששימש מקום לעריכת נשואין לזוגות מעוטי יכולת. כיום עומד על תילו בנין של 2 קומות, ובו 10 חדרי משרד ואולם ישיבות, ו־2 אולמות מפוארים ל־עריכת חתונות. אולם אחד רגיל ה־פועל כל השנה, ואולם אחד קייצי, הפועל רק בזמן הקיץ.

המועה"ד לא הסתפקה רק בבנינה היא, וניגשה מיד להקמת בית מרחץ ומקוה מרכזית בעיר, שחסרונו היה מורגש ביותר. אמנם היו עוד ארבעה מקואות בשכונות השונות, אבל כולם במצב ירוד, שהיו טובים ל־שימוש רק בעבר הרחוק.

רישום וסידור נישואין

המחלקה שאליה נזקקים 100% מתושבי העיר, היא מחלקת הנישו־אין. על כן משתדלת המועה"ד, ש־מחלקה זו תשרת את ציבור הנזק־קים אליה, בצורה יפה ויעילה. ב־שעת קבלת קהל, נמצאים תמיד בלשכת הרבנות, ארבעה רבנים ה־עוסקים ברישום נישואין ופתיחת תיקים והוצאת תעודות רווקות.

עם גידולה של העיר, נזקקים ל־מחלקה יותר ויותר אנשים. המועה"ד הוציאה מדריך מיוחד לנשואין ה־מחולק חינם לכל הפונים למחלקה זו, ובו הוראות החוק והאינפורמציה על הפרוצדורה הקיימת ברישום וסידור נישואין.

במשך 25 שנות קיומה של ה־מועה"ד, נרשמו וסודרו נישואין ל־35000 נפש כן ירבו. כדי לבוא ל־עזרתם של זוגות צעירים, שאמצעי־הם דלים ואין ביכולתם לערוך טכס נישואין באולמי פאר, קיימים כ־אמור 2 אולמות לחתונות. ב־שנה האחרונה, השקיעה המועה"ד —150,000 ל"י לשיפוץ 2 האולמות, אולם אחד בקומה א' ואולם שני קייצי בקומה ב'. כדי להקל על הזוגות הנשאים, לשנות את מצב משפחתם בתעודות הזהוי וכן שנוי כתובתם, קיבלה המועה"ד בחולון סמכות מאת משרד הפנים, לשנות בתעודות הזהוי את המצב המשפחתי. לאחר החתונה, נשלחים תעודות ה־נשואין בדואר רשום לכל זוג ה־מתחתן. בראש מחלקת הנשואין, עומד הרב יצחק גליקמן המורשה לנשואין.

שחיטה וכשרות

בתחילה היתה השחיטה מפוזרת על כל השכונות. בכל שכונה, עמד שוחט מספר שעות ביום ושחט בש־ביל הצרכנים הפרטיים, מספר מועט של קצבים היו שוחטים בצריף עלוב שעמד ברחוב חנקין, שאת מקומו זוכרים רק ותיקי חולון, כי המקום היה כבר מחוץ לעיר.

המועה"ד ניגשה מיד בפעולה רבת מימדים, להקים בית שחיטה גדול וחדש, כדי שיוכל לרכז את כל ה־שחיטה במקום אחד. בסוף שנת 1956 הוקם בית שחיטת עופות ברח' המעפילים. בזמנו היה זה בית שחי־טה גדול מודרני וגם בו היה מן החידוש, שהיינו הראשונים, שהכ־נסנו בבנין הזה מכונות למריטת עופות.

עם הקמת בית השחיטה, הפסקנו את השחיטה הפרטית בכל השכונות וריכזנו את השחיטה רק בבית ה־שחיטה, מלבד בשכונת ג'סי־כהן, שבמרכזו המסחרי הקמנו בית שחיטה נוסף בשביל השכונה המרוחקת.

גידולה והתפתחותה של העיר, הביאו לידי כך שבית השחיטה נמצא במקום מגורים מרכזי בעיר, ואז הוחלט בעיריה, להרוס את המבנה הקיים ולהקים בית שחיטה יותר גדול, חדיש ומודרני ביותר, באזור התעשיה של חולון. בשנת 1970, הוסל בית השחיטה הישן והכל עבר לבית־השחיטה החדש.

בית שחיטה זה, שהוא כיום אחד מבתי השחיטה הגדולים והמודרניים בארץ, משתרע על שטח של 500 מ"ר, מוקף עצים וירק. החידוש ה־אחרון שהכנסנו בו, הם המכונות האוטומטיות למריטת נוצות, הדור־שות מספר אנשים מועט להפעלתן, וגם חסכון גדול בזמן. אין צורך להפעיל את בית השחיטה כל ה־לילה, מספיקות שעות המוקדמות של הבוקר, ועד פתיחת האטליזים השחיטה כבר נגמרת.

כמו כן קיים בחולון, בית המטב־חיים האזורי לתל־אביב—חולון, ש־בו שותפות עיריית תל־אביב ב־80% ועיריית חולון ב־20%, וכן גם המוע־צות הדתיות של תל־אביב וחולון.

הפיקוח על הכשרות בבית המטב־חיים, נתון בידי הרבנות הראשית לתל־אביב.

בבית שחיטת העופות נשחטים כ־60,000 עופות לחודש, ומועסקים בו צוות של 4 שוחטים, 3 משגיחים ו־מחתימי פלומבות, והוראות יומית של רב, הנמצא בבית השחיטה ו־פוסק את השאלות במקום. כל ה־עופות הכשרים, יוצאים מבית ה־שחיטה, כשהם מסומנים ע"י פלומ־בות מיוחדות.

מן הראוי לציין את העובדה, ש־אנו היינו הראשונים בארץ, שהקמנו קרן מיוחדת לבטוח של עופות ש־נטרפו בשאלה, בשם קרן הכשרות. הקרן הזאת, הוקמה עוד לפני 10 שנים, ע"י כך שכל קצב מוסיף 1 אגורה, לאגרת השחיטה לטובת ה־קרן, ומהקרן הזאת, אנו מפצים אותו בעד עוף שנטרף, והעוף מיד מושמד במקום. הסידור הזה, קיים עד היום והוכיח את יעילותו, שאין לנו בעיות עם עופות טריפה, שהסתננו בדרך כלשהי לציבור.

על 60 אטליזים בחולון, מפקחים 4 משגיחים, ביניהם 3 הם ראשי מנקרים. נוסף לאטליזים, קיימים 3 שופרסלים המקיימים נוסף להשגחה הכללית גם משגיחים מיוחדים, ו־3 סופרמרקטים. כן מחזיקה המועה"ד, 3 משגיחים מיוחדים על בשר טחון. וכל הבשר הטחון הנמצא בתוך ה־אטליזים הכשרים; מוכשרים ונטח־נים על ידיהם ונסגרים בשקיות מיו־חדות בפלומבות להבטחת הכשרות. הרבנות גם מקיימת פיקוח על בתי חרושת ומפעלים לבנקיק ומוצרי בשר.

כן קיים פיקוח על תרומות ומעש־רות, מאפיות וקונדיטוריות ומשגיח מיוחד מפריש תרומות ומעשרות ו־מבקר כל יום במאפיות.

בראש מחלקת הכשרות עומד הרב מ. וסרמן ועוזר על ידו הרב ב. לנדמן. כל שבוע מקיימת לשכת ה־רבנות ישיבה שבועית, עם כל צוות המשגיחים ובה דנים על כל הבעיות השוטפות המתעוררות, בענייני ה־כשרות במשך השבוע.

טהרת המשפחה

אחת הפעולות החשובות, רואה המועה"ד בטהרת המשפחה. על כן היא שוקדת להקמת בתי מרחץ ו־מקואות חדישים, המקוה המרכזית „עדנה", הקיימת במרכז העיר, יצאו לה מוניטין, על שירותיה הטובים.

כגולת הכותרת, אנו רואים ב־הקמת בית המרחץ והמקוה החדש, בשכ' בלוקונים־מפדה, בחלק המז־רחי של העיר. הבנין כבר העולם, ועומד על תילו, ואנו מקווים שתוך החודשים הקרובים, תושלם עבודת האינסטלציה ונוכל לחנך את הבנין. בית המרחץ הזה, יעלה קרוב לחצי מיליון ל"י. כן אנו עומדים בקרוב לבנות מקוה חדשה, בשכ' עם, ב־מקום המקוה הישנה, שהוקמה לפני 30 שנה, ויצאה מכלל שימוש.

כיום קיים רק אגף הנשים, ולפי ה־תוכנית, יש לבנות את האגף השני של הגברים. מפאת קשיי הקציב, עדיין לא בנינו את האגף השני. לעומת זה, הקמנו לפני כ־15 שנים, מקוה בשכ' ג'סי־כהן, שהיום היא כבר התישנה, ואנו עומדים לשפצה מחדש.

הנשיאות: מר ישראל גונן ראש המועצה • מצד ימין: מר ד. קלר ס/רהמוה"ד • מצד שמאל: י. שלזינגר ס/רהמוה"ד
מצד ימין מלמטה למעלה: ת. צדוק, י. רדיאלובסקי, א. הר־נבו, מ. לוי, מ. סעדון, ז. שכטר, פ. אביזמר
מצד שמאל: מ. ויינריב, א. זכרמן, י. שוויצר, ש. כהן, ר. שרעבי, י. חוברה, י. בלאוס

פיקוח על השבת

מאז הקמת המועה"ד ועד היום, קיימת מלחמה בלתי פוסקת, בין ה־מועה"ד לבין מחללי שבת בפרהסיה, רודפי בצע. כשהעיר חולון היתה מצערה, אפשר היה להתגבר על ה־פרצות בהוכת השבת, אבל עם גידו־לה והתפתחותה של העיר, והקמת מרכזים מסחריים בה, רבו המקרים של חלולי שבת, ע"י פתיחת חנויות, במיוחד בשכונות החדשות וכן ע"י בתי־קפה וקיוסקים. כדי להתגבר על מצב זה, מחזיקה המועה"ד, 4 מפק־חים באופן מיוחד לשמירת השבת בעיר. הפקחים מסתובבים בעיר ב־לילי שבתות וביום שבת, ומקפידים לבצע את החוק של סגירת החנויות. נגד העבריינים, מוגשות תביעות משפטיות לבית המשפט העירוני.

כיום אפשר להגיד בבטחה, ש־הצלחנו להשתלט על סגירת החנויות וכולן סגורות בשבתות. הבעיה ה־עיקרית מהווים בתי־הקפה, הסמקיות למיניהן והמזנונים, כי בהתאם ל־חוק, יש קבעות מסוימות שבמותר להם להפעילם בשבתות. המאבק איתם הוא די קשה, אם כי הם מובאים למשפט, אבל הקנס הכספי, שבית המשפט העירוני מטיל עליהם, אינו מרתיע אותם.

מכת מדינה, היא התחבורה ה־ציבורית, המקדימה את שירותה ה־שעתיים—שלוש לפני צאת השבת. אין כל אפשרות באופן מקומי לסגור את פרצה הזאת, ורק חוק ארצי על שבת, יכול למנוע את חלול השבת בהתחבורה. אין גם להתעלם מבתי הקולנוע, המציגים הצגות באידיש, בלילי שבתות, אם כי אנו נלחמים בהם, בכל הדרכים האפשריות, אבל ידנו על התחתונה, בקבלנו סיוע מוסרי של העיר השכנה תל־אביב.

בסיכומו של דבר, אפשר לציין שניכר היטב צביונה של השבת ע"י השבתת המסחר בעיר.

העיר חולון, מוקפת עירוב להתרת טילטול בשבת בכל צבוריה. החלפנו מזמן את עמודי העירובין הזמניים שהיו, בעמודים חדשים הדומים ל־עמודי חשמל, העומדים איתן בכל המקומות, במיוחד בחולות שהם מוצבים שמה, ומשגיח מיוחד מכונה לבקורת שבועית על שלמות העירוב.

בראש מחלקת השבת ועירובין עומד הרב ראובן גדאף.

84 בתי־כנסת

בעת הקמת המועה"ד, היו ב־חולון 15 בתי־כנסת. בעצמים מהם היו מבנים של ממש ורובם היו בצריפים עלובים. המועה"ד עם הק־מתה ראתה כאחד מתפקידיה ההשו־בים, לצוור בשיקומם של בתיהכ"נ השוכנים בצריפים וגם בהקמת בתיכ"נ חדשים. הגידול בבניני בתיכ"נ, הלך וגדל בהתאם לגידולה של העיר. וכיום עם סיום מחצית היובל של המועה"ד, קיימים בחולון 84 בתיכ"נ. כ־50% מבתיהכ"נ ה־קיימים, הוקמו ע"י המתפללים עצ־מם, האגודות עצמאיות ונעזרו ע"י המועה"ד, בצורה כספית לבניה ול־שיפוצים.

יתר בתיהכ"נ, בנויים על מגרשים צבוריים, שבחלק גדול מהם השתתפו העיריה והמועה"ד בסיוע כספי ניכר בהקמתם.

בשנות קיומה של המועה"ד, הוש־קעו בבניית בתיכ"נ חדשים, בתק־ציבי פיתוח 2,450,000 ל"י. כשאנו מדברים היום על מיליונים, אין לזה כמעט כל משמעות, אבל אם נזכור, שהמדובר הוא ב־25 שנים, יש כבר למיליונים האלה משמעות מיוחדת.

את התקופה הזאת, עלינו לחלק לשניים. ההשקעות לבנבי בתיכ"נ עד שנת 1970 ומשנת 1971. ולפי החלוקה הזאת, נוכל להעריך נכונה את הפעולות הגדולות, שעשתה ה־מועה"ד בכיוון בנייה בתיכ"נ חדשים.

יש לזכור כי בין 1950 עד 1960, אפשר היה לבנות ביכ"נ חדש גדול ויפה בסכום של בין 20—25 אלף ל"י. משנת 1961 עד 1971, נע ה־סכום בין 30 — 60 אלף ל"י. על כן סיוע המועצה הדתית שניתן בשנים קודמות בין עשרה אלפים לבין עשרים אלף ל"י, והווה ל־כעשה עזרה ב־50% של הבניה. ב־שנים אלה השקיעו המועה"ד וה־עיריה, בהקמת בתיכ"נ 550,000 ל"י.

גידול מפתיע ביותר חל בשנות הכספים 1968 לבין 1973. בשבעת השנים האחרונות, הוקמו בשכ' ג'סי־כהן 4 בתיכ"נ חדשים, בשכ' אגרובנק ביכ"נ אחד, בשכ' הדש והי־קים 2 בתיכ"נ ואחד בשכ' בלוקו־נים. סה"כ 8 בתיכ"נ, שעלו כחצי מיליון ל"י.

בשלושת השנים האחרונות, משנת 1972/73 עד 1974/75, ניבנו 3 בתיכ"נ חדשים, שניים בקרית־שרת ואחד באות־רחל. שלושת הבנינים הללו עלו 1,400,000 ל"י.

באחזקת בתיכ"נ קיימים ובשיפוצם ע"י הקצבות לבנייה, השקיעה ה־מועה"ד במשך שנות קיומה כ־500,000 ל"י.

כדאי לציין, כי בעבר השנים ה־ראשונות, הגיעו סה"כ ההקצבות ל־בתיכ"נ מתקציב הרגיל לכדי 30,000 ל"י: ומשנת 1961/62 גדל ה־תקציב לאחזקת בתיכ"נ, והגיע ב־משך 15 שנים אחרונות לכדי 470,000 ל"י. בשנת הכספים הנוכחית 1975/76, קיים בתקציבה של ה־מועה"ד, סכום של 100,000 ל"י, כ־הקצבות לשיפוצים ותיקונים ב־בתיהכ"נ הקיימים.

כל „הישג" הגדול הזה, עדיין רחוק מלספק את כל הצרכים הדתיים של האוכלוסיה בחולון. עדיין קיימות שכונות חדשות גדולות ומאוכלסות, שאין בהם אף לא ביכ"נ אחד, הן עומדות בראש דאגתנו. לפי התוכ־נית שהחליטה עליה המועה"ד, ו־בהתאם להסכם שנעשה בין משרד הדתות לבין עיריית חולון והמועה"ד, אנו עומדים בקרוב להתחיל בבנייה 2 בתיכ"נ חדשים, בשכ' נאות שוש־נים, שיעלו לפי המשוער כ־900,000 ל"י, וביכ"נ אחד בשכ' ג'סי־כהן, שיעלה יותר מחצי מיליון ל"י. בכל השכונות החדשות הובטחו ע"י ה־עיריה, מגרשים ציבוריים להקמת בתיכ"נ, ובעית המגרשים אינה קיימת בכלל. הבעיה העיקרית היא, השגת המימון הדרוש לבנייה. אנו מלאי תקוות, שכשם שזכינו לבנות עשרות בתיכ"נ חדשים עד הלום, נוכל בע"ה גם להמשיך בבנייה של בתיכ"נ חדשים כמתוכנן.

בועדה למפן בתיהכ"נ, השתתף הרב חנניה כהן מטעם הרבנות ה־מקומית.

תרבות תורנית

המועה"ד בחולון, אינה עוסקת רק במסגרות, אלא גם משתדלת להכניס תוכן לתוך המסגרות, שהיא מקימה, הכוונה היא להוי דתי ותרבות תורנית.

בתקציבה של המועה"ד, קיים סעיף קבוע להדרכה והוי דתי ותר־בות תורנית.

בסעיף זה, אנו מחזיקים, שעורי תורה קבועים ב־20 בתיכ"נ בחולון. כן אנו מקיימים שעורי תורה מיו־חדים לילדים ב־5 בתיכ"נ. בשעורי תורה לילדים, לומדים תלמידים ב־עיקר בבתיה"ס החילוניים, שהוריהם מעונינים שהילד ידע קצת „אידיש־קייט", הכוונה סידור, חומש מ־המקורות ולא מתוך סיפורי המקרא, דינים הנחוצים לכל אדם בישראל, הלכות שבת, תפילה ותפילין וכש־רות. בשעורים הללו משתתפים בין 80—100 תלמידים. בבתיה"ס הדתיים מקיימת המועה"ד שעורים תורניים נוספים, בתוך למסגרת שעות ה־לימוד, וכן חוגים מיוחדים לטעמי המקרא.

מלבד השעורים הקבועים שמנינו לעיל, מארגנת המועה"ד הרצאות פומביות של מרצים מעולים. בימי החגים, לפני חג הפסח ובימים ה־נוראים, מקיימת המועה"ד, הרצאות בכל בתיה"ס התיכוניים בעיר, ע"י רבנים מהעיר ומחוצה לה.

כן מקיימת המועה"ד, לעיתים מזומנות, באולם „יד לבנים", אירו־עים לרגל מאורעות שונים כגון, חגיגת חנוכה, עצרת תשובה לנוער, עצרת יום ירושלים, הרצאות לרגל מאורעות היסטוריים מיוחדים ומסי־בות ראש חודש.

נוסף לפעולות האלה, עוסקת ה־מועה"ד באירועים ציבוריים כגון, תפילות חגיגיות ביום העצמאות ב־בתיכ"נ שונים, מסיבות חג, הקפות שניות בשמחת תורה.

אחת החשובות בפעולות המועה"ד בשטח התורני הן: השתתפות ב־אחזקת הכולל „בית דוד". בביהכ"נ „הגדול", שבו משתתפת המועה"ד בהקצבה לשנת הכספים הנוכחית ב־60,000 ל"י.

כן משתתפת המועה"ד בהקצבה שנתית בסכום של 15,000 ל"י לישיבה התיכונית „אדרת" הבסור־תפת לבתיים—חולון, בה לומדים מספר ניכר של תלמידים מחולון.

(סוף בעמוד 9)

ביהכנ"ס „גאולת־ישראל" בקרית שרת, חולון

ביהכנ"ס „מעוז יעקב" בשכונת „נאות רחל", חולון

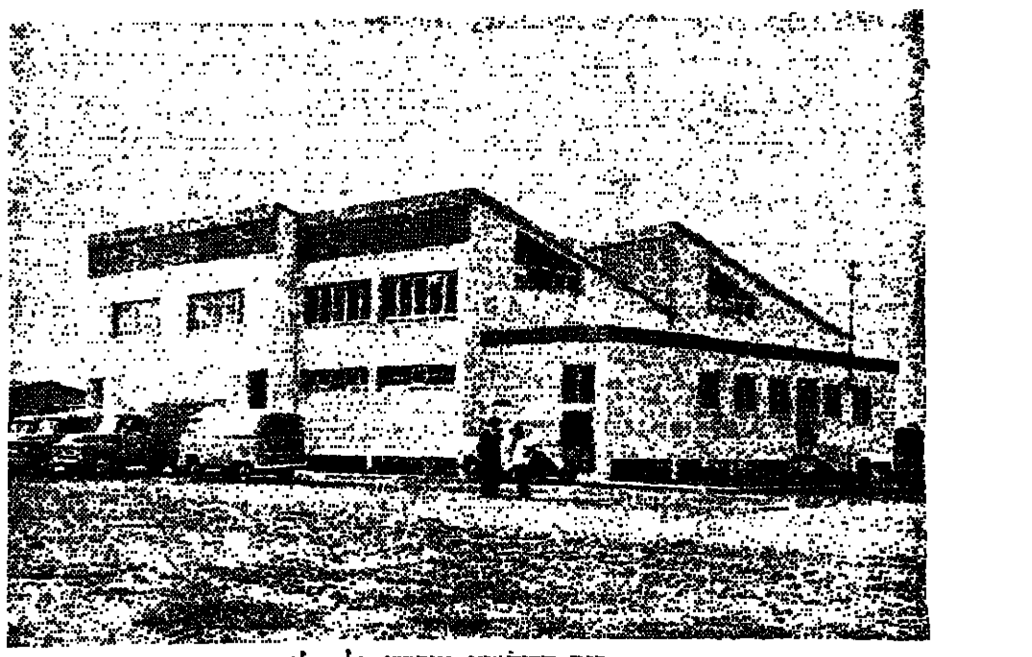
בית־השחיטה המרכזי של חולון

מר פנחס אילון, ראש עיריית חולון:

המועצה הדתית מעניקה שירותיה הדתיים על רמה גבוהה

מאז היווסדה של המועצה הדתית בחולון אני עוקב אחר פעולותיה ו־מעשיה ועתה יכול אני לומר: „אכן, זו מתפקדת בצורה טובה ביותר ו־ממלאת את תפקידיה בצורה המניחה

פנחס אילון
ראש עיריית חולון

את הדעת. המועצה הדתית השכילה להעניק שירותיה על רמה גבוהה" — הטעים מר פנחס אילון, ראש עיריית חולון, ויו"ר המרכז לשלטון המקומי בישראל בשיחה עם סופ־רנו.

בהמשך השיחה מעריך מר אילון את דרך עבודתה של המועצה ה־דתית בעיר והוא מציין העובדה ש־כל התושבים, בלי יוצא מהכלל, זוכים לטיפול יעיל ורצוי, במכלול הנושאים הנדרשים.

איש שיחנו מצביע גם על ההע־רכה ההדדית שבין עיריית חולון ל־בין המועצה הדתית בעיר. העיריה, מטעים מר אילון, משתדלת לבטא את הערכתה זו בדיונים על התקציב כבתחומים רבים אחרים. בכל שנות קיומה של המועצה הדתית, הוא או־מר, לא נזקקנו לתווך בקשר למחי־קות על תקציבים. התמונה המיד ההבנה ההדדית המוקדמת והאושר ב־רוב קולות ללא כל שינוי תקציבה של מועצה הדתית. אף לא נכנסנו לפרטים, מוסיף הלה, ומגלה כי ב־כל המקרים „סמכנו על הדיונים ה־מוקדמים בינינו לבין הנהלתה של המועצה הדתית בחולון.

אכן, מוסיף ראש העיר, המועצה הדתית בחולון היתה, כמדומה, ה־ראשונה בארץ שהרשות המוניציפ־לית סייעה לה להקים את בנינה ה־מיוחד. במרוצת השנים זכו מועצות דתיות רבות בארץ למבנים מיוחדים ומתאימים אך „זכות הבכורה" ש־מורה בלי ספק למועצה הדתית ב־חולון. העיריה, אז, ראתה חשיבות מרובה בהקמתו של הבנין המיוחד למועצה הדתית, כדי להקל על דרך העבודה של עובדי המועצה הדתית ולמנוע את טילטולם של התושבים בדרישתם לשירותיה של מועצה ה־דתית זו. האמנם בנינה של המועצה הדתית היה לאחד מהבנינים הנאים ויצוין אולם הנשואין שבו אפשר לקיים את שמחת הכלולות מתוך צניעות יתירה וללא „רעש של או־למי התונות מפוארים".

מר פנחס אילון, קובע כי את ה־קידום שחל במערכותיה של המוע־צה הדתית ושירותיה הטובים יש גם לזקוף לזכותו של יו"ר המועצה ה־דתית מר י. גונן „המתמסר כראוי לעבודת קודש זו" ולא פחות מכן ליו"ר הקודם מר אליעזר בגוביץ מיסדה ומקימה של המועצה הדתית עוד לפני חצי יובל שנים. הוא ש־בנה את היסודות והוא שיצר את התדמית הרצויה בעיני הציבור. מר גונן, היו"ר הנוכחי של המועצה ה־דתית בחולון שהיה מצוי בעניניה של המועצה הדתית בתוקף תפקידו כמזכיר ראשי, ביסס את היסודות ו־הרחיב את הפעולה והגיעו הדברים לידי כך שהמועצה הדתית כיום מ־קובלת על הציבור הדתי והציבור החילוני — כאחד!

ראש העיר מעריך גם את שיתוף הפעולה בין נציגי כל הסיעות ה־מיוצגות במועצה הדתית. שבזה מ־כשלעצמה יש בה משום ברכה, הוא מדגיש, וחשיבותה מרובה לקידום עניניה הדתיים־רוחניים של העיר.

עתה, ביובלה הוא משגר לה בר־כה נאמנה: „כאחול לעושים במלאכת הקודש שימשיכו לפעול כתוך או־מנות ומסירות להעצמת הפעולה ל־מענה של חולון של מעלה!

חיים פיקרש

יובל של מעשים ברוכים

מאת הרב יצחק גליקמן,
חבר לשכת הרבנות בחולון

הרב יצחק גליקמן
חבר לשכת הרבנות בחולון

„ובטוב העולם נדון והכל לפי רוב המעשה" (אבות פ"ג מ"יט)

אם כי הדברים הנ"ל נאמרו כלפי הקב"ה, ביחס להנהגת העולם, הרי אותה אמת המדה דרושה — לפי הכלל של „הדבק במדותיו של ה־קב"ה" — לכל מי שבא להעריך ולדון את מעשי אחרים, אם זה יחיד ואם זה מוסד ציבורי.

ראשית, יש להסתכל בעין טובה: ולדון מתוך רוח טובה ולא מתוך גישה של מחפשי מומים ורצון למ־צוא פגמים במישהו. שנית, להקיף את מכלול המעשים והפעולות ש־נעשו על ידי הנדון ולהוציא משפט לפי רוב המעשים.

חצי יובל שנים עבר כעת מיסודה של המועצה הדתית וכינונה של ל־שכת הרבנות בחולון, ובודאי שפרק זמן כזה מאפשר כבר לעשות סיכום מכל הפעולות שנעשו עד עכשיו על ידי מועצה הדתית בתיאום עם ה־רבנות, ולפי זה לקבוע את יחסינו אל המוסד הזה.

ואכן גדולים ורבים הם ההישגים של המועצה הדתית במשך זמן קצ־ר זה, בעיצוב פני החיים הדתיים ב־עיר ובשטח סיפוק השירותים הד־תיים הניתנים לתושבי העיר בכל המישורים. כשרות: יש לציין שלרב־נות והמועצה הדתית בחולון יש ז־כות ראשונים בהנהגת סימון כל עוף כשר בפולמבה, המאפשר פיקוח יעיל על כשרות העופות הנמכרים באטליזים ובהפעלת פיקוח מלא על הבשר הטחון הנמכר בהם. טהרת משפחה: בניית מקואות טהרה ב־מרכז מקוה חדישה העונה של כל דרישות ובפרברי העיר. בניית בתי כנסת חדשים ושיפוץ בתי כנסת יש־נים והשתתפות בחזוקתם, הדרכה דתית, תמיכה במגידי שיעור בב־תיים. כדאי לציין את חלקה של ה־מועה"ד בביסוסו של הכולל „בית דוד", שיצאו לו מוניטין בעולם ה־תורה ורישומו ניכר בעיר כולה.

נקודת אור נוספת יש לראות ב־רוח הטובה וההרמוניה השוררת בין ראש המועצה הדתית וכל חברי ה־מועצה בלי הזדקקות למצבי מר־כבה של קואליציה ואופוזיציה.

אנו אומרים בספר ההגדה „אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה, דיינו", ונשאלת השא־לה, איזה ערך ותועלת יש בקריבה לפני הר סיני בלי נתינת התורה? אך ניתן הסבר על זה, שאותה ה־עם שהרגשה לפני הר סיני, כבאר־חז"ל על הכתוב „ויחן שם ישראל נגד ההר" כאיש אחד בלב אחד, זה ערך גדול כשלעצמו בלי מחזיק ברכה.

האחדות בתוך כלי הבית הזה ב־מועצה הדתית והרבנות היא דבר גדול כשלעצמו, ויש בה מעין כלי ליהדות הדתית בעיר.

כה לה!

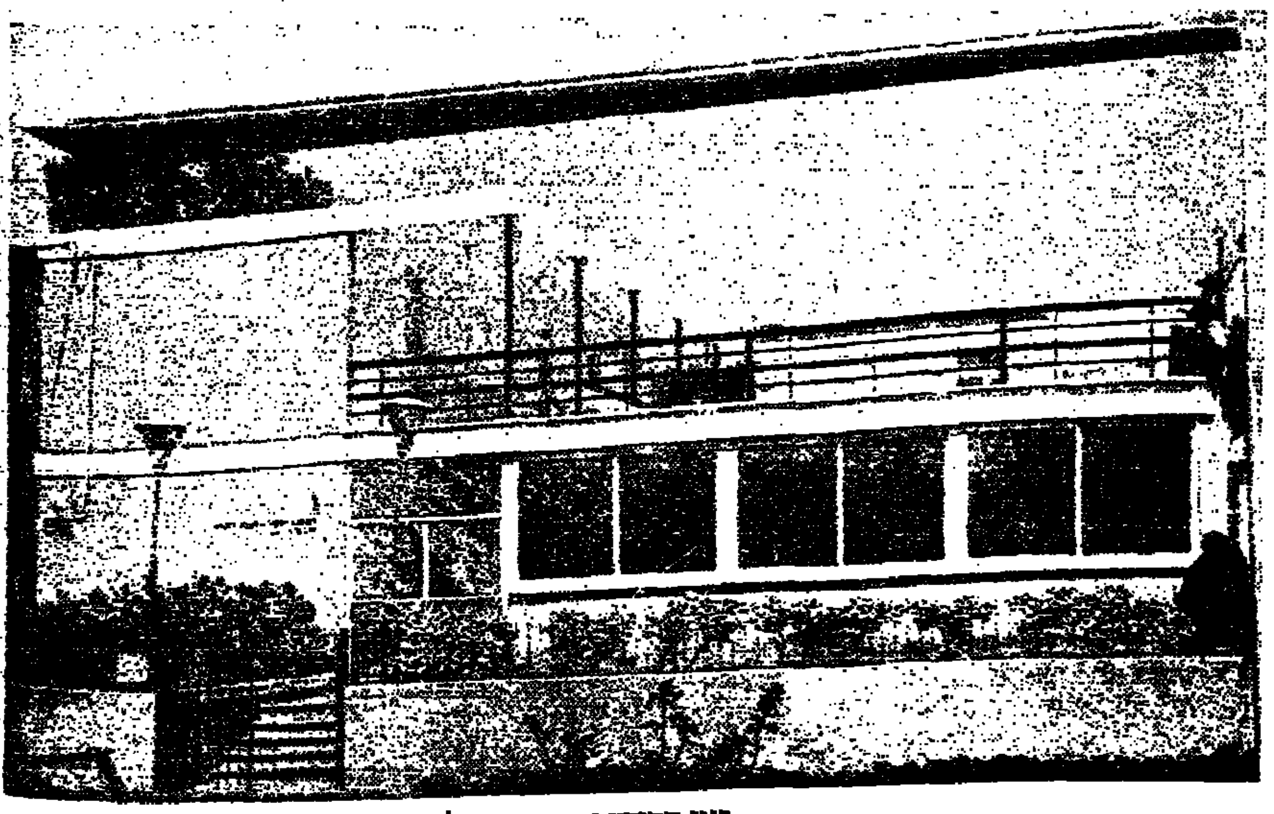
בנין המועצה הדתית בחולון

✱ 25 שנה למועצה הדתית בחולון ✱

מאזן נכבד של הישגים

(סוף מעמוד 8)

הספיקה כבר להגיע למחזור שלי-שי, וכן גם העיריה משתתפת ב-הקמת מבנים חדשים לישיבה.

נדבך חשוב לתרבות התורנית היא, הספריה התורנית, הכרוכים בה יותר מששת אלפים ספרים, בכל שטחי היהדות. הספריה התורנית, היא היחידה בעיר, בהרכב ובגודל כזה, המרכזת בתוכה את כל הספ-רים התורניים המוצאים לאור. השיבותה של הספריה כיום גדלה לאין ערוך, בגלל היוקר הרב, שהל בשוק הספרים, עד שכמעט קשה לאדם מהשורה לרכוש לעצמו ספרים חשובים. הספריה נותנת תינם את שירותיה לכל דורש.

כעת עם השלמת תכניתה הנוספת של ביהכ"נ „הגדול", יוכל האולם הנוסף לשמש כחדר עיון של הספריה התורנית, שחסרונו מורגש ביותר: באחזקת הספריה והספרן משתתפת המועה"ד השנה בסך —6200,— ל"י.

נוסף לכל הפעולות התרבותיות האלה, מקיימה המועה"ד, שירות פרסומים בכתב, ע"י משלוח עלון „אגרת שבת" לבתיה"ס הדתיים וגם לכמה בתי"ס חילוניים.

חוברות „המצוה המבוארת", מופ-צים בבתיהכ"נ שונים בעיר.

כפרסומי המועה"ד, קנה לו שם, הירחון „מדי חדש בחדשו", בעריכת מר יצחק חכם, המופץ בכל חודש בכל בתיהכ"נ בעיר ובו דינים ו-מנהגים לאותו חודש. יחד עם ה-ירחון, מפרסמת המועה"ד, פרסום חודשי תחת השם, „ידיעון החודש". המופץ בבתיהכ"נ וגם מחוצה להם.

לעידוד תלמידי בתיה"ס היסודיים, הנרשמים ללימודים תיכוניים בישי-בות תיכוניות עיוניות או מקצועיות, קיימה קרן מילגות ע"ש קמינסקי ז"ל, המחולקת בכל שנה, מילגות לתלמידים הלומדים בכתה ט' של ישיבות תיכוניות.

התקציב

מיד עם קום המדינה, נתקבל חוק משנת תש"ט הקדי תוק תקציבי „השירותים הדתיים היהודיים", כי ברור היה למחוקקים, כ באין תקציב אין שירותים.

במסגרת זו, אי אפשר לסקור את התקציבים של כל 25 השנים. נסתפק איפוא, בחלוקה קבוצתית של ה-תקציבים, החל משנת 1950/51 ועד 1975/76, לפי קבוצה של כל 10 שנים.

בשנת 1950/51 התקציב של ה-מועה"ד היה בסה"כ 3000 ל"י.

בסוף העשור הראשון בשנת 1960/61 גדל התקציב לכדי 140,812 ל"י.

בעשור השני בשנת 1970/71 הגיע כבר התקציב לכדי 1,406,280 ל"י.

בחמשת השנים האחרונות, דהיינו בשנת הכספים 1975/76 מגיע תקציבה המאושר של המועה"ד ל-3,520,000 ל"י.

וסכום זה, אינו כולל את תקציב הפיתוח שהיה בשנת 1974/75, בסך 400,000 ל"י.

כדי שנוכל לקבל מושג על חלוקת התקציב ואופן הוצאתו, ניתן כאן בקיצור תסקיר על התקציב הרגיל של השנה הנוכחית.

הכנסות המועה"ד משירותים מקו-מיים מגיעות לכדי 842,000 ל"י, המהווה 24% בערך מהתקציב, שזה אחוז ניכר למדי.

בחלק ההוצאות, בולטות בעיקר מכלל התקציב, כי זאת לדעת, ש-השירותים הדתיים ניתנים אך ורק ע"י צוות עובדים.

ההוצאה הגדולה ביותר בשירותיה של המועה"ד, היא מח' הכשרות והשחיטה, המהווה 37% מכלל תקציבה של המועה"ד.

פרעון מלוות, מהווה חלק חשוב מאד בהתקציבה של המועה"ד, ה-מהווה 37% מכלל תקציבה של ה-מועה"ד.

פרעון מלוות, מהווה חלק חשוב מאד בהתקציבה של המועה"ד, ה-מהווה 15% מהתקציב.

הנהלה כללית הכוללת את כל ה-פעולות התחזוקה של כל המחלקות מהווה 11,7% מהתקציב.

מח' רבנות ונישואין, מהווה 9% מכלל התקציב.

טהרת המשפחה הכולל רק תחזוקה של המקואות מגיע לכדי 4,7% מ-התקציב.

מוסדות נתמכים, מהוה 5,3% מ-התקציב.

תרבות תורנית 4,1% מכלל ה-תקציב.

שבת ועירובין 2,2% כולל פיקוח על שמירת השבת.

הפרשה לקרנות ושונות, הכוללים רזרבה לשינוי משכורת, מס מעבי-דים, קמחא-דפסחא וכו' 11%.

מפעלים בעניני בטחון

המועה"ד מקיימת גם שורת מפע-לים קבועים וחד-פעמיים הנובעים מצורך השעה. מפעל קבוע הוא, מג-בית החגים לקראת חג הפסח, ה-מפעל הזה מוצבר בעיקר בין מת-פללי בתיהכ"נ ע"י עסקנים וגבאים והכספים מועברים דרך תקציב ה-מועה"ד. בשנת הכספים 1974/75 היתה ההכנסה בפרזל של המפעל ב-סך —28000 ל"י. וההוצאה הסתכמה בסכום של —33000 ל"י.

בשנה האחרונה נעזרו ע"י המפעל כ-700 משפחות.

מפעלים מיוחדים, הצבירה ה-מועה"ד בהצלחה רבה בזמן מלחמת יום הכפורים, היא אספה 16 ספרי תורה מבתיהכ"נ השונים, הם נמ-סרו לרבנות הצבאית, כדי להכניסם לבתיכ"נ ארעיים שהוקמו בחזיתות. במפעל מיוחד בזמן מלחמת יום הכפורים שהצבירה המועה"ד למען הועד למען החייל, נאסף סכום רציני מאד. המועה"ד זכתה לציון מיוחד מאת הועד למען החייל, עבור פעו-לה זו.

בשרותי הבטחון השוטפים הקימה המועה"ד, שירות בטחון ליד בתיהכ"נ, המשולב עם המשמר ה-אזרחי, כמו כן אנו משתפים פעולה עם ועדת פס"ח וכל התפקידים ש-הוטלו על המועה"ד מטעם ועדת פס"ח, בוצעו על הצד הטוב ביותר.

סיכום הפעולות

כשאנו צופים היום, 25 השנים ש-עברו, מותר לנו להגיד בשמינית שבשמינית של גאוות, כי זכינו ל-הישגים גדולים ונכבדים מאד בשטח הדת בחולון.

השם חולון מעורר אסוציאציה של חולון וחולין, ועל ידי כך נתקבל הרושם שהעיר חולון מפגרת אחרי ערים אחרות במדינה בשטח הדת וסיפוק השירותים הדתיים, אולם ה-הפך הגמור הוא הנכון.

המבקרים בחולון כיום, עומדים משתאים ומלאי התפעלות על כל מה שעיניהם רואות בשטח אירגון החיים הדתיים בחולון, על המועה"ד ועל שירותיה, על בתיהכ"נ הגדולים והמפוארים שבה ועל מוסדות דת אחרים הקיימים בעיר.

על-ידי שלושה דברים, זכינו בכל אלה והם :

א. יחסי הגומלין בין העיריה ו-המועה"ד מאז הקמתה של המועה"ד ועד היום, קיימת שיתוף פעולה ו-הבנה הדדית, בין הרשות המקומית וראשה מר פ. אילון לבין המועה"ד. מעולם לא הבאנו מתוכים מבחוץ בעניני תקציב, מעולם לא הזדקקנו לועדה הבין משרדית, המטפלת ב-חילוקי דעות בין הרשות המקומית למועה"ד, מצאנו תמיד את הדרך לסדר את העניינים המקומיים ב-מקום. גם עניני קואליציה ואופו-זיציה לא השפיעו מעולם ולא הא-פילו על היחסים שבין שני המוסדות, כי גברה ההכרה בלב אבות העיר, שסיפוק שרותי דת, הם שירותים שהאזרח חייב לקבל אותם בדרך של כבוד, כמו כל שירותי העיריה ואין להכניס אותם במסגרת של פוליטי-זציה כלשהי.

ב. שיתוף הפעולה וההבנה ה-הדדית השוררת בין כל חברי ה-מועה"ד, על כל שלביהם ונציגי ה-עדות השונות, המיוצגים בה, ולמ-רות השקפותיהם השונות, כולם מאוחדים ודבקים במטרה אחת ו-יחידה והיא, מתן שירות טוב ויעיל בשטח החיים הדתיים לכל אזרחי העיר. השתדלנו ויכולנו להוציא מתוך דיוניה של המועה"ד, כל סמך של פוליטיקה מפלגתית וכל חבר המגיע לשולחן הדיונים של ה-מועה"ד, שוכח לאיזו מפלגה ולאיזו עדה הוא שייך. במקום "התחכה על עניינים צדדיים, רואים תמיד את ה-מטרה ומחליטים בכיוון הרצוי.

כל חברי המועה"ד בקואליציה מ-קיר אל קיר, כולם מיוצגים בהנהלה וכולם שווי זכויות לדיון ולהחלטה.

ג. המועה"ד יודעת היטב להעריך את פעולתה של לשכת הרבנות ה-מקומית, היא ביססה את עבודתה בצורה כזאת, שהרבנים חברי לשכת הרבנות, שותפים מלאים לכל פעו-לות המועה"ד.

סמכותה ותפקידיה נשמרת היטב ע"י המועה"ד בכל הנוגע לעניני הלכה ופסיקה ופועלת בעניינים אלה, אך ורק לפי הוראותיה. הרבנים עצמם מתרחקים מכל עניני אדמי-ניסטרציה וכספים, שזהו שטח עבו-דתה של המועה"ד בלבד וע"י חלו-קה טבעית זאת הנמשכת מזה כמה עשרות בשנים, קיימו גם שיתוף פעולה והבנה מלאה בין הרבנים חברי לשכת הרבנות, לבין חברי המועה"ד וראשה. ובזכות שלושה דברים אלה, הגענו עד הלום.

לרגל מלאות 25 שנה למועצה הדתית בחולון
אנו שולחים את מיטב ברכותינו
למכובדינו
מר ישראל גונן
יו"ר המועצה הדתית
ולסגני יו"ר
מר דוד קלר ומר יוסף שלזינגר
לחברי המועצה ולצוות העובדים
יה"ר שימשיכו בעבודתם הברוכה להרמת קרן הדת בעירנו
הנהלת ביהכ"נ „משכן אברהם" חולון
וצבור המתפללים

למכובדנו
מר ישראל גונן נ"י
יו"ר המועצה הדתית
ברכות מאליפות
במלאות 25 שנה לייסודה
של המועצה הדתית בחולון
כה לחי!
ביהכנ"ס „סוכת שלום" חולון
הגבאים וצבור המתפללים

ליו"ר המועצה הדתית בחולון
מר ישראל גונן נ"י
לחברי המועצה ולצוות העובדים
עטרת ברכות
במלאות 25 שנה לייסודה של המועצה הדתית
יהי רצון שתזכו להמשיך להרמת קרן התורה להתפארת היהדות כולה.
הנהלת בית הכנסת „זכרון לקדושים"
וצבור המתפללים
חולון, ככר סטרומה

למר ישראל גונן
יו"ר המועצה הדתית
ולכל חברי המועצה ועובדיה
ברכות מאליפות
ליובלה ה-25
של המועצה הדתית בחולון
בית הכנסת הגדול, שכון חדש, ותיקים
ע"ש צוערפין, חולון
י. סוליטרניק, יו"ר
ההנהלה וצבור המתפללים

ליו"ר המועצה הדתית חולון
מר ישראל גונן
וחבריה
מיטב ברכותינו ואיחולינו
במלאות 25 שנה להיווסדה
ועד בית הכנסת „אהבה ואחוה"
שכון ותיקים, חולון

ליו"ר המועצה הדתית
מר ישראל גונן הי"ו
לסגנים, חברי המועצה ולסגל העובדים
מיטב הברכות והאיחולים
ליובלה ה-25
של המועצה הדתית בחולון
בית הכנסת „ארם-נהריים" חולון
הגבאים - עיני יוסף וכהן נעים
וצבור המתפללים

למכובדינו
מר ישראל גונן
יו"ר המועצה הדתית
לחברי המועצה ולצוות העובדים
ברכות מאליפות
במלאות 25 שנה לייסודה של
המועצה הדתית בחולון
בית הכנסת „שערי רצון" חולון
הגבאים וצבור המתפללים

למכובדנו
מר ישראל גונן
יו"ר המועצה הדתית
לחברי המועצה ולסגל העובדים
מיטב הברכות והאיחולים
לרגל מלאות 25 שנה
לייסודה של המועצה הדתית בחולון
„החותם"
מפעל לייצור פלומבות

למועצה הדתית בחולון
שפע ברכות
ליובלה ה-25
אולמי חן
בן חיים ושות'
חולון, סוקולוב 5, טל. 842866

למועצה הדתית בחולון
ליו"ר, לחבריה ועובדיה
מיטב הברכות והאיחולים
ליובלה ה-25
כה לחי!
הנהלת „אולמי ארגמן"
חולון, אילת 36, טל. 855031

במלאות כ"ה שנים
למועצה הדתית בחולון
ברכת כה לחי!
ריסמן תעשיות גלידה בע"מ

לידיד נעלה
עתיר-מעש ורב-פעלים
ר' ישראל גונן
ראש המועצה הדתית חולון
ברכות מאליפות
במלאת מחצית היובל ליסוד המועצה הדתית חולון
כה תמשיך להניב פרי הלולים בפעליך הרבים להרמת קרן התורה בעירך, בבריות גופא ונהורא מעליא.
המועצה הדתית בת-ים
דב דויטש, ראש המועצה
וחבריה

לחבר הנהלת הישיבה
איש חי ורב-פעלים
ר' ישראל גונן
ראש המועצה הדתית חולון
עטרת ברכות
במלאת מחצית היובל ליסוד המועצה הדתית
יתן לך ה' כח ועצמה, להמשיך בפעליך הטובים לביצור מעמדו של מפעלנו התורני-היכלי המשותף.
כה לחי
ישיבת בנ"ע אדר"ת
בת-ים — חולון
רבנן ותלמידיהון

לידידנו הדגול והיקר, איש האשכולות ורב המעש
מר ישראל גונן הי"ו
יו"ר המועצה הדתית
ברכות מקרב לב
במלאות 25 שנה לייסודה
של המועצה הדתית בחולון
יהי רצון שתזכה להמשיך בהתנעך הרמה מתוך בריאות טובה למען ביסוס והרחבת השרותים הדתיים בעירנו.
שרעבי רצון

ליו"ר המועצה הדתית איש המעש ורב הפעלים
מר ישראל גונן
לסגנים, לחברי המועצה ולסגל העובדים
מיטב הברכות והאיחולים
ליובלה ה-25
לייסודה של המועצה הדתית בחולון
ברכתי המיוחדת נתונה ליו"ר המועצה הדתית על יוזמתו הברוכה בהכנסת מכונות אוטומטיות גדולות למריטת עופות במשחטה העירונית באזור התעשיה בחולון ועל הצלחתו הגדולה בשיפור השרותים הניתנים לספקי ולקצבי העיר.
בסרבי כרמל
קבלן מריטת עופות
רמת-גן, רח' רחובות הנהר
טל. 796061, 735279

ברכות מאליפות
למועצה הדתית בחולון
ליובלה ה-25
מנהלי „אולמי ברוך"
חולון

ליו"ר המועצה הדתית
מר
ישראל גונן נ"י
לחברי המועצה ולחברי העובדים
ברכות נאמנות
ליובלה ה-25
של המועצה הדתית
בחולון
בית הכנסת „ישורון" חולון
הגבאים וצבור המתפללים

למכובדנו
מר ישראל גונן הי"ו
יו"ר המועצה הדתית בחולון
לסגנים, לחברי המועצה ולסגל העובדים
שלוחה ברכת בתי הכנסת בחולון
לרגל מלאות 25 שנה לייסודה של המועצה הדתית
יהי רצון שתזכו להמשיך בעבודתכם הקדושה להגביר חילים לתורה ולתעודה ולרומם את מקדשי המעט. לקרב רחוקים לערכי היהדות וחיזוק וביצור רוח ישראל סבא בקרב כל תושבי עירנו.
הועדים וצבור מתפללי בתי הכנסת בחולון

ביהכ"נ אבי דוד	ביהכ"נ כתר תורה	ביהכ"נ מישרים
ביהכ"נ שלום ואחוה	ביהכ"נ מחנה אפרים	ביהכ"נ אליהו הנביא
ביהכ"נ כנפי נשרים	ביהכ"נ שער השמים	ביהכ"נ שבות עם
ביהכ"נ אחוה ורעות	ביהכ"נ חפץ חיים	ביהכ"נ אבי שלום
ביהכ"נ מעון יעקב, בנאות רחל	ביהכ"נ אור ציון	ביהכ"נ קדושי צה"ל
ביהכ"נ הר ציון עולי פרס	ביהכ"נ סיני	ביהכ"נ נחלת שלום
ביהכ"נ המרכזי תל גבורים	ביהכ"נ עץ חיים	ביהכ"נ שערי ציון
ביהכ"נ אהבת שלום	ביהכ"נ ע"ש הרב כפוסי	ביהכ"נ תפארת דב
ביהכ"נ ר' מאיר בעל הנס	ביהכ"נ גבורת ישראל	ביהכ"נ חסד ואמת
ביהכ"נ חללי מערכות ישראל	ביהכ"נ גאולת ישראל	ביהכ"נ חללי דקר
ביהכ"נ מגן דוד	ביהכ"נ בית יצחק	ביהכ"נ אחות ישראל
ביהכ"נ תורה ועבודה	ביהכ"נ ר' יוחנן בן זכאי	ביהכ"נ אלי כהן
	ביהכ"נ אוהל משה	ביהכ"נ שיבת ציון
	ביהכ"נ תפארת בלוקתים	ביהכ"נ רמב"ם שכ' אביב
	ביהכ"נ גבעת רפאל	ביהכ"נ אורח חיים

השקעה נכונה בזמן הנכון!!!

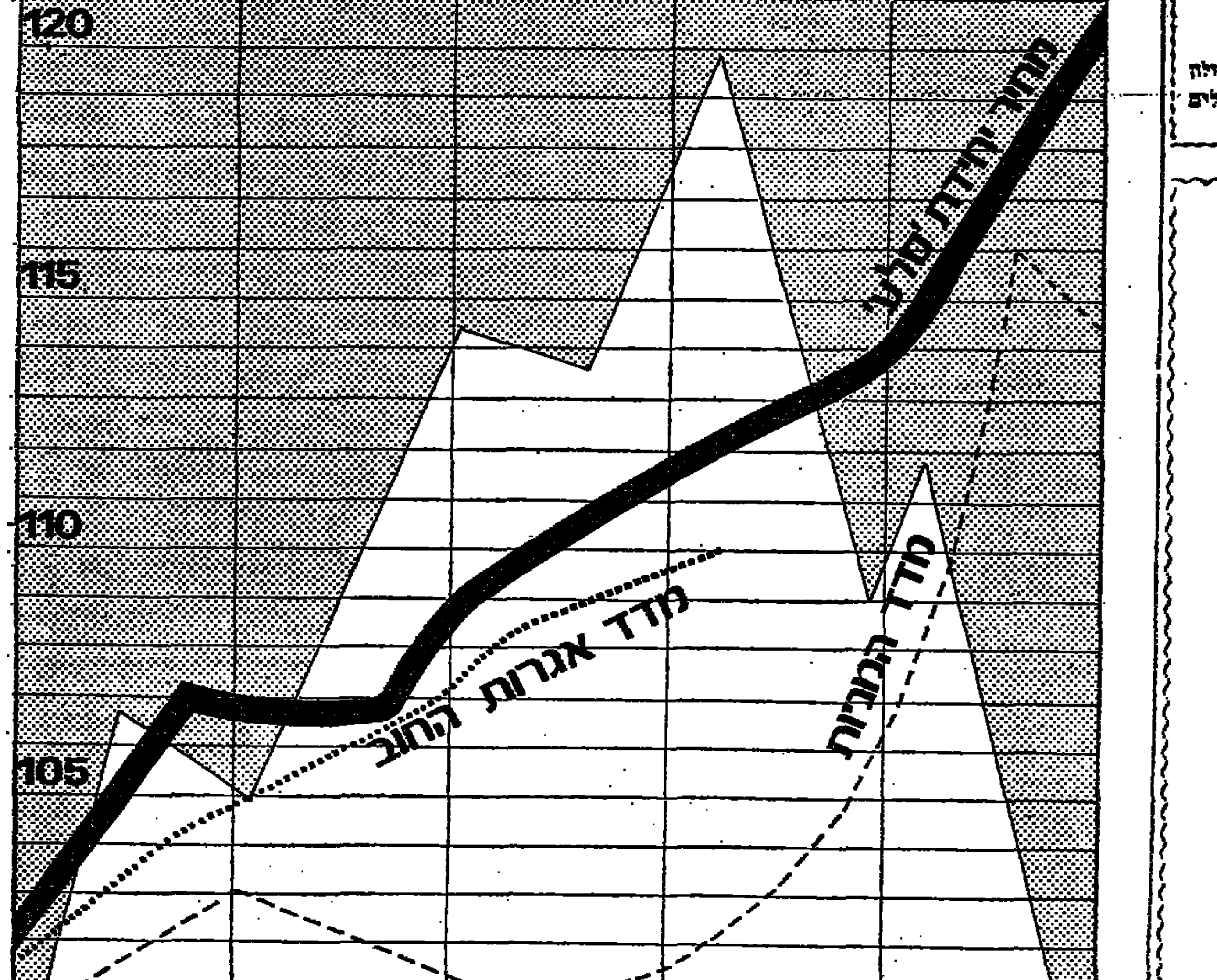

קרן סלע משקיעה את כספך
בצורה הנכונה ובזמן הנכון.
בצמודי מדד 60-70%.
25-30% צמוד למטבע-חוץ.
במניות 5-10%.
והתוצאה?
עליה נאה בערך כספך.

סלע קרן נאמנות צבירה

הנאמן
בנק המזרחי המאוחד בע"מ
המנהל
חברת השקעות של בנק המזרחי המאוחד בע"מ
מודעה זו אינה מהווה הצעת רכישה, תשקיפים ניתן להשיג בבנקים ואצל סוחרי ניירות-ערך.

هكذا من الاصل

مكذ من الاحل

בחוג המשפחה

מאת
נעמי גוטקינד

עזרה ראשונה מתחילה בבית

למרות כל אמצעי הזהירות עליהם דיברנו בשבוע שעבר — תאונות עלולות לקרות כמובן גם בבית הבטוח ביותר. ופרושו — הצורך של ההורים לטפל טיפול ראשוני בתוצאותיהן. נשיקה וחיבוק מספיק להרגיע ילד שנחבל קלות. אבל חבלה רצינית דורשת ידע בעזרה ראשונה. כשיודעים להגיש אותה בזמן ונכון — הרי שפרושה לעתים הצלת חיים ממש. לא תמיד צריכים לעבור קורס מקצועי כדי לדעת להגיש עזרה ראשונה. הכיני לעצמך רשימה ברורה, בכתב, של דרכי ההגשה והיסודיות. הכיני בבית תיק עזרה ראשונה לפי ההוראות שנביא להלן ורשמי במקום בולט את מספרי הטלפון של תחנת מגן דוד אדום הסמוכה לביתך, רופא הילדים שלך (ושני רופאים נוספים שהוא ממליץ עליהם במקרה שיהיה בחופשה או לא יכול להגיע אליך). שרות האמבולנסים הקרוב ובית החולים הקרוב.

יסודות עזרה ראשונה

הנשמה מלאכותית —

משתמשים בהם במקרה של טביעה, חנק מעשן והתחשמלות. ממשיכים את ההנשמה עד בואו של הרופא. יש להתחיל בהנשמה עוד לפני שמצלצלים לרופא, אחרי שמתחילים להנשים, אפשר להפסיק למשך חצי דקה (לא יותר) כדי לצלצל ולהזעיק עזרה. חשוב יותר להמשיך בהנשמה מלאכותית מאשר לעשות כל דבר אחר.

כיצד מנשימים?

1. נקי את גרון הילד מכל נוזל, קיא, רוק וכד' בעזרת האצבעות.
2. הניחי אותו על גבו.
3. דחפי את הראש לאחור בשכיבת גב, כשאת מותחת את הצוואר לאחור כמה שאפשר, כך שהסנטר מזדקר באויר.
4. סגרי את פיו בכף ידך תשמי לתוך אפו, או — סגרי את האף באצבעותיך תשמי לתוך פיו. כשמדובר בתינוק — לתוך האף והפה יחד. המשיכי לשאוף אויר ולנשום אותו לפי הילד עד שחזהו מתרומם. הרחיקי את פיך מפיו — כדי שהאויר ייצא מן הריאות.
5. המשיכי בפעולה זו שוב ושוב וזכרי — כשמדובר בילד קטן על תנשפי לתוך פיו הרבה אויר, כי ריאותיו קטנות מריאותיך. נשפי כעשרים נשיפות לדקה. אם אין תגובה — בדקי שוב האם תנוחת הראש נכונה (כלומר מוטה היטב לאחור) — ואז סובבי את הילד אל צידו והנחיתי מהלומות על עצמות הגב כדי לשחרר את החומר התקוע אולי בגרונו. נקי מהר באמצעותיך את הפה והגרון והתחילי שוב בהנשמה. חשוב מאד לזכור — אין להפסיק הנשמה עד שהרופא מגיע.

נשיכות ועקיצות

הוציאי את העוקץ והתקוע עדיין בבשר הילד בצפרנייך בתנועה של גירוד אסור למשוך אותו החוצה — כי אז עלול הרעל לחדור יותר פנימה. הניחי קומפרסים קרים על מקום העקיצה וקראי לרופא, אם יש תגובות כמו פריחות, חולשה, בחילה, זוועדון, הקאות, נפיחות בחזה ובגרון.

במקרה של נשיכה — רחצי את המקום במים ובסבון ההיקף מתחת למים זורמים שתים שלוש דקות אבל רק אם אין דימום חזק. הניחי תחבושת סטרילית על מקום הנשיכה והזעיקי עזרה. אם את יכולה — נסי לכלוא את החיה שנשכה את הילד כדי להבטיח שאין לה כלבת והודיעי על הנשיכה למשטרה.

כשהנושך הוא אדם (נניח ילד אחר), רחצי שוב במים וסבון והניחי תחבושת נקיה.

נשיכת נחש לא ארסי — דינה כדין חתך.

בנשיכת נחש ארסי — השארי רגועה ועשי מה שנדרש במהירות המקסימלית. קודם כל השכיבי את הנשוך ודאגי שיהיה רגוע. רחצי את מקום הנשיכה במים להסרת הארס שעל העור, הניחי מעל מקום הנשיכה חוסם מהודק תשאי את הילד (אסור לו ללכת). לרופא או לתחנת עזרה ראשונה הקרובה במהירות האפשרית. אגב, אם אינך יודעת האם הנחש הוא ארסי — התייחסי לנשיכה כאילו מדובר בנחש ארסי.

כוויות —

אם נעשו ע"י מקור חום, הטבילי את מקום הכוויה במים קרים או הניחי עליו קרח או בד רטוב. כסי את המקום בתחבושת לא צמודה, אפשר גם בשקית ניילון ונשי לרופא. אם הכוויה נעשית ע"י כימיקלים, שטפי את המקום במים זורמים ונשי לרופא כשאת נוטלת עמך את המיכל של החומר הכימי. אם הכוויה נעשית ממכת חשמל (למשל, כשהילד מושך חוט של מגהץ או מפרד מן התקע), כסי בתחבושת ונשי לרופא.

כאשר הכוויה מכסה חלק גדול מן הגוף — השכיבי את הילד, הסירי כל בגד ממקום הכוויה (אם הבגד נדבק אל העור — אל תנגעי בו). הניחי קומפרסים קרים ודאגי שלילד לא יהיה קר. במקרה שלא איבד את הכרתו — תני לו לשתות משהו חם והעבירי מהר לבית חולים. זכרי תמיד — אל תמרחי שום משחה, אבקה או כל חומר אחר על מקום הכוויות. מים קרים הם האמצעי הדחוף הטוב ביותר עד שמגיעים לעזרה רפואית. במקרה של התחשמלות — נתקי את הילד ממקום הזרם בעזרת חומר שאינו מעביר זרם — פלסטיק עבה, כד גדול, מזוודה או מגבת גדולה מקופלת, ואם יש צורך — התחילי בהנשמה.

חנק —

ראשית עמדי מאחורי הילד, חבקי את חזהו בידיך ותני לו חיבוק דוב חזק, כדי לשחרר את העצם שנתקע בגרונו. שוב לא הצלחת — השכיבי את הילד על ברכיך כשראשו כלפי מטה, או אפילו אחוז בו בשרגליו למעלה וראשו למטה ותני לו מכה חזקה בין עצמות השכם. אם הילד נושם — אין צורך בכל האמצעים שלעיל.

עווית

קראי מיד לרופא ובינתיים השכיבי את הילד על צידו והגביהי את מתניו וירכיו בעזרת כר, מעיל וכד', כדי למנוע חנק. הניחי בד רטוב על ראשו. אל תתני לו דבר לאכול או לשתות, אל תפתחי את פיו בכוח ואל תרסני אותו במשך העווית.

חתכים

בחתכים קטנים — רחצי במים וסבון, הניחי תחבושת נקיה. בגדולים — לחצי חזק בבד סטרילי את מקום החתך להפסקת הדימום ואם לא פסק תוך חמש עד עשר דקות, עשי חוסם עורקים בעזרת תחבושת, בד, מקל וכד' וקראי לרופא.

עצם זר בעין

משכי את העפעף התחתון כלפי מטה כאשר הילד מפנה את עיניו למעלה, הסירי בעזרת צמר גפן רטובה. כדי להקל על הכאב — חבשי את עיני הילד עד שמגיעים לרופא. אם התזו כימיקלים לעיניים — שטפי בהרבה מים בעזרת ספל או הברז עצמו. אך אל תשתמשי בטיפות עיניים או כל חומר אחר עד שמגיעים לרופא.

עלפון ואבדן הכרה

השכיבי את הילד על בטנו כשראשו מונח הצידה, תמכי את גופו בשכיבה מתחתיו ומעליו, דאגי שהפה יהיה נקי מרוק וקראי מיד לרופא. אל תתני שום דבר לאכול או לשתות ואל תרטיבי את הפנים.

שברים

כל צורה משונה בחלק הפגוע פרושה בדרך כלל — שבר. אל תזיזי את הילד אם השבר הוא ברגל, בצוואר או בגב. קראי מיד לעזרה רפואית. כשאין עזרה כזו חייבים להסיע את הילד, העבירי אותו בזהירות, בלי לשנות תנוחת האבר הפגוע למשטח ישר כמו קרש גדול, הסירי אפילו דלת של חדר, אם אין משהו אחר, והסיעו לרופא. במקרים אחרים, קשרי את המקום מעל השבר ומתחתיו בתחבושת מקל לעצם קשה כמו קרש, עתון מגולגל, אפילו בד נוקשה.

פגיעה בראש

דאגי למנוחה מלאה וקראי לרופא.

כשהילד מאבד הכרה בעקבות נפילת, מכה בראש וכד', כשאינך יכולה להעירו משינה לאחר המכה בראשו, (העירי אותו כל שעה, שעתיים, כדי לראות האם הוא מתעורר בקלות). כשקשה לו לזוז, כשכאב הראש שלו נמשך יותר משעה ומפריע לו בפעילות הרגילה, כשיש לו סחרחורת או אישוני עיניו מורחבים — גשי אתו לרופא.

דימום באף

הושיבי אותו ומחטי את אפו היטב. הכניסי פיסת צמר גפן לחה ממים קרים או מטיפות אף לתוך הנחירים ולחצי עליהם מבחוץ כחמש דקות. אם הדימום לא פסק — השאירי את צמר הגפן במקומות והתייעצי ברופא.

הרעלה

קראי מיד לעזרה רפואית ובינתיים נסי לעודד את הילד להקאה אבל אל תעודדי הקאה אם הילד בלע נפט, פוליטורה לרהיטים, טרפנטין או כל חומר חריף כמו חומצה. אל תעודדי הקאה אם הילד אבד את הכרתו או יש לו עווית.

במקרים האחרים — כשאת מעודדת הקאה הניחי אותו כשפניו כלפי מטה וראשו נמוך ממתניו, אינגו מקיא, הרופא לא מגיע — קחי אותו מיד לבית חולים סמוך אל תשכחי להביא עמך דוגמא או מיכל מן החומר שגרם להרעלה.

פצעים ממכשיר חד, פריטות וברזלים

נגיעת מסמר בחצר — יתכן שיש צורך בזריקות טטנוס ויש מיד לגשת לרופא. במקרה של שריטה, רחצי בזהירות בסבון ומים, כסי בתחבושת נקיה ושאלי רופא לאפשרות של מתן טטנוס. הדוד איננו הכרחי, אבל לפעמים הוא מועיל מבחינה פסיכולוגית. כי הילד מרגיש שדואגים לו ומטפלים בו... כשהשריטה בפנים — נקי אותו באלכוהול.

תיק עזרה ראשונה

בתיק הביתי צריך שיהיו אגד מדבק, תחבושות, גזה נקיה, צמר גפן סטרילי, פלסטר, פיסות צמר גפן על קיסמי עץ לטבילה באלכוהול או ביוד, יוד כחול, מלקחיים, שקית לקרח, שמן קיק (לעורר הקאות), תחבושת משולשת (לשברים), סבון, קרשים דקים (לשברים), פיסת בד רחבה ליצירת משענה ליד שבורה, סיכות בטחון, שקיות פלסטיק ופרוקסיד.

אימוץ בשיטות חדשות

הכרה בצרכיהם הבסיסיים של ילדים בגיל הרך, המחייבים הבטחת זכותם לפעול מתוך הרגשת בטחון של השתייכות ליחידה המשפחתית, בין ביולוגית, ובין במקום ביולוגית ללא הפסקות פתאומיות ברצף חייהם וללא זעזועים, מנחה את השרותים לאימוץ במשרד הסעד — על כך מסרו במסיבת עתונאים הגב' אביבה ליאון, פקידת אימוץ ראשי במשרד הסעד ועו"ד אריה בריק, היועץ המשפטי של המשרד.

מתוך כך ודאי שיש למנוע מילדים בגיל הרך, קהות בפנימיות למעלה ממספר שבועות, כאשר השאיפה היא להגיע גם לסידור זמני במשפחה אומנה וכל סידור זמני מחוץ לבית מחייב קשר עם ההורים הביולוגיים — וחייב להיות סידור לזמן קצר, כאשר התקופה משמשת התקופה בה נבדקת יכולת ההורים לקלוט חזרה ומוגשת להם עזרה בכלכלית תנפשית לקראת זה.

כאשר נראה שלמרות העזרה לא יוכלו ההורים לקלוט בחזרה, יש לבחון בפתרון אלטרנטיבי מסורתי לאימוץ, להוציא חריגים מיוחדים ביותר. מגמתו של השרות היא להגיע לכל ילד בגיל הרך ובגיל התבגרות, שהקשר הפסיכולוגי והמגע עם הוריו הביולוגיים וחייב להיות סידור לזמן קצר, כאשר תקופה זו משמשת לבחינת יכולת ההורים לקלטו חזרה ומוגשת להם עזרה בכלכלית ונפשית לקראת זה. כאשר נראה שלמרות העזרה לא יוכלו ההורים לקלטו חזרה, יש לבחון כפתרון אלטרנטיבי מסורתי לאימוץ להוציא חריגים מיוחדים בזוכר.

מגמתו של השרות הוא להגיע לכל ילד בגיל הרך ובגיל התבגרות שהקשר הפסיכולוגי והמגע עם הוריו מולידיו נותק, כדי לבחון אם ניתן לשפר את תפקודם של ההורים, ולא — ינקטו השרות בכל האמצעים הטיפוליים ואם יש צורך גם באמצעים משפטיים, כדי להבטיח לו משפחה חדשה.

עו"ד אריה בריק, היועץ המשפטי של משרד הסעד עמד על שתי בעיות בהפעלת השרות:

(א) כאשר אין הסכמת ההורים הטבעיים לאימוץ?

(ב) במקרה של חזרה מהסכמה לאימוץ.

במקרים אלה נוקט משרד הסעד באמצעים לאימוצם של ילדים, אשר במשך תקופה ארוכה הוו מסודרים במוסדות, ללא כל התעניינות או התעניינות מינימלית של ההורים הטבעיים בהם.

כדי למנוע גידולם של ילדים כאלה — כילדי מוסדות ועל כל השלילה שבדבר — המטרה היא למצוא לילדים אלה בית־חם והורים אוהבים.

לפי חוק אימוץ ילדים דרושה הסכמת ההורים הטבעיים לאימוץ ילדם, אלא אם כן הוכח לבית־המשפט, כי ההורה הפקיר את המאומץ, או נמנע דרך קבע מלמלא חובותיו כלפיו, ההורה אינו יכול להביע דעתו, או שאין אפשרות סבירה לברר דעתו, סירובו להסכים לאימוץ בא מתוך מניעים בלתי־מוסריים, או למטרה בלתי־חוקית.

השרות לאימוץ עושה את מירב המאמצים המתאימים למצוא משפחות מאמצות מתאימות לילדים אלה והשרות המשפטי של משרד הסעד דואג להגשת בקשות לבתי־המשפט למתן פסק דין הצהרתיים, כי ההורים הפקירו את הילדים, או נמנעו דרך קבע מלמלא חובותיהם. כבר נתנו פסקי־דין כאלה בבתי־המשפט המחוזיים ואף בבית־המשפט העליון.

חזרה מאימוץ

סעיף 10 בחוק אימוץ ילדים קובע כי רשאי בית־המשפט להרשות להורה לחזור בו מהסכמתו — כל עוד לא ניתן צו האימוץ. ויש מקרים בהם אחד ההורים הטבעיים — מנסה לחזור בו מהסכמתו למרות שהוסברה לו משמעותה, כאשר הילד נמסר למשפחה מאמצת, אשר הוקשרה אליו ביותר. נפסק לאחרונה ע"י בית־המשפט העליון כי העקרון אשר יעמוד בפני בית־המשפט, הוא טובת הילד ולכן לא ניתן להורה לחזור בו מהסכמתו לאימוץ.

דובר משרד הסעד מר אברהם הפמן, שהנחה את המסיבה ציין כי ניתן לסכם את מגמת משרד הסעד במשפט:

משרד הסעד אינו דואג לספק ילדים להורים, אלא הורים לילדים, אשר הגורל העור, מנע מהם ילדות טבעית.

על מצב האשה בדורנו

למעלה ממחצית שני המליארדים של נשים החיות כיום בעולם — מתגוררות באיזורים כפריים של ארצות עניות. מימצא זה הוא בין יתר הגילויים של מחקר מקיף על מצבה של האשה שנערך לקראת קונגרס הנשים הבין־לאומי שנערך לאחרונה במקסיקו. ושעה שהגברים נושאים בנטל של קשיים ועוני — הסטטיסטיקה מוכיחה כי כמעט בכל העולם מנת הלקם של הנשים קשה יותר. תמותת תינוקות בנות, למשל, גבוהה מתמותת בנים. בארצות בהן שורר רעב — הבנות מקבלות פחות מזון מאשר הבנים. אפילו כשזקוקים לעזרת רופא — מעדיפים הבנים במשפחה. כשליש מכלל הנשים המבוגרות בעולם אינו יודע קרוא וכתוב, ברוב ארצות "העולם השלישי" אין אשה חופשית לבחור את בן זוגה. הכויד תיה כאורחת — אפסיות. לרוב, מגלה המחקר שהוזמן ע"י האומות המאוחדות מועברת הבת מבית אביה לבית אדונה החדש עוד בילדות. מסתבר שעל אף בעיות כבדות משקל אלו העומדות בפני הנשים בעולם — התלהבו המשתתפות בקונגרס להכנע לתכתיבים פוליטיים והעדיפו לחבר סיסמאות גינוי "לציונות ולקפיטליזם" מאשר לעסוק בחיפוש דרכים מעשיות לשיפור מצבן. בתצלום המצורף — מראה טיפוסי לאפריקה, אשה אפריקאית המועסקת בעבודות סבלות. העיסוק בחקלאות ובנשיאת משאות כבדים אופייני לנשים באסיה ובאפריקה.

שח־מט

בעריכת
שלמה קנדלשיין

ניר גרינברג אלוף ישראל לנוער

ניר גרינברג בן 15½ מפתח תקוה זכה באליפות ישראל לנוער 1975 בסיומה של ההתחרות שנערכה בבית הספר החקלאי עיינות (20.7—1.8.75).

16 מטובי שחמטאי הנוער בארץ התמודדו לפי שיטה ליגה בת 15 סבובים. המאבק על התואר היה עיקש וללא פשרות כיאה לבני הנעורים. לאורך כל התחרות הובילו כמעט יחד שלושה שחמטאים ניר גרינברג, עופר קומאי ואלבר רון. רק בסבוב האחרון נפלה הכרעה כשניר גרינברג, שפיגר בהפסקה הנקודה אחר עופר קומאי ניצל את הפסדו של קומאי לאיתן שליסלברג וזכה בתואר הנכסף בעקבות נצחונו על בועז אוספשינסקי. התחרות בלטה במיוחד בפער הרמות הניכר שבין שחמטאי הצמרת לתחתית. לדעתנו יש מקום בעתיד להשוב על "סלקציה" נוספת עד כדי 12 שחמטאים.

המשתתפים זכו לתנאי ארוח ומשחק טובים שלוו באווירה נעימה ורוח ספורטיבית למופת.

ניצח על המלאכה בהצלחה "המנהל המסורתי" דוד בן ציון שנעזר במרדכי בנק.

התוצאות המלאות:

1. ניר גרינברג (פתח תקוה) — 12 נק' 2. עופר קומאי (תל אביב) — 11½ נק' 3. איתן שליסלברג (פתח תקוה — 11 נק' 4. אהוד למברגר (בני־ברק) — 10½ נק' 5. רון אלבר (ראשון לציון) — 10 נק' 6 אלכסנדר שטיין (חיפה) — 9 נק' 7. ישראל שרנצל (תל אביב) — 8½ נק' 8. בנימין שוברט (קרית גת) — 7½ נק' 9. ערן הוכברג (ראשון לציון — 7 נק' 10. מיכאל פסמן (באר שבע) — 6½ נק' 12—11: אלכסנדר גרשמן (הדסים) ובועז אוספשינסקי (ירושלים) — 5½ נק' כל אחד 13—14. הראל אליוסף תל אביב) ומיכאל קרפ (חיפה — 4½ נק' כל אחד 15. דורון אהרונוסון (חיפה) — 4 נק' 16. דני ניינר (חיפה) — 2½ נק'.

חיפה אלופת הארץ לקבוצות נוער

"בבית רוטנברג" בחיפה הסתיימה השבוע התחרות גמר אליפות הארץ לקבוצות נוער גילאי תיכון. התחרות התנהלה במשך שלושה ימים רצופים (3—5.8.75) בהשתתפות 8 קבוצות נוער. ראש עירית חיפה הי"ה יוסף אלמוגי העניק חסותו לארוע. ביקר במקום ובירך את המשתתפים.

8 הקבוצות שהעפילו לשלב הגמר היו: חיפה, תל אביב א' וב', באר שבע, פתח תקוה, ראשון לציון, קרית גת, הדסים. הקבוצות חולקו לשלב מוקדם שבסיומו עלו לשלב הגמר הסופי 4 קבוצות. בתואר זכתה כאמור חיפה עם 9½ נק' לפני פתח תקוה 6½ נק', תל אביב וראשון לציון 4 נק' כ"א.

בגמר ב' זכתה במקום הראשון קרית גת.

התחרות נוהלה בהצלחה ע"י עוזי אורטל.

קורס מדריכי שחמט זוטרים

ביום רביעי הקרוב (13.8.75) יפתח "בבית ברל" בצופים קורס למדריכי שחמט זוטרים מגיל 15 ומעלה בעלי דרגה "חמישית" לפחות.

הקורס יקיף כ־80 שעות בתוכן 55 שעה בהורת השחמט ו־25 שעות לאימון גופני.

המסיימים את הקורס בהצלחה יוסמכו כמדריכי שחמט זוטרים מטעם משרד החינוך והתרבות. הקורס נערך מטעם ועדת ההדרכה שליד האיגוד הישראלי לשחמט בשיתוף עם ביה"ס למאמנים ולמדריכים ב"מכון וינגייט".

"מקינג בפעולה"

"כוכב השחמט" הברזילאי אנריקה מקינג מנהל בימים אלו מו"מ לקיום דו־קרב עם "כוכב אחר" — "בובי פישר".

עדות ליכולתו הגבוהה של מקינג מהווים שני נצחונותיו הבאים בתחרות הבינלאומית החזקה שהתקיימה בחודש אפריל השנה בלאס־פלמס.

סיציליאנית

מקינג (ברזיל) פל (בריה"מ) [illegible]

נימצו־הודית

[illegible]

"קצר וקולע"

תחרות זכר קפבלנקה — קובה 19[illegible]

[illegible]

הרב וראש הישיבה

(סוף מעמוד 4)

— מבוח אני כמובן למצבך הגשמי, פשוטו כמשמעו! ברוחניות ידוע אני — עלה חיוך פיקח על שפתי הרב, כשהוא מסתכל על חברו הצעיר ממנו בשנה. מעילו השחור הקמוט של ראש הישיבה ופניו החיוורים מעידים שאין הוא להוט אחרי ההנאות המוכרזות לקיום הגוף: מאכל ומשתה ולבוש נאה הכרוכים בעוה"ז של אדם.

— ברוך השם! אין להנאות, אולם מה שנוגע למצב הרוחני ודאי שיש הבדל חותך בין כאן ל"מעבר לים" — השיב ראש הישיבה. הוא מסתכל רגע בפני הרב כמהרהר בדברי־מה. במשך שנתיים אחרי בואי הנה כמעט שלא הרגשתי כלום בחליפה. כל החיים פה היו בעיני כמדבר. הכל כה זר וקר. מה אומר ומה אדבר! — הוא מתאמץ לאפק צער נעשותיו.

— ודאי, ודאי — מתרכך קולו של הרב — עולם החולין, מה יש לומר. אבל מיד כשירדתי מהאניה והפגשתי עם אחינו בני ישראל, ראיתי שתגויתנו. לא כל הרבנים הם "ראביייס". פגשתי לומדי תורה, תלמידי חכמים מובהקים ויראי שמים.

הרב קם מכורסתו, [illegible] מתנהגות ומבצבצות:

— השתנה משהו ועוד ישתנה לטובה.

— ואולם לפי שעה, רבי, בערב זה.

— רבבות יהודים הולכים ונקבצים כאן מארבע כנפות העולם. אם נתבונן היטב, נתיבות בעולמה מובילים את כל אחד על כרחו אל המקום הקבוע לו על ידי ההשגחה העליונה. לכן אומר אני, גם בדורנו זו יאירו בני ישראל את חייהם במאור התורה, הזורח בארצנו הקדושה, בזכות תמיכתם של אחינו ביושבי ארץ הצבי לא תזוז השכינה גם מכאן.

שוב התיישב הרב במאו הבדיו קלחו כאחד. וככל שדיבר נשתגשם לפני ראש הישיבה בבשמם של הדברים. הוא ספג כל צליל שיצא בפיו וקרא משמעותם מקמטי מצחו, מעיניו העמקניות, מתנועות ידיו.

— מפני מה — אומר אני — הטילה אותך ההשגחה לכאן? אם לא כדי שתרביץ תורה, ומפני מה לא יכולתי לישב בשלוה על אדמת הקודש. דור המדבר, אמרת. — אבל להיות מבני דור של חול המכין ליום טוב, לאו מילתא זוטרתא היא, — ר' שלמה!

*

כאשר נפרד ר' שלמה מהרב סליוהו עד הרחוב, היתה כבר זו שעה קרוב לחצות, הוא נכנס לרכבת התחתית, הנוסעת לרובע מגוריו בברוקלין. הרכבת עלתה מתוך המרקע. בתוך נהק כסף ארצה כאילו נפתחו לסביב פיפיה הרבה. מזמן לזמן הבריק מיקרי־הבהוב של זהרו בתוך הקרון. ר' שלמה היה כנוס בתוך עצמו ובאפלולית הקרון שמע עדיין את קולו של הרב כמו מנגן הערפל: "דור של חול המכין ליום טוב" — הוא סגר עיניו ומצבו סרכור מגלגלי הקרון על פסי הרכבת הרטובים חשב על ימים קדם, לפני ארבעים שנה ועל הפגישה אחרי הארבעים שנה. [illegible] לה לרשות הנבחר.

פגישה שכזאת. אחרי ארבעים שנה, ארבעים שנה!

הראשון בית הכנסת

(סוף מעמוד 5)

סמוכים היו לבית־הכנסת בתי־מגורים, חצר, ארוות, רפת, ומאחוריהם — שדות דגנים, כרם גפנים מקשאות ואחוריהם ערבה רחבה, קיצית עם ריחות ושבילים המוליכים הרחק, רימוה־בר הפוליכים תורה אל בית־הכנסת, עם עצי צפצפה מכסים סביבה. היתה זו חוה חקלאית לייתומים יהודים שאבי היה מנהלה, וכאן עברו שנות הילדות הראשונות. כרגיל עבר כאן לפני התיבה יהודי נפח פשוט מאנשי החוה, אך בימי החגים שליח־הציבור היה חזן מן העיר ולידו שימשה מקהלה נערים יתומים חניכי החוה. ברבות השנים — כבר לאחר המהפכה — הוקמה כאן ביחזכת האב כעין חוות־הכשרה לחלוצים. היתה עזובה הזורה מסביב.

אזכרה, אילנות בשלכת, ריחות ערבה ומקשאות אפילים. הלימן היה בקדמותו מלא המיה ורגיש. ובשפת השקיפה נשא בודאי כקדם בבואתו של בית־התפילה של הגבעה. היתה שטת פינוי העבר, ועבר היה בחזקת עול. ביטוי המעמדות כביטול המחיצה בין אדם לאדם, בין אדם לגורל, בין האדם וההיסטוריה, בין אדם ואלוקים. החיץ נדון להריסה. לא ידעו אז, מי ומה יבוא במקומו, איזה מחיצות חדשות יוקמו. לא ידעו איזה קור פתאום יורדם מן ההריסות של ההוא, המפריד כביכול והמפריע להשכין את האושר על האדמה. הדברים נשמעו לכאורה פשוטים וברורים. גם לחלוצים החדשים היה בית־הכנסת בשפה זו מיותר. וקצה חוגה ועצבות, משום כך שמה ויפה עמד בצל האילנות שבהיו פרע, תוך תמונה מחורה של יתרדים צעירים. אור וגוגיותיו דליקים בערבים לאור החמה, הדליפים בחצר בערו באיזה הכה גם הם.

אין צורך להסב ראש אחורנית כדי לראות היום את בית־הכנסת הראשון העומד על הגבעה בהרס הכללי. הוא עומד לפנים כבודו יותר מקודם עם אמת מי הלימן למרגלותיו, צב רקיע כלוא יחד על ראשו. עם הבהובי אש בשמשותיו. כל זה לא באחור אלא לפני. ומקהלת נערים יתומים שרה. ושירתה כהבהבת בטוהר מבליחה עם הנרות הדולקים בתוך השמפה ר' העזובה העוברת גבוליה.

מוסד הרב קוק

מוסד הרב קוק

ת. ד. 642 ירושלים

הופיע

תורה שבעל־פה

קובץ הרצאות בכינוס השבעה עשר לתורה שבעל־פה

בעריכת

ד"ר יצחק רפאל

בתוכן:

הכינוס הארצי השבעה עשר לתורה שבעל פה / מ. ה. מקרב אחיך — בקרב האחוה / ד"ר יצחק רפאל. תחרת צנתות של מלחמה יום הכיפורים . הרב הראשי הראשל"צ עובדיה יוסף. דיני שביתה ומעשרות בסוריה / הרב שלמה זלמן אויערבאך. לא תבריה להם בריה ולא תהום / הרב יצחק ידידיה פרנקל. מקומה של מלחמת יום הכיפורים במערכת גאולת ישראל / הרב חיים דוד הלוי. האם יש להיענות לסחטנות בפדיון שבויים ובני ערובה / הרב שאול ישראלי. סוריה כבוש יחיד [illegible] לכתיה לדירה / הרב מרדכי אילן. איסור והיתר להלוצי צבא במלחמה / הרב שמואל ת. רובינשטיין. איסור הישיבה בארץ מצרים / הרב יהודה גרשוני. שאלות שנשאלו בימי מלחמת יום הכיפורים / הרב מרדכי פוגלמן. בעיות אבילות במלחמת יום הכיפורים / הרב אליהו בקשי־דורון. הצלת החולה היה סיבה עצמי בעת שלום ובעת מלחמה / הרב שבתאי קוק. כיבוש ארץ מצרים ויעבוה / הרב שילה רפאל. המחדל באספלריית ההלכה / הרב בנימין זאב בנדיקט. מלחמה בשבת וביום הכיפורים / הרב אברהם אבידן (זמל). מלחמת יום הכיפורים וילדיה / אלוף (מיל.) רחבעם זאבי.

המחיר: 16.— ל"י

משרד ההפצה: תל־אביב, רח' אלנבי 87, טל. 295036

מבצע ללא תקדים לראש השנה!

מחיר פרסום לדגם החדש 2295 ל"י בלבד!

במקום 2995 ל"י

חסכון של־ 700 ל"י*

כולה עשויה מתכת! מתאימה לכל ארון

במחיר ובתפירה אין לה מתחרה!!

BROTHER

דגם Sewmaster 720 אולטרא אוטומטית

סוף סוף קבלנו מלאי של הדגם שכבש את השוק בארצות הברית ובאירופה, זו ההזדמנות לרכוש מכונת תפירה אוטומטית, בעלת ביצועים של מכונה יקרה הרבה יותר - במחיר פרסום מוזל ב־ 788 ל"י לתקופת המבצע!

הוכחי בכל התכונות הבאות:

- כולה בנויה מתכת ללא גוף פלסטי. היא תשרת אותך לאורך ימים.
- 20 דוגמאות רקמה אוטומטית נוסף למאות דוגמאות ברקמה חופשית.
- זיג־זג עד רוחב 5 מ"מ. מבצעת עם תפר ישר וזיג־זג, תופרת לולאות, כפתורים, לחצנים, רוכסנים, מונוגרמים וכו'. תיקון רשת, האורה פנימית, המלחה פשוטה, הפעלה קלה. כולל תפר נסתר אוטומטי
- המחיר כולל מזוודת נשיאה.
- מנוע חשמלי תוצרת חוץ.
- המאפשר תפירה בכל מהירות שתרצי.
- 13 אביזרים נבללים במכונה.
- ביצוע מקצועי — תופרת מבד עד ברזנט.
- הדרכה חינם בבתי־הספר של BROTHER בכל רחבי הארץ.
- גודל סטנדרטי. מתאימה לכל ארון תפירה.
- נבדקה ע"י מכון התקנים הישראלי — בכל דגמי BROTHER המיובאים מחו"ל.

אחריות 5 שנים

* נ.ב. בגלל הביקוש הגדול הצפוי, הנכם מתבקשים למהר כדי להבטיח לעצמכם מכונה לפני גמר המלאי המוגבל

adco adv.

[illegible]